

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

56. aastakäik

12. november 2013

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekülg
	I <i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 491. istungjärk 10. ja 11. juulil 2013	
2013/C 327/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi konkurentsivõime kasutamata majanduslik potentsiaal – avalik-õiguslike äriühingute reform” (ettevalmistav arvamus)	1
2013/C 327/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Serbia suhetes”	5
	III <i>Ettevalmistavad aktid</i>	
	EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE	
	Täiskogu 491. istungjärk 10. ja 11. juulil 2013	
2013/C 327/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat Euroopa majanduse pikaajalise rahastamise kohta” COM(2013) 150 final/2	11

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2013/C 327/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele tolli riskijuhtimise ja tarneahela turvalisuse kohta” COM(2012) 793 <i>final</i>	15
2013/C 327/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa jaekaubanduse tegevuskava loomine” ” COM(2013) 36 <i>final</i>	20
2013/C 327/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat ebaausate kauplemistavade kohta Euroopa ettevõtjatevahelises toiduainete ja muude kaupade tarneahelas” COM(2013) 37 <i>final</i>	26
2013/C 327/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Arukas reguleerimine – väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate vajaduste rahuldamine” ” COM(2013) 122 <i>final</i>	33
2013/C 327/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse kosmose jälgimise ja seire toetusprogramm” COM(2013) 107 <i>final</i> – 2013/0064 (COD)	38
2013/C 327/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta” (uuesti sõnastatud) COM(2013) 162 <i>final</i> – 2013/0089 (COD)	42
2013/C 327/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ seoses mittefinantsteabe ja mitmekesisust käsitleva teabe avalikustamisega suurte äriühingute ja kontsernide poolt” COM(2013) 207 <i>final</i> – 2013/0110 (COD)	47
2013/C 327/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega edendatakse kodanike ja ettevõtjate vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide vastuvõtmist Euroopa Liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012” COM(2013) 228 <i>final</i> – 2013/119 (COD)	52
2013/C 327/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel” ” COM(2012) 669 <i>final</i> ...	58

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 491. ISTUNGJÄRK 10. JA 11. JUULIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi konkurentsivõime kasutamata majanduslik potentsiaal – avalik-õiguslike äriühingute reform” (ettevalmistav arvamus)

(2013/C 327/01)

Raportöör: **Raymond HENCKS**

15. aprillil 2013 tegi Leedu asevälisminister Vytautas Leškevičius Euroopa Liidu Nõukogu tulevase eesistujariigi Leedu nimel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ettepaneku koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses:

„ELi konkurentsivõime kasutamata majanduslik potentsiaal – avalik-õiguslike äriühingute reform”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 170, vastu hääletas 10, erapooletuks jäi 2.

1. Taustteave

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee käesoleva ettevalmistava arvamuse eesmärk on heita valgust eripanusele, mida avalik-õiguslikud äriühingud võivad anda Euroopa Liidu konkurentsivõimesse. Arvamuse eesmärk on täpsustada selle valdkonna spetsiifilisi probleeme ELi poliitikameetmete ja institutsioonide seisukohalt.

1.2 Kõnealust arvamust tuleks käsitleda aluslepingute raamistikus, mis annab liikmesriikidele ulatusliku suvaõiguse oma üldhuviteenuste määratlemisel, korraldamisel ja rahastamisel. Lisaks kuulub aluslepingute kohaselt liikmesriikide pädevusse nende avalik-õiguslike teenuste osutamise eest vastutavate äriühingute valik ja õiguslik vorm (eraõiguslik või avalik-õiguslik äriühing või avaliku ja erasektori partnerlus) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Aluslepingud ei mõjuta mingil viisil omandi õiguslikku režiimi liikmesriikides. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 345 täpsustatakse, et EL jääb ettevõtjate aktsionäride avaliku või eraõigusliku iseloomu suhtes neutraalseks ja jätab liikmesriikide omandiõiguse pigem reguleerimata.

1.3 Lähtudes valdkonna analüüsist, määratletud eesmärkidest ja ülesannetest ning pikaajaliselt edendatavatest suunistest, võib ametiasutus juhtumipõhiselt otsustada pöörduda avalik-õigusliku äriühingu kui ühe oma tegevusvahendi poole.

1.4 Vastavalt komisjoni 25. juuni 1980. aasta direktiivile 80/723/EMÜ, milles käsitleti liikmesriikide ja riigi osalusega äriühingute vaheliste finantssuhete läbipaistvust, on avalik-õiguslik äriühing mis tahes äriühing, kelle suhtes ametiasutused võivad otseselt või kaudselt kasutada valitsevat mõju omandiõiguse, finantsosaluse või ettevõtja suhtes kehtivate eeskirjade alusel.

Eeldatakse, et riigiasutustel on ettevõtja suhtes valitsev mõju, kui need asutused otseselt või kaudselt:

a) omavad enamust äriühingu märgitud kapitalist või

- b) kontrollivad enamust äriühingu väljalastud aktsiatega seotud häälestest või
- c) võivad nimetada rohkem kui poole äriühingu haldus-, juhtimis- või järelevalveorgani liikmetest.

1.5 Kõik Euroopa Liidu riigid on oma ajaloo jooksul asutanud avalik-õiguslikke äriühinguid, kas otse või eraõiguslike äriühingute natsionaliseerimise või munitsipaliseerimise teel. Seda on tehtud väga erinevatel põhjustel, nagu:

- välis- või sisejulgeolekuga või teatud põhikaupade ja -teenuste varustuskindlusega seotud strateegiliste eesmärkide elluviimine;
- majanduslikuks ja ühiskondlikuks eluks vajaliku infrastruktuuri rajamine;
- suurinvesteeringute mobiliseerimine (eelkõige pärast mõlemat maailmasõda);
- uute, lühiajaliselt mitte ilmtingimata tasuvate tegevuste edendamise;
- turutõrgete (loomulikud monopolid, allhanked) või eraalgatustega seotud probleemide leevendamine;
- reageerimine finants-, majandus-, sotsiaal- või keskkonnakriisidele;
- avalik-õiguslike ülesannete täitmine.

1.6 Avalik-õiguslike äriühingute tulemuslikkuse, tõhususe ja, kui asjakohane, ka reformivajaduse mõotmisel ei tohi piirduda majandustegevuse tasuvuse tavapärase näitajatega, vaid arvesse tuleb võtta kõiki ametiasutuste poolt neile seatud eesmärgid ja ülesandeid.

1.7 Ametliku Euroopa määratluse kohaselt tähendab konkurentsivõime seda, et suudetakse jätkusuutlikult parandada oma elanike elatustaset ja tagada neile tööhõive ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kõrge tase.

1.8 Tootlikkuse osas kaotab Euroopa Liit igal aastal mõnevõrra oma osatähtsust. Aeglustumisega kaasneb konkurentsivõime halvenemine. Kõnealusele tagasiminekuks osutavad muu hulgas ebapiisav innovatsioon ning mitteküllaldased investeeringud infrastruktuuri, tehnoloogiasse ja inimkapitali.

1.9 Euroopa Liidu konkurentsivõime ja atraktiivsus sõltuvad seega investeeringutest infrastruktuuri, haridusse ja koolitusse, teadus- ja arendustegevusse, tervishoidu ja sotsiaalkaitse, keskkonnakaitse jne – need kõik on valdkonnad, kus ametiasutused saavad kasutada avalik-õiguslikke äriühinguid ühe võimaliku sekkumisvahendina.

1.10 Ent riik ning kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ei ole loomuomaselt veatud ning avalik-õiguslike äriühingute tegevuses esineb puudusi, mis tulenevad:

- halduslikust, bürokraatlikust või „poliitilisest” järelevalvest;

— ametiasutuste vastutuse puudumisest, mis võib piirduda puhtalt finantsiliste või majanduslike eesmärkidega;

— avalik-õigusliku äriühingu kasutamisest muudel kui selle põhitegevusaladel.

1.11 Avalik-õiguslik äriühing võib moodustada osa pädeva ametiasutuse defensiivsest või ofensiivsest strateegiast:

- defensiivne, et ohjeldada kriisi mõjusid ja käituda äriühingu pankroti korral „tuletõrjuna” või päästa töökohti, viia läbi äriühingu ajutine natsionaliseerimine kuni „ostja” leidmiseni, kehtestada sanktsioone eraõigusliku ettevõtja selge rikkumise korral jne;
- ofensiivne, et edendada tööstuspoliitikat või uusi tehnoloogiad, rakendada avaliku sektori poliitikat, seada uusi poliitilisi eesmärgid, edendada uusi eesmärgid (bioloogiline mitmekesisus, taastuvenergia, säästvale energiavarustusele üleminek), luua uus arengumudel (jätkusuutlik, kaasav).

1.12 See eeldab, et ametiasutus võtab endale vastutuse ja määratleb strateegilised suunised, andes samas äriühingu juhtkonnale ulatusliku haldusliku iseseisvuse. Siiski peab ametiasutus tagama tõelise riikliku kontrolli ja reguleerimise, mis eeldab nende avalik-õiguslike äriühingute kõigi asjaomaste poolte (sh äriühingu personaliesindajate) osalusele tuginevat juhtimist.

1.13 Üldist majandushuvi pakkuvad teenused, mida liikmesriigid osutavad oma avalik-õiguslike äriühingute kaudu, on tööstuslikud ja ärilised tegevused, mis sageli konkureerivad otseselt teiste äriühingute tegevusega.

1.14 Avalik-õiguslike äriühingute seas, kes arenevad liberaliseeritud ja konkureerivas keskkonnas, tuleks esmalt nimetada võrgutööstusi (elekter, gaas, elektrooniline side, transport, post). Alaline juurdepääs nende teenustele ning nende kvaliteetne ja taskukohane pakkumine on oluline mitte ainult eraisikute, vaid ka suure osa eraõiguslike äriühingute jaoks. Seetõttu on neil otsustav roll liikmesriigi majanduse ja ülemaailmse konkurentsivõime seisukohalt. See kehtib ka teiste valdkondade kohta, nagu audiovisuaalne meedia, elamumajandus, tervishoid ja sotsiaalhooldus, kus turutõrgete tõttu ei saa kõik inimesed ühel või teisel viisil oma põhiõigusi kasutada.

2. Ettevalmistava arvamise taotluse taust

2.1 Oma konsulteerimistaotluses kutsus tulevane eesistujariik Leedu üles asetama eelkõige rõhku avalik-õiguslike äriühingute tõhususe suurendamisele ja nende tähtsusele riigi konkurentsivõime jaoks. Eesistujariik kutsus üles viima läbi praeguse olukorra ja heade (või halbade) tavade analüüsi, mis praegu ELi tasandil puudub, ning struktuurireformi, et hinnata selliste äriühingute tõhusust majanduspoliitika koordineerimise kontekstis ja nende mõju siseturule.

2.2 Kuigi ELi seadusandlust kohaldatakse vaid avalik-õiguslike äriühingute tegevuse mõnede valdkondade suhtes (riigiabi ja üldist majandushuvi pakkuvad teenused), teeb tulevane eesistujariik Leedu avalik-õiguslike äriühingute reformi osas ettepaneku piirata Euroopa tasandi algatusi muudele kui seadusandlikele meetmetele ja mitte seada uue õigusraamistikuga seonduvaid eesmärgi. Avalik-õiguslike äriühingute võimalik erastamine peaks jääma ka edaspidi liikmesriikide ainupädevusse.

2.3 Lõpetuseks väljendab tulevane eesistujariik Leedu kahetust, et praeguse ni ei ole Euroopa Komisjoni olemasolevates ega kavandatud algatustes ega dokumentides toimunud üldist arutelu avalik-õiguslike äriühingute reformi, nende juhtimise, nende tõhususe parandamise ega nende panuse üle konkurentsivõimesse ja strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisse. Siiani on komisjon ja Euroopa Parlament keskendunud vaid kahele aspektile: riigiabi eeskirjade järgimine ning üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eeskirjad.

3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud

3.1 Komitee toetab tulevase eesistujariigi Leedu üleskutset viia ELi tasandil läbi praeguse olukorra ja heade (või halbade) tavade analüüs ning struktuurireform, et hinnata selliste äriühingute tõhusust majanduspoliitika koordineerimise kontekstis ja nende mõju siseturule.

3.2 Aluslepingutest tuleneb ELi ja liikmesriikide rangem kohustus jälgida üldist majandushuvi pakkuvate teenuste korraldiku toimimist, arendades eelkõige kõnealuste teenuste tulemuslikkuse hindamise kasvavat dünaamikat. Kuni seda ei saavutata, ei saa tulemuslikkuse hindamine aidata kaasa inimeste ja majanduse vajaduste rahuldamisele riiklikul ja Euroopa Liidu tasandil.

3.3 Selline hindamine on vajalik üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tõhususe suurendamiseks ning nende kohandamiseks inimeste ja ettevõtete muutuvatele vajadustele. Lisaks peab see andma ametiasutustele teavet, mille alusel teha võimalikult asjakohaseid valikuid. Samuti on hindamine oluline selleks, et saavutada harmooniline tasakaal nii turu ja üldhuvi kui ka majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste eesmärkide vahel.

3.4 Arvamuses „Üldhuviteenuste sõltumatu hindamine”⁽²⁾ esitas komitee konkreetseid ettepanekud, kuidas määratleda ühenduse tasandil vahetamise, kogumise, võrdlemise ja kooskõlastamise viisid. Seega tuleb Euroopa Liidul edendada selle sõltumatu hindamise dünaamikat, järgides subsidiaarsuse põhimõtet ja muudetud aluslepingutele lisatud protokollis sätestatud

põhimõtteid, töötades Euroopa tasandil dialoogis sidusrühmadega välja ühiste näitajate alusel ühtlustatud hindamismeetodi ja selle toimimise tingimused.

3.5 Kaalutlustes selle üle, kuidas avalik-õiguslikud äriühingud saaksid paremini kaasa aidata ELi majanduslikule elavdamisele ja konkurentsivõimele, on komitee eri arvamustes käsitlenud üldist majandushuvi pakkuvate Euroopa teenuste küsimust.

3.6 Alates 8. oktoobrist 2001 on olemas Euroopa äriühingu põhikirja. Alates 8. oktoobrist 2004 kasutusel olev põhikirja loob mitmes liikmesriigis tegutsevatele äriühingutele võimaluse ühineda ühenduse õiguse alusel tegutsevaks üheks äriühinguks ja kohaldada seega samu eeskirju: ühtne juhtimise ja finants-teabe avaldamise süsteem. Seda põhikirja kohaldavad äriühingud ei pea seega viima oma tegevust kooskõlla kõigi nende liikmesriikide riiklike õigusaktidega, kus neil tütarettevõtted asuvad, mis tähendab samuti nende halduskulude vähenemist.

3.7 Antud kontekstis tuleks kaaluda nn Euroopa avalik-õigusliku äriühingu põhikirja sisseviimist, nagu Euroopa Komisjon seda 2011. aastal Galileoga seoses käsitles⁽³⁾. Galileo on täna *de facto* Euroopa avalik-õiguslik äriühing.

3.8 Eelkõige võiks kaaluda Euroopa avalik-õiguslike äriühingute kasutamist suurte üleeuroopaliste infrastruktuurivõrkude puhul energia ja transpordi valdkonnas, mida aluslepingutes määratletakse ühenduse poliitikana. Kõnealused äriühingud teeksid neis valdkondades koostööd riiklike või kohalike äriühingutega, et rakendada Lissaboni lepingus sisalduvaid uusi sätteid ja pädevusi, eelkõige Euroopa Liidu energiapolitiika osas (ELi toimimise lepingu artikkel 194).

3.9 Arvamuses „Roheline raamat: „Turvalise, säästva ja konkurentsivõimelise Euroopa energiavõrgu suunas”⁽⁴⁾ soovib komitee uurimuste läbiviimist selliste üleeuroopaliste energiaalaste üldhuviteenuste otstarbekuse ja võimalikkuse kohta, mis oleksid suunatud kodanikele ja hõlmaksid ühist lähenemist hindadele, maksustamisele, finantssektori ohutusstandarditele, majandusarengule ja kliimakaitsele.

3.10 Samas rohelises raamatus toetab komisjon Euroopa gaasi ülekandesüsteemi halduri ideed, luues järk-järgult sõltumatu äriühingu, kes haldaks ühtlustatud gaasitranspordivõrku kogu Euroopas.

⁽²⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 42.

⁽³⁾ Impact assessment on the Proposal for a Regulation on further implementation of the European satellite navigation programme (2014-2020) (SEC(2011)1446).

⁽⁴⁾ ELT C 306, 16.12.2009, lk 51.

3.11 Sellised ELi tasandi teenused võiksid teenusepakkuja õiguslikust vormist (avalik-õiguslik, eraõiguslik, avaliku ja erasektori partnerlus) sõltumata luua lisaväärtust olulistes rahvusvahelistes või riikideülestes valdkondades, nagu energiavarustuse kindlus, veevarude tagamine, bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, õhukvaliteedi hoidmine, sise- ja välisjulgeolek jne, kui neid teenuseid saab tõhusamalt osutada Euroopa, mitte riigi või kohalikul tasandil.

3.12 Selles kontekstis toetab komitee avaliku (EL ja liikmesriigid) ja erasektori partnerlusi, et suurendada energiavarustuse kindlust ja saavutada ühendatud energiavõrkude (gaas, elekter, nafta) integreeritud juhtimine. Samuti toetab komitee avamere tuuleparkide võrgu väljaarendamist ja nende ühendamist maismaal asuva võrguga, mis võiks oluliselt vähendada tegevus- ja investeerimiskulusid ning ergutada üha enam investeerima uutesse võrguprojektidesse ⁽⁵⁾.

3.13 Iga liikmesriigi pädevuste raames, näiteks energialiikide kombineerimise küsimuses, ületavad loodusvarade majandamise ja kasutamise, tuumaenergiaga, kliimamuutustega, säästva

majandamise ja julgeolekuga tekkivad sotsiaalsed ja ühiskondlikud küsimused riikide tavapäraseid piirid ning neid saab rahuldavamalt lahendada vaid tänu üldhuvi ja asjakohaseid teenuseid puudutavale Euroopa käsitlusele.

3.14 Siinkohal võiks samuti esitada küsimuse Euroopa rakendusametite majandustegevuse kohta.

3.15 Praegu eksisteerib kuus sellist rakendusametit ⁽⁶⁾, kes koondavad ja rakendavad ajavahemikul 2007–2013 programme ligikaudu 28 miljardi euro väärtuses. Enamik neist programmidest on seotud valdkondadega, milles EL on pädev liikmesriike toetama.

3.16 Ühelt poolt võib neid rakendusameteid käsitleda komisjoni teatud ülesannete allhankijatena, mistõttu tekib küsimus, millises osas on need ametid tegelikult sõltumatud. Teiselt poolt sekkuvad nad oma ülesannete ja pädevuste raames vahetult majanduslikku ja sotsiaalsesse tegevusse. Kas see ei ole majandustegevuse ja äriühingu käsituse osas liiga kaugel Euroopa Kohtu ulatuslikust määratlusest?

Brüssel, 10. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 65.

⁽⁶⁾ Üleeuroopalise Transpordivõrgu Rakendusamet (TEN-T EA), Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet (ERCEA), Teadusuuringute Rakendusamet (REA), Konkurentsivõime ja Uuendustegevuse Täitevasutus (EACI), Tervise- ja Tarbijaküsimuste Rakendusamet (EAHC), Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Täitevasutus (EACEA).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Serbia suhetes”

(2013/C 327/02)

Raportöör: **Ionuț SIBIAN**

Kaasraportöör: **Christoph LECHNER**

12. detsembril 2012. aastal saadetud kirjas esitas Euroopa Komisjoni volinik Maroš Šefčovič vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 262 ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Euroopa Komisjoni koostööprotokollile artiklile 9 komiteele taotluse koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses:

„Kodanikuühiskonna roll Euroopa Liidu ja Serbia suhetes”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 25. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 171, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab Serbia valitsuse viimase kümne aasta jõupingutusi reformimaks riigi majandust ja institutsioone ning peab Serbia ühinemist ELiga võimaluseks konsolideerida ja viia tõhusalt ellu juba alustatud reforme. Komitee rõhutab kodanikuühiskonna kaasamise tähtsust protsessi, millega Serbia õigusaktid viiakse vastavusse liidu *acquis*'ga. Serbia valitsust ja Euroopa institutsioone kutsutakse üles suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja kaasama nad aktiivselt järgnevatel etappidel, mis viivad ELiga ühinemiseni.

1.2 Komitee tervitab Euroopa Ülemkogu otsust alustada Serbiaga ühinemisläbirääkimisi hiljemalt jaanuaris 2014. Komiteel on heameel, et Belgrad ja Priština kirjutasid alla *esimesele kokkuleppele, mis käsitleb suhete normaliseerimise põhimõtteid* (Brüssel, 19. aprill 2013), ja võtsid mais vastu rakenduskava, ning kutsub mõlemat poolt ELi kaasabil kokkulepet rakendama. Komitee toonitab, et kodanikuühiskonna organisatsioonid tuleb kaasata rakendamisetapis, sest nad saavad anda lepitamise otsustava panuse.

1.3 Komitee ärgitab Serbia ametiasutusi korraldama kodanikuühiskonna organisatsioonidega rohkem avalikke arutelusid ja konsultatsioone nii poliitika kujundamise varases etapis kui ka rakendamisel. Komitee rõhutab organisatsioonide kaasamise tähtsust reformide võtmevaldkondades, milleks on näiteks õigusriik, regionaalkoostöö ja lepitamine, sotsiaal-majanduslik areng, keskkond, põllumajandus, vähemuste õigused ja võitlus diskrimineerimise vastu.

1.4 Komitee soovib valitsusel pöörata eritähelepanu inimkaubanduse, korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu

võitlemisele. Lisaks peab valitsus tunnustama vajadust tagada organiseeritud kuritegevuse vastu võitlevate inimõiguslaste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide aktivistide ohutus.

1.5 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et vaatamata kaasavama ühiskonna edendamisel saavutatud edule on jätkuvalt teha veel palju, ehitamaks üles ühiskond, milles kõik on võrdsed soost, seksuaalsest sättumusest, päritolust või usutunnistusest sõltumata. Komitee palub valitsusel aega raiskamata viia ellu juunis 2013 vastu võetud diskrimineerimisvastane strateegia. Komitee soovib Euroopa Komisjonil, tihedas koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kasutada oma iga-aastast eduaruannet strateegia rakendamise jälgimiseks.

1.6 Komitee tervitab kodanikuühiskonnaga koostöö edendamist juhtiva valitsusbüroo kaasamist peaministri eksperdirühma, mis tegeleb ELiga ühinemise protsessi koordineerimisega. Komiteel on samuti heameel kodanikuühiskonna organisatsioonide, sh sotsiaalpartnerite esindajate osalemise üle peaministri juhtimisel tegutsevas nõukogus, mis tegeleb ELiga integreerimisega. Seda head tava tuleks edasi arendada, kaaludes kodanikuühiskonna organisatsioonide, sh sotsiaalpartnerite esindajate kaasamist Serbia ühinemisläbirääkimiste meeskonda. Tagada tuleb pidevad laiaulatuslikud konsultatsioonid kodanikuühiskonna organisatsioonidega, et määratleda peamised ühised seisukohad ja soovitused. Tähtis on kutsuda kodanikuühiskonna organisatsioonide eksperte ühinema koordineeriva organi eksperdirühmadega.

1.7 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles kasutama IPA II, et pakkuda tõhusamat toetust kodanikuühiskonna organisatsioonide (sh sotsiaalpartnerite) suutlikkuse suurendamiseks ning keskenduma partnerluse jõulisemale toetamisele mitte

ainult kodanikuühiskonna organisatsioonide hulgas, vaid ka nende ja ametiasutuste vahel. Kodanikuühiskonna rahastamisvahendi raames saadaolevad summad peaksid kasvama ja olema rohkem suunatud ka sotsiaalpartnerite teostatavatele projektidele. Esikohale peab jääma kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamine ELi integreerimise protsessides osalemisel, lihtsustades projektide valimis- ja rakendamismenetlust, hõlbustades institutsionaalsete toetuste kasutamist ja toetuse ümberjaotamist. Lisaks rahalisele toetusele peaks püüdma toetada ka selliseid mehhanisme, mis aitavad parandada dialoogi kodanikuühiskonna ja ametiasutuste vahel.

1.8 Komitee innustab ELi delegatsiooni Serbias jätkama toetuse ümber jaotamist suuremate kodanikuühiskonna organisatsioonide kaudu väiksematele kodanikuühiskonna organisatsioonidele, mis aitaks muuta need vahendid kättesaadavamaks suuremale arvule kodanikuühiskonna organisatsioonidele.

1.9 Avaliku sektori kulutuste läbipaistvuse suurendamine peab säilitama võtmekoha kodanikuühiskonna arengustrateegias, samas tuleb parandada kodanikuühiskonna organisatsioonide poolt elluviidavate ELi projektide kaasrahastamise planeerimise ja väljamaksmismehhanisme ning suurendada kaasrahastamise osa.

1.10 Komitee kutsub Serbia valitsust üles intensiivistama jõupingutusi sellise institutsioonilise ja õigusraamistiku rakendamiseks, mis aitab kaasa kodanikuühiskonna arengule ja jätkusuutlikkusele. Komitee soovib kaaluda nn protsendiseaduse sisseviimist, mis lubab kodanikel suunata osa oma tulumaksust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, et edendada üksikisikute heategevust (tuginedes olemasolevatele mudelitele Kesk- ja Ida-Euroopa maades) ning pakkuda maksusoodustusi nii üksikisikutest kui ka ettevõtetest filantroopidele.

1.11 Komitee soovib läbi vaadata äsja vastuvõetud riigihankekeseaduse, mis on seadnud kodanikuühiskonna organisatsioonidele takistusi riigihangetele konkureerimisel. Seaduses nõutakse kohustuslikke finantsgarantiisid, mida kodanikuühiskonna organisatsioonid ei saa pakkuda. See võib takistada nende osalemist riigihankemenetluses mitte ainult sotsiaalteenuste, vaid ka tervishoiu- ja haridusteenuste alal.

1.12 Komitee innustab Serbia valitsust koostama kõikehõlmava strateegia varimajanduse piiramiseks ja selle vastu võitlemiseks. See aitaks parandada riigi finantsolukorda, vältida ebaausat konkurentsi ja seega luua soodsama majanduskliima, garanteerides samas töötajate sotsiaalsete õiguste suurema austamise. See aitaks ka taastada usaldust ametiasutuste vastu ja edendaks õigusriigi põhimõtet.

1.13 Komitee rõhutab sotsiaaldialoogi tähtsust ja kutsub kõiki sidusrühmi üles kasutama parimal viisil ära olemasolevaid institutsioone, eelkõige majandus- ja sotsiaalnõukogu. Komitee kutsub valitsust üles majandus- ja sotsiaalnõukogu veelgi edendada ja sellega järjepidevalt konsulteerima kõigis poliitikavaldkondades, mille vastu tööandjad ja töötajad tunnevad õigustatud huvi. Komitee arvates peab sotsiaaldialoog toimuma regulaarselt ja struktuurselt, mitte vaid vajaduse korral, ning see peaks olema tõhusam ja tulemustele suunatud.

1.14 Komitee palub lisada sotsiaaldialoogi edendamise peamiste prioriteetide hulka ELi institutsioonide suhetes Serbiaga ning see peaks kajastuma kõigis sellele riigile avatud Euroopa Komisjoni programmides. Selleks tuleb rohkem kaasata Serbia Vabariigi Majandus- ja Sotsiaalnõukogu, kes peaks olema ka ametlikult kaasatud ja kellega tuleks konsulteerida ühinemisläbirääkimiste igas etapis ning kes peaks osalema ELi ja Serbia stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu rakendamise järelevalves. Majandus- ja sotsiaalnõukogu peaks saama esitada märkusi ja arvamusi ELi institutsioonidele, kui nad hindavad Serbia edusamme ELiga ühinemise suunas.

1.15 Komitee leiab, et sotsiaaldialoogi tuleks kohalikul ja piirkondlikul tasandil veelgi edendada, kasutades selleks majandus- ja sotsiaalnõukogu regionaalüksusi. See peaks olema süsteemsemalt väljakujundatud ka sektorite tasandil, eelkõige erasektoris. Võimalikult paljude valdkondlike kollektiivlepingute sõlmimine ja jõustamine stabiliseeriks Serbia tööstussuhteid. Omavalitsustele ja keskvalitsusele tuleks pidevalt meenutada sotsiaaldialoogi eeliseid ja tähtsust.

1.16 Komitee märgib, et loodud on kolmepoolne töörühm, mis vaatab läbi tööõigust, sh streigiõiguse seadus, ametiühingute registreerimine ja sotsiaalpartnerite representatiivsust käsitlev seadus. Komitee kutsub Rahvusvahelist Tööorganisatsiooni (ILO) ja Euroopa Komisjoni toetama käimasolevat tööd, et viia Serbia seadused ja praktika täielikku kooskõlla rahvusvaheliste ja Euroopa standarditega.

1.17 Komitee leiab, et eesmärk suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust sotsiaaldialoogis aktiivselt osaleda peaks olema lisatud ELi abiprogrammi prioriteetide hulka. Abi on vaja selleks, et arendada nende võimet osaleda tõhusalt kõigis majandus-, sotsiaal- ja õigusküsimustes, sh ELi ühinemisläbirääkimised. Parandada tuleks nende organisatsioonilist struktuuri, sisetvist teabevahetust ja suutlikkust oma liikmetele teenuseid osutada.

1.18 Komitee juhib tähelepanu, et Serbias rikutakse siiani regulaarselt töötajate põhiõigusi ning selliste rikkumiste ennetamise ja karistamise mehhanismid ei ole piisavalt tõhusad. Komitee kutsub Serbia valitsust üles vaatama läbi töövaidluste rahumeelse lahendamise ameti töökorralduse ning soovib

kaaluda töövaidlustele pühendunud erikohtute loomise võimalust. Lisaks palub komitee komisjonil lisada oma iga-aastasesse aruandesse peatüki ametiühingute õiguste ja töötajate põhiõiguste kohta, konsulteerides selleks tihedalt riigi ja Euroopa ametiühingute ning ILOga.

1.19 Serbia naisettevõtjatel on kogu Balkani piirkonnas tähtis roll ja tõhusad võrgustikud. Kujunemas on sidus piirkondlik lähenemine, et arendada veelgi naisettevõtlust kohalikul tasandil. Komitee soovib suurendada Euroopa, piirkonna ja riigi tasandi toetust, et veelgi forsseerida majanduslikku ja sotsiaalset kasu. Lisaks on tarvis tunnustada majanduslikku ja sotsiaalset vajadust toetada naisettevõtlust Serbias.

1.20 Komitee soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Serbia kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel luua ELi ja Serbia kodanikuühiskonna ühine nõuandekomitee. Nimetatud ühine kodanikuühiskonna organ tuleks luua pärast ametlike läbirääkimiste avamist Serbia ühinemise üle ELiga. Ühine nõuandekomitee aitaks mõlema poole kodanikuühiskonna organisatsioonidel püüelda sügavama dialoogi poole ja edastada poliitilistele ametiasutustele panuse ühinemisläbirääkimiste peatükkidesse.

2. Arvamuse taust

2.1 Viimasel kümnendil on Serbia teinud suuri jõupingutusi oma institutsioonide, õigusraamistiku ja majanduskorralduse reformimiseks, et vastata rahvusvahelistele ja Euroopa standarditele ning edendada avatud ja tõhusat turumajandust.

2.2 2008. aastal allkirjastatud stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping Serbia ja ELi vahel väljendas selgelt Serbia ametivõimude valikut liikuda ELiga ühinemise suunas ning see andis reformiprotsessile uue hoo. 2010. aastal jõustus kaubandust ja kaubandusküsimusi käsitlev vaheleping (stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu osana).

2.3 2012. aastal ametisse asunud uus valitsus on kinnitanud Serbia soovi ELiga ühineda. Valitsus on astunud konkreetseid samme alustatud reformide jätkamiseks, keskendudes eelkõige korrupsioonivastasele võitlusele, õigusriigi kindlustamisele, vähemuste õiguste kaitsmisele ja majanduse elavdamisele. Samuti püütakse panustada regionaalkoostöö parandamisse.

2.4 2012. aasta detsembris palus nõukogu Euroopa Komisjonil koostada 2013. aasta kevadeks aruande, milles antakse hinnang Belgradi edusammudele dialoogis Priština ja ELi-suunalistes reformides. Selle positiivseid soovitusi sisaldanud aruande põhjal otsustas Euroopa Ülemkogu 28. juunil 2013, et tingimused ELi ühinemisläbirääkimiste alustamiseks Serbiaga on täidetud.

2.5 19. aprillil 2013 leppisid Priština ja Belgrad ELi juhitud läbirääkimiste kümnendas voorus lõpuks kokku serblaste juhitud Põhja-Kosovo tuleviku küsimuses, allkirjastades *esimese kokkuleppe, mis käsitleb suhete normaliseerimise põhimõtteid*. Mais võeti kahepoolselt vastu rakenduskava. Loodi kahepoolne rakenduskomitee, keda abistab EL.

3. Poliitiline, majanduslik ja sotsiaalne areng

3.1 Serbia on jätkuvalt üleminekuriik. On toimunud erastamisi, kuid riigiettevõtete osakaal majanduses on endiselt suur, kuigi valitseb terav vajadus ümberkorralduste järele. Tööpuudus on märkimisväärselt kasvanud (24 % tööjõust 2012. aastal). Noored püüavad emigreeruda. Rahvastik vananeb. Põllumajanduses töötavate inimeste osakaal on siiani suur ja nad elavad maapiirkondades, kus investeringute vähesus takistab tõhusat arengut. Mitteametlik majandus on laialt levinud, õhnes tades majandust tervikuna, nõrgendades riigieelarvet ja jättes töötajad ilma sotsiaalkaitsest. Korrupsioon, mis on mõnikord seotud organiseeritud kuritegevusega, pärsib lisaks majandusarengule ka institutsioonide tugevdamist. Kohtusüsteem vajab hädasti reforme, et garanteerida üksikisikute ja organisatsioonide õiguste tõeline austamine.

3.2 Komitee tõi mitmed probleemid esile oma arvamuses teemal „ELi ja Serbia suhted: kodanikuühiskonna roll” (29. mai 2008), kuid ta toonitas ka ametivõimude sihikindlust vajalike reformide läbiviimisel. Vastu on võetud mitmeid uusi määrusi; loodud on uusi institutsioone, eelkõige dialoogi pidamiseks sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonidega; nüüdseks tunnustatakse ametlikult vähemuste õigusi. Ehkki protsess ei ole veel lõppenud, on peamiseks probleemiks kõigi institutsiooniliste ja õiguslaste muutuste ülekandmine praktikasse.

3.3 Serbia on ratifitseerinud 77 Euroopa Nõukogu lepingut ja konventsiooni, sh sellised olulised konventsioonid nagu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, rahvusvahemuste kaitse konventsioon, piinamise tõkestamise konventsioon, lastekaitse konventsioon, korrupsiooni vastu võitlemise konventsioon ja Euroopa sotsiaalharta. Lisaks ootavad ratifitseerimist veel kaheksa allkirjastatud konventsiooni, sh naistevastase vägivalga ja perevägivalga tõkestamise ja sellega võitlemise konventsioon. Rahvusvahelisel tasandil on Serbia ratifitseerinud 75 ILO konventsiooni (73 neist on juba jõustunud).

3.4 Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik on rõhutanud ⁽¹⁾, et paljude konventsioonide korralikuks jõustamiseks on vaja veel täiendavaid meetmeid. Inimõiguste volinik tõi välja probleemid seoses sõja ajal kadunud ja sunniviisiliselt ümberasutatud isikute, romade vohava diskrimineerimise, naistevastase vägivalga ja laialtlevinud homofoobiaga.

⁽¹⁾ Thomas Hammarbergh. Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik. Aruanne pärast Serbia külastamist 12.–15. juunil 2011. CommDH(2011)29.

3.5 Ehkki valitsus võttis 2011. aasta oktoobris vastu meediastrategia, esineb siiani ajakirjanike vastu suunatud vägivalda ja ähvardusi. Majanduslik ja poliitiline sekkumine meediasse on samuti tegelikkus, mis ohustab meedia sõltumatust ja ajakirjanike võimet teha oma tööd. Lisaks kimbutatakse ametiühingulasi või vallandatakse inimesi ametiühingutesse kuulumise pärast.

3.6 Komitee leiab, et reformiprotsessi edasiseks tugevdamiseks peab Serbia seadma selgeks prioriteediks kohtusüsteemi reformi ning kodaniku-, sotsiaal- ja inimõiguste jõustamise. ELi suhetes Serbiaga tuleb vaieldamatult keskenduda neile aspektidele. See on võtmetähtsusega küsimus ka kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks ja seega tuleks igakülselt innustada nende aktiivset osalemist.

4. Kodanikuühiskonna organisatsioonide praegune olukord ja roll

4.1 Ühinemis- ja kogunemisvabadus on põhiseadusega tagatud ja üldiselt peetakse sellest kinni. Ent kogunemisvabadust ohustavad vägivaldsete natsionalistlike grupeeringute üha sagedasemad ähvardused.

4.2 Serbia kodanikuühiskond paikneb enamasti linnades ja on piirkonniti ebahühtlaselt esindatud. Maapiirkondade kodanikuühiskond on äärmiselt piiratud ja selle suutlikkus ei ole eriti arendatud. Täiendavalt on vaja toetust, et innustada seltsilist liikumist, parandada suutlikkust ja toetada maapiirkondades ja/või väikelinnades paikneva kodanikuühiskonna võrgustumist.

4.3 Eritähelepanu tuleb pöörata põllumajandusele, põllumajanduslike huvirühmade arendamisele ja põllumajanduse kaasamisele sotsiaaldialoogi. Põllumajandusel on Serbias jätkuvalt tähtis roll: umbes veerand töötavast elanikkonnast on tegev põllumajanduses ja põllumajandus on ka oluline majandussektor. Põllumajandusel ja põllumajanduspoliitikal on tulevases ELi ühinemisprotsessis suur tähtsus, samas on riigi õigusaktide kooskõlla viimine ELi omadega Serbia põllumajandussektorile iseäranis raske.

4.4 Organiseeritud ja struktureeritud huvirühmad tuleksid peatses integratsiooniprotsessis lisaks põllumajanduse huvide edendamisele väga hästi toime kasuliku toetuse pakkumisega just põllumajandusele, maapiirkondadele ja seal elavatele inimestele mõeldud konkreetsete toetusprogrammide koostamisel ja rakendamisel.

4.5 Kodanikuühiskonna organisatsioonide seas on mitmeid aktiivseid partnerlusi, kuid nende ressursid ja toetus on äärmiselt

piiratud, lubamata neil saavutada suuremat aktiivsust ja mõju. Kodanikuühiskonna organisatsioonide ja riigi ametiasutuste vahelise partnerlusega seoses loodud SECO⁽²⁾ ja KOCDs⁽³⁾ mehhanismid on näited, mis võivad panna aluse headele tavadele, kui nende panusega arvestatakse ja pakutakse pidevat ja süsteemset rahastamist ja toetust.

4.6 Kodanikuühiskonna organisatsioonide jätkusuutlikkuse seisukohalt kõige olulisemad takistused seisnevad selles, et riigiabi ei piisa ning see ei rajane hästi määratletud prioriteetidel, ärisponsorlus on kujunemisejärgus, puudus on üksikisikute annetustest, rahvusvahelised doonorid tõmbuvad tagasi, koostöö kohalike omavalitsustega on ebapiisav ning otsuselangetajate vastustus on üldiselt piiratud. Kodanikuühiskonna organisatsioonide toetajaskonna kasvatamiseks on vaja jõupingutusi ja toetust. Piiratud liikmeskond pärsib kodanikuühiskonna organisatsioonide kuvandit ja tunnustamist ajal, mil avaliku sektori rahastamine on kõigil tasandil alles kohaselt reguleerimata. Kodanikuühiskonna organisatsioonide võime mõjutada sotsiaalset ja poliitilist tegevust on üldiselt nõrk. Erandiks on kümnekond tugevat kodanikuühiskonna organisatsiooni, milles enamik asub Belgradis.

4.7 Komitee tervitab püüet parandada ühenduste ja sihtasutuste õigusraamistikku, mille näiteks on ühenduste seadus (oktoober 2009), annetuste ja sihtasutuste seadus (november 2010), vabatahtlike seadus (mai 2010) ning väikeste ühenduste ja sihtasutuste lihtsustatud raamatupidamiskord (veel vastuvõtmata). Vastu on võetud teisigi olulisi seadusi, kuid neid veel ei rakendata, näiteks sotsiaalhoolekandeseadus (2011). Komitee tervitab raamistiku arendamist seaduses ettenähtud korras, mis aitaks tagada kodanikuühiskonna organisatsioonidele õiglase juurdepääsu sotsiaalteenuste osutamise toetamiseks mõeldud avaliku sektori vahenditele.

4.8 Komitee tervitab muudatuse tegemist valitsuse kodukorra avalike arutelude menetlust käsitlevas artiklis 41, mis sätestab kohustuslike avalike arutelude kriteeriumid, tehes sellised arutelud pigem reegliks kui erandiks, ning pakub mõistliku ajavahemiku nende korraldamiseks. Komitee rõhutab vajadust tagada selle mehhanismi korrektne rakendamine. Esikohale tuleb seada riigiasutuste teadlikkuse suurendamine kodanikuühiskonna organisatsioonidega koostöö tegemise kasust nii avaliku poliitika kujundamise varases järgus kui ka hiljem, selle rakendamisel. Lisaks tuleks vaadelda kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajate määramise korda riigi- ja kohaliku tasandi erinevatesse ametiasutustesse, võttes arvesse naaberriikide teatud häid tavasid ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ettepanekuid.

⁽²⁾ SECO tegeleb võrgustumise ja suutlikkuse suurendamisega ELiga integreerumise ja kodanikuühiskonna IPA programmidesse kaasamise vallas.

⁽³⁾ KOCDs hõlmab tõrjutud rühmade sotsiaalkaitsega tegelevate organisatsioonide võrgustikku, mis ühiselt võtab ühendust otsustajatega selles valdkonnas.

4.9 Kodanikuühiskonnaga koostöö edendamiseks tegeva valitsusbüroo alustas tööd 2011. aastal. 2013.–2014. aasta tegevuskava sisaldab olulisi eesmärke, mille poole püüelda:

- töötada välja kodanikuühiskonnale soodsa arengukeskkonna loomist käsitlev riiklik strateegia ja luua riiklik kodanikuühiskonna arendamise nõukogu;
- toetada jätkusuutlikkuse eeltingimusena uusi rahastamisallikaid: institutsionaalsed toetused, ettevõtete sotsiaalne tegevus, ettevõtete heategevus, sotsiaalne ettevõtlus, koostada kriteeriumid avaliku ruumi kasutamiseks kodanikuühiskonna organisatsioonide poolt jne;
- teha täiendavaid edusamme sellise institutsioonilise raamistiku rakendamiseks, mis aitab kaasa kodanikuühiskonna arengule, nt luues asjaomastes ministeeriumides eriuksusi või -ülesandeid, kaaluda võimalust luua kodanikuühiskonna arengufond ja tugevdada koostöö mehhanisme kodanikuühiskonna organisatsioonide ja Serbia parlamendi vahel.

4.10 Komitee tervitab kodanikuühiskonnaga koostöö edendamiseks tegeva valitsusbüroo jõupingutusi muuta kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamine riigieelarvest läbipaistvamaks, üllitades kokkuvõtva aastaaruande ühingutele ja muudele kodanikuühiskonna organisatsioonidele Serbia Vabariigi riigieelarvest eraldatud vahendite kohta. Valitsusbüroo pädevust peaks aga laiendada, et suurendada kõigi tasandite valitsusorganite reageerimist, eesmärgiga tagada andmete kogumise terviklikkus ja nende iga-aastane avaldamine. Komitee tervitab sellega seoses ELi delegatsiooni pakutavat toetust valitsusbüroole 2012. aasta detsembris käivitatud kolmeaastase tehnilise abi programmi raames⁽⁴⁾.

4.11 2011. aasta andmetest nähtub, et kaasrahastatavate programmidele ja projektidele eraldati ja maksti tegelikult välja väikesed summad isegi juhul, kui annetajate toetus oli olemas, ja seda vaatamata asjaolule, et kodanikuühiskonna organisatsioonidele on sellist rahastamist hädasti vaja.

5. Sotsiaaldialoog

5.1 Sotsiaaldialoog on majandusarengu seisukohalt mõeldav ja tagab Serbialle vajaliku sotsiaalse ühtsuse.

⁽⁴⁾ Tehnilise abi programmi eelarve on 1,2 miljonit eurot ja selle keskmes on kodanikuühiskonna organisatsioonidega seotud õigusraamistiku edasine muutmine, läbipaistva riigipoolse rahastamise raamistiku sisseviimine ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine otsustamisprotsessi.

Üldisele kollektiivlepingule kirjutati alla 2008. aastal. 2011. aasta aprillis võttis Serbia Vabariigi Majandus- ja Sotsiaalnõukogu vastu uue sotsiaalrajatise kokkuleppe, millele kirjutasiid alla olulised sotsiaalpartnerid ja peaminister ja mis sisaldas mõlema poole olulisi kohustusi. Kokkulepe kinnitas, et sotsiaaldialoog on ühiste arengueesmärkide saavutamise, majanduskriisiga seotud probleemide ületamise ning majanduslike ja sotsiaalsete edusammude saavutamise eeltingimus Serbias. 2012. aastal allkirjastas Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu miinimumpalga kokkuleppe. Sektorite tasandil kirjutati 2011. ja 2012. aastal alla kollektiivlepingutele neljas valdkonnas: põllumajandus, ehitus, keemia- ja metallitööstus. Tööminister laiendas need kollektiivlepingud kõigile riigiametnikele. Kollektiivlepingud kehtivad peaaegu kõikjal avalikus sektoris, hõlmates tervishoiutöötajad, kohaliku omavalitsuse ja keskvalitsuse, kultuuri, hariduse ja politsei.

5.2 2005. aastal ametlikult asutatud Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu on kolmepoolsete läbirääkimiste institutsiooniline platvorm. Nüüdseks on kohalikul tasandil juba 18 majandus- ja sotsiaalnõukogu, kuid peamiselt piirkondlike ametiasutuste vähese pühendumise tõttu tegutsevad neist täielikult vähem kui pooled. Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu peab võitlema mitmete probleemidega, mis takistavad selle tegevust. Suurimaks neist on finants- ja inimressursside vähesus. Sellegipoolest on suudetud luua alalised töörühmad sellistes valdkondades nagu majandus, seadusandlus, kollektiivlepingud, töötervishoid ja -ohutus. Sotsiaalpartnerite esindajad osalevad nüüd regulaarselt Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu koosolekutel vastupidiselt valitsusele, keda sageli esindavad ametnikud. Nende kaasatus on kasvanud pärast nõukogu taasloomist 2012. aasta septembris. Isegi peaminister kuulub nüüd Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogusse, kuid nõukogul on jätkuvalt probleeme oma istungite korraldamisega.

5.3 Ehkki sotsiaaldialoog on andnud häid tulemusi, on seda vaja veelgi tugevdada ja laiendada. Sotsiaalpartnerid on nõrgad, seda just erasektoris. Kollektiivlepinguid ei jõustata alati ka pärast allkirjutamist ning on hulgaliselt valdkondi, mis ei ole lihtsalt veel sotsiaaldialoogiga hõlmatud. Riigi tasandil ei konsulteerita Serbia majandus- ja sotsiaalnõukoguga süstemaatiliselt kõigis tema pädevusse kuuluvates küsimustes või toimuvad konsultatsioonid pelgalt vormi täiteks ning valitsus ignoreerib sageli antud soovitusi. Üheks positiivseks erandiks on tööministeerium, mis küsib nõukogu arvamust kõigi õigusaktide eelnõude ja strateegiate puhul. Lisaks esitas ta hiljuti ettepaneku luua kolmepoolne töörühm, kes viiks sisse parandused tööõigusesse. Ka haridusega seotud õigusakte on parandatud; haridus- ja teadusministeerium esitas nõukogule arvamuse saamiseks kolm seaduseelnõu. Vaatamata neile positiivsetele arengutele ignoreeritakse Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu jätkuvalt sageli üldise majanduspoliitika ja meetmete puhul, millel on aga otsene mõju ettevõtete ja töötajate tegevusele.

5.4 Töövaidluste rahumeelse lahendamise amet loodi 2005. aastal, lahendamaks nii üksikisikute kui ka kollektiivide töövaidlusi. Peamist tähelepanu pööratakse juhtumitele, mille osas vahekohtunik, kelle käsutuses on samad õiguslikud vahendid kui kohtutel, võib langetada siduva otsuse. Ent tegelikkuses võib tõdeda, et ametil ei õnnestunud end alternatiivina maksmata

panna ning siiani esitatakse enamik vaidlusi lahendamiseks kohtutele, mis vaevlevad niigi suure ülekoormuse käes. Kollektiivvaidluste puhul võtab amet endale vahendaja rolli ega saa seega vaidlevatele pooltele kokkulepet peale sundida, vaid püüab mõjutada mõlemat poolt otsustama vabatahtlikult rahu-meelse lahenduse kasuks.

5.5 2013. aastal peaks valitsus allkirjastama ILO inimväärse töö programmi. Selle programmi abil peaks saama läbi vaadata sotsiaalvaldkonna õigusaktide ja meetmete eri aspektid, et viia need täielikku kooskõlla rahvusvaheliste standarditega ja suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust, et nad saaksid ELi rahastamise ja programmide toel anda tõhusa panuse sotsiaaldialogi.

5.6 Ülioluline on integreerida sotsiaalpartnereid paremini valitsuse majandus-, sotsiaal- ja tööhõivepoliitikasse eelkõige ELiga ühinemise läbirääkimisi silmas pidades. Nad tuleks ka kaasata Serbia ettevalmistamise vastamaks Euroopa Sotsiaalfondi ja ELi teiste fondide abikõlblikkuse kriteeriumitele. Vaid siis saavad Serbia sotsiaalpartnerid tõhusalt täita oma tulevast rolli osalusdemokraatia foorumites ELi tasandil.

6. Sotsiaalpartnerid – hetkeolukord

6.1 Serbia tööandjate liit on suurim riiklik tööandjate huvirühm, kes esindab Serbia ettevõtjaid Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogus. Ent asjaolu, et enamik Serbias tegutsevaid suurettevõtteid ning muid organisatsioone, näiteks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate liit, ei ole Serbia tööandjate liidu liikmed, nõrgendab selle legitimsust sotsiaaldialogi osalejana.

6.2 Serbia kaubandus- ja tööstuskoda, mis on suurim ettevõtjate organisatsioon, ei olnud kohustusliku liikmesusesüsteemi tõttu varem kaasatud Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogu töösse. Ent 1. jaanuarist 2013 kehtib Serbias vabatahtlik liikmesusesüsteem ja koda pühendub aktiivselt panuse andmisse sotsiaaldialogi, iseäranis kutseõppe, väliskaubanduse elavdamise ja regionaalarengu valdkonnas. Ta toetab Serbia tööandjate liidu positsiooni Serbia majandus- ja sotsiaalnõukogus, et see saaks

tutvustada võimalikult paljude tööandjate huvisid tõhusas konsultatsiooniprotsessis, millesse on kaasatud kõik tööandjate liidud.

6.3 Suure tööpuuduse määra valguses peaks tööandjatel olema suurem mõjuvõim hea ettevõtluskliima väljakujundamisel. Ta peaks innustama ettevõtlust ja uute ettevõtete kiiremat loomist. Eelkõige käib see VKEde kohta, mis on Euroopa uute töökohtade loomise üks peamisi allikaid. Head ärikliima peamised takistused on: õigusraamistiku läbipaistvuse ja prognoositavuse puudumine, väheatraktiivne maksusüsteem, mis sisaldab maksutaolisi lõive, juurdepääs rahastamisele, äriregistrisse kandmise menetlus, väliskaubandusega seotud haldustoi-tingid jne. Üldise hinnangu kohaselt on Serbia ettevõtlusringkonnad ebapiisavalt kaasatud seadusandlikku protsessi ja mõjuhinnangutesse, eelkõige seoses mõjuga VKEdele.

6.4 Ametiühingud on killustunud ja nõrgad. Paljud kuuluvad ühte Serbia kahest suuremast keskliidust: Serbia autonoomsete ametiühingute keskliit (SSSS) ja ametiühinguliit „Nezavisnost” (sõltumatus). Veel kaks keskliitu väidavad, et nad on representatiivsed: Serbia vabade ja sõltumatute ametiühingute liit ning vabade ametiühingute keskliit. Vastavalt praegu arutlusel olevale uuele seadusele representatiivsuse kohta tuleb representatiivsust kontrollida. Tööministeeriumi andmetel on ettevõtetes lisaks umbes 2 000 ametiühingut, mis ei kuulu riiklikku keskliitu. Kõik asjaomased töötajate organisatsioonid tuleb tihedamalt kaasata sotsiaalsesse partnerlusse tööandjatepoolsete otsuste tegemisel. Serbia ametiühingute rollil on määrav tähtsus sotsiaaldialogi tugevdamisel.

6.5 Majanduskriisist tulenevad üleminekuraskused teravdavad ka ametiühingute killustumise ja nõrgenemise protsessi. Keeruline menetlus ametiühingute registreerimiseks, mõnikord ka vastuseis ja ahistamine juhtide poolt, kes ei ole valmis tunnistama ettevõtte tasandi sotsiaaldialogi, raskendab töötajate esindatuse normaalset arengut ja õnnestab sotsiaaldialogi. Siiski võib selle taustal vaid tervitada viimastel aastatel kujunenud tõhusat koostööd kahe esindusorganisatsiooni, SSSSi ja Nezavisnosti vahel.

Brüssel, 10. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 491. ISTUNGJÄRK 10. JA 11. JUULIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Roheline raamat Euroopa majanduse pikaajalise rahastamise kohta”

COM(2013) 150 final/2

(2013/C 327/03)

Raportöör: **Michael SMYTH**

25. märtsil 2013. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat Euroopa majanduse pikaajalise rahastamise kohta”

COM(2013) 150 final/2.

Komitee asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 19. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli 2013. aasta istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa tagasi jätkusuutliku majanduskasvu teele suunamise strateegia üks kõige tähtsamaid elemente on pikaajaliste rahastamisvahendite piisava varu tagamine mõistliku hinnaga. Komisjoni konsultatsioonidokument sellel etemal on niihästi tervitatav kui ka õigeaegne.

1.2 Komitee on rahul, et rohelistes raamatus keskendutakse tootlikule investeerimisele ja pikaajalistele kapitalimahutustele materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse, kuid soovib komisjonil pöörata rohkem tähelepanu vajadusele rahastada rohkem „sotsiaalselt kasulikke” kapitalimahutusi.

1.3 Kui pangad etendavad pikaajalise rahastamise allikatena tulevikus tõenäoliselt vähemtähtsat osa, siis võivad tekkida võimalused teistele vahendajatele, nagu riiklikud ja mitmepoolsed arengupangad, institutsionaalsed investorid, riiklikud investeerimisfondid ja eelkõige võlakirjaturud. Siiski on oluline hoiduda tekitamast takistusi, mis ei lase pankadel täita oma rolli pikaajalise rahastamise peamiste pakkujatena, ning kehtestada õigusraamistik, mis hoiab ära rahastamis- ja kapitalivoogude suundumise reguleeritud sektorist välja.

1.4 Komitee tervitab Euroopa Investeerimispannga hiljutist rekaptaliseerimist, kuna see tugevdab tema suutlikkust olla

täiendavate erainvesteeringute võimendajaks ja etendada tugevamat vastutsüklilist rolli VKEdes investeringute rahastamisel ja neile laenude andmisel. 10 miljardi euro suurune kapitalisüst on küll märkimisväärne, kuid komitee leiab, et praegusi vajadusi silmas pidades ei ole see siiski piisav.

1.5 Ka strateegia „Euroopa 2020” projektivõlakirjade kasutuselevõtt, ehkki küll alles katsefaasis, on samuti positiivne areng. Kõnealused projektivõlakirjad töötasid ühiselt välja komisjon ja Euroopa Investeerimispank. Kaaluda tuleks ka samalaadseid ühissetevõtteid riiklike investeerimisfondidega.

1.6 Kui projektivõlakirjade sarnaste algatustega õnnestub laiendada võlakirjapõhise rahastamise turgu, siis tuleks nende kasutamist pärast katsefaasi lõpuleviimist ja hindamist hoogustada.

1.7 Rohelises raamatus uuritakse säästude rolli pikaajaliste investeringute rahastamisel. Kui mõningates liikmesriikides on loodud spetsiaalsed säästuskeemid, et mobiliseerida pikaajalisi

säästusid laiemateks sotsiaalseteks investeeringuteks, siis vääriks kaalumist ka ELi või euroala säästuvahendi loomine, millega võib-olla kaasneks intressimäära hinnalisand.

1.8 Mõned liikmesriigid on olnud suhteliselt edukad pensioniga seotud ja muude säästude jaoks stiimulite loomisel, kasutades nutikalt oma maksusüsteemi. Inimesed kalduvad suhtuma tõrksalt välja vaatesse maksta maksu teenitud tulult ja siis pärast maksude mahaarvamist veel pikaajalistelt säästudelt. Sotsiaalselt vastutustundlike investeeringute kontekstis peaks parema pikaajalise finantsplaneerimise innustamiseks olema võimalik välja töötada sobivad ning vähesel määral maksustatud või üldse maksustamata individuaalsed säästutooded sobivate iga-aastaste piirangutega ja neid turustada.

1.9 Lühiajaline lähenemisviis finantsüsteemis on olnud suur takistus sobivate pikaajaliste investeeringute võimaldamisel ning see on tihedalt seotud äriühingu juhtimisega. Stiimulite muutmine pikaajalise tulemuslikkuse edendamiseks ei ole kerge väljakutse. Komitee tervitab komisjoni ettepanekuid pikaajalistele investoritele suurema hääleõiguse ja dividendide võimaldamise ning muudatuste kohta aktsionäride õiguste direktiivis. Lisaks tuleks kaaluda kapitalitulu maksu suhtes koordineeritud soodustuste kasutamist, et motiveerida fondivalitsejaid pikaajalisele osalusele.

1.10 Riskikapitali osas sisaldab roheline raamat mõningaid huvitavaid ettepanekuid. Komitee on juba soovitanud laiendada Euroopa Investeeringufondi rolli laenu andmisel riskikapitali pakkumisele. Seda investeeringufondi loojad 1994. aastal algselt ka kavandasid. Kui Euroopa Investeeringufond, nagu ka Euroopa Investeeringupank, piisaval määral rekapitalizeeritakse, siis võiks ta saada üheks peamiseks riskikapitali pakkujaks VKEdele.

1.11 Võttes arvesse, et riiklikud ja piirkondlikud omavalitsused tegelevad juba VKEde allesjätmise ja pikaajalise kasvu edendamisega oma regionaalarengu organite kaudu, on vägagi põhjendatud, et need organid etendaksid oma rolli ka VKEde kauplemisplatvormide juures. See roll võiks ulatuda klientidest VKEde krediitvõimelisuse hindamisest institutsionaalsetele investoritele piiratud tagatiste andmiseni.

1.12 Komitee sooviks, et rohkem rõhku pandaks sotsiaalselt vastutustundlikele investeeringutele ja teeb ettepaneku luua vaatlusorgan pikaajaliste investeeringute tingimuste järelevalveks.

2. Sissejuhatus ja roheline raamatu taust

2.1 Euroopa Komisjoni peamine motiiv kõnealuse roheline raamatu koostamiseks on vajadus suunata Euroopa tagasi aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu teele. Jätkusuutlikuks arenguks vajab Euroopa pikaajalisi ja ulatuslikke investeeringuid. Selle saavutamise teevad oluliselt raskemaks kodumajapidamiste ja ettevõtete praegune riskipeliglikkus ning paljude valitsuste eelarve konsolideerimise vajadus, mis kokku piiravad pikaajalisteks investeeringuteks finantsvahendite pakkumist.

2.2 Traditsioonilised rahastamise vahendamise kanalid on hetkel suurte probleemide ees. ELis on investeerimisvahendite allikaks olnud peamiselt pangad, kuid paljud neist tegelevad nüüd peamiselt finantsvõimenduse vähenemisega ega suuda täita oma tavapärasest rolli. Rohelises raamatus vaadatakse praegusest kriisist kaugemale ja otsitakse lahendusi investeeringute vajalikuks pikaajaliseks rahastamiseks.

2.3 Komisjoni tähelepanu on suunatud tootlikule investeerimisele ning pikaajalistele kapitalimahutustele materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse, mis kalduvad õhutama tsüklilisust vähem kui lühiajalisem kapital. Komisjon määratleb pikaajalist rahastamist kui viisi, kuidas finantsüsteem eraldab vahendeid investeeringuteks pikaajalistesse projektidesse.

2.4 Euroopa on käivitanud finantssektori reformiprogrammi, et pakkuda finantsturgudele rohkem stabiilsust ja tösta usaldust nende vastu. Finantsüsteemi stabiilsus on vajalik, ent mitte piisav eeltingimus pikaajaliste investeeringute innustamiseks. Komisjon on määratlenud veel terve rea valdkondi, kus on vajalikud meetmed, nagu näiteks:

- finantsasutuste suutlikkus suunata vahendeid pikaajalisse rahastamisse;
- finantsturgude tõhusus ja tulemuslikkus pikaajalise rahastamise instrumentide pakkumisel;
- pikaajalist säästmist ja rahastamist võimaldavad meetmed ja
- VKEde lihtne juurdepääs pankadest saadavale ja pangandusvälisele rahastamisele.

3. Märkused ettepanekute kohta

3.1 *Finantsasutuste suutlikkus suunata vahendeid pikaajalisse rahastamisse*

3.1.1 Kommertspangad Komisjoni analüüs Euroopas piisava pikaajalise rahastamise tagamisega seotud väljakutsete kohta on oma põhiolemuselt õige. Pankade traditsiooniline põhiroll pikaajalise rahastamise peamiste pakkujatena on muutumas ja pangad võivad tulevikus hakata etendama vähemtähtsat rolli. Teatises ei käsitleta võimalikku ebakõla mõningate uute panganduseeskirjade ja pikaajalise rahastamise stimuleerimist puudutavate roheline raamatu eesmärkide vahel. Rohelises raamatus märgitakse kõigest, et hiljutiste ja ilmselt ka tulevaste finantsreformide mõjud võivad vähendada pankade aktiivsust vahendusahelas. Tuleks saavutada parem tasakaal Basel III usaldatavusnõuete ja pankade stiimulite vahel jätkata pikaajaliste investeeringute rahastamist. Igal juhul avanevad tõenäoliselt võimalused teist tüüpi vahendajatele, nagu riiklikud ja mitmepoolsed arengupangad, institutsionaalsed investorid, võlakirjaturgude ja riiklike investeerimisfondide ulatuslikum kasutamine.

3.1.2 Riiklikud ja mitmepoolsed arengupangad. Need institutsioonid etendavad olulist rolli riskide jagamisel erainvestorite ja ettevõtetega oluliste projektide arendamisel ja ennetavad seega turutõrkeid. Oma pikemaajaliste strateegiliste meetmetega etendavad nad ka vastutsüklilist rolli. Euroopa Investeeringuspank ja Euroopa Investeeringufond on riskide jagamisel etendanud järjest olulisemaid rolle. Euroopa Investeeringupanga hiljutine – ehkki komitee arvates ebapiisav – rekapitalizeerimine suurendab kahtlemata nende suutlikkust võimendada täiendavaid erainvesteeringuid. Komitee julgustab Euroopa Investeeringuspanka eriliste finantsraskustega võitlevate tähtsate piiriüleste infrastruktuuriprojektide edendamiseks rohkem ära tegema.

3.1.3 Komitee tervitab „Euroopa2020” projektivõlakirjade loomist, mida nüüd katsefaasis kasutatakse terves reas avaliku ja erasektori partnerlusele tuginevates infrastruktuuri investeerimisprojektides energia, transpordi ja IKT infrastruktuuri valdkonnas⁽¹⁾. Komisjon puudutab riiklike investeerimisfondide võimalikku rolli pikaajaliste investeeringute rahastamisel. Nagu komisjoni ja Euroopa Investeeringupanga poolt ühiselt välja töötatud projektivõlakirjade puhul, võib olla mõttekas luua samalaadne ühisalgatus riiklike investeerimisfondidega, et suurendada pikaajaliseks rahastamiseks kättesaadavate vahendite koguhulka.

3.1.4 Institutsionaalsete investorite osas märgitakse rohelises raamatus võimalikku konflikti ühelt poolt kindlustusettevõtete kapitalimahutusriskide tõhusa reguleerimise vajaduse ja teiselt poolt vajaduse vahel motiveerida neid pikaajalisi investeeringuid rahastama. Komisjoni ja Euroopa kindlustusasutuste vahel toimuvad sellel teemal arutelud. Komisjonil on kavas koostada ettepanekud pikaajaliste investeerimisvahendite kohta, eesmärgiga stimuleerida mitmete mehhanismide loomist eri liiki institutsionaalseid investoreid puudutavate riskide koondamiseks, hõlmates. See ettepanek on väga tervitatav. Pensionifondid võiksid pikaajalistes investeeringutes olulisemat rolli etendada, kuid siin on mitmeid institutsionaalseid, regulatiivseid ja poliitilisi takistusi. Eelkõige tunnevad nad muret, et poliitikakujundajad püüavad suunata neid rahastama teatud tüüpi projekte, mis ei ole nende liikmete huvides. Pensionifondidega tuleks aru pidada, kuidas neid takistusi minimeerida või likvideerida. Pangandusliidu loomine võib selles kontekstis kasulik olla.

3.1.4.1 Institutsionaalsete investorite suurema osaluse saavutamiseks pikaajalises rahastamises võivad kasulikud olla ettevõtte tulumaksu soodustused. Suurte infrastruktuuriprojektide puhul võib degressiivsete soodustuste süsteem tingida institutsionaalsete investorite suurema osaluse neis projektides.

3.2 *Finantsturgude tõhusus ja tulemuslikkus pikaajalise rahastamise instrumentide pakkumisel*

3.2.1 Rohelises raamatus märgitakse, et pikaajaliste rahastamisvahendite kogumi laiendamiseks ja süvendamiseks peavad mõned Euroopa kapitaliturud arenema ja küpsemaks saama. ELi

võlakirjaturul on vähem arenenud kui Ameerika Ühendriikides ja leitakse, et enamikul keskmise turukapitalisatsiooniga ning väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel on võimatu sinna pääseda. Isegi projektivõlakirjade saabumise on reitinguagentuurid võtnud vastu ettevaatlikult ja see viitab eelseisvatele suurtele raskustele võlakirjaturu mahu laiendamisel. Kui projektivõlakirjade – mis võib luua lausa 4,6 miljardi euro väärtuses uusi infrastruktuuriprojekte – sarnaste algatustega õnnestub laiendada võlakirjapõhise rahastamise turgu, siis tuleks nende kasutamist pärast katsefaasi lõpuleviimist ja hindamist hoogustada.

3.3 *Pikaajalist säästmist ja rahastamist võimaldavad meetmed*

3.3.1 Pikaajalist säästmist ja rahastamist mõjutavaid tegureid analüüsitakse põhjalikult. Pakkumise poolel tuleb veel palju ära teha, kuigi paljud liikmesriigid on teinud jõupingutusi pikaajaliste säästuvõimaluste laiendamiseks. Rohelises raamatus nimetatakse ELi tasandi säästuvahendite võimalikku loomist pikaajalistele säästude kaasamiseks, mis on otsesemalt seotud ühiskonna laiemate eesmärkidega. Piiriüleste infrastruktuuride laiendamise kontekstis on sellel mõttel oma eelised. See võib ka stimuleerida töötajate suuremat liikuvust ja pensioni planeerimist ühtsel turul. Võib osutada vajalikuks pakkuda uusi säästutooteid eriti kõrgete või astmeliste intressidega, et stimuleerida pikaajalist säästmist.

3.3.2 Maksustamine. Üsna üksikasjalikult uuritakse seoseid maksustamise, pikaajalise säästmise ja pikaajaliste investeeringute vahel. Ettevõtte tulumaksu kohaldamine investeeringutele viib üldiselt selleni, et eelistatakse rahastamist laenude, mitte omakapitali abil. Otsides sobivaid reforme, et innustada omakapitali suuremat kasutamist pikaajaliseks rahastamiseks, võiks degressiivsete maksusoodustuste süsteem olla väärt kaalumist. Selliseid süsteeme kasutatakse laialdaselt kapitalitulu maksustamisel ja neid võib kavandada selliselt, et nendega tasakaalustatakse laenukapitalipraeguseid eeliseid.

3.3.3 Pikaajalise säästmise ja maksustamise süsteemi silmas pidades peab komisjon tähtsaks tagada säästude stabiilne ja piisav varu ja selle varu loomiseks vajalikud stiimulid. Mõned liikmesriigid on olnud suhteliselt edukad pensioniga seotud ja muude säästude jaoks stiimulite loomisel, kasutades nutikalt oma maksusüsteemi. Inimesed kalduvad suhtuma tõrksalt välja-vaatesse maksta maksu teenitud tulult ja siis pärast maksude mahaarvamist veel pikaajalistelt säästudele. Parema pikaajalise finantsplaneerimise innustamiseks peaks olema võimalik välja töötada sobivad ning vähesel määral maksustatud või üldse maksustamata individuaalsed säästutooted sobivate iga-aastaste piirangutega ja neid turustada.

3.3.4 Maksustiimulite kasutamisel soovitud tulemuste saavutamiseks pikaajaliste investeeringute vallas on ka oma miinused. Tuleb tegeleda tõsiste teemadega, nagu tühimõju ja arbitraaz. Siiski on maksustiimulid järjepideval ja stabiilsel pikaajalisel planeerimisel vajalikud, et ergutada soovitud investeeringute taset ja seda säilitada.

⁽¹⁾ Vt nt COM(2009) 615 final.

3.3.5 Äriühingu üldjuhtimine. Lühiajaline lähenemisviis on pikaajalise rahastamise võimaldamise juures keskne küsimus ning see on väga tihedalt äriühingu juhtimisega ühte põimunud. Siiani on paljud fondivalitsejate, investeerimispankurite ja äriühingute juhtide stiimulid olnud suunatud lühiajalisele lähenemisviisile. Stiimulite muutmine pikaajalise tulemuslikkuse edendamiseks ei ole kerge ülesanne. Roheline raamat sisaldab palju huvitavaid ettepanekuid, muu hulgas pikaajalistele investoritele suurema hääleõiguse ja dividendide võimaldamine ning muudatuste kohta aktsionäride õiguste direktiivis. Kapitalitulu maksusoodustuste proaktiivsem kasutamine võib olla üks viis motiveerida fondivalitsejaid pikemaajalisele osalusele.

3.4 VKEde lihtne juurdepääs pankadest saadavale ja pangandusvälisele rahastamisele

3.4.1 Rohelises raamatus juhitakse tähelepanu asjaolule, et VKEedel on paljudes liikmesriikides suuri raskusi ellujäämiseks ja kasvamiseks vajalikele rahastamisvahenditele ligipääsul. Sõltumata pankade finantsvõimenduse mõjudest, on VKEd silmitsi alternatiivsete rahastamisallikate killustunud ja ebaülevaatliku hulgaga. Kohalikud pangad on suurel määral kaotanud või vähendanud oma sidemeid kohaliku kogukonnaga. Pankade ja VKEde suhted on nõrgenenud ning neid on vaja taastada ja tugevdada. On tehtud mitmeid algatusi, et pakkuda VKEdele pangandusväliseid rahastamisallikaid, sealhulgas juurdepääsu mõningatele riskikapitalifondidele, varadel põhinevale rahastamisele⁽²⁾, tarneahela kaudu rahastamisele ja ühisrahastamisprojektidele. Palju on veel vaja teha. Kindlustusettevõtted ja pensionifondid on valmis etendama suuremat rolli, kuid nad vajavad asjakohaseid stiimuleid ja nendega peaks tegelema komisjon. Tulevaste meetmete puhul, mille eesmärk on lihtsustada VKEde juurdepääsu pikaajalisele rahastamisele, tuleks tagada, et VKEd saaksid neist meetmetest kasu esialgselt kavandatud kujul, ilma pankadepoolsete üleliigsete lisatingimusteta,

kui neid meetmeid kanaliseeritakse pankade laenukanalite kaudu.

3.4.2 Riskikapital. Komitee soovib nn fondifondide lähenemisviisi, et luua riskikapitalivahendite kriitiline mass. Peale selle võib pakutud institutsionaalsete investorite tagatisfond hoolitseda turu laiendamise eest. Komitee on juba soovitanud laiendada Euroopa Investeerimisfondi rolli laenude andmisel riskikapitali pakkumisele⁽³⁾. Seda investeerimisfondi loojad 1994. aastal algselt ka kavandasid. Kui Euroopa Investeerimisfond, nagu ka Euroopa Investeerimispank, rekapitalizeeritakse, siis võiks ta saada üheks peamiseks riskikapitali pakkujaks VKEdele.

3.4.2.1 Koos VKEde riskirahastamise laiendamisega areneb ka VKEde omakapitali olemasolevate kauplemisplatvormide laiendamine ja uute loomine. Roheline raamat sisaldab mitmeid kasulikke ettepanekuid sellel teemal. Võttes arvesse, et riiklikud ja piirkondlikud omavalitsused tegelevad juba VKEde allesjäämise ja pikaajalise kasvu edendamisega oma regionaalarengu organite kaudu, on vägagi põhjendatud, et need organid etendaksid oma rolli ka VKEde kauplemisplatvormide juures. See roll võiks ulatuda klientidest VKEde krediitvõimelisuse hindamisest institutsionaalsetele investoritele piiratud tagatiste andmiseni.

3.4.3 Komiteele oleks meeldinud, kui rohelises raamatus oleks rohkem toetatud investeeringuid sotsiaalselt vastutustundlikesse fondidesse kohaste finants- ja maksueeskirjade kehtestamise või isegi riigihangete abil. Selles suhtes oleks mõttekas luua pikaajaliste investeeringute Euroopa vaatluskeskus. See organ saaks organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivsel osalusel teostada järelevalvet pikaajaliste investeeringute ja säästude pakkumise ja nõudluse üle ning aidata tagada piisava teabevoogu majandustegevuses osalejate pikaajalisi investeeringuid puudutavate põhjendatud otsuste langetamiseks.

Brüssel, 10. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

⁽²⁾ Vt nt the *Funding for Lending Scheme* http://www.hm-treasury.gov.uk/ukecon_fundingforlending_index.htm.

⁽³⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 10.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teamal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele tolli riskijuhtimise ja tarneahela turvalisuse kohta”

COM(2012) 793 final

(2013/C 327/04)

Raportöör: **Antonello PEZZINI**

18. märtsil 2013 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele tolli riskijuhtimise ja tarneahela turvalisuse kohta”

COM(2012) 793 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 168, vastu hääletas 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab ühist lähene-mist tolli riskijuhtimisele ja tarneahela turvalisusele väga olu-liseks, tagamaks, et kõik asjaomased asutused kohaldaksid kogu tolliliidu territooriumil, mis kuulub ELi toimimise lepingu artikli 3 järgi Euroopa Liidu ainupädevusse, ELi eeskirju ühtselt ja mittediskrimineerivalt.

1.2 Komitee toetab kindlalt komisjoni ettepanekuid, mille eesmärk on tagada, et riskijuhtimine ja kaupade liikumine ELi piiride kaudu oleks tänu **ühisele strateegiale**, kus kasutatakse ELi tasandi riskijuhtimiseks asjakohaseid IT-süsteeme, tõhusam ja tulemuslikum.

1.3 Komitee tunneb suurt muret asjaolu pärast, et Rooma lepinguga 1957. aastal loodud ja 1968. aastal ellu viidud tolli-liidu kohta – mis loodi ühise poliitikana, et tagada ühtne kaubanduspiirkond, kus inimesed ja kaubad saavad vabalt liikuda ning mis toetub kogu ELis kõigi kaubandusettevõtjate tolliformaalsusi käsitlevale diskrimineerimisvabale ühtse kont-rollpunkti süsteemile – on ikka esitatud erinevaid suuniseid ja rakendusi, mis takistavad tõhusat ja tulemuslikku tolli riskijuh-timist, aeglustades nii kaubavahetusvooge ja ELi kaupade vaba liikumist.

1.4 Komitee peab esmatähtsaks parandada kõikjal ELi terri-tooriumil tolli suutlikkust tagada kogu tolliliidus kõrge riskijuh-timise tase seoses määratluste ja klassifikatsioonide ühtse raken-damisega ning andmete kogumise ja edastamisega ELi andme-baasi, tehes seda selgete ühiste kriteeriumide alusel, mis on kontrollitud kvaliteedi tagamise ühtse süsteemi kaudu, ning karistades eeskirjade rikkujaid.

1.5 Komitee soovib töötada välja ühised tehnilis-regula-tiivsed standardid, et rakendada ELi kõigil välispiiridel ühtlaselt kvaliteetset riskijuhtimist, mida toetaksid ELi piüüded tagada asjaomastele spetsialistidele kõrgetasemeline koolitus, kus võetakse arvesse ka riikide eripäraga seotud eri kohustusi.

1.6 Komitee rõhutab, et tuleks tagada Euroopa turujärele-valve süsteemis olevate eri andmebaaside täielik koostalitus-võime, kasutades selleks ühist strateegiat ja pakkudes tehnilisele arengule tugevat toetust ELi programmidest, et tagada eri ameti-asutuste ja eri tasandite vahel reaajas teabe jagamine ning tugevdada võitlust tervishoiu- ja keskkonnaalase ning sotsiaalse dumpingu võimalike riskide vastu.

1.7 Komitee kutsub ELi üles tugevdama meetmeid kvalifitseeritud inimressursside arendamiseks ja haldussuutlikkuse paran-damiseks, sh tagades parema tasakaalu kontrolliülesannete jaotusel ja luues tolli ühistöörühma, mis reageerib kiiresti krii-siolukordadele, kui talt seda palutakse.

1.8 Komitee arvates on hädavajalik tugevdada tolliametite, vedajate ja volitatud ettevõtjate partnerlust, tugevdades nende staatust ja eelseid, et tagada riskijuhtimisel optimaalne koostöö tänu andmete edastamisele ühtsesse andmebaasi ilma tarbetu bürokraatia dubleerimiseta.

1.9 Komitee kutsub üles viima ellu uuendatud juhtimissüsteemi, mis hõlmaks kõik liikmesriikide ja ELi asjakohased ametiasutused, agentuurid ning ELi hoiatus- ja teabesüsteemid, tagamaks, et toll ja muud siseturul tegutsevad ametiasutused teeksid struktureeritumat ja süstemaatilisemat koostööd.

1.10 Komitee kutsub üles turujärelevalve mitmeaastases kavas määratletud meetmepaketti sidusalt ja kooskõlastatult ellu viima, et vältida kontrollide dubleerimist, erinevate kriteeriumide kohaldamist, samade andmete mitmekordset küsimist, turu eri kontrolli- ja järelevalveasutuste erinevaid visioone ning ebapiisavat koostalitlusvõimet.

2. Sissejuhatus

2.1 Tolliliit kuulub Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 3 järgi ELi ainupädevusse.

2.2 Juba 2004. aastal rõhutas komitee vajadust „muuta strateegilist lähenemist tolliteenuste poliitikale, kus on alates laienuksest põhjendatult pandud rohkem rõhku ühise tollipoliitika elluviimisele seotud väljakutsetele ELi uutel välispiiridel. Komitee tunnistab ka, et kontekst on muutunud, kuna ELi kodanike kaitsmist silmas pidades on kerkinud uued mured turvamenetluses, eelkõige pärast Ameerika Ühendriikides toimunud sündmusi“ ⁽¹⁾.

2.3 Seoses tolliliidu tõsiste toimimishäiretega, millega tolliliit seisab vastamisi ELi eeskirjade erineva kohaldamise tõttu, mis võib ebatõhususe, raiskamise ning vajaduse ja olemasolevate ressursside ebakõlaga seada ohtu üldise tõhususe, on komitee rõhutanud, et tuleks järgida „ühtsetel, ajakohastatud, läbipaistvatel, tõhusatel ja lihtsustatud menetlustel põhinevat ühtset tollipoliitikat, millega oleks võimalik anda panus ELi majanduslikku konkurentsivõimesse ülemaailmsel tasandil“ ⁽²⁾.

2.4 Tolliliit viib ellu suure osa ELi kaubanduspoliitika meetmetest ja mitmeid ELi kaubandusvoogudega seotud rahvusvahelisi kokkuleppeid, toetades liikmesriikide administratsiooni abil olulisi horisontaalseid andmehalduse, kaubandusettevõtjate juhtimise ning riskijuhtimise, sh rahvusvahelise kaubavahetusega seotud arvukate eri liiki ja tasemega riskide kindlakstegemise, hindamise, analüüsimise ja maandamise protsesse ⁽³⁾.

2.5 Võttes ühise lähenemise riiki sisenemise ja sealt väljumise integreeritud riskijuhtimise suhtes, täidetakse järgmisi eesmärgi:

— inim- ja finantsressursside parem jaotamine, neid vajaduse korral koondades;

— ELi tollieeskirjade täielik ja ühtne kohaldamine;

— ametivõimude, ettevõtjate ja vedajate integreeritud koostöö süsteem;

— tavade lihtsustamine ning tehingutele kuluva aja ja kulu vähenemine.

3. Tolli osa turvalisuse tagamisel

3.1 Nagu tolliliidu olukorda käsitlevas 2012. aasta lõpu komisjoni teatises öeldakse, on tolliamet „ainus avalik institutsioon, kellel on olemas täielik ülevaade kõigist ELi välispiire ületavatest kaupadest, mis mõnes ELi tollis vabasse ringluses lastuna võivad liikuda vabalt ELi tolliterritooriumi mis tahes osas, ning kes vastutab kontrolli eest selliste kaupade üle“ ⁽⁴⁾.

3.2 Tänu sellele unikaalsele positsioonile vastutavad tolliametid eelkõige ELi rahvusvahelise kaubanduse haldamise eest ja aitavad kaasa siseturu välis aspektide, ühise kaubanduspoliitika ja muu kaubanduse ja kogu tarneahela turvalisusega seotud poliitika rakendamisele.

3.3 Komitee on rõhutanud, et „tõhus tolliliit [on] Euroopa integratsiooni vältimatu eeltingimus, et kindlustada [...] kaupade vaba liikumine, kaitstes tarbijaid ja keskkonda võimalikult suurel määral ning võideldes pettuste ja võltsimiste vastu tõhusalt ja ühtlaselt kogu Euroopa Liidu territooriumil“ ⁽⁵⁾, ning on soovitanud järgida ühtsetel, ajakohastatud, läbipaistvatel, tõhusatel ja lihtsustatud menetlustel põhinevat ühtset tollipoliitikat.

3.4 Kuigi tolliliidu töökorraldus põhineb ühistel õigusaktidel ja poliitikal, on see keeruline ja seda viib ikka ellu 27 erinevat ELi administratsiooni, kus tulevad rahvusvahelise kaubavahetuse ja tarneahela turvalisusega seotud tollivormistused ja -kontrollid, andmete, kaubandusettevõtjate ja eri riskitasemete haldamisel ja käsitlemisel mängu eri tasandite inim-, tehnilisi ja finantsfaktoreid.

3.5 Komitee rõhutab, et tuleks vältida olukorda, kus liikmesriikidel oleks tollieeskirjade kohaldamisel nõ käed kinni seotud, et nad saaksid jätkuvalt arvestada asjaomaste kaubandusvoogude mahtu. Sellega seoses tõdeb komitee, et liikmesriigid on kaubavahetuse lihtsustamiseks võtnud väga palju meetmeid: digitaalseerinud haldusvorme, lihtsustanud menetlusi ning kohaldanud volitatud ettevõtja staatust.

3.6 Igasugune ühtlustamine peab tuginema parimatele tavadele, mitte Euroopa keskmisele tasemele.

⁽¹⁾ ELT C 110, 30.4.2004, lk 72.

⁽²⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 68.

⁽³⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁴⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁵⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 68.

3.7 Kui soov on kulusid ratsionaliseerida, tööd tulemustele orienteerida (rahalisest aspektist ka seoses sissetulekuga) ja saavutada konkreetseid edusamme, siis on komitee arvates asjakohane kontrolle läbi viia mitte ainult üksiktehingute põhjal, vaid metoodilisema süsteemi alusel (*systems-based approach*), mis tugineb riskide hindamisele.

4. Tarneahela riskijuhtimine

4.1 Järjest suuremate kaubandusvoogude ning järjest keerukamate ja järjest kiirema rütmiga uute mudelite kontekstis on tolliliidu töökorraldus üha suurema surve all ning tema ülesannete hulk ning sidusrühmade ootused suurenevad kiiresti. Tema operatiivsete ülesannete kaasajastamine eeldab digitaalses tollikeskkonnas:

— uute, üleeuroopaliste menetluste kohaldamist;

— suuremaid investeeringuid infotehnoloogiasse;

— töötajate uusi oskusi.

4.2 Tõhusate ühiste analüüsi-, kontrolli- ja riskijuhtimisstrateegiate loomiseks on teiste agentuuride ja rahvusvaheliste partneritega koos korraldatava riskijuhtimise raames (eelkõige julgeoleku, tervishoiu ja keskkonna valdkonnas) vaja kõigis asjaomastes administratsioonides hoiakute muutust ühiste strateegiliste eesmärkide ja töömeetodite suhtes.

4.3 Eelkõige nõuab tõhus riskijuhtimine riigi ja ELi tasandil tolliametite ja turu järelevalveasutuste tihedamat koostööd, kuna ilma selleta oleks ühiste riskikriteeriumide ja konkreetsete riskiprofiilide loomine tõsiselt takistatud.

4.4 Riiki sisenemisel ja sealt väljumisel riskijuhtimise ühtse lähenemise kasutusele võtmisel tuleb meeles pidada, et tollile antakse praegu kontrollivolitused rohkem kui 60 õigusaktiga ⁽⁶⁾, samas kui järelevalveasutused on vastutavad ahela eest, kus on omavahel sõltuvad protsessid alates inspeksioonidest, proovivõttudest, laboritestidest, tulemuste tõlgendamisest, riski hindamisest kuni parandus- ja karistusmeetmete võtmiseni, mille eesmärk on ühtse turu aktis I ⁽⁷⁾ ja II ⁽⁸⁾ kavandatu kohaselt parandada turul ringlevate toodete ohutust.

4.5 Riski hindamise meetodid tuleks koondada eri tasandite tolliametite ja turujärelevalve asutuste ühisesse süsteemsesse

platvormi (mh halduskoostöörühmade abil) ning nende puhul peaks saama kasutada mitmesugustes valdkondades kasutatavate andmebaasidega saadud kogemusi.

4.6 Tolliametid ja turujärelevalveasutused peaksid ressursse ja oskusi koondama, et „kohaldada väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele kasulikke meetodeid” ⁽⁹⁾, sh peaksid mõlemad asutused kohaldama suuniseid, tugevdama kooskõlastamist ja koostööd, teabe jagamist ja ühistegevust, et hallata sihipäraselt kõrge riskiga saadetsi.

5. Tolli, kaubandusettevõtjate ja vedajate partnerluse roll

5.1 Tolliametite, kaubandusettevõtjate ja vedajate partnerlus on esmatähtis selleks, et tagada tarneahela terviklikkus kodanike, ettevõtjate ning valitsemissektori huvides.

5.2 Selline partnerlus peaks põhinema tugevatel vastastikuse usalduse mehhanismidel, kus

— kooskõlastatakse ettevõtjate üldised kohustused, et tagada toodete ohutus ning tootjate, importijate ja turustajate selged vastutusalad koos oluliste meetmetega tarneahela turvaliseks muutmiseks;

— ettevõtjad edastavad kvaliteetsed kodifitseeritud andmed kõigile riskijuhtimises osalevatele asutustele, tagades nii kaupade ja tegelike osalejate identifitseerimise ja jälgitavuse;

— tagatakse kogu ELis ja igas välispiiri punktis ettevõtjate võrdne kohtlemine riskijuhtimise vallas, vältides erinevusi kohtlemisel;

— tehakse tihedamat koostööd ettevõtjatega, kes tegelevad kaupade piiriülese veoga;

— piiratakse ettevõtjate ning eriti VKEde jaoks haldus- ja menetluskoormust ning bürokraatiat.

5.3 Hoolimata püüetest süstemaatilisi kontrolle tugevdada, eelkõige pärast 11. septembri 2001. aasta sündmusi, nähti juba Maailma Tolliorganisatsiooni tolliprotseduuride lihtsustamist käsitlevas muudetud Kyoto konventsioonis ⁽¹⁰⁾ ette peale-tükkivate kontrollide piiramine ning see on ka kaubanduse hõlbustamise üle käivate WTO läbirääkimiste eesmärk ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Töödokumendi „Impact Assessment of an action programme for customs and taxation in the European Union for the period 2014-2020 (FISCUS)” („Euroopa Liidu 2014.-2020. aasta tolli- ja maksustamislase tegevuskava mõjuhindang”) 2. lisa, SEC(2011) 1317 final.

⁽⁷⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁸⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁹⁾ COM(2013) 76 final, 9. meede.

⁽¹⁰⁾ Maailma Tolliorganisatsioon, 2003.

⁽¹¹⁾ Üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe artikkel VIII, mille eesmärk on piirata impordi- ja eksporditehingute jaoks vajalikke toiminguid.

5.4 Tuleks võidelda teabevoogude killustatusega, kõrvaldada liikmesriikide erineva riskijuhtimisvõimekusega seotud probleemid, et tagada elektroonilise riskijuhtimise ja riskianalüüsi ühtne tase: selle alus on ikka Euroopa ühise riskijuhtimise ja tarnekindluse kultuuri kujundamine.

6. Uued tehnoloogiad: süsteemide koostalitlusvõime ja teabe jagamine

6.1 Euroopa Liidu mitmeaastased programmid – eelkõige seitsmes raamprogramm, kuid ka IDABC⁽¹²⁾ ja ISA⁽¹³⁾ haldus- asutuste koostalitlusvõime vallas – on pakkunud mitmesugustele riskijuhtimistemalistele ühisprojektidele aluse koos uute vahenditega, millega saab vältida IT-infrastruktuuride ja rakenduste riigiti väga erinevaid riiklikke protsesse ja domeene.

6.2 On väga oluline, et innovatsioonis ning teadus- ja arendustegevuses riskijuhtimise ja tarneahela turvalisuse teemal tehtavaid pingutusi kooskõlastataks ELis, et tagada tehnoloogia kiire levik ja turustamine. Eelkõige on tehnoloogia tööstuslikul tasandil leviku jaoks hädavajalikud kontseptsiooni tõestamise projektid ja tootmise katseliinid. Avaliku ja erasektori partnerlused võivad neid algatusi struktuurifondide abil, programmi „Horisont 2020” raames ja teiste ELi programmide abil rahastada.

7. Tolli ja muude asutuste struktureeritud ja süstemaatiline koostöö ja kooskõlastamine

7.1 Komitee on ka hiljuti rõhutanud vajadust teha „**tihedamat koostööd** tolliametite, turujärelevalveasutuste, komisjoni talituste ja Euroopa agentuuride vahel, et paremini kontrollida üle piiri toodavate kaupade kvaliteeti”⁽¹⁴⁾ ning pakkuda asjakohast teavet ja ühiskoolitust.

7.2 Komisjoni arvates on ELi tasandil „paremini vaja koondata liikmesriikide suutlikkust ja vahendeid, et saavutada tõhusamalt ELi riskijuhtimiseesmärgid kõigis välispiiril asuvates tollipunktides”, mis võiks hõlmata näiteks „mõne elektroonilise riskianalüüsivahendi kasutuselevõttu reaalajas”, mis tugendaks suutlikkust ELi tasandil.

7.3 Komitee arvates on koostöö ja kooskõlastamise küsimus riskijuhtimises üks komisjoni ettepaneku põhipunktidest ja seda mitte ainult liikmesriikide asutuste süstemaatilise kooskõlastamise seisukohast, vaid ka ELi enda tasandil eri peadirektoraa- tide ja tegutsevate agentuuride vahel.

⁽¹²⁾ *Interoperable Delivery of Pan-European e-Government Services to Public Administrations, Businesses and Citizens* (üleeuroopaliste e-valitsusteenuste koostalitlusvõimeline osutamine riiklikele haldusasutustele, ettevõtetele ja kodanikele). IDABC annab oma panuse Euroopa avaliku sektori ajakohastamise algatusse „i2010”.

⁽¹³⁾ *Interoperability Solutions for European Public Administrations* (Euroopa haldusasutuste programmi koostalitlusvõimealased lahendused) 2010.–2015. aastal.

⁽¹⁴⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 68.

8. Üldised märkused

8.1 Komitee kiidab komisjoni algatust, mille eesmärk on tagada, et riskijuhtimine ja kaupade piiriülene liikumine oleks tõhus ja tulemuslik tänu ühisele eri tasandite strateegiale. Selle strateegia abil tehakse ELi eri asutuste kooskõlastamise raamistikus ühtse lähenemise ja eelnevalt sätestatud ühiste kriteeriumide alusel kindlaks riskitüüp ja -tase ning võimalikud lahendused.

8.2 Komitee on veendunud **elektroonilise tollivormistus-** protsessi tsentraliseerimise vajaduses. Sel eesmärgil antakse komisjonile asjakohased IT-süsteemid **ELi riskijuhtimiseks**, mis toimub koostalitlusvõimeliste andmebaasivõrgustike alusel ja kasutades süstemaatilisel standarditud töömeetodeid, millega kaitstakse töötajaid, tarbijaid ja ettevõtjaid tervishoiu- ja keskkonnalase ning sotsiaalse dumpingu riskide eest.

8.3 Komitee arvates on esmatähtis parandada tolli suutlikkust, et kogu ELi territooriumil oleks tagatud samasugune riskijuhtimise tase, mida hinnatakse selgete ühiste kriteeriumide alusel, mis on kontrollitud kvaliteedi tagamise ühtse süsteemi kaudu ning mille üle teostatakse järelevalvet, kohaldades eeskirjade rikkujate suhtes karistusi.

8.4 Komitee leiab, et see küsimus tuleks korralikult siduda **turujärelevalve mitmeaastase kavaga, kus on sätestatud 20** konkreetset **meedet**⁽¹⁵⁾, mis tuleks ellu viia 2015. aastaks. Eelkõige tuleks aga

— pakkuda tolliametitele ja turujärelevalveasutustele toetust suuniste rakendamiseks liikmesriikides (meede 17);

— parandada toodete ohutuse ja nõuetele vastavuse kontrolli tõhusust piiril (meede 18);

— kaardistada erinevused ELi sisenevate toodete ohutuse ja nõuetele vastavuse käsitlemisel (meede 19);

— töötada välja ühesugune lähenemine riskile tooteohutuse ja nõuetele vastavuse tollikontrolli valdkonnas (meede 20).

8.5 Komitee leiab, et tollikontrolli ja turujärelevalve juhtimist ei saa käsitleda eraldi ning et **asjaomased asutused** peaksid otsima koos **ühise ELi tasandi lähenemise** määratlust ning võrgustikus olevate andmete analüüsi-, kogumis- ja käitlemis- vahendite täielikku koostalitlusvõimet.

⁽¹⁵⁾ COM(2013) 76 final.

8.6 Komitee toetab liikmesriikide riskijuhtimissuutlikkuse suurendamise toetamissüsteemi, tagamaks ühtsed kvaliteedistandardid, ELi kontrolli- ja järelevalvemehhanismi ning karistused, kuid ka selle, et EL teeb rohkem pingutusi kvalifitseeritud spetsialistide koolitamiseks, eelkõige piirkondades, kus kohustused ja kulud on suuremad, näiteks Schengeni piiril.

8.7 Sellega seoses kutsub komitee üles tugevdama ELi meetmeid kvalifitseeritud inimressursside arendamiseks ja haldussuutlikkuse tugevdamiseks, sh luues tolli ühistöörühma, mis reageerib kiiresti kriisiolukordadele.

8.8 Selleks, et kogu ühtsel turul oleks tagatud selliste selgete ja sidusate ühiste standardite kohaldamine, millega tagatakse

samasugune ohutus, kutsub komitee tungivalt üles tegema tolliametite, turujärelevalveasutuste, komisjoni talituste ja Euroopa agentuuride vahel (kõrgete ühiste standardite alusel) **tihedamat koostööd ja teabejagamist**, et paremini kontrollida üle piiri toodavate kaupade kvaliteeti.

8.9 Komitee kiidab heaks **nõukogu järeldused** tolliliidu arengustrateegia edenemise kohta ⁽¹⁶⁾ seoses **tolliliidu juhtimise parandamisega**, tolliliidu suutlikkusega hinnata enda mõju ja edendada õigusaktide ühtset kohaldamist, parandada agentuuride koostööd ja eelkõige „võtta terviklikum lähenemisviis rahvusvahelise tarneahela suhtes”, hõlbustada kaubavahetust ja „pakkuda volitatud ettevõtjatele tegelikke ja käegakatsutavaid hüvesid”.

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽¹⁶⁾ ELT C 80, 19.3.2013, lk 11.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa jaekaubanduse tegevuskava loomine””

COM(2013) 36 final

(2013/C 327/05)

Raportöör: **Daniela RONDINELLI**

Euroopa Komisjon otsustas 18. märtsil 2013 vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa jaekaubanduse tegevuskava loomine””

COM(2013) 36 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10. ja 11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 174, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab tegevuskava terviklikku lähenemisviisi ja on juba väljendanud oma seisukohta paljude meetmete kohta üheteistkümnest kavandatud meetmest, mille rakendamine nõuab siiski aega ja vajab erinevaid, sh majanduslikke toetusmeetmeid.

1.2 Komitee arvates on oht, et mõned meetmetest jäetakse tähelepanuta või neid ei viida täielikult ellu, kuna ei ole arvestatud majanduskriisi põhjustatud tagajärgedega sektorile, eriti kokkuhoiumeetmetest kõige rohkem mõjutatud riikides.

1.3 Seoses tegevuskava rakendamisega soovitatakse arvestada ja väärtustada mitmekesisust, mis sageli ilmneb VKEde ja mikroettevõtete vormis.

1.4 Komitee kiidab heaks ettepaneku luua jaekaubanduse konkurentsivõimega tegelev alaline töörühm ning loodab, et rühma koosseisu võivad kuuluda ka Euroopa sotsiaalpartnerid ning tarbijaorganisatsioonide ja VKEde esindajad.

1.5 Komitee soovib muuta olulise ja usaldusväärse teabe mitte ainult kättesaadavaks, vaid ka tarbija jaoks reaalselt mõistetavaks, esitades teabe kokkuvõtlikul ja hõlpsasti arusaadaval kujul (loobudes tehnilistest ja õiguslikest mõistetest).

1.6 Komitee arvates tuleks ergutada liikmesriike määrama, millised jaekaubanduse vormid võiksid olla hõlmatud teenuste direktiivis käsitletud (sotsiaalsete ja kultuuriliste) üldhuvidega.

1.7 Komitee kutsub üles ergutama ettevõtteid ühendama e-kaubanduse ja tavakaubanduse, mis praegu on paljudel juhtudel veel üksteist välistavad alternatiivid, ka selleks, et saada üle poodide lahtiolekuaegade ja -päevadega seotud probleemidest.

1.8 Jaekaubanduse ülemäärane koondumine põhjustab mitmeid probleeme, sh objektiivsed raskused tõelise konkurentsi tagamisel.

1.9 Komitee soovib, nagu juba ühes teises arvamuses⁽¹⁾, tegeleda ELi tasandil siirdehindade kuritarvitamisega, mille käigus fikseeritakse grupisisesed tehinguhinnad grupi tulumaksumõuetega seotud hinnangukriteeriumide alusel, selle asemel et lähtuda normaalsetest turutingimustest.

1.10 Komitee soovib taotleda kaubanduse jätkusuutlikkust ja jäätmete vähendamist, muu hulgas soodustades toodete lahtisel kujul müümise levitamist, vähendades sellega keskkonda saastavate pakendite hulka.

1.11 Komisjonil tuleks aktiivselt jätkata uuenduste ja muudatustega, kasutades selleks kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid, kuna konkurents on küll muudatuste eeltingimus, kuid mitte nende otsene põhjustaja.

1.12 Komitee peab esmatahtsaks nõutavate erialaste teadmiste vastavust töötajate oskustele ning usub, et ettevõtete osalemine ei tohiks piirduda üksnes õppe sisu kindlaksmääramisega, vaid nad peaksid tegema ka sihiväraseid investeeringuid.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Maksu- ja finantsparadiisid”, punktid 3.25 ja 3.26, ELT C 229, 31.7.2012, lk 7.

1.13 Kaubanduspersonali oskuste Euroopa nõukogu (*European Skills Council for Commerce*) kogemuste valguses kutsus komitee liikmesriike üles looma sotsiaalpartnerite kahepoolseid organeid kutseõppe arendamiseks (oskuste vastavusse viimine vajadustega, õppekavad, rahastamine, koolitusvajaduste kindlakstegemine ja koolitusala tagasiside).

1.14 Komitee toetab komisjoni algatust käivitada dialoog kõigi asjast huvitatud isikutega, et määrata ELi tasandil kindlaks tulemuslikud meetmed varimajanduse ja mitteametliku töötamise vastu võitlemiseks. Komitee loodab näha liikmesriikide tugevat poliitilist tahet, mida komisjon saaks tugevdatud partnerluse abil koordineerida.

2. Jaekaubanduse siseturu saavutamine

2.1 Jaekaubanduse siseturu saavutamiseks strateegia „Euroopa 2020” raames esitatakse viiest prioriteedist ja üheteistkümnest 2014. aastaks rakendatavast meetmest koosnev tegevuskava. Komisjon tagab nende üle teostatava järelevalve ja esitab 2015. aastal aruande tehtud edusammude kohta.

2.2 Jaekaubandus on Euroopa Liidus keskse tähtsusega majanduskasvu, töökohtade loomise ning uuenduslike ja säästlikumate tarbimismudelite soodustamiseks. Sektor moodustab 11 % SKPst ja ligikaudu 15 % tööhõivest, mis vastab 36 miljoni tööajale rohkem kui 6 miljoni ettevõtte, mis omakorda moodustab 29 % ettevõtete koguarvust ning mille seas on suur protsent VKEsid ja mikroettevõtteid.

2.3 Tegevuskavas tuuakse esile, kuidas jaekaubanduse sidemed teiste majandussektoritega muutuvad üha tihedamaks ning muutub üha raskemaks neid üksteisest eristada. Juhitakse tähelepanu tõigale, et endiselt püsivad tõkked, mis takistavad tõhusa, konkurentsivõimelise ja integreeritud jaekaubanduse siseturu loomist. Seetõttu on vaja suurendada sektori konkurentsivõimet ja tootlikkust ning parandada sektori majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid tulemusi, võttes arvesse üldiselt sektori mitmekesisust ning eriti VKEde ja mikroettevõtete olukorda.

2.4 Komitee rõhutab, et sektoris viimase 20 aasta jooksul toimunud ajakohastamisest hoolimata on paljud kaubandusega tegelevad VKEd praegu kadumas – mitte ainult suurenenud hinnakonkurentsi ja kasumimarginaalide vähenemise seotud põhjustel, vaid ka majanduskriisi tõttu, millega on kaasnenud tarbimise märkimisväärne vähenemine ja endisest väiksem valmisolek ostude tegemiseks.

2.5 Finantskriisi, toorainete hindade tõusu, rahvastiku vananemise ning vajadusega suurema jätkusuutlikkuse ja tehnoloogilise innovatsiooni järele (nt e-maksud, iseteeninduskassad) kaasnevad põhjalikud muutused nii suurte jaekaubandusettevõtete kui ka VKEde äriprotsessides ja -mudelites.

2.6 Komitee kiidab heaks ettepaneku luua jaekaubanduse konkurentsivõimega tegelev alaline töörihm (kuhu kuuluvad liikmesriigid, asjaomased sidusrühmad ja VKEd) eesmärgiga

asetada sektori probleemid Euroopa poliitilise arutelu keskmesse, selgitada välja arengusuunad, jälgida tehtavaid edusamme ja sõnastada soovitusi. Komitee palub kaasata rühma koosseisu sektori üleeuroopalised sotsiaalpartnerid (*UNI Europa Commerce* ja *Eurocommerce*), kes 1980. aastate lõpust saadik on pidanud konstruktiivset sotsiaaldialoogi, ning samuti kodanikuühiskonna, sh tarbijaorganisatsioonide ja VKEde esindajad.

2.7 Komitee soovib komisjonil ja liikmesriikidel edendada ja soodustada kõiki õiglasi ja tasakaalustatud viise koostöö tegelemiseks ja kaubanduspartnerluste sõlmimiseks sõltumatute kaubandusettevõtete vahel ning nende ja suurte jaekaubandusettevõtete vahel selgeid ja tasakaalustatud tagatise sisaldavate lepingute alusel.

3. Tarbijate otsustuspädevuse suurendamine (meetmed 1 ja 2)

3.1 Õigused on tõelised õigused vaid siis, kui neid kasutatakse, mis omakorda eeldab, et neid tuntakse. Teavitamine ei võrdu teadmise, mis on tarbijate esimene õigus, mis võimaldab neil oma tarbimist vabalt suunata, taotledes heaolu ning soodsaid individuaalseid ja kollektiivseid tingimusi. Praegu kaasneb ostuvaliku tegemisega sageli tohutu suur hulk kättesaadavat teavet.

3.2 Sektori teravaimate probleemide hulka kuulub praegu suurte jaekaubandusettevõtete turustusstrateegia, mis on peaaegu täielikult keskendunud tarbija makstavale müügihinnale, jättes tahaplaanile kvaliteedi ja hinna suhte. Paljudes liikmesriikides on see viinud toiduainete kvaliteedi languseni, muu hulgas looduslike koostisainete asendamise tõttu asendusainetega. Kõnealune nähtus vähendab tarbijate valikuvõimalusi, kuigi nad oleksid sageli valmis maksuma kõrgemat hinda kvaliteettoote eest, kuid sellist pakkumist nad lihtsalt ei leia.

3.3 Toodete omaduste tundmine võimaldab kodanikel teha teadlikke ostuotsuseid, juhtides seeläbi pakkumist kvaliteedi, mitmekesisuse ja parema teenindamise suunas. Ent rohkem kättesaadavat teavet ei tähenda veel suuremat teaduslikkust, vaid tulemus on sageli pigem vastupidine: ülemäärase teabega silmitsi seisev tarbija otsustab selle lugemisest loobuda, kuna tal napib selleks aega ning teave on sõnastatud liiga tehniliselt ja raskesti arusaadavalt.

3.4 Lisaks heade tavade suuniste ja/või käitumisjuhendite väljatöötamisele (meede 1) ⁽²⁾ tuleks komisjonil ette näha tõhusaid instrumente, mis kohustavad tootjaid ja turustajaid teavitama tarbijaid hõlpsasti arusaadavas keeles oma toodete, teenuste ja hindade kõigist omadustest, mis on esmatähtsad muul sotsiaalsel, keskkonnavalasel, piirkondlikul ja majanduslikul otstarbel. Lisaks tuleks kõik vajalik teave teha kättesaadavaks lühikeses ja hõlpsasti arusaadavas vormis. Sel viisil saaksid tarbijad vabalt otsustada, kas eelistada üht või teist esitatud omadustest, ja nad ei pea tuginema üksnes turustusteabele.

⁽²⁾ Aruanne võrdlusvahendite („Comparison Tools”) kohta esitati Euroopa tarbijate tipphooldamisel 18. märtsil 2013.

3.5 Toodete pakkumise süsteem annab tarbijatele palju ostuvalikute tegemiseks kasulikke teadmisi, mis on aga enamasti keskendunud nende toote aspektidele, mis on seotud selle ostmise ja esialgse kasutamisega, pöörates põhitähelepanu klientide esialgsele rahulolule ja jättes unarusse toote olemusringi hilisemad etapid (pakendimaterjali ringlussevõetavus, toimimisaeg, abiteenuste ja vahetuse võimalus, toote väärtus võimalikult müümisel kasutatud tootena, müügijärgsed teenused).

3.6 Lisaks metoodika väljapakumisele toodete ja organisatsioonide üldise mõju mõõtmiseks ja sellest teavitamiseks (meede 2) ⁽³⁾ tuleks komisjonil tegeleda ülesandega täiendada teadmisi, millele tuginedes tarbijad teevad oma ostuvalikuid ⁽⁴⁾. Seega peaks kõnealuse meetme rakendamine andma selged juhised järgmiste aspektide kohta:

- toodete ja nende pakendite ringlussevõetavuse määr;
- pakendimaterjali hulk, mis on vajalik pakendi vältimatute ülesannete täitmiseks (transporditavus, kasulik teave, vastavus säilitamis- ja sanitaarõuetele, säilivus kasutamise ajal) võrreldes nendega, millest võib loobuda;
- tootmis- ja turustamisahela vastavuse määr tootmis-, keskkonnakaitse- ja töötajate õiguste alastele normidele;
- ligipääsetavus müügijärgsetele abiteenustele.

3.7 Seetõttu teeb komitee ettepaneku rakendada kõnealust meedet tõhusalt ja realistlikult nii tarbijate kaitse parandamiseks kui ka selleks, et ettevõtjad, sh VKEd, teaksid, kuidas meede praktikas ka ellu viia.

4. Tõhusam juurdepääs jätkusuutlikumatele ja konkurentsivõimelisematele jaemüügi teenustele (meetmed 3, 4 ja 5)

4.1 Teenuste direktiivis sätestatakse keeld nõuda vastavust teatavatele nõuetele, kuid see keeld ei puuduta „planeerimisnõudeid, millel ei ole majanduslikku eesmärki, kuid mis on seotud olulise avaliku huviga seotud põhjustega”, ning direktiiv „ei mõjuta liikmesriikide vabadust määrata kooskõlas ühenduse õigusega kindlaks, milliseid teenuseid nad loevad üldist majandushuvi pakkuvateks teenusteks”. Olulise avaliku huviga seotud põhjustena on direktiivis selgesõnaliselt mainitud „rahvusliku ajaloo- ja kunstipärandi säilitamist” ning „sotsiaal- ja kultuuripoliitika eesmärke”.

4.2 Teatavad jaekaubanduse vormid iseloomustavad asjaomase piirkonna kultuuri ja elustiili. Kõnealused vormid – ja ainult need – peavad saama omavahel konkureerida sarnaste

ettevõtete süsteemis, kus tarbijate huvides püüeldakse pidevalt parema kvaliteedi ja suurema tõhususe poole. Selliste kaubandusettevõtete ohustamine suurte jaekaubandusettevõtete agressiivsete käitumistavadega võib küll tähendada vaba turu põhimõtete lühiajalist elluviimist, ent selle tagajärjel kaob ära raskesti taastatav kultuuri- ja elustiilipärand, tuues endaga kaasa ka asjaomase kogukonna ja piirkonna majandusliku nõrgenemise.

4.3 Konkurentsi tõttu on jaekaubandusettevõtted pidanud parandama pakutavate teenuste kvaliteeti ja oma tootmistõhusust. On esmatähtis, et komisjon teeks vahet sarnaste ettevõtjate vahelise eluterve konkurentsi (mis tarbijate kasu nimel ergutab pidevale kvaliteediparandamisele ja tõhustamisele) ning ettevõtjatevaheliste majandus-kaubanduslike konfliktide muude vormide vahel.

4.4 Seega on oluline tagada piirkondades eluterve konkurentsi sektori ettevõtete vahel sõltumata nende suuruselt, ent pidades silmas mitte agressiivseid käitumistavasid, vaid võimet stimuleerida üksteist positiivses mõjuringis. See tähendab teenuste parandamist, tootevaliku laiendamist, struktuuride mugavamaks muutmist, soodsamaid hindu ja kohaliku kogukonna identiteedi loomist.

4.5 Kui suurtel jaekaubanduskettidel õnnestub tänu oma majanduslikule tugevusele turult välja suruda traditsioonilised poed, tuleb tunnistada, et tegemist on kahjuga, kuna hävitatakse osa kultuuri- ja elustiili pärandist ning kohalik ja piirkondlik majandus- ja sotsiaalstruktuur, mis iseloomustab asjaomast piirkonda ja kogukonda ning millel on suurem väärtus kui vaid tarbijatele pakutavates tootevaliku- ja hinnaelistes.

4.6 Seoses meetmetega 3 ja 4 peab komisjon kooskõlas teenuste direktiiviga ergutama liikmesriike hindama, kas ja milliste jaekaubanduse vormide abil võidakse saavutada need sotsiaal- ja kultuuripoliitilised eesmärgid. Seetõttu peaks komisjon edendama traditsioonilise ja sõltumatu kohaliku jaekaubanduse hõlmamist üldhuvi alla seal, kus selle vormides väljenduvad piirkonna eripära ja omadused. Sellegipoolest tuleb õigusega vältida olukorda, kus piirkondlikke erihuviseid üritatakse edendada kogukonna üldiste, sh keskkonna- ja linnaplaneerimise alaste huvide kattevarjus. Selleks peab komisjon väga selgelt kindlaks määrama, millised on piirkonna heakskiidetavad üldhuvid, paludes vajadusel igalt piirkonnalt konkreetselt nende kolme prioriteetse huvi pingerea kindlaksmääramist, mida tuleb järgida uute kaubandusettevõtete hindamisel.

4.7 E-kaubandus ei saa asendada füüsilist jaekaubandust, vaid mõlemad mudelid peavad leidma ühinemise vormid, eelkõige selle pärast, et jaekaubandusel on esmatähtis sotsiaalne ülesanne, mis ei piirdu üksnes kaupade ja teenuste tarnimisega soodsaima hinnaga.

4.8 Komitee palub komisjonil edendada liikmesriikidega kooskõlastatult ja koostöös VKEde organisatsioonidega VKEdes koolitusmeetmeid erinevate traditsioonilist müüki täiendavate müügivormide kasutamise kohta.

⁽³⁾ „Keskkonnasõbralike toodete ühtne turg”, komisjonis vastu võetud 9. aprillil 2013.

⁽⁴⁾ Mõni näide teadmiseks muutunud teabest: liha päritolu ja tootmisahel, mobiilside signaali leviala, lühikesed tarneahelad põllumajanduslikus toidutootmises.

4.9 E-kaubanduse arengupotentsiaali on võimatu ennustada, kuna see sõltub sellest, kuidas turud ja institutsioonid seda hakkavad reguleerima. Komisjonil tuleks toetada ja soodustada kõiki meetmeid, mille eesmärk on väärtustada e-kaubanduse osutatavaid müügiläiseid (*non-sale*) teenuseid (mis ei ole otseselt mõne konkreetse ostuga seotud).

4.10 Poodides osutatakse klientidele praegu palju teenuseid tasuta (nt pilkupüüdev vaateakende kujundus), nende kulud aga makstakse kinni müügi marginaali arvelt. Sellepärast takistavad tootjad sageli müüki netipoes, sundides klienti ostma tavapoest. Ent üha suuremal arvul tarbijatel on praeguseks välja kujunenud harjumus kombineerida netipoest (toodete ja hindade võrdlemine) ja tavapoest (toodete käega katsumine ja proovimine) ostmist. Komitee soovib saada üle kõnealuselt e- ja tavakaubanduse konkurentsist, soodustades tavapoest osutatavate teenuste integreerimist ja väärtustamist, kuna füüsiline ostude tegemine loob reaalseid sotsiaalseid suhteid, mida ei saa digitaalseks suhtluseks muuta. Vaja on kaks asja ühendada, mitte asendada üks teisega.

4.11 Komitee märgib, et liikmesriikides kehtivad erinevad õigusnormid jaekaupluste lahtiolekuaegade ning pühapäevase ja öise töötamise kohta. Lisaks on sellised õigusnormid vaidlusi tekitanud ka paljude riikide siseselt seoses konkurentsiga sõltumatute kaupluste, VKEd ja mikroettevõtete vahel ning seoses tagajärgedega töötajate jaoks. Komitee kutsub komisjoni üles kõrvaldama kõnealuse takistuse ühtse turu saavutamise ja Euroopa sotsiaalmudeli elluviimise teel, kasutades selleks ka e- ja tavakaubanduse integreerimist.

5. Õiglasemad kaubandussuhted jaemüügi tarneahelas (meede 5) ⁽⁵⁾

5.1 Komitee arvates kuulub jaekaubandus kõige enam koonduvad sektorite hulka. Tegelikult on igas liikmesriigis turg kolme kuni viie – sageli rahvusvahelise – ettevõtte kontrolli all. See on väga suur probleem konkurentsi seisukohast, kuna sektor on muutunud liiga mõjukaks võrreldes tarnijatega, kelle arv on palju suurem.

6. Jaekaubanduse säästvama tarneahela väljatöötamine (meetmed 6 ja 7)

6.1 Komitee toetab meetet 6, mille eesmärk on toetada jaekaubanduse ettevõtjaid, et nad võtaksid meetmeid toidujätmete vähendamiseks ⁽⁶⁾, ning kiidab heaks otsuse võtta 2013. aastal vastu säästvat toitu käsitlev teatis.

6.2 Komitee toetab komisjoni esitatud meetet 7, mille eesmärk on „muuta tarneahelaid keskkonnasõbralikumaks ning säästvamaks” kõikvõimalike meetmete abil, millega vähendatakse energiatarbimist ja saasteainete teket. Seoses saasteainetega soovib komitee ühe meetmena edendada laiatarbekaupade lahtisel müügil põhinevat mudelit pakendatud toodete müümise

alternatiivina. Jäätmeteks muutuva pakendimaterjali vähendamiseks võetava meetme konkreetseks rakendamiseks palub komitee komisjonil konsulteerida kõigi asjaomaste pooltega.

6.3 Kõnealust tava kasutatakse praegu vaid piiratud ulatuses ja vaid väga väheste toodete puhul, ent võimalusi selle laiendamiseks on palju.

— Pakendimaterjali vähendamine. Ostes toodet mahutist, ergutatakse tarbijaid loobuma uue pakendi ostmisest ja kasutama selle asemel vana pakendit uuesti.

— Sanitaarohutus. Mahuti pakuks tootele kõige tõhusamat kaitset, kuna tootega ei puutu kokku inimesed, kes seda ei osta.

— Jäätmete tekke vähendamine. Toodete lahtisel kujul ostmise võimaldab ka koguseid doseerida ning ei ole vaja osta tooteid kogustes, mis on tarbimiseks liiga suured, mis omakorda on jäätmete tekke kõige sagedam põhjus.

— Kaubamärkide paremad tutvustamisvõimalused. Lahtiseid tooteid sisaldav mahuti on üldjuhul suurem kui eraldi pakend, nii et mahuti pindala saaks kasutada suurema teabe hulga edastamiseks võrreldes väikese etiketiga.

6.4 Kirjeldatud mudelit kasutatakse praegu harva, nt värske piima müümisel, seevastu on nt autokütuse müük automaadist juba väga levinud nähtus. Kõnealune toode kui selline ei ole eriti keskkonnasõbralik, ent selle turustamisel ei tekitata grammigi plasti ega toote ülejääki.

6.5 Kõnealuse mudeliga kaasnevad muutused müügi punktide struktuuris, mis tuleks varustada kaupa laost riulile tarnivate torudega või vähemalt mahutite täitmise süsteemidega. Igal juhul ei oleks poeriiulid enam staatilised ja igavad.

6.6 Mudeli muutmist saadaks edu vaid siis, kui seda edendaksid suured jaekaubandusettevõtted, kes turustavad suurimat osa tarbekaupu, kuna neil oleksid vajalikud võimalused ja ressursid kõnealuste suurte muutuste käivitamiseks. Sellega seoses peavad võtmerolles olema ka VKEd.

6.7 Komisjon võiks aidata kaasa kõnealuse muutuse käivitamisele, selgitades selle sotsiaalseid ja keskkonnanalaseid eeliseid ning kasutades kõiki tema käsutuses olevaid, sh ka majanduslik-finantsalaseid vahendeid konkreetsete algatuste ja projektide edendamiseks ja soodustamiseks.

7. Innovaatilisemad lahendused (meetmed 8, 9 ja 10)

7.1 Reaalmajanduse taastumine sõltub ka uuendustegevusest (meede 8), mida sektor on võimeline arendama, ning määrava tähtsusega on VKEd senisest suuremad ja hõlpsamad võimalused saada pangalaenu, et käivitada projekte ja uuendustegevust.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ebaausad kauplemistavad / tarneahel” (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 26)

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Toidujätmete tekke vältimine ja vähendamine”, raportöör Yves Somville, ELT C 161, 6.6.2013, lk 46.

7.2 Erinevalt USAs tehtust on esmatähtis, et ettevõtjate investeeringutega uuendustegevusse kaasneksid töötajate kaitse ja tööhõive kvaliteet.

7.3 Komisjon tundub ootavat kõnealuseid muutusi „jaekaubanduse suurenenud konkurentsivõimelt”, mille edendamine olla teatistes väljapakutud meetmete ainus eesmärk. Ent kuigi konkurentsi puudumine on muudatustele takistuseks, konkurents üksi veel muudatusi ei taga.

7.4 Komisjon hindab jaemüüjaid „innovatsiooni edendajatenä” ja tunnistab sellega, et jaekaubanduses tegutsevad VKEd, kellel on palju otsesemad kontaktid tarbijatega, kes tajuvad palju paremini uusi vajadusi ning kellel – olles ka suurtest ettevõtetest paindlikumad – õnnestub paremini kohandada tootevalikut muutuvale ja mitmekesisele nõudlusele.

7.5 Siiski eeldavad teatavad süsteemides või mudelites tehtavad muudatused projekteerimisvõimet ja eelkõige mõjuvõimu läbiraakimistel, mille tõttu tulebki kaasata ka suurettevõteted. Komisjonil tuleb teha kõikvõimalikud jõupingutused, et kaasata uuendusprotsessidesse ja muudatustesse kõik ettevõtjad – nii väikesed ja keskmise suurusega kui ka suured.

7.6 Komitee tervitab sellise andmebaasi loomist, mis sisaldab kõiki ELi ja liikmesriikide toiduainete märgistamise eeskirju (meede 9) (7).

7.7 Komitee toetab komisjoni tema kavatsuses tagada kaardi-, interneti- ja mobiilimaksete turu integratsioon (meede 10) (8) ning loodab, et see kiirendab kõnealuste maksete levimist.

8. Parem töökeskkond (meede 11)

8.1 Oskuste vastavus nõudmistele on esmatähtis tööhõive kvaliteedi parandamiseks (9) kõnealuses sektoris, mis sageli kujutab endast küll esimest võimalust tööturule sisenemiseks või naasmiseks, ent seda ei peeta sageli ja mitte kõikjal atraktiivseks ja huvitavaks sektoriks, kus veeta terve oma tööelu.

8.2 Jaekaubanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamiseks on esmatähtis senisest tihedam seos nõutavate erialaste teadmiste ja töötajate oskuste vahel (meede 11). Töötajatele tuleb pakkuda võimalusi erialase võime suurendamiseks, muu hulgas pidades silmas kasvavat automatiseerimist.

(7) ELT C 198, 10.7.2013, lk. 77 ja ELT C 204, 9.8.2008, lk. 47.

(8) ELT C 351, 15.11.2012, lk. 52.

(9) 32 %-l töötajatest puudub kvalifikatsioon või nad on madala kvalifikatsiooniga, võrreldes keskmise 27 %-lise osakaaluga. 15 % sektori töötajatest on alla 24-aastased, võrreldes keskmise 9 %-lise osakaaluga. Naistöötajate osakaal on 60 %.

8.3 Komisjon kavatses tugevdada koostööd sotsiaalpartnerite vahel, et tõhustada koolitus- ja ümberõppemeetmeid, ka ELi valdkondlike oskuste nõukogu kaudu.

8.4 Vaatamata tehnoloogilisele innovatsiooni oleks sektori tootlikkus endiselt pigem madal ja VKEdel on raske investeerida uutesse tehnoloogiatesse, uuendustegevusse ja oma töötajate erialakoolitusse.

8.5 Sellegipoolest ei tohi tegevuskavas mööda vaadata tõigast, et siseturul kannatab sektor sotsiaaldumpingu ja ebaausa konkurentsi all jaekaubandusettevõtjate vahel sõltumata nende suuruselt, kuna töösuhted ja kollektiivläbiraakimised on liikmesriigiti erinevad, millest tulenevad erinevad arengumudelid ja erinevad investeerimispoliitilised meetmed.

8.6 Tehtud analüüs ei ole ammendav, kuna selles viidatakse üksnes nõutavate erialaste teadmiste ja olemasolevate oskuste vastavusele, jättes tähelepanuta kõik problemaatilised küsimused, mis praegu takistavad sektori integreeritud ja konkurentsivõimelise Euroopa siseturu tõelist väljakujundamist. Need hõlmavad töötingimusi, töö korraldamist, madalat töötasu, paindlikkust, ebakindlaid töösuhteid ja näiliste FIEde tavapärasest suuremat osakaalu.

8.7 Teatistes tehakse ettepanek investeerida kutseõppesse, mille eest vastutaksid valitsused, üksikisikud ja haridussüsteem, ning ettevõtjaid kutsutakse üles võtma endale olulist rolli uute õppekavade ja koolitusprogrammide ning ametipraktikate väljatöötamise etapis. Komitee arvates ei tohiks ettevõtjate kaasamine piirduda üksnes koolitusvaldkonna vajaduste väljaselgitamisega, vaid nad peaksid proaktiivselt osalema, tehes sihipäraseid investeerimisi nõutavate oskuste omandamisse (10).

8.8 Kõnealused avaliku ja erasektori investeringud koos ei aitaks mitte ainult noortel siseneda tööturule, vaid abistaksid ka inimrühmi, kellel on raskusi tööturule naasmisel (pikaajalised töötud, eakad töötajad, sisserrändajad ja puudega inimesed). Erilist tähelepanu tuleks pöörata naiste tööhõivele, kuna naised on ümberkorraldusprotsesside tagajärjel suuremas tööturult väljasurumise ohus ja neil on raskem ühitada era- ja tööelu.

8.9 Oskuste vastavusse viimine nõudmistega ning koolide ja ettevõtjate partnerluse ja õpipoisiõppega seotud väljaõppe tugevdamine saavad anda soovitud tulemusi töötajate liikuvuse ja sektori tootlikkuse suurendamise osas vaid siis, kui samaaegselt tunnustatakse kogu Euroopas diplomeid, ametipraktikaid, kutse-kvalifikatsioonide ja omandatud oskusi.

(10) Mõnes riigis nagu nt Itaalias ja Prantsusmaal on tänu erialavaheliste haridusfondidele saadud märkimisväärseid kogemusi kahepoolsete üksuste ja ühiskomiteede vallas.

8.10 Riikide tasandil tehtud jõupingutustest hoolimata on ebaseaduslik ja mitteametlik töö ikka veel suur probleem, mis seab ettevõtjad omavahel ebaausasse konkurentsi töökulude osas. Mitteametlikus majanduses tegutsevad töötajad ei ole mitte ainult ravi- ja sotsiaalkindlustusega hõlmamata, vaid neil puudub ka võimalus osaleda koolituses ja teha ametipraktikaid, millega kaasnevad ilmselged negatiivsed tagajärjed nende võimalustele omandada oskusi ja erialaseid teadmisi.

8.11 Seetõttu on tervitatav komisjoni algatus käivitada kõigi asjaomaste pooltega dialoog hindamaks mitteametliku

majanduse mõju töötingimustele ja määratlemaks ELi tasandil tõhusaid meetmeid mitteametliku majanduse vastaseks võitluseks. Komitee arvates osutub selline algatus seda tulemuslikumaks, mida suuremat vastavat poliitilist tahet liikmesriigid sellega seoses üles näitavad, ning komisjon võiks seda tahet kooskõlastada tugevdatud partnerluse kaudu.

8.12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab esmatahtsaks, et meetmed ebaseadusliku ja mitteametliku töö vastu võitlemiseks oleksid pidevalt päevakorras sektori sotsiaalpartnerite arutelus Euroopa sotsiaaldialoogi raames ⁽¹¹⁾.

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ UNI Europa Commerce'i ja Eurocommerce'i 24. aprilli 2012. aasta ühisavaldus.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat ebaausate kauplemistavade kohta Euroopa ettevõtjatevahelises toiduainete ja muude kaupade tarneahelas”

COM(2013) 37 final

(2013/C 327/06)

Raportöör: **Igor ŠARMÍR**

18. märtsil 2013 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat ebaausate kauplemistavade kohta Euroopa ettevõtjatevahelises toiduainete ja muude kaupade tarneahelas”

COM(2013) 37 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 140, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee võtab teadmiseks Euroopa Komisjoni avaldatud roheline raamatu ja arwab, et see peegeldab märkimisväärset positiivset nihet komisjoni lähenemises ebaausate kauplemistavadele.

1.2 Komitee arwab, et ebaausate kauplemistavade kasutamine on mitte üksnes ebaaus ja ebaeetiline, vaid ka vastuolus õiguse üldpõhimõtete ning nõudluse ja pakkumise poole huvidega. Kuna tegelikult tähendab see märkimisväärselt tugevama turuseisundi kuritarvitamist, siis soovitame kasutada terminit „kuritahtlikud kauplemistavad”, mida igapäevaselt kasutatakse näiteks prantsuse ja inglise keeles.

1.3 Komitee arvates on praeguste ebaausate kauplemistavade ulatus ja sügavus peamiselt viimastel aastakümnetel aset leidnud ühinemiste ja omandamiste tulemus.

1.4 Komitee on seisukohal, et toiduainete tarneahela toimimise parandamist käsitleva kõrgetasemelise foorumi senised tulemused on ebaselged ning et välja pakutud meetodid pole ebaausate kauplemistavade probleemi lahendamiseks piisavad. Seepärast soovitab komitee Euroopa Komisjonil uute algatustega välja tulla.

1.5 Kuna komitee on kindel, et ebaausaid tavasid saab kasutada kõigis lepingulistest suhetes, on ta veendunud, et olukord on eriti halb ühelt poolt supermarketite ning teiselt poolt põllumajanduse ja toiduainete tootmisega tegelevate VKEdel vahelistes äritehingutes, kus kuritahtlikkuse vormid ja ulatus on võtnud mõõtmed, mida kusagil mujal ei esine.

1.6 Komiteel on eriti hea meel, et komisjon väljendab rohelist raamatus selgesõnaliselt kahtlust, kas tõelist lepinguvabadust saab üldse olla, kui suhted on väga ebavõrdsed. See ühtib komitee arvamusega.

1.7 Komitee leiab, et komisjoni rohelistes raamatus on ebaausate kauplemistavade olemus ja peamised liigid väga hästi välja toodud. Siiski usub komitee kindlalt, et komisjon peaks esitama ebaausate kauplemistavade ühtse määratluse sarnaselt direktiivis 2005/29/EÜ juba sätestatule, sest rohelistes raamatus viidatud tavaldel on teatav sarnasus „eksitavate turundusvõtetega”⁽¹⁾.

1.8 Ebaausaid kauplemistavad annavad olulisel määral tooni „hirmuõhkkonnas”, milles nõrgem lepinguosaline kardab kaotada tugevama osalise tellimusi. Eelkõige on sellega tegu siis, kui suured jaeettevõtjad survestavad ebaõiglaselt oma tarnijaid ja/või kehtestavad liiga kõrged hinnad jaemüüjatele ja seega ka tarbijatele.

1.9 Komitee arvates ei piirdu ebaausate kauplemistavade tagajärjed ainult ettevõtjatevaheliste tehingutega ega kahjusta üksnes nõrgemaid lepinguosalisi. Samuti on ohvriteks tarbijad, aga ka riiklikud majandushuvid – seda tõsiasi ei ole rohelistes raamatus piisavalt rõhutatud.

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus „Eksitavad turundusvõtted” (ELT C 271, 19.09.2013, lk 61-65).

1.10 Komitee arvab, et mitmes liikmesriigis ebaausate kauplemistavade piiramiseks vastuvõetud seadused peegeldavad fakti, et praegune olukord on lubamatu. Kuigi need seadused ei ole eri põhjustel andnud rahuldavaid tulemusi, oleks vale öelda, et saavutatud ei ole üldse midagi. Üks õnnestumistest on suurem läbipaistvus tulu jaotamisel ning lõpu tegemine eriti jultunud väljapressimistavadele.

1.11 Kuigi komiteel pole põhjust uskuda, et nende seaduste vastuvõtmine liikmesriikides mõjub halvasti kaupade vabale liikumisele ELis, võivad ilmned mõned piirangud. Siiski ei ole ükski neist seadustest olemuselt proteksionistlik ning neid kohaldatakse ühtviisi nii kodumaistele kui ka teistest liikmesriikidest pärit ettevõtetele.

1.12 Komitee soovitab, et mis tahes täiendavaid kaalutlusi selle üle, kuidas tegelda ebaausate kauplemistavade probleemiga, tuleks alustada lepinguvabaduse puudumisest mõnedes suhetes.

1.13 Komitee soovitab, et mis tahes tulevastes ettepanekutes ebavõrdsete ärisuhete reguleerimiseks võetaks arvesse „hirmufaktorit“. On tarvis tagada lepinguosaliste vahel vajalik tasakaal, et nende suhted oleksid võrdväärsed. Sel põhjusel ei saa ebaausate kauplemistavade reguleerimise esmane eesmärk olla üksnes nõrgema lepinguosalise kaitsmine, vaid ka riiklike majandushuvide kaitse. See võiks näiteks tähendada, et sellest mõjutatud toiduainete tarnijad ei peaks aktiivselt osalema haldus- ja kohtumenetlustes.

1.14 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles esitama õigusakti ettepaneku ebaausate kauplemistavade keelustamiseks. See peaks põhinema esialgsel lootelul sellistest kõige tüüpilisematest tavadest, mida tugevamad lepinguosalisel kasutatavad selleks, et oma tavapärasel kulud ja riskid nõrgemale osalisele üle kanda.

1.15 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema koostööd riikide konkurentsiasutustega, et viimastel aastakümnetel saadud konkreetsetele kogemustele tuginedes kavandada kehtivate – ja ilmselt aegunud – konkurentsieskirjade põhjalik läbi vaatamine, et edendada ausat konkurentsi, mis põhineb asjakohase teabe ausal vahetamisel selles valdkonnas, et võtta arvesse kõiki tegelikult domineerival positsioonil olevaid osalisi.

2. Sissejuhatus

2.1 Rohelises raamatus eristatakse toiduainete ja muude kaupade tarne-/turustusahelaid, mis on täiesti põhjendatud, kuna toiduainetel on muude kaupadega võrreldes teatavad eriomadused.

2.2 Viimasel kahel aastakümnel on toimunud tarne-/turustusahelates kuuluvate ettevõtete märkimisväärne konsolideerimine, viies selliste suurettevõtete loomiseni, mis tegelikult on oligopolid. Toiduainete tarne-/turustusahelate puhul kehtib see eelkõige jaemüügisektori kohta, mõnevõrra vähem töötleva tööstuse ja kõige vähem põllumajandussaaduste esmatootmise kohta. Selle tagajärjeks on suured tasakaaluhäired toiduainete tarneahelas, kuna oligopolidel on tohtu võim oma äripartnerite suhtes, kes on märksa rohkem killustatud.

2.3 Komitee on veendunud, et tekkinud struktuurilised tasakaaluhäired viivad mõnel juhul ebaausate kauplemistavade kasutamiseni ning et sageli need tavad mitte ainult ei kahjusta õiglust, ausust ja kõlbluspõhimõtteid, vaid on ka vastuolus seaduse aluspõhimõtetega.

2.4 Rohelises raamatus on viga väites, et esimene ELi tasandi arutelu ebaausate kauplemistavade üle toimus alles 2009. aastal. See on aasta, mil need esmakordselt ilmusid Euroopa Komisjoni ametlikku päevakorda. Siiski avaldas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba 2005. aastal olulise arvamuse⁽²⁾, milles – ajal, mil ebaausate kauplemistavade probleem oli alles tabuteema – toodi esile ja kritiseeriti jaemüügiketide toimimise paljusid negatiivseid külgi. Tuleks märkida ka tähtsat rolli, mis oli Euroopa Parlamendi 2007. aasta dokumendil „Kirjalik deklaratsioon Euroopa Liidus tegutsevate suurte selvehallide jõupositiooni kuritarvitamise uurimise ja selle vastu võitlemise kohta“⁽³⁾, milles Euroopa Komisjoni kutsuti selgesõnaliselt üles astuma samme olukorra parandamiseks.

2.5 Komitee arvates on toiduainete tarneahela toimimise parandamise kõrgetasemelise foorumi tulemused siiani mõnevõrra ebakindlad, kuna heade tavade rakendamise raamistik ei ole kaasa toonud ühtki kokkulepet ebaausate kauplemistavade tegelemise kohta, mille üle on teiste hulgas kahetsust avaldanud ka kolm Euroopa Komisjoni volinikku⁽⁴⁾.

2.6 Euroopa konkurentsivõrgustiku aruanne kinnitab, et ebaausate kauplemistavade kasutamine on tegelikkus, eriti toiduainesektoris. See on kooskõlas komitee veendumusega, et kui supermarketid kuritarvitavad oma tugevamat majanduslikku positsiooni VKEdest toiduainete tootjate ja töötlejate suhtes, siis on see palju kordi tõsisem nähtus kui muudes lepingulistest suhetes. Tõsiasi, et vaid need toiduainete suurte jaemüügiketidele tarnijad on juba aastaid kurtnud, aga mitte keegi muu, on selle täiendavaks tõestuseks.

⁽²⁾ ELT C 255, 14.10.2005, lk 44.

⁽³⁾ Kirjalik deklaratsioon nr 0088/2007 Euroopa Liidus tegutsevate suurte selvehallide jõupositiooni kuritarvitamise uurimise ja selle vastu võitlemise kohta.

⁽⁴⁾ Euroopa Komisjoni pressiteade, Brüssel, 5. detsember 2012, Improving the functioning of the food supply chain.

2.7 Komitee märgib ära komisjoni väite, et ebaausad kauplemistavad on kahjulikud ELi majandusele kui niisugusele ja mitte ainult kahe ettevõtte vahelistele lepingulistele suhetele.

3. Ebaausate kauplemistavade määratlus

3.1 Ebaausate kauplemistavade mõiste

3.1.1 Siiani pole ärisuhete lepinguvabaduse osas ametlikult kahtlust avaldatud – isegi mitte supermarketite ja VKEdest toiduainete tootjate puhul. Viimase ajani oli see vabadus mitte ainult supermarketite, vaid ka ametiasutuste üks peamine argument ebaausate kauplemistavade reguleerimise vastu, mis oleks väidetavalt võinud sellist vabadust piirata. Komitee peab väga oluliseks, et rohelises raamatus on sellest seisukohast loobutud ning tunnistatakse selgesõnaliselt, et tõelist lepinguvabadust ei ole olemas juhul, kui kahe lepinguosalise majanduslik tugevus on äärmiselt ebavõrdne.

3.1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee jaoks on lepinguvabaduse puudumise tunnistamine hädavajalik eeltingimus selleks, et tõhusalt otsida terviklikke lahendusi probleemidele, mis tekivad tarne-/turustusvõrkudes valitsevast tasakaalustamatusest, seda eelkõige toiduainete puhul.

3.1.3 Rohelise raamatu selles osas on Euroopa Komisjon ebaausate kauplemistavade olemuse ja peamised liigid väga hästi välja toonud. Eriti supermarketite ja toiduainete tarnijate vahelistes suhetes pole nõrgemal poolel tegelikult alternatiivi, kuna turul on väga vähe suuri kliente ning, mis veel tähtsam, nad kõik kohtlevad tarnijaid vägagi ühtemoodi.

3.1.4 Mitme rohelises raamatus nimetatud ebaausa kauplemistava näite põhjal saab selgeks, et mõned ostjad ei kõhkle kasutamast mis tahes vahendeid, et tagada endale täiendav ja täiesti õigustamatu kasu teisele lepingupoolele kahju tekitamise arvelt. Üks konkreetne vorm on tasumine fiktiivsete teenuste või palumata teenuste eest, millest teisel poolel pole mingit kasu.

3.1.5 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas esitatud küsimustele:

— 1. küsimus. Komitee arvab, et roheline raamat peaks esitama ebaausate kauplemistavade määratluse, mis on samasugune, nagu juba on esitatud direktiivis 2005/29/EÜ. Komitee nõustub siiski elementide ja parameetritega, mis rohelise raamatu kohaselt on ebaausate kauplemistavade puhul tüüpilised.

— 3. küsimus. Ebaausate kauplemistavade mõiste ei tohiks piiruda lepinguliste läbirääkimistega, vaid peaks hõlmama ärisuhte kogukestust.

— 4. küsimus. Teoreetiliselt võivad ebaausad kauplemistavad esineda tarne-/turustusahela igas lülis, kuid kõnealusel vormis ilmnevad need üksnes supermarketite suhetes VKEdest toiduainete tootjate ja tarnijatega. Puuduvad viited näiteks selle kohta, et rahvusvahelised toiduettevõtjad, mis on samuti oligopolid, nõuaksid oma tarnijatelt toote müügilikusse lisamise tasu või fiktiivsete teenuste eest maksmist. Tuleks siiski nimetada juhtumeid, mil rahvusvahelised toiduettevõtjad seavad nende (soovitav) toodete tarnimise sõltuvusse tingimusest, et sarnaseid kaupu ei hangita nende konkurentidelt.

— 5. küsimus. Hirmufaktor on üldtuntud tegelikkus, eelkõige jaemüügikettide suhetes VKEdest toiduainetootjatega. Selle allikas on otsene või kaudne ähvardus katkestada tarnijaga ärisuhted ning sellest tuleneda võivad tõsised majanduslikud raskused viimasele. Mis tahes katse ebaausaid kauplemistavasid reguleerida peaks seda hirmufaktorit arvesse võtma, sest see vaigistab juba eos igasuguse tarnijapoolse kaebuse või isegi tõendite esitamise haldus- või kohtumenetluse käigus.

3.2 Ebaausate kauplemistavade näited

3.2.1 Komiteel on heameel, et Euroopa Komisjon toetub oma dokumendis mitmete liikmesriikide konkurentsiametite teabele. Lisaks teatisele juba mainitutele soovitame eriti soojalt koostööd Prantsusmaa ja Tšehhi ametivõimudega, kellel on vahetu kogemus ebaausaid kauplemistavasid käsitlevate riiklike õigusaktide rakendamise kohta. Kontrollide käigus on monopolidevastastel ametitel õigus uurida raamatupidamisdokumente (lepingud, arved, pangaväljavõtted jne), mille abil saab otseselt tõendada ebaausate kauplemistavade kasutamist.

3.2.2 Ühendkuningriigi, Hispaania ja Iirimaa konkurentsiametite esitatud näited osutavad, et vale on viidata paljudele kasutatud tavadele kui pelgalt ebaeetilistele, sest need on silmnähtavalt seaduse piiridest väljapool (eriti käib see kiusamise ja hirmutamise kohta).

3.3 Ebaausate kauplemistavade võimalik mõju

3.3.1 Ei ole kahtlust tugevama osalise kasutatud ebaausate kauplemistavade kahjulikust mõjust nõrgemale osalisele, mille loogiliseks tulemuseks on investeeringute ja tooteuudenduse pidurdumine. Ent komitee leiab, et mõju tarbijatele ei kajastata piisavalt, kuna tagajärjeks on kaugelt enam kui vaid uuenduse pärssimine. Kuid selles osas eritakse täielikult riiklikke majandushuve, mida rohelises raamatus eespool küll mainitakse. Kõige selgemini ilmneb selline oht Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, kus supermarketid on täielikult teiste liikmesriikide ettevõtjate käes. Kuna kodumaised tootjad – kellest enamik on VKEd – ei suuda täita sageli väljapressimise mõõtmeid võtvaid tingimusi, on piirkonna põllumajandus- ja toiduainetesektor tervenisti kokku kukkumas ja riigid, mis varem suutsid end peamiste toiduainete

osas ise majandada, on oma toiduga kindlustatuse võime suuresti minetanud. Kodumaine tootmine on seega asendunud sageli väga kahtlase kvaliteediga impordiga.

3.3.2 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas esitatud küsimustele:

— 6. küsimus. Ebaausate kauplemistavade kasutamine on tava-pärane toiduainesektoris, eriti supermarketites, igapäevaste kommertstehingute puhul.

— 7. küsimus. Muude kui toidukaupade tarnijad on jaemüügikettides ebaausate kauplemistavade ohvrid palju väiksemas ulatuses. Töenäoliselt on see tingitud nende väiksemast sõltuvusest suurtest jaemüügiõrkudest, kuna näiteks mänguasjade, spordikaupade või riiete tarnijatel on palju suurem valik potentsiaalseid ostjaid kui toiduainete tootjatel. Frantsiisisuhetes võib täheldada ebaausaid kauplemistavasid nii toiduainete kui ka muude kaupade jaekaubandussektoris, kus põhimõtteliselt on tegu samade probleemidega nagu neid kirjeldati toiduainete turustusahela teemalises arvamuses. Ka seal on tegu samasuguse tasakaalustamata suhtega tugeva osapoolle (frantsiisiandja/kett) ja palju nõrgema osapoolle (frantsiisivõtja) vahel ning kus on seega tegu samuti lepingulise (läbirääkimis)vabaduse puudumisega. Frantsiisivõtja allkirjastab liitumislepingu frantsiisiandja kehtestatud tingimustel ja tal ei ole mingit muud võimalust kui ta soovib seda lepingut saada. Ka frantsiisisuhetes kehtivad eelnevalt toodud märkused, mis puudutavad hirmufaktorit, turustaja (frantsiisiandja) kulude ülekandmist tarnijale (frantsiisivõtja) ilma vastutasuta/lisandväärtuseta frantsiisivõtjale. Lepingu kehtimise ajal muudab frantsiisiandja tihti ühepoolselt eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid juhiste abil, niisiis lepinguväliselt.

— 8. küsimus. Ebaausatel kauplemistavadel on suur mõju põllumajandus- ja toiduainetesektori VKEde investeerimis- ja uuendusvõimele. Investeeringud avaliku huviga seotud aspektide kaitseks – näiteks keskkond, töötingimused, loomade heaolu ja kliima – on väiksemad, kuna sõltutakse vähestest ostjatest ja selline olukord tekitab ebakindlust.

— 9. küsimus. Ettevõtjatevahelistes suhetes esinevate ebaausate kauplemistavade mõju tarbijatele uuriti üksikasjalikult eriuuringus⁽⁵⁾. Praegune süsteem kahjustab tarbijaid just

pikaajaliselt, sest puudu jääb jätkusuutlikku tootmise ja uuendustesse tehtavatest investeeringutest. Pikas perspektiivis kannavad nad uuesti kaotusi turutõrgete tõttu sellistes valdkondades nagu keskkond, kliima, töötingimused ja loomade heaolu. Sellele vastu seismiseks näib meile sobivam, kui tarbijad maksaksid toidu eest täna natuke rohkem, sest praegu rajaneb jaemüügikettide konkurents üksnes madalaimal võimalikul tarbijahinnal, mille eest tuuakse ohvriks kõik muu.

— 10. küsimus. Ebaausate kauplemistavade negatiivses mõjus ühtsele turule ei ole kahtlust, sest nad piiravad märkimisväärselt väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate võimalusi end kehtestada. Tegelikult otsustavad suured jaemüüjad, mida ja kus müüakse, ning sageli ei lähtuta parimast hinnast ja kvaliteedi suhtest, vaid kriteeriumiks on hoopis innukam soov või võime nõustuda ebaausate kauplemistavade-ga.

4. Ebaausaid kauplemistavasid käsitlevad õigusraamistikud

4.1 Praeguste õigusraamistike analüüs liikmesriikide ja ELi tasandil paljastas kaks fakti. Esiteks on ebaausate kauplemistavade kasutamine mõnede tugevama positsioonil olevate majanduselus osalejate poolt nüüdseks üldteada ja vaieldamatu fakt. Mitmes liikmesriigis on asjaomased ametiasutused tõdenud, et praegust olukorda on vaja reguleerida.

4.2 Ebaausate kauplemistavade praegune levik esmajoones suurte jaemüügikettide ja toiduainete tootjate vahelistes tehingutes paljastab eriti selgelt, et konkurentsivõime on iganenud. Mõned ebaausate kauplemistavade liigid tõstavad esile tõsiseid konkurentsitingimuste moonutusi ja tõeliselt domineerivat positsiooni, millega praegused monopolide kohta käivad õigusaktid ei suuda tegeleda.

4.3 Lisaks konkurentsivõime läbivaatamisele on komitee arvates täiesti õigustatud, kui ELi tasandil keelatakse teatavate määratletud ebaausate kauplemistavade kasutamine ning ühtlustatakse seega lahknevat õiguskeskkonda vajalikul määral. Ent on tarvis loogilist seost ebaausate kauplemistavade reguleerimise ja monopole käsitlevate õigusaktide läbivaatamise vahel, tagamaks, et sanktsioonid kehtestatakse vaid ebaausaid kauplemistavasid sisaldavate lepingute loogilistele algatajatele, st domineeriva positsiooniga osalistele.

4.4 Ühtlustatud reguleerimine saab olla tõhus, kui võetakse arvesse „nimekirjast väljaarvamise ohtu” ehk siis nõrgema lepinguosalise, eelkõige supermarketitele tarnivate VKEde võimetust kaebusi esitada; eesmärgiks peab võtma rohkem kui vaid ettevõtjatevahelistes suhetes esinevate probleemide käsitlemise.

⁽⁵⁾ Consumers International „The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?”, 2012.

4.5 Komitee vastused rohelise raamatu selles osas veel vastamata küsimustele:

— 11. küsimus. Ebaausate kauplemistavade reguleerimine mõnes liikmesriigis ei ole siiani andnud rahuldavaid tulemusi. Komitee arvates on põhjus osaliselt selles, et enamik asjaomaseid õigusakte on võetud vastu suhteliselt hiljuti (Itaalias, Slovakkias, Tšehhi Vabariigis, Ungaris ja Rumeenias), aga ka selles, et olemasolev õiguslik taust ei tuginenud selgelt lepinguvabaduse puudumisele, ehkki iseenesest juba see, et tõdetakse ebaausate kauplemistavade kasutamist, annab märku, et lepinguvabaduse osas ei ole kõik korras. Ent oleks vale öelda, et nende õigusaktidega midagi ei saavutatud. Riikides, kus need on vastu võetud, ei rakendata enam kõige häbiväärsemaid lepingutingimusi ja supermarketid peavad kasutama keerulisemaid meetodeid, kui nad soovivad kindlustada eelised, millele neil puudub õigus. Suurimat edu on saavutatud Prantsusmaal, kus seaduste ja sundtäitmismeetmete survele on mahahindlus saavutanud mõistliku taseme (10–15 % varasema 50–60 % asemel)⁽⁶⁾. Tulemuseks on toiduainete tarneahela tulude jaotuse palju suurem läbipaistvus.

— 12. küsimus. Asjakohase seaduse vastuvõtmise pakilisus sõltub muu hulgas ebaausate kauplemistavade kasutamise ulatusest, kuid see on riigiti erinev. Olukord erineb Lõuna-Euroopas, Kesk- ja Ida-Euroopa riikides ja ka Euroopa põhjaosas. Igas piirkonnas on ka veidi erinev õiguskultuur ja -tava. Sel põhjusel mõnes riigis juba on reguleeriv (isereguleeriv) raamistik ja mõnes ei ole.

— 14. küsimus. Komitee on veendunud, et ELi tasandil tuleb võtta vastu uued ühtlustamismeetmed (vt punktid 4.2, 4.3 ja 4.4).

— 15. küsimus. Reguleerimise teatud positiivset mõju võib juba täheldada (vt eespool). Mõneti valmistab muret reguleerimise kehtestamine selles valdkonnas, kuid see on seotud lepinguvabaduse eeldusega. Kuna see on aga kõnealustes lepingu-listes suhetes tegelikult olematu, ei ole muretsemiseks põhjust.

5. Ebaausate kauplemistavade vastaste eeskirjade jõustamine

5.1 Riiklikud jõustamismehhanismid

5.1.1 Komitee toetab Euroopa Komisjoni seisukohta, et praegu ebaausate kauplemistavade vastu riiklikul tasandil jõustatatavad mehhanismid on üldiselt ebapiisavad. Peamiselt on see tingitud asjaolust, et arvesse ei võeta teatud hirmuõhustikku, mis on tingitud tõelise lepinguvabaduse puudumisest ja nimekirjast väljaarvamise ohust. Neid probleeme on siiani parimal viisil käsitletud Prantsusmaal, kus järelevalveasutus võib tegutseda

mitteametliku teabe alusel ja omal algatusel. Ebaausate kauplemistavade allasurumine toimub ka riiklike majandushuvide kaitsest ajendatuna, mitte ainult nõrgema lepinguosalise kaitseks.

5.1.2 Ehkki mõnes liikmesriigis on olemas seadused ebaausate lepingutavade vastu võitlemiseks, siis teistes need puuduvad. Lisaks on küllaltki suuri erinevusi konkreetsete seaduste vahel. Pole kahtlust, et nimetatud kaks asjaolu on piiriülesele kaubandusele teatud takistuseks (16. küsimus).

5.1.3 Komitee leiab, et ainus mõistlik ühine lähenemisviis kohaldatavate õigusaktide lahknevuste negatiivse mõjuga võitlemisel oleks võtta vastu ühtlustavad õigusaktid, mis on suunatud ebaausate kauplemistavade kasutamise vastu (17. küsimus).

5.2 ELi tasandi jõustamismehhanismid

5.2.1 Komitee nõustub komisjoni väitega, et ELi tasandil puudub praegusel hetkel konkreetne jõustamismehhanism ebaausate kauplemistavade võitlemiseks. Lisaks on komitee veendunud, et kui soovitakse ületada hirmufaktor, siis peab riiklikele ametiasutustele andma selles valdkonnas voli omal algatusel tegutseda, võtta vastu anonüümseid või mitteametlikke kaebusi ja kehtestada sanktsioone (18. küsimus).

6. Ebaausate kauplemistavade liigid

6.1 Komitee on nõus, et ebaausad kauplemistavad esinevad toiduainete ja muude kaupade tarneahelas, kuid on eelnevat silmas pidades veendunud, et olukord on kõige troostitum supermarketite tehingutes VKEdest tootjatega.

6.2 Tootevalikusse lisamisega seoses ei ole üldse veel selge, mida arvata tasust, mida võimalik tarnija toote müügiavalikusse lisamise eest peab maksma. Valdaval enamikul juhtudel ei anna tasu maksmine – mis on esimene vajalik tingimus mis tahes kommertstehingute puhul – tarnijale mingit garantiid, et ostja ka tegelikult asjaomased kaubad müüki võtab ning teda mis tahes põhjusel nimekirjast välja ei arva.

6.3 Tarnija mahahindlus on praegu suurte jaemüügikettide puhul tavaline. Komitee suhtub nende üldisesse kasusse pehmelt öeldes teatud kahtlusega. Ühest küljest sümboliseerivad tarnija mahahindlused tegeliku domineeriva positsiooni ärakasutamist, sest sageli peidavad nad endas palumata ja fiktiivseid teenuseid, teisest küljest tingivad nad märkimisväärse läbipaistvuse puuduse tulude jaotuse osas. Tarnija mahahindluste olemasolu tähendab, et tarnijatel (ja välisvaatlejatel) on väga raske kindlaks teha, kui palju on neile tarnitud kaupade eest tegelikult makstud. Tegelikult sõltub tellimuse esitamine kaupade tarnimiseks ostja pakutavate teenuste vastuvõtmisest. Komitee on seisukohal, et tasu ostja poolt tarnijale pakutavate tegelike ja õigustatud teenuste eest peaks sisalduma toiduaine ostuhinnas.

⁽⁶⁾ Prantsusmaa konkurentsipoliitika peadirektoraadi tarbijaküsimuste ja pettuse vastu võitlemise üksuse teave.

6.4 Komitee vastused roheline raamatu selles osas veel vastamata küsimustele:

- 19. küsimus. Lisaksime ebaausate kauplemistavade loetelusse palumata ja fiktiivsete teenuste eest tasumise, ülemääraselt kõrged tasud tegelikult osutatud teenuste eest ning äririski ja turustuskulude ülekandmise tarnijale.
- 20. küsimus. Ebaausate kauplemistavade loetelu on seda laadi tegevuse vastu võitlemisel möödapääsmatu. Loetelu tuleks loomulikult pidevalt ajakohastada. Ent sellest üksi ei piisa. Sõnastada tuleb võimalikult lai ebaausate kauplemistavade määratlus, mis hõlmab kõiki juhte, mis ei vasta hea äritava laiale määratlusele mõistete „heauskne” ja „lepinguline tasakaal” seisukohalt ega asjaomaste majandussektorite ühistele äritegevuse eeskirjadele.
- 21. küsimus. Komitee arvab, et kogu tarneahela iga lüli peaks kandma ise oma loomulikud kulud ja riskid ning saavutama nõnda õiglase osa üldises marginaalis. Teisisõnu peaks tootja kandma tootmisega seotud kulud ja riskid ning jaemüüja müügiga seonduvad.
- 23. küsimus. Komitee leiab, et head tavad peaksid kajastuma ELi tasandi raamistikus.
- 24. küsimus. Komitee on veendunud, et siduv õigusakt, näiteks määrus, tuleks vastu võtta ELi tasandil.
- 25. küsimus. Komitee arvates ei pöörata rohelistes raamatus piisavat tähelepanu sellele, millist mõju avaldavad ettevõtjate vahel kasutatavad ebaausad kauplemistavad tarbijatele ja riikide majandushuvidele.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis hääletuse tulemusel sai vähem kui neljandiku häältest (kodukorra artikkel 54, lõik 3):

Punkt 1.10

Muuta järgmiselt:

„1.10 Komitee arvab, et mitmes liikmesriigis ebaausate kauplemistavade piiramiseks vastuvõetud seadused peegeldavad fakti, et praegune olukord on lubamatu. Kuigi need seadused ei ole eri põhjustel andnud rahuldavaid tulemusi, oleks vale öelda, et saavutatud ei ole üldse midagi. Üks õnnestumistest on suurem läbipaistvus tulu jaotamisel. Ent läheb veel kaua, enne kui saavutatakse läbipaistev hinnakujundus ning tehakse lõpp ning lõpu tegemine eriti jultunud väljapressimistavadele.”

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.”

Hääletustulemused:

Poolt: 54
Vastu: 63
Erapooleteid: 27

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Arukas reguleerimine – väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate vajaduste rahuldamine” ”

COM(2013) 122 final

(2013/C 327/07)

Raportöör: **Anna Maria DARMANIN**

Kaasraportöör: **Brendan BURNS**

18. aprillil 2013. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Arukas reguleerimine – väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vajaduste rahuldamine” ”

COM(2013) 122 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 156, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitusused

1.1 Komitee toetab komisjoni eesmärki anda arukale reguleerimisele keskne koht oma tegevuskavas. Reguleerimine on hädavajalik, kuid ELi poliitiliste eesmärkide saavutamiseks väikseimate kuludega peab see olema hästi kavandatud. Komitee teevad rõõmu Euroopa Komisjoni aastatepikkused pingutused paremate reguleerimisvahendite väljatöötamise ja kohaldamise edendamiseks, sealhulgas mõjuhindamine ja sidusrühmade kaasamine.

1.2 Seega komitee:

- a) märgib, et kuigi arukas reguleerimine on igas suuruses ettevõtjatele vajalik, on bürokratia mõju väikeettevõtjatele, eriti mikroettevõtjatele, ebaproportsionaalselt suur;
- b) tuletab kõigile komisjoni talitustele meelde, et VKE test on mõjuhindangute lahutamatu osa. Komitee kutsub Euroopa seadusandjat üles arvestama VKEde rühma mõjuhindangute ettevalmistamisel ja õigusaktide koostamisel väike- ja mikroettevõtjate eriomadustega;
- c) tervitab õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT), millega tehakse kindlaks VKEde koormused ja nende jaoks ebatõhusad meetmed. Seda programmi tuleks kasutada oma eesmärgile enam mittevastavate kehtivate määruste kindlakstegemiseks ja tühistamiseks ning kehtivate õigusaktide konsolideerimiseks. Komitee teeb ettepaneku, et komisjon käivitaks võimalikult kiiresti uue kvaliteedikontrolli, seades esmatähtsaks kohale kõnealus teatistes esitatud

TOP-10 konsultatsioonidest tulenevad kõige koormavad määrused ning keskendudes eelkõige mikroettevõtjatele;

- d) tuletab meelde üht selle programmi põhimõtet, mille kohaselt on mõjuhindang kasutajasõbralikum, kui selle koostamisel kasutatakse standardmudelit ja see sisaldab selget kommenteeritud kokkuvõtet, milles tuuakse välja peamised käsitletud probleemid, sealhulgas rakendusculud eelkõige mikroettevõtjate puhul;
- e) toetab pikas perspektiivis ühtse sõltumatu mõjuhindamiskomitee loomist, mis tegutseks kõigis ELi institutsioonides. See sõltumatu mõjuhindamiskomitee võiks komisjoni ettepanekute täiendavaks kontrollimiseks kasutada väliseksperthe, et tagada mitmesuguste asjaomaste käsituste õige mõistmine;
- f) on nõus, et mikroettevõtjatele ei tuleks anda üldist vabastust, vaid pigem kasutada õigusakti ettepanekutes juhtumipõhist lähenemisviisi, millele eelneb põhjalik mõjuhindamine;
- g) tuletab komisjonile meelde, et tuleks üksikasjalikult välja tuua, milliseid muudatusi konsulteerimisprotsessi tulemusel tehti ja mis põhjustel;
- h) on seisukohal, et Euroopa Komisjon peaks pidevalt jälgima VKE tulemustabelit, mille on tihedas koostöös VKEde organisatsioonidega koostanud tsentraliseeritud koordineerimistalitus;

- i) nõuab uut programmi, millega vähendada reguleerimise tarbetut koormust ning tagada, et arukama reguleerimisega ei tehta erandit töötajate kaitset, soolise võrdõiguslikkuse standardeid ega keskkonnastandardeid käsitlevate õigusaktide osas. Seepärast soovib komitee tungivalt anda kuni 2020. aastani uued volitused Stoiberi rühmale, kes koostöös VKEde organisatsioonidega jälgib ja rakendab eelkõige mikro- ja väikeettevõtjatega seotud poliitikameetmeid;
- j) palub nõukogul ja parlamendil ELi õigusaktide kujundamisel piirata ka ettevõtjate halduskoormust;
- k) teeb ettepaneku, et õigusaktide liigpüüdliku rakendamise vältimiseks vahetaksid liikmesriigid aruka reguleerimise valdkonna parimaid tavasid.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 2011. aasta novembris avaldas komisjon aruande „VKEde regulatiivse koormuse vähendamine. ELi õigusaktide kohandamine mikroettevõtjate vajadustele”⁽¹⁾, milles on sätestatud otseselt VKEdele suunatud meetmed. Aruandes kajastus Euroopa väikeettevõtlusalgatuses „Small Business Act”⁽²⁾ kehtestatud põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele”, mille kohaselt tuleb õigusaktide kavandamisel arvestada VKEdele avalduvaid mõjusid ning lihtsustada kehtivat regulatiivset keskkonda. Komisjon väljendas oma valmisolekut tegelda VKEde koormusega uue õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT)⁽³⁾ kaudu, mis samuti käivitati 2012. aasta detsembris.

2.2 Komisjoni 7. märtsil 2013 vastuvõetud teatises kevadisele Euroopa Ülemkogule teemal „Arukas reguleerimine – väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate vajaduste rahuldamine”⁽⁴⁾ tehakse kokkuvõtte kõigist meetmetest, mis komisjon on 2011. aastast alates VKEde koormuse vähendamiseks võtnud. Aruandes vaadeldakse tehtud edusamme seoses järgneva:

- mõjuhindangute roll VKEde reguleerimisel;
- VKE iga-aastase tulemustabeli kasutuselevõtmine;
- õigusloome kvaliteedikontrollide tagamine.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/simplification/sme/sme_en.htm.

⁽²⁾ Vt arvamus teemal „Euroopa väikeettevõtlusalgatuses „Small Business Act” läbivaatamine”, raportöör: Ronny Lannoo, ELT C 376, 22.12.2011, lk 51.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_ET_ACT_part1_v2.pdf.

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0122:FIN:ET:PDF>.

3. Märkused ja kommentaarid

3.1 Aruka reguleerimise kavandamine on VKEde, eelkõige mikroettevõtjate jaoks keskse tähtsusega

3.1.1 Komitee on alati toetanud parema reguleerimise algatusi, nagu on selgelt märgitud mitmes arvamuses⁽⁵⁾. Komitee tunnistab, et kuigi arukas reguleerimine on vajalik kõigile ettevõtjatele, avaldab bürokraatia mikro- ja väikeettevõtjatele ebaproportsionaalselt suurt mõju. Seepärast peab põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele” kohaldamine olema prioriteetne suunis uute õigusaktide koostamisel ning kogu otsustusprotsessi jooksul.

3.1.2 VKEd erinevad oma suuruse, tegevusvaldkonna, eesmärkide, rahastamise, juhtimise, geograafilise asukoha ja õigusliku staatuse poolest⁽⁶⁾. Seepärast peavad poliitikakujundajad neile õigusakte kavandades seda mitmekesisust arvesse võtma. Nad peavad meeles pidama, et üksikult võivad õigusaktid mitte eriti koormavad tunduda, ent muu hulgas just eeskirjade ja õigusaktide akumulereerumine võtab mikro- või väikeettevõtjalt julguse uusi ideid arendada, olemasolevaid turge laiendada või rohkem töötajaid palgata.

3.1.3 Selle tagajärjel tajuvad paljud VKEd, eriti mikro- ja väikeettevõtjad, õigusakte pigem ettevõtluse arengut lüües kui selle kasvu soodustava moodusena. Komitee on seisukohal, et arukam reguleerimine ELi tasandil olukorda ei paranda, kui õigusaktis ei ole selgelt määratletud, milliseid ettevõtjaid sellega püütakse aidata ja milliseid (kui üldse) erandeid ettevõtjatele tehakse või neil on võimalik taotleda. Seepärast kutsub komitee komisjoni tungivalt üles rakendama täielikult VKE testi kogu mõjuhindamise vältel eri peadirektoraahtides. Komitee on arvamusel, et VKE test peab sisaldama õigusaktide ettepanekute võimalikke kulusid ja võimalikku kasu, lähtudes ettevõtja suuruselt ning eristades selgelt mikro- ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid. Kui VKE test ei ole läbi viidud nõuetekohaselt, võib see saada mõjuhindamiskomiteelt negatiivse hinnangu.

3.2 Mõjuhindangute roll

3.2.1 Seepärast tunnistab komitee mõjuhindangute rolli⁽⁷⁾ kui põhielementi VKEde poliitika kujundamisel ELi tasandil. Komitee nõuab, et komisjon valmistaks ette tugevad mõjuhindangud, mis täidaksid eesmärki ja oleksid loogilised. Komitee tuletab komisjonile meelde, et tuleb järgida subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Mõjuhindangus tuleb keskenduda ka kulude analüüsile. Reguleerimise tulemusel ettevõtjatele tekkinud lisakulud muudavad ebamajanduslikuks mõningad

⁽⁵⁾ Vt arvamus teemal „Arukas reguleerimine Euroopa Liidus”, raportöör: Jorge Pegado Liz, ELT C 248, 25.8.2011, lk 87.

⁽⁶⁾ Vt omaalgatuslik arvamus teemal „Ettevõtluse vormide mitmekesisus”, raportöör: Miguel Ángel Cabra de Luna, ELT C 318, 23.12.2009, lk 22.

Näide: vabade elukutsete rühm, mis klientide ja avalikkuse huvides peab kinni pidama rangetest kutse-eeskirjadest.

⁽⁷⁾ Vt arvamus teemal „Arukas reguleerimine Euroopa Liidus”, raportöör: Jorge Pegado Liz, punkt 4A, ELT C 248, 25.8.2011, lk 87.

tegevused, mis reguleerimise puudumisel oleksid kasumlikud. Selle tagajärjel on mõned marginaalsed ettevõtted sunnitud turult lahkuma, vähendades seega erasektori majandustegevuse potentsiaali. Komitee kutsub komisjoni üles koostama sõltumatult tõendatud aastaaruannet netokogukulude kohta, mida õigusaktide ettepanekud on ettevõtjatele põhjustanud. Aruanne peaks kajastama ka mõjuhindangute tulemusel poliitilistesse ettepanekutesse tehtud põhilisi muudatusi.

3.2.2 Komitee tunnistab, et mõjuhindangud on tehnilised dokumendid, kuid nende pikkus ja keelekasutus võib muuta nad raskesti mõistetavaks, eriti kui väikeettevõtjad tahavad anda oma panuse. Komitee soovib muuta need kasutajasõbralikumaks⁽⁸⁾, kasutades standardmudelit ja selget kommenteeritud kokkuvõtet, milles tuuakse välja peamised käsitletud probleemid ja keskendutakse igale VKEde alarühmale.

3.2.3 Mõjuhindangute kavandite kõrge kvaliteedi ja suunistekohase koostamise tagamiseks kutsub komitee üles nende sõltumatule ja läbipaistvale kontrollimisele, mida teeksid sidusrühmad, sealhulgas mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjaid esindavad ettevõtlusorganisatsioonid⁽⁹⁾.

3.2.4 Mõjuhindangus tuleb üksikasjalikult hinnata, kuidas ja millises ulatuses tuleks erimeetmeid ja -mudeleid (näiteks erandid, lihtsustamine jne) kasutada VKEde halduskoormuse vähendamiseks. Komitee tervitab VKE testi sagenenud kasutamist, kuid tuleb meelde vajadust põhjalikult ja individuaalselt jälgida õigusaktide mõju kolmele eri alarühmale ning seejärel uurida uutes eeskirjades mikroettevõtjatele tehtavate erandite ulatust või lihtsustatud korra vastuvõtmist.

3.2.5 Komitee märgib, et komisjon näib eemalduvat oma plaanist anda mikroettevõtjatele mõjuhindamise lõpuleviimisel üldine vabastus ELi eeskirjadest. Komitee rõõmustab selle üle ja rõhutab fakti, et arukad õigusaktid peaksid olema diferentseeritud, ettevõtja liigile ja suurusele kohandatud ning mitte ülemäära keerukad. Kui need tingimused on täidetud, on ettevõtete omanikel lihtne reageerida asjakohaste sisemenetluste väljatöötamisega, mis vastavad arukate reguleerimise eesmärkidele.

3.2.6 Mikro- ja väikeettevõtjad tunnistavad, et on oma klientidele lähemal kui suured rahvusvahelised ettevõtted. Nad tunnistavad ka klientide kasvavat nõudmist kasutada kohalikke ettevõtteid, mis on eetilised ja hoolivad kohalikust keskkonnast.

Komitee tuleb komisjonile meelde, et seepärast on väga oluline, et ettevõtjad järgiksid norme ja eeskirju, mis puudutavad ettevõtete kvaliteeti, nende tooteid ja teenuseid, kui nad tahavad eri turgudel edukad olla ja konkurentsivõimeliseks jääda. Mikroettevõtjate väljajätmine näiteks tarbija- ja keskkonnakaitse määrustest võib neid ettevõtteid lõppkokkuvõttes kahjustada⁽¹⁰⁾.

3.2.7 Komitee leiab, et mõjuhindamise eesmärk peaks lisaks ülaltoodule olema mõõta täpselt ka doominoefekti, mis võib tekkida halduskoormuse vähendamise meetmetest VKEdele suunatud eeskirjade muutmise kaudu. Sellistel meetmetel võib olla kõrvalmõjusid sotsiaalsele tasakaalule ja suhetele riigiasutustega (deklareerimata töö, maksuandmete teadmine, sotsiaalmaksud, kvalifikatsioon ja töölepingu liik jne).

VKEdele suunatud arukas reguleerimine peab oma olemuselt tagama, et sel ei ole mingeid välismõjusid või vähemasti mitte negatiivseid mõjusid. Sellega seoses tuleb komisjonile meelde, et arukas reguleerimine ei tohiks kahjustada töötajate õigusi⁽¹¹⁾ ega vähendada nende põhikaitset, seda eriti töötervis- hoiu ja tööohutuse osas.

3.3 VKE tulemustabel

3.3.1 Komitee tervitab VKE iga-aastase tulemustabeli väljatöötamist, mis teeb võimalikuks konkreetsete meetmete jälgimise kogu seadusloometsükli jooksul. Komitee ootab selle rakendamist ja tulemusi.

3.3.2 Komitee arvab, et Euroopa Komisjon peaks VKE tulemustabelit pidevalt jälgima tsentraliseeritud koordineerimistal- tuse kaudu tihedas koostöös ELi eri institutsioonide ja organi- tega. Ka liikmesriikidel ja VKEde organisatsioonidel palutakse selles tegevuses osaleda.

3.4 VKEdega konsulteerimise parandamine

3.4.1 Komitee tervitab asjaolu, et kavandatud ettevalmis- tustöö ja nõuandetegevuse käigus on sidusrühmi komisjoni võimalikest algatustest teavitavad tegevuskavad neile kättesaa- davaks tehtud. Konsultatsioone sidusrühmadega tuleks laialdaselt reklaamida, et nad saaksid õigeaegselt reageerida. Siiski peaksid konsultatsioonid põhinema mitte kvantiteedil, vaid kvaliteedil, ja neid peaks toetama empiirilised tõendid, mis on saadud tegelike ettevõtjate (sealhulgas töövõtjate) ja ettevõtlusorganisatsioonide intervjuerimisel ning mikro- ja väikeettevõtete külastamisel või vaatlemisel. Komitee tuleb komisjonile meelde, et tegevus- kavad peaksid alati sisaldama eeldatavate kulude esialgset ligi- kaudset hinnangut, et võimaldada sidusrühmadel võimalikke mõjude kvaliteeti kontrollida. Komitee tuleb komisjonile

⁽⁸⁾ Tehnoülevaatuspaketi hiljutine mõjuhindang oli 102 lk ning andme- kaitsepaketi mõjuhindang 241 lk.

⁽⁹⁾ Vt aramus teemal „Arukas reguleerimine Euroopa Liidus”, rapor- töö: Jorge Pegado Liz, punkt 4 B, ELT C 248, 25.8.2011, lk 87.

⁽¹⁰⁾ BEUC – Arukas reguleerimine – vastus konsultatsioonidele sidurühmadega. http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/smart_regulation/consultation_2012/docs/registered_organisations/beuc_en.pdf.

⁽¹¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/our_priorities_soc_dial_in_smes.pdf.

meelde, et laialdane konsulteerimine sidusrühmadega on kvaliteetsete andmete kogumisel ning aruka reguleerimise ettepanekute koostamisel väga oluline.

3.4.2 Pärast konsultatsioone ei ole paljude ettevõtjate ühenduste ja nende liikmete jaoks üheselt selge, kas nende püüded aidata kindlaks teha potentsiaalseid probleeme ja võimalikke lahendusi olid vaeva väärt. Komitee on selle poolt, et lubada mõningatel neist osaleda ametliku menetluse kohaselt välisekspertidena mõjuhindamiskomitees, et komisjoni ettepanekuid täiendavalt kontrollida, tagamaks, et asjaomastest eri käsitustest on õigesti aru saadud.

3.4.3 Komitee on märganud seadusandjate edastatud delegeeritud õigusaktide arvu suhtelist tõusu viimastel aastatel. Paljudel delegeeritud aktidega vastuvõetud otsustel on suur mõju VKEdele. Seepärast arvab komitee, et ka konsulteerimise ulatust tuleks laiendada mõnede olulisematele delegeeritud aktidele, millel võib olla märkimisväärne majanduslik, keskkonnavalne ja/või sotsiaalne mõju konkreetsele sektorile või peamistele sidusrühmadele.

3.4.4 Komitee kutsub üles pidama õigusaktide koostamisel tõelist struktureeritud „VKE dialoogi“ eri osalistega. Selline partnerlus peaks tagama kõigi VKEde ja nende organisatsioonide, eelkõige selliste väikeettevõtete ühenduste osavõttu, kes toetavad Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“⁽¹²⁾ põhimõtete „kõigepealt mõtle väikestele“ ja „ainult üks kord“ kohaldamist

3.4.5 Komitee toetab põhimõtteliselt Euroopa ettevõtlusvõrgustikku (Enterprise Europe Network, EEN). Komitee avaldab kahetsust, et selle potentsiaali ei ole veel realiseeritud, sest paljud Euroopa VKEd ei näi olevat teadlikud selle olemasolust. Euroopa ettevõtlusvõrgustiku pakutavad teenused peaksid põhinema VKEde tegelikel nõudmistel ja vajadustel, tihedas koostöös VKEde organisatsioonidega.

Komitee on seisukohal, et Euroopa ettevõtlusvõrgustikku ülalpidavaid organisatsioone tuleks toetada püüdlustes pühendada avaliku haldusega tegelemisel rohkem ressursse VKEde vajaduste rahuldamisele. Komitee arvab, et selline toetus peaks eelkõige keskenduma kõige väiksematele ettevõtjatele, keda peaksid Euroopa ettevõtlusvõrgustiku kohalikud keskused reguleerimisprobleemide tekkimisel vahetult konsulteerima. Kõik komisjoni talitused peaksid nende isiklike kohtumiste tulemusi ja VKEde organisatsioonide panust arvesse võtma, et viia praktikas ellu põhimõte „kõigepealt mõtle väikestele“.

3.4.6 Komitee tervitab halduskoormust käsitleva sõltumatute ekspertide kõrgetasemelise töörühma⁽¹³⁾ (Stoiberi rühma) volituste pikendamist. Eriti meeldiks komiteele näha, et rühmale

⁽¹²⁾ Vt punkt 2.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/ind_stakeholders/ind_stakeholders_en.htm.

antakse uus võtmeroll komisjoni abistamisel mikro- ja väikeettevõtjatega seotud poliitikavaldkondade ettevalmistamisel, järelevalvel ja rakendamisel tihedas koostöös VKEde organisatsioonidega ja ametiühingutega.

3.4.7 Komitee võtab teadmiseks kümne VKEsid kõige enam kahjustava bürokraatianaite leidmiseks korraldatud TOP-10 konsultatsiooni tulemused⁽¹⁴⁾. Komitee kutsub komisjoni üles neile tulemustele võimalikult kiiresti reageerima konkreetsete lihtsustamissettepanekute avaldamisega.

3.5 VKEde vajadustega arvestamine

3.5.1 Komitee toetab VKEde poliitika kujundamise õiguslikku kvaliteedikontrolli⁽¹⁵⁾ (nn REFITi programm). Komitee ootab huviga katsehinnangute tulemusi⁽¹⁶⁾ ning julgustab komisjoni käivitama uusi kvaliteedikontrolle oma 2014. aasta programmi võtmevaldkondades, mis komitee arvates on majanduskasvu ja töökohtade loomise seisukohalt määrava tähtsusega. Komisjonil palutakse oma veebilehel avaldada kõik juba läbiviidud või kavandatud kvaliteedikontrollid.

3.5.2 Komitee teeb ka ettepaneku korraldada laiaulatuslik kvaliteedikontroll ELi õigusaktidele, mida ettevõtjad peavad järgima kauplemisel teisel pool ELi välispiire. Komitee arvab, et selliste õigusaktide halduskoormus on suur ja et niisugune kontroll võiks anda märkimisväärse panuse ELi aruka reguleerimise, majanduskasvu ja kaubanduse tegevuskavadesse.

3.5.3 Komitee kutsub komisjoni üles kasutama REFITi programmi, et võimalikult kiiresti kindlaks teha kehtivad määrused ja menetlused, mis on ettepanekud, mida enam ei kasutata, ja tegema ettepaneku nende tühistamiseks. Osana lihtsustamisalastest jõupingutustest tuleks jätkata kehtivate õigusaktide konsolideerimist. On soovitatav, et kõik vähendamiseesmärgid oleksid mõõdetavad ning suunatud tuntavatele positiivsetele muudatustele ettevõtjate jaoks.

3.5.4 Komitee arvates tuleks paremini valida õiguslikke vahendeid, sealhulgas enesereguleerimise ja ühisreguleerimise mehhanisme⁽¹⁷⁾.

3.6 Parema juhtimis- ja kooskõlastusmehhanismi saavutamine VKEde poliitika kujundamisel

3.6.1 Komitee rõhutab, et arukas reguleerimine on vastutus, mida jagavad kõik, kes osalevad ELi poliitikakujundamises nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil.

⁽¹⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-168_en.htm?locale=FR.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_ET_ACT_part1_v2.pdf.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/fitness_check_en.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.self-and-co-regulation>.

3.6.2 Euroopa Liidu tasandil:

- komitee arvab, et kui komisjon kohustub oma õigusaktide ettepanekutes hoidma ettevõtjate halduskulusid miinimumtasemel, peaksid ka nõukogu ja parlament samamoodi võtma kohustuse vähendada või piirata ettevõtjate halduskoormust komisjoni ettepanekus ettenähtud tasemeni;
- kui nõukogu ja parlament neid tasemeid ületavad, peaks neil olema kohustus oma otsuseid põhjendada. Seepärast kutsub komitee parlamenti ja nõukogu üles pühendumajaduse korral jätkuvalt mõjuhindangute koostamisele komisjoni ettepanekute sisuliste muudatuste kohta.

3.6.3 Liikmesriikide tasandil:

- komitee on arvamusel, et aruka reguleerimise põhimõte toimib vaid juhul, kui seda ka arukalt rakendatakse. Komitee kutsub liikmesriike üles hoiduma ELi tasandil võetud lihtsustamismeetmete õõnestamisest nende ülevõtmisel liikmesriikide õigusesse. Selline õigusaktide liigpüüdlük rakendamine takistab selgelt ettevõtluse arengut. Seepärast soovitab

komitee, et poliitikud, ministeeriumide ametnikud ja õigusaktide liikmesriikide õigusesse ülevõtmisel osalevad muud isikud läbiksik erikoolituse;

- komitee kutsub komisjoni üles toetama liikmesriikide ametiasutustega korraldatavate koosolekute ja õpikodade näol, et muuta rakendamisprotsess sujuvamaks. Komitee arvab, et komisjon peaks hoolikalt koordineerima rakendamise järelemeetmeid, tihedas koostöös eri peadirektoraatide ja liikmesriikidega;
- siiski ei takista see ühelgi liikmesriigil soovi korral kõrgemaid standardeid kehtestada;
- komitee teeb ettepaneku, et komisjon ja liikmesriigid teeksik omavahel tihedamat koostööd mõjuhindamiste parimate tavade jagamisel, et välja töötada võrreldavad, läbipaistvad ja paindlikud menetlused. Ka liikmesriikidel palutakse tõhustada parimate tavade näidete vahetamist VKEde tegevuse reguleerimise lihtsustamiseks⁽¹⁸⁾ (näiteks e-valitsuse lahendusused ettevõtjatele, et nad saaksik eeskirjadest aru ja peaksik neist kinni⁽¹⁹⁾).

Brüssel, 11. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/best_practice_report/best_practice_report_en.htm.

Vt järgmine näide: http://www.bru.gov.mt/15-6-reduction-in-administrative-burden-registered_news-posted-on-17th-december-2012. Pärast Malta valitsuse võetud kohustust luua paremat reguleerimist soodustav keskkond moodustati 2006. aasta alguses riigis parema reguleerimise üksus (BRU).

⁽¹⁹⁾ <http://www.irma-international.org/viewtitle/21237/> Ron Craig „E-government and SMEs”.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse kosmose jälgimise ja seire toetusprogramm”

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD)

(2013/C 327/08)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

14. märtsil 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 20. märtsil 2013 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse kosmose jälgimise ja seire toetusprogramm”

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 165, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistas, et Euroopa jaoks on oluline luua autonoomne kosmose jälgimise süsteem, et kaitsta oma kosmoseinfrastruktuuri ja orbiidileasat-misi. Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse, milles esmakord-selt tõstatatakse see teema ja esitatakse lahendusi, et algatada Euroopa Liidus selles valdkonnas koostöö- ja integratsiooniprot- sess.

1.2 Komitee toetab komisjoni ideed, et liikmesriigid esitaksid komisjonile heakskiitmiseks ettepanekuid, kui ettenähtud teabe kvaliteet ja kvantiteet ning teadmiste jagamine, sh ka andme- analüüsi meetodika ja suutlikkuse kohta, on selgelt Euroopa huvides.

1.3 Komitee on teadlik, kui keeruline on leida liikmesriikide jaoks ühiseid lahendusi, ning peab komisjoni ettepanekut esime- seks ja oluliseks sammuks ühise töö ambitsioonikamate eesmär- kide suunas. Tugevad sõjaväehuvid selles programmis muudavad ühise infrastruktuuri loomise väga keeruliseks, ent komitee loodab, et programm viiakse ellu võimalikult kiiresti just selle algatuse baasilt. Ometi on positiivne luua alus sellele tsiviil- ja sõjaväepartnerite koostööle, mis peaks toimuma Euroopa Kosmoseagentuuri, Euroopa Kaitseagentuuri ning kriisiohjamise ja planeerimise direktoraadi vahel.

1.4 Komitee peab oluliseks, et kosmose jälgimise ja seire (SST) tegevuseks ette nähtud rahalisi vahendeid 7 aastaks, mil teenust rajatakse, kasutatakse esmase vundamendi loomiseks Euroopa sõltumatu suutlikkusele, millele võidakse üle kanda osa liikmesriikide kaitsestruktuuride praegusest suutlikkusest.

See tuleks ellu viia, kasutades Euroopas (Kanaari saartel) juba kasutatavaid optilisi teleskoope ja ehitades vähemalt ühe Euroopa radari, mis on kaitsestruktuurides kasutusel olevate radaritega samast klassist. Nii liigutaks jätkusuutliku investee- ringu suunas, mille raames kantakse tsiviilvaldkonda üle uus suutlikkus ja pädevus, et parandada ELi kodanike elukvaliteeti.

1.5 Komitee leiab, et selle programmi rakendamiseks ette nähtud 7 aastaks tuleb määrata liikmesriikide partneritelt oodatava teenuse tase, kehtestades konkreetsed ootused pakuta- vate andmete mahu, liigi, andmise sageduse, kvaliteedi ja ligipää- setavuse kohta, et teenuse hindamiseks oleksid olemas vajalikud vahendid sarnaselt seitsmenda raamprogrammi teadusprogram- midele, kus need kriteeriumid on selged ja kooskõlastatud.

1.6 Komitee soovib jätta programmiga ühinemise kritee- riumid avatuks ning kirjeldada neid täpsemalt artikli 7 lõike 1 punktis a. On väga oluline, et programmi võetaks osalema mitte ainult riigid, millel juba on sõltumatu suutlikkus (nt Prant- susmaa, Saksamaa, Ühendkuningriik), vaid kõik riigid, kellel on võimalik kättesaadavaks teha vajalik andmetöötlussuutlikkus. Esitatud tekst tuleks läbi vaadata.

1.7 Komitee märgib, et kogu jälgimistegevus, mida tuntakse kosmose olukorrast ülevaate saamise (*Space Situational Aware- ness*) nime all, hõlmab peale kosmose jälgimise ja seire ka päikese magnetilist tegevust käsitleva kosmoseilmastiku (*Space Weather*) valdkonna ja Maa-lähedaste objektide (*Near-Earth Objects*) jälgimise.

1.8 Kuna on üldtunnistatud, et pääkesetegevusest tulenev oht kosmose infrastruktuurile on vähemalt samaväärne, kui mitte palju suurem, eriti kui arvesse võtta intensiivsete nähtuste mõjust tulenevat ohtu, leiab komitee, et nagu algselt kosmose olukorrast ülevaate saamise määraltuses kavandati, tuleb neid kahte aspekti jälgida paralleelselt ning kutsub seetõttu komisjoni üles määratlema täieliku raamistiku, kuhu on integreeritud kosmose infrastruktuuri kaitse mitmesugused aspektid, eelkõige seoses Euroopa Kosmoseagentuuriga, kes on juba aktiivselt kaasatud pääkesekiirgusevastase kaitse programmi. 10.–11. märtsil 2011 Madridis toimunud kosmose ja kaitse teemalise konverentsi järeldustes (millele mõjuhinnaangus viidatakse) näidatakse selgelt viis, kuidas selles valdkonnas tugevdada koostööd kõigi huvitatud poolte vahel, eelkõige ELi, Euroopa Kosmoseagentuuri ja liikmesriikide vahel.

1.9 Komitee toetab komisjoni ettepanekut tugevdada koostööd USA ja teiste liikmesriikidega, kes on huvitatud ühisest projektist, mille raames kaitsta kosmose infrastruktuuri ning vältida ohtlike ja mõnikord katastroofilisi kokkupõrkeid, sh väikeste materjaliosakestega, mis võivad mõne kalli, inimtegevuseks asendamatu vajaliku satelliidi kasutuskõlbmatuks muuta.

2. Komisjoni dokument

2.1 Kõnealusel teatises tehakse ettepanek luua uus Euroopa programm kosmose jälgimiseks ja objektide seireks Maa orbiidil. Seda tegevust tähistatakse lühendiga SST (*Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Programmi loomisega soovitakse vastata vajadusele kaitsta Euroopa kosmoseinfrastruktuuri, eelkõige Galileo ja Copernicuse/GMESi programmide raames, kosmosejätmetega kokkupõrkamise ohtude eest, samuti on seda kaitset vaja Euroopa orbiidileasutamiste puhul.

2.3 Teatises määratletakse ka programmi õigusraamistik ja rahastamiskava perioodiks 2014–2020.

2.4 Teatisega kaasneb aruanne⁽¹⁾, milles arutatakse eelkõige programmi viit rahastamis- ja juhtimisskeemi, käsitledes nende omadusi, kulusid ja tulusid.

2.5 Seadusandlikule osale endale eelneb seletuskiri, milles selgitatakse konteksti.

2.6 Euroopa Liidu hinnanguline kogupanus SST rakendamise ajavahemikul 2014–2020 on 70 miljonit eurot.

2.7 See hind hõlmab panust osalevatele liikmesriikidele (tavaliselt sõjaväele) juba kuuluvate sensorite tegevusse ning

hoiatusteenusesse, mis tugineb osalevatelt liikmesriikidelt saadud andmetele ja mida pakub Euroopa Liidu Satelliidikeskus.

2.8 Programmis osalemine on vabatahtlik ja eeldab, et igal osaleval riigil on juba olemas toimivad sensorid (teleskoobid, radarid) ning piisavad tehnilised vahendid ja inimressursid või andmetöötlussuutlikkus.

2.9 Ettepanekule lisatud mõjuhinnaangu kokkuvõtte kohaselt oleks minimaalne kahju, mida tekitaksid Euroopa toimivate satelliitide võimalikud kokkupõrked kosmosejätmetega, Euroopa jaoks 140 miljonit eurot aastas ja hinnangute kohaselt kasvaks see 210 miljonit euronit, kui arvestada satelliidisektori teenuste kavandatavat 50 % kasvu järgmistel aastatel. Need arvud kujutavad endast väga tagasihoidlikku hinnangut ja ei hõlma kahju maa peal, st satelliitandmetest sõltuvate teenuste katkemisest tulenevat majanduskahju.

2.10 On oluline märkida, et peaaegu kogu see kahju ei tulene niivõrd satelliitide füüsilisest kaost, vaid nende elua lühememise kokkupõrke vältimiseks tehtud manöövrivõtte tõttu.

2.11 Kuigi mitmed liikmesriigid kasutavad praegu oma jälgimisteenust, leiab komisjon, et ELi kaasamine oleks vajalik, et koondada projekti rahastamiseks vajalikud investeeringud, kehtestada juhtimiskord, määrata kindlaks andmepoliitika ning tagada, et olemasolevat ja tulevast suutlikkust kasutatakse ära koordineeritud moel.

2.12 Praegu on USA kosmosejälgimisvõrgustik (*Space Surveillance Network*), mida haldab USA kaitseministeerium, kõigi hoiatusteenuste võrdluspunkt. Selles kontekstis on ELi ja USA koostöö, mille raames tehakse USA andmed tasuta kättesaadavaks, ebapiisav, sest andmed ei ole piisavalt täpsed ja nende haldamise üle ei ole ELil mingit kontrolli.

2.13 Kõnealusel teenuse loomine oleks seega kooskõlas Euroopa sõltumatuse strateegiaga kriitilistes valdkondades ja eelkõige kosmosele juurdepääsul.

2.14 Hinnangute kohaselt haldavad praegu kaitsevaldkonna asutused täielikult või osaliselt 65 % Euroopas Maa-lähedasel orbiidil asuvate satelliitide sensoritest⁽²⁾.

2.15 Euroopa Kosmoseagentuur ei ole sobiv agentuur sellise programmi elluviimiseks, sest see ei ole ette nähtud selliste konfidentsiaalsete andmete töötlemiseks nagu sõjaväeüksuste hallatavatest sensoritest saadavad andmed.

⁽¹⁾ *Commission Staff Working Document: Impact Assessment* (komisjoni talituste töödokument: mõjuhinnaangus, SWD(2013) 55 final).

⁽²⁾ *Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness*, ONERA, 2007.

2.16 ELi asutus, kes peaks vastutama SST teenuste koordineerimisega seotud ülesannete eest, on Euroopa Liidu Satelliidikeskus – asutus, mille liit moodustas nõukogu 20. juuli 2001. aasta ühismeetme alusel ning mis pakub georuumilisi kujutisi käsitleva teabega seotud ning erineva salastatuse tasemega teenuseid ja tooteid tsiviil- ja militaarkasutajatele. Euroopa Liidu Satelliidikeskus võiks soodustada SST teenuste pakkumist. Satelliidikeskus võtab osa (koostöös osalevate liikmesriikidega) SST teenindusfunktsiooni loomisest ja toimimise tagamisest, mis on SST toetusprogrammi üks eesmärkidest. Ent praegu ei näe selle satelliidikeskuse põhikiri ette mingit sekkumist SST valdkonnas.

2.17 Programmi haldamiseks on ette nähtud 50 töötajaga organisatsiooni struktuur (sh osalevate liikmesriikide, Euroopa Liidu Satelliidikeskuse ja komisjoni pakutavad inimressursid).

3. Üldised märkused

3.1 Komitee arvates ei ole ettepanekus andmete kogumiseks ja analüüsiks kavandatud piisavalt vahendeid ja suutlikkust Euroopa tasandil. Seega leiab EL end programmi 5aastase rahastamisperioodi lõpul samas seisus, kus 5 aastat tagasi, mistõttu peab ta ilmselt asjaomast lepingut uuendama, et tagada osalevate liikmesriikide kaitsestruktuuridelt andmete saamise jätkumine.

3.2 70 miljoni eurosos rahastamisetpanekus ei määratleta tingimusi, mis esitatakse riiklikelt asutustelt nõutavate andmete ligipäätavusele, kvaliteedile ja õigeaegsusele. Seetõttu on keeruline määratleda osutatud teenuste hindamise kriteeriume. See on võimalik alles siis, kui komisjon on esitanud koostatavad rakendusaktid.

3.3 Liikmesriikide arvates ei anna Euroopa Kosmoseagentuur piisavaid tagatisi tundlike andmete töötlemisel, mistõttu selleks pädev asutus peaks olema Euroopa Liidu Satelliidikeskus. Tuleb aga märkida, et üksikute riikide tasandil – kosmose jälgimist ja seiret teostavates riikides (nagu Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Saksamaa) – toimub see kosmose- ja kaitseagentuuride koostöös, mis viitab sellele, et praktikas on kosmose- ja kaitseagentuuride koostöömudel tõesti tõhus. Ei ole aga selge, miks on Euroopa Kosmoseagentuur seda liiki teenusest kõrvale jätud, arvestades ka seda, et agentuur juba osaleb globaalses hoiatus- ja katastroofide ohjamise teenuses (*International Charter on Space and Major Disasters*).

3.4 SST programm on üks kolmest elemendist kosmose olukorrast ülevaate saamise (*Space Situational Awareness*) ettevalmistavas programmis, mida teostab Euroopa Kosmoseagentuur eeloperatiivses vormis alates 2009. aastast. Teised kaks valdkonda on kosmoseilmastik (*Space Weather*) ja Maa-lähedased objektid (*Near-Earth Objects*).

3.5 Euroopa Kosmoseagentuuri kosmose olukorrast ülevaate saamise ettevalmistavat programmi rahastatakse 55 miljoni euroga. Ei ole selge, milline on suhe nende kahe programmi

vahel. Eelkõige ei ole mõistetav, kuidas kavatsetakse toetada seda SST teenust sarnase teenusega, mis loob ja haldab hoiatusi päikesetegevusest tulenevate ohtude eest.

3.6 Kokkupõrgetest kosmosejätmetega tekkinud kahju suurust tasub võrrelda päikese geomagnetilisest tegevusest tuleneva kahju suurusega. USA riikliku ookeani ja atmosfääri administratsiooni (NOAA) ⁽³⁾ andmetel on päikesetormide tõttu satelliitide infrastruktuurile tekitatav majanduskahju tohutu. 2003. aastal hävitas intensiivne päikesetegevus 640 miljoni dollarit maksnud Jaapani satelliidi ADEOS-2. 1997. aastal põhjustas magnetitorm 270 miljoni dollarilise väärtusega telekommunikatsioonisatelliidi Telstari hävimise ning 1989. aastal tekitas jällegi magnetitorm üheksatunnise elektrikatkestuses Kanadas, millega kaasnes 6 miljardi dollariline kahju.

3.7 Hinnangute kohaselt põhjustaks praegu selline päikese supertorm, nagu toimus 1859. aastal, ainuüksi geostatsionaarsel orbiidil asuvate satelliitidele kahju 30 miljardi dollari ulatuses ning elektrivõrgu kahjustused suurendaksid seda numbrit 1–2 triljoni dollarini. Täieliku toimimise taastamiseks läheks 4–10 aastat ⁽⁴⁾.

3.8 Päikesetegevusest tuleneva ohu tase on vähemalt võrdne kosmosejätmetest tuleneva ohu tasemega. Seetõttu tuleks neid kahte ohtu käsitleda koos, nagu pealegi nähti ette 2011. aasta märtsi Madridi konverentsil. Igal juhul ei selgitata teatistes, kes hakkaks teostama päikesetegevusega seotud hoiatus- ja kaitsemeetmeid.

3.9 Komitee leiab, et ettepanekus tuleb arvesse võtta Euroopa kosmoseinfrastruktuuri kaitse, hõlmates seejuures ka kosmoseilmastiku jälgimisega seotud täiendava tegevuse ning kahe süsteemi rakendamise ja integreerimise ajakava.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Artikli 5 lõikes 2 nähakse ette, et programmi raames ei looda uut suutlikkust, vaid piirduakse liikmesriikides olemasolevate vahendite kasutamisega. Samas öeldakse seletuskirja 2. peatükis selgelt, et praegune suutlikkus ei ole piisav. Seega ei ole sugugi selge, millist liiki süsteemi, sh millist lisatud aruandes (mõjuhinnangus) nimetatud viiest vormist, tahetakse üksikasjalikult ellu viia.

4.2 Selle süsteemi tehnilised omadused ei ole üksikasjalikult määratletud. Esitatakse eesmärkide kirjeldus, ent see, millest süsteem peaks koosnema, jäetakse edaspidiseks arutamiseks ja määramiseks liikmesriikide pädevusse.

⁽³⁾ *Value of a Weather-Ready Nation*, 2011, NOAA.

⁽⁴⁾ Vt National Research Council, *Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report*. The National Academies Press, Washington DC, 2008.

4.3 Sõjaväe- ja tsiviilkasutuse perspektiivist on süsteem loodud tsiviilsüsteemina. Suurem osa teabest tuleb aga sõjaväelise allikast. Puuduvad nõuded või selged protokollid, mis kohustaksid sõjaväge seda teavet tsiviilpartneritele andma. Ka selles küsimuses viidatakse ettepanekus, et probleem lahendatakse tulevikus.

4.4 Liikmesriikide ja ELi suhete kohalt sätestatakse ettepanekus, et kõik sensorid on üksikute liikmesriikide kätes ja peavad sinna ka jääma. Näib, et puuduvad konkreetsed nõuded, millega tagada andmete ja teabe liikumise miinimumtase.

4.5 Ettepanekus ei esitata selgesõnaliselt teenuse määratlust. Seega ei ole võimalik hinnata, kas sellest piisab programmi jaoks loodud projektidele.

4.6 26. septembri 2008. aasta resolutsioonis „Euroopa kosmosepoliitika edasiarendamine” väljendab nõukogu vajadust

„töötada välja võimekus, et rahuldada Euroopa kasutajate vajadust omada terviklikku ülevaadet kosmose olukorrast kooskõlastatud tegevuse kaudu ja võimaluse korral muude partneritega”.

4.7 On oluline jätkata nii SST programmi kui ka praeguste kosmose olukorrast ülevaate saamise programmide arendamist.

4.8 Punktis 1.4.4 nimetatud tulemus- ja mõjunäitajad on üsna tautoloogilised, pakkudes toimimise seisukohast vähe programmi tõhususe hilisemaks hindamiseks.

4.9 Kui välja arvata juhtimise määratlus, ei ole süsteemi toimimismudel hästi defineeritud.

Liikmesriikide osalemine ei ole kohustuslik. Mis on minimaalne baas, et see teenus saaks toimida?

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta” (uuesti sõnastatud)

COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD)

(2013/C 327/09)

Pearaportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

15. aprillil 2013 otsustas nõukogu ja 16. aprillil 2013 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta” (uuesti sõnastatud)

COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD).

Komitee juhatus tegi 16. aprillil 2013 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) pearaportööriks Bernardo Hernández Batalleri ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Arvestades kaubamärkide kaheldamatut väärtust ja nende positiivset mõju siseturu toimimisele, on praegune riigiülene õiguslik kaitseraamistik selgelt ebapiisav. Direktiivi ettepanek on siiski edusamm võrreldes praeguse olukorraga, mida iseloomustavad ühenduse ja riikide õigusraamistiku erinevused.

1.2 Seetõttu toetab komitee kaubamärgi legitiimsest kasutamisest tulenevate intellektuaalomandi õiguste kaitse tugevdamist ning toetab võimaluse korral kaubamärkide ELi registrit, kutsudes Euroopa Komisjoni toetama Siseturu Ühtlustamise Ametit nende õiguste austamise järevalvel.

1.3 Selles mõttes annab ELi õigus kaubamärgi omanikule nii tulu saamise eesmärgil selle kasutamise ainuõiguse (*ius utendi*) kui ka võimaluse keelata, et selle kasutamist ohustaks kolmandate isikute tegevus, kui nad omandavad põhjendamatult selle tunnismärgid või imiteerivad neid (*ius prohibendi*). Komitee kutsub üles võtma ennetavaid ja kompensatsioonimeetmeid piraatluse vastu, mis ohustab Euroopa ettevõtjate konkurentsivõimet.

1.4 Kuid kehtivates ELi õigusaktides ei sätestata täpselt tingimusi, mil kaubamärgi omanik võib võtta asjakohaseid meetmeid selliste tavade ära hoidmiseks.

1.5 Üldiselt peaks kogu ühtlustamisprotsessi käigus järgnevatel aastatel lõpule viidama kaubamärgiõiguse ühtlustamine,

mis kulmineeruks ELi kaubamärgikoodeksi vastuvõtmisega, mis peaks muu hulgas sätestama paindliku, ühtse ja ökonoomse menetluse loomise, mis annaks huvitatud pooltele võimaluse kaubamärgid vabatahtlikult registreerida ja kaotada praegused õigusaktide erinevused.

1.6 Komiteel peaks olema senisest aktiivsem roll intellektuaalomandi reguleerivate õigusaktide vastuvõtmise seadusandlikus menetluses. Seepärast väljendab komitee kahetsust, et komiteega ei konsulteerita ettepaneku üle muuta ühenduse kaubamärki reguleerivat määrust.

1.7 Komitee loodab, et tulevikus luuakse süsteem, mis tagab kaubamärkide ühtse kaitse, millest saavad kasu nii ettevõtjad kui ka tarbijad.

2. Sissejuhatus

2.1 Rahvusvahelisel tasandil on kaubamärke käsitlev õigus reguleeritud tööstusomandi kaitse konventsiooniga, mis allkirjastati 20. märtsil 1883. aastal Pariisis ning mis vaadati viimati läbi 14. juulil 1967. aastal Stockholmis ja muudeti 28. septembril 1979. aastal ⁽¹⁾ (edaspidi „Pariisi konventsioon”).

2.2 Pariisi konventsiooni artikli 19 kohaselt on riikidel, kellele see kohaldub, õigus sõlmida tööstusomandi kaitseks eraldi erikokkuleppeid.

⁽¹⁾ Recueil des traités des Nations unies, 828. kd, nr 11851, lk 305.

2.3 See säte oli aluseks kaubamärkide registreerimisel kasutatava kaupade ja teenuste rahvusvahelise klassifikatsiooni Nizza kokkuleppe vastuvõtmisele Nizza diplomaatilisel konverentsil 15. juunil 1957. aastal. Kokkuleppe vaadati viimati läbi 13. mail 1977. aastal Genfis ja seda muudeti 28. septembril 1979. aastal⁽²⁾. Ekspertkomitee vaatab Nizza klassifikatsiooni läbi iga viie aasta tagant.

2.4 Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) andmetel ei sõlminud ELi liikmesriikidest Nizza kokkulepet üksnes Küprose Vabariik ja Malta Vabariik, kuid mõlemad kasutavad Nizza klassifikatsiooni.

2.5 Kaubamärkide kaitse on eelkõige territoriaalne. See tuleneb sellest, et kaubamärk on omandiõigus, mis kaitseb tähist kindlaks määratud territooriumil.

2.5.1 ELi esimeses õiguses on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 17 lõikes 2 sätestatud intellektuaalomandi kaitse.

2.5.2 Samuti on ELi toimimise lepingu artiklis 118 sätestatud, et siseturu rajamise või selle toimimise raames sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed selleks, et luua Euroopa intellektuaalomandi õigused, mis tagaksid intellektuaalomandi õiguste ühetaolise kaitse kogu liidus, ning kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loa andmise, koordineerimise ja järelevalve korra.

2.6 Euroopa Liidus eksisteerib samaaegselt nii siseriikliku kui ka ühenduse kaubamärgi kaitse. Siseriikliku kaubamärgi omanik saab sellest kaubamärgist tulenevaid õigusi teostada selles liikmesriigis, mille õiguse alusel asjaomane kaubamärk on kaitstud. Ühenduse kaubamärgi omanik saab teha seda sama 28 liikmesriigi territooriumil, kuna kaubamärk kehtib kogu ühenduse territooriumil.

2.7 Liikmesriikide kaubamärgialaseid õigusakte ühtlustati eelkõige nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiviga 89/104/EMÜ, kodifitseeritud hiljem direktiivina 2008/95/EÜ.

2.8 Paralleelselt ja ühenduses siseriiklike kaubamärgisüsteemidega loodi 20. detsembri 1993. aasta määrusega (EÜ) nr 40/94 (ühenduse kaubamärgi kohta), kodifitseeritud määrusena (EÜ) nr 207/2009, eraldiseisev süsteem ühtsete õiguste registreerimiseks, millel on kogu ELis samaväärne mõju. Sellega seoses loodi Siseturu Ühtlustamise Amet, kes vastutab ühenduse kaubamärkide registreerimise ja haldamise eest.

2.9 Viimastel aastatel on komisjon käivitanud avaliku arutelu intellektuaalomandi üle, kus on osalenud ka komitee, ning 2011. aastal kuulutati välja Euroopa kaubamärgisüsteemi läbi vaatamine nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil, muutes selle üldiselt tulemuslikumaks, tõhusamaks ja ühtsemaks.

2.10 Oma 25. septembri 2008. aasta resolutsioonis Euroopa võltsimise ja piraatluse vastase võitluse üldise kava kohta kutsus nõukogu üles vaatama läbi nõukogu 22. juuli 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta⁽³⁾. Komitee loodab, et õigusraamistikku parandatakse, et tugevdada intellektuaalomandiga seotud õiguste kaitset tolliametites ja tagada asjakohane õiguskindlus.

2.11 Euroopa kaubamärgisüsteem põhineb siseriikliku ja ELi kaubamärgikaitse koostöömise ja vastastikuse täiendavuse põhimõttel.

2.12 Määrusega on kehtestatud ulatuslik süsteem, milles on kindlaks määratud kõik materiaal- ja menetlusõiguse aspektid. Samas piirdub direktiiv vaid materiaalõiguse valitud sätete ühtlustamisega, mistõttu on kavandatud direktiivi eesmärk see, et oluliselt sarnased sisulised eeskirjad ning vähemalt peamised menetlussätted oleksid kooskõlas.

2.13 Kavandatud direktiivi eesmärk on edendada innovatsiooni ja majanduskasvu, muutes kaubamärgi registreerimise süsteemid kogu Euroopas ettevõtjate jaoks kättesaadavamaks ja tõhusamaks nii väiksemate kulude ja keerukuse, suurema kiiruse kui ka parema prognoositavuse ja õiguskindluse seisukohast.

2.14 Direktiivi uuestisõnastamise eesmärgid on eelkõige järgmised:

— direktiivi olemasolevate sätete ajakohastamine ja parandamine, muutes vananenud sätteid, suurendades õiguskindlust ning täpsustades kaubamärgiga seotud õiguste ulatust ja piiranguid;

— siseriiklike kaubamärgialaste õigusnormide ja menetluste suurem ühtlustamine, et viia need rohkem kooskõlla ühenduse kaubamärgisüsteemiga,

a) lisades täiendavaid sisulisi eeskirju ja

b) lisades direktiivi peamised menetluseeskirjad kooskõlas määruse sätetega, eelkõige nende sätetega, mille puhul praegused erinevused põhjustavad kasutajatele suuri probleeme ning mille puhul kooskõlla viimine on vältimatu, et luua Euroopas ühtne ja vastastikku täiendav kaubamärgikaitse süsteem;

— koostöö lihtsustamine liikmesriikide ametite ja Siseturu Ühtlustamise Ameti vahel, et edendada tavade ühtlustamist ja ühiste vahendite arendamist, kehtestades sellise koostöö jaoks õigusliku aluse.

⁽²⁾ Recueil des traités des Nations unies, 1154. kd, nr I-18200, lk 80.

⁽³⁾ EÜT L 196, 2.8.2003, lk 7.

2.15 Kavandatud direktiiviga ajakohastatakse ja parandatakse ühelt poolt olemasolevaid sätteid seoses

— kaubamärgi määratlusega, võimaldades registreerida kaubamärke, mida saab esitada tehnoloogiliste vahenditega, mis tagavad rahuldava õiguskindluse;

— kaubamärgiga antavate õigustega artiklites 10 ja 11, milles käsitletakse antavaid õigusi, mis ei mõjuta varasemaid õigusi; topeltidentiteedijuhtudega; ärinime või äriühingu nime kasutamise; kasutamise võrdlevas reklaamis; kaupade saatmisega kommertstarnijate poolt; tolliterritooriumile toodud kaupadega; ettevalmistava tegevusega ja kaubamärgi mõju piirangutega.

2.16 Teiselt poolt on kavandatud ettepaneku eesmärk materiaalõiguse suurem ühtlustamine tänu geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste eritunnuste kaitsele, mainega kaubamärkide kaitsele, kaubamärkide kui omandiõiguse objektide esile toomisele, kuna neid võib üle anda või nende suhtes asjaõigust kohaldada; samuti tänu kollektiivkaubamärkide registreerimisele.

2.17 Peamiste menetluseeskirjade kooskõlla viimise osas käsitletakse toodete ja teenuste nimetusi ja klassifikatsioone, ametiülesande korras läbivaatamist, lõivusid, vaidlustamiskorda, kasutamatajätmist kui kaitset vaidlustamismenetluses, tühistamise või kehtetuks tunnistamise korda ning kasutamatajätmist kui kaitset menetluses, mille eesmärk on kehtetuks tunnistamine.

2.18 Samuti on kavandatud direktiivi eesmärk hõlbustada ametitevahelist koostööd. Määruse läbivaatamise raames kavandatud koostöö õigusraamistiku täiendamiseks on artikliga 52 kehtestatud õiguslik alus, et hõlbustada koostööd Siseturu Ühtlustamise Ameti ja liikmesriikide intellektuaalomandi õiguskaitseametite vahel.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee tervitab Euroopa Komisjoni direktiivi ettepanekut, mis on eriti ajakohane üldises majanduskontekstis, mida iseloomustab suur konkurents ja majanduse aeglustumine Euroopas.

3.1.1 Selles mõttes aitab kaubamärk ühelt poolt kaasa ärilise väärtuse loomisele ja klientide lojaalsuse suurendamisele ning teiselt poolt tarbijate kaitsele.

3.1.2 Viimane aspekt on väga oluline mitmel põhjusel:

— esiteks seetõttu, et kaubamärkide kaitse vähendab tarbijate otsimiskulusid;

— teiseks seetõttu, et see tagab neile püsiva kvaliteeditaseme, mis sunnib tootjat hoolitsema toote või teenuse sisu eest;

— kolmandaks seetõttu, et see nõuab investeeeringuid täiustamise ja innovatsiooni, mis suurendab tarbijate usaldust kaubandusse.

3.2 Kavandatud direktiiviga parandatakse märkimisväärselt liikmesriikide seadusandluse praegust õigusraamistikku kolmes aspektis:

— kaubamärgi registreerimise süsteeme lihtsustatakse kogu ELis, mille tulemusel kulud vähenevad ja menetlused kiirenevad;

— õiguskindlus, mis tuleneb selles valdkonnas sise-eeskirjade ja riigülesiste eeskirjade suuremast täiendavusest ning pädevate asutuste vahelisest kooskõlastamisest, ning lõpuks

— tõuseb intellektuaalomandi kaitse tase, mis on eelkõige seotud sellega, et transiitkaupade süsteem muutub selgemaks, lisatakse uued registreerimiskriteeriumid, näiteks helimärgid, ning mõned kirjeldused geograafiliste tähiste või kolmandate riikide keelte kaitse kohta.

3.3 Majandusliku, kaubandusliku ja juriidilise arengu valguses on selles ka selliseid olulisi uuendusi nagu kaubamärgi määratlus, mis lubab kaubamärki esitada muu kui graafikaga, mis võimaldab kaubamärki täpsemini kindlaks teha ning registreerida kaubamärke, mida saab esitada tehnoloogiliste vahenditega, mis tagavad rahuldava õiguskindluse.

3.4 Samuti on tervitatav kavatsus materiaalõigust rohkem ühtlustada, näiteks lisada geograafiliste tähiste ja traditsiooniliste eritunnuste kaitse, mainega kaubamärkide kaitse ja kaubamärkide käsitlemine omandiõiguse objektidena, näiteks üleandmine ja ärilistel eesmärkidel kasutamise esmatahtsad aspektid. Kavandatud direktiivi kollektiivkaubamärkide ja garantiimärkide lisamine on nii ettevõtjatele kui ka tarbijatele väga oluline.

3.5 Lõpuks tervitab komitee peamiste menetluseeskirjade kooskõlla viimist, kuna sellega loodaks toodete ja teenuste nimetuste ja klassifikatsioonide ühised eeskirjad, mis järgivad Euroopa Kohtu põhimõtteid, ning ametiülesande korras läbivaatamist, vaidlustamiskorda ning tühistamise või kehtetuks tunnistamise korda.

3.6 Samuti peab komitee positiivseks, et direktiivi ettepaneku väljatöötamise menetlus toimus väga avalikult ja kodanikuühiskonna asjaomaste sidusrühmade ulatuslikul osalusel.

3.7 Sellegipoolest tuleb esitada teatud vastuväiteid vaadeldava ettepaneku teema ja sisu suhtes, ilma et see piiraks kehtiva määruse (EÜ) nr 207/2009 muutmiseks esitatud ettepaneku sätteid. Kõnealune määruse ettepanek moodustab koos direktiivi ettepanekuga seadusandliku paketi ning sellega loodi eraldiseisev süsteem ühtsete õiguste registreerimiseks.

3.8 Sellega seoses väljendab komitee hämmeldust selle üle, et 27. märtsi 2013. aasta ettepaneku kohta (COM (2013) 161 final) eelnimetatud ühenduse kaubamärki reguleeriva määruse muutmiseks ei küsitud komitee arvamust.

3.9 Kuna tegemist on õigusaktiga, millel on otsene mõju siseturu toimimisele (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 118) ja mis puudutab tarbijakaitse taset (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 169), eeldab komiteele kõnealustes valdkondades selgesõnaliselt nõuandepädevuse tagavate aluslepingute sätete kontekstipõhine ja järjepidev tõlgendamine komitee vältimatut osalemist kõnealuse õigusakti vastuvõtmise seadusandlikus menetluses.

3.10 Selles mõttes annab ELi õigus kaubamärgi omanikule nii tulu saamise eesmärgil selle kasutamise ainuõiguse (*ius utendi*) kui ka võimaluse ära hoida selle kasutamise ohustamine kolmandate isikute tegevusega, kui nad omandavad põhjendamatult selle tunnusmärgid või imiteerivad neid (*ius prohibendi*), määruse (EÜ) nr 207/2009 artikkel 9.

3.11 Kuid kehtivates ELi õigusaktides ei sätestata täpselt tingimusi, mil kaubamärgi omanik võib võtta asjakohaseid meetmeid selliste tavade ärahoidmiseks.

3.11.1 Kuigi direktiivi ettepanekuga suurendatakse oluliselt juhtude arvu, kui kaubamärgi omanik võib keelata selle kasutamise kolmandate isikute poolt (artikkel 10), kehtestades sellekohase uue sätte, mis käsitleb omaniku õiguste rikkumist kujunduse, pakendi või muude vahendite kasutamise teel (artikkel 11), või oma kaubamärgi väärkasutamine oma agendi või esindaja poolt (artikkel 13), jääb õiguse ulatuse täpne määramine pädeva kohtuniku otsustada, juhul kui omanik algatab kohtumenetluse.

3.11.2 Seega jääb iga kohtu otsustada, kas on olemas või puudub kaitstud kaubamärgi segijamise või kolmanda isiku poolse väärkasutamise oht. Kui selline oht on olemas, määrab kohus kindlaks ka omaniku kahju hüvitamise vastavalt esitatud nõudele.

3.11.3 Järelikult ei pakuta direktiivi ettepanekuga kaubamärgi omaniku kasutamiseõiguste ega tarbijate õiguste ühtlast kaitset, juhul kui tarbijad peaksid kokku puutuma kaubamärgi väär- või kuritahtliku kasutamisega.

3.12 Kaubamärgi omaniku õiguste kaitse rahvusvahelise süsteemi ja siseriikliku süsteemi vastastikuse täiendavusega kaasneb seega selge oht, et kõnealust kaitset ei tagata võimalikult tõhusalt ja kiiresti kooskõlas direktiivi ettepaneku eesmärkidega.

3.12.1 Nii ei tagata näiteks selliste riikidevaheliste erinevuste ületamist, mis tulenevad direktiivi 2004/48/EÜ [intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta] sätete ebakorrektest ülevõtmisest järgmiste kaitsemeetmete osas:

— rikkumise lõpetamine, sh kauba ja selle tootmiseks kasutatud vahendite võimalik hävitamine või trahvide kehtestamine;

— tekitatud kahju hüvitamine või asjaomase kohtuotsuse avalikustamise võimalus.

3.12.2 Kõnealune õiguskindlusetus muutub veel suuremaks, kui kaubamärgi omaniku õiguste rikkumine on aset leidnud mitmes liikmesriigis.

3.13 Lisaks sätestatakse direktiivi ettepanekus endas teatud tingimused, mis muudavad kaitse tagamise veelgi keerulisemaks.

3.13.1 Näiteks kehtestatakse artikli 4 (kaubamärgi andmisest keeldumise või kaubamärgi kehtetuks tunnistamise põhjused) lõikes 3, et „[k]aubamärki peab olema võimalik tunnistada kehtetuks, kui taotleja esitas kaubamärgi registreerimise taotluse pahauskselt” ning „[l]iikmesriik võib ka sätestada, et sellist kaubamärki ei registreerita”.

3.14 Arvestades seda, et Siseturu Ühtlustamise Ameti järgi ei hõlma pahausksuse mõiste kasutamise kavatsuse puudumist, siis milline ametiasutus kehtestab ühtsed kriteeriumid selleks, et võimaldada pädevatel hindajatel kindlaks teha, kas esineb teisi põhjuseid, mis viitavad pahausksusele tegutsemisele?

3.15 See õiguslik lünk on paradoksaalne, kui võrrelda seda direktiivi ettepaneku artikli 10 lõikes 5 esitatud uue sättega, mis annab registreeritud kaubamärgi omanikule õiguse takistada kolmandatel isikutel toomast sisse kaupu, mis pärinevad tolliliidu välistest riikidest, kuigi neid kaupu ei lasta vabasse ringlusesse. Seetõttu ei järgita ettepanekus kehtivat Euroopa Kohtu praktikat transiitkaupade osas (kohtuasjad C-446/09 ja C-495/09, Philips/Nokia) ning muudetakse kehtetuks asjaomaste kolmandate isikute mis tahes eeldus või tõend oma heausksuse kohta ⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Direktiivi ettepaneku artikli 10 lõikes 5 märgitakse: „Registreeritud kaubamärgi omanikul peab olema ka õigus takistada mis tahes kolmandaid isikuid toomast kaubandustegevuse käigus kaupu selle liikmesriigi tolliterritooriumile, kus kaubamärk on registreeritud, ilma vabasse ringlusesse laskmata, kui sellised kaubad, sealhulgas pakendid, pärinevad kolmandatest riikidest ja mis ilma loata kannavad kaubamärki, mis on identne kaubamärgiga, mis on seoses selliste kaupadega registreeritud, või mida ei ole võimalik olulistest aspektidest eristada kõnealusest kaubamärgist.” Tegemist on kokkuvõtlikult sellise tõhusa mehhanismi kehtestamisega, mille abil võidelda väljaspool ELi toimuva kaupade võltsimisega ja mitte lubada, et asjaomased isikud saaksid kasu õiguslikust fiktsioonist, mille järgi transiitkaubad ei sisene ELi tolliterritooriumile.

3.16 Teisest küljest oleks selliste ebaseaduslike kaubandus-tavade ärahoidmine ja nende eest karistamine palju tõhusam, kui direktiivi ettepanekus kehtestataks konkreetne õiguslik alus selleks, et Euroopa Komisjon saaks oma tegevust tõhustada koostöö kaudu nende kolmandate riikide ametiasutustega, mille ettevõtted neid tavasid üldlevinult ja süstemaatiliselt kasutavad.

3.17 Samuti ei ole piisav direktiivi ettepaneku artikli 45 lõikes 1 üldreeglina sätestatu, et „[l]iikmesriigid kehtestavad oma büroodele tõhusa ja kiire halduskorra, mille alusel vaidlustada kaubamärgitaotluse registreerimine artiklis 5 sätestatud põhjustel”. Tuleks üksikasjalikumalt täpsustada kõnealuse menetluse olemust ning piiritleda õiguslikult mõistlik ajavahemik, mille jooksul peavad pädevad ametiasutused tegutsema, kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 (õigus heale haldusele) lõikes 1 sätestatuga.

3.18 Samuti on kaubamärgi omanike riigiülese kaitsega lahutamatu seotud tõhususe ja prognoositavuse tagamiseks vaja läbi vaadata direktiivi ettepaneku teised sätted, nagu artiklid 44 ja 52. Seoses artikliga 44, millega kohaldatakse täiendavat (üldist) lõivu iga kauba- ja teenuseklassi eest peale esimese klassi,

mille lõiv peaks sisalduma algses (taotluse/registreerimise) lõivus, tuleks kehtestada nende lõivude maksimummäär.

3.19 Seoses artikliga 52, milles sätestatakse liikmesriikide ja Siseturu Ühtlustamise Ameti koostöö, et edendada tavade ja vahendite ühtlustamist ning saavutada kaubamärkide läbivaatamisel ja registreerimisel ühtseid tulemusi, tuleks kehtestada erisäte, mis vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 291 lõikes 2 sätestatule annab komisjonile rakendusvolitused, et võtta vastu siduvad tegevusjuhised.

3.20 Siseturu Ühtlustamise Ameti ja vastavate riiklike ametite halduskoostööd tuleb pidada ühist huvi pakkuvaks küsimuseks, nagu sätestatakse ELi toimimise lepingu artiklis 197. Selles valdkonnas oleks eriti oluline soodustada teabe- ja ametnikevahetust ning toetada koolitusprogramme, eraldades selleks avaliku sektori vahenditest eelarvevahendeid.

3.21 Üldiselt peaks kogu ühtlustamisprotsessi käigus järgnevatel aastatel lõpule jõudma kaubamärgiõiguse ühtlustamine, mis kulmineeruks ELi kaubamärgikoodeksi vastuvõtmisega, mis peaks muu hulgas sätestama paindliku, ühtse ja ökonoomse menetluse loomise, mis annaks huvitatud pooltele võimaluse kaubamärgid vabatahtlikult registreerida.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ seoses mittefinantsteabe ja mitmekesisust käsitleva teabe avalikustamisega suurte äriühingute ja kontsernide poolt”

COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD)

(2013/C 327/10)

Raportöör: **Evelyne PICHENOT**

Euroopa Parlament otsustas 2. mail ja nõukogu 21. mail 2013. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 50 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiive 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ seoses mittefinantsteabe ja mitmekesisust käsitleva teabe avalikustamisega suurte äriühingute ja kontsernide poolt”

COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 95, vastu hääletas 31, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (komitee) väljendab heameelt komisjoni ettepanekute üle, mis käsitlevad raamatupidamisarvestuse direktiivide muutmist nii mittefinantsteabe avalikustamise kui ka mitmekesisust juhtorganites käsitleva teabe vallas. Need piiratud muudatused aitavad parandada ELi äriühingu üldjuhtimise raamistikku ⁽¹⁾.

1.2 Komitee soovib Euroopa Parlamendil ja nõukogul võtta arvesse nende muudatustega, mis suurendavad läbipaistvust keskkonnaalastes, sotsiaalsetes, ühiskondlikes ja juhtimisküsimustes (ESG kriteeriumid), loodavat tasakaalu. Komisjoni ettepanek on paindlik ja asjakohane vahend, et parandada teabevahetust aktsionäride, investorite, töötajate ja teiste sidusrühmadega. Vältimaks kõige väiksemate ettevõtete koormamist täiendavate nõuetega on see ettepanek suunatud vaid suurtele äriühingutele.

2. Soovitused

2.1 Komitee tunnustab, et **alltoodud elementide tasakaalustatud kombinatsioon** võimaldab anda aktsionäridele üldkoosolekul mittefinantsteavet ja teavitada suurte äriühingute sidusrühmi. See kombinatsioon vastab läbipaistvuse ja järjepidevuse vallas seatud eesmärkidele.

— Oluline mittefinantsteave sisaldub majandusaasta aruandes.

— Teave puudutab eeskätt keskkonnaküsimusi, sotsiaalseid ja töötajatega seonduvaid küsimusi, inimõiguste austamise ja korruptsioonivastase võitlusega seonduvaid küsimusi.

— Teave puudutab põhimõtteid, mida ettevõtja järgib seoses nende küsimustega, nende põhimõtete tulemusi, samuti nende küsimustega seotud riske ja ebakindlust ning seda, kuidas ettevõtja neid juhib.

— Eeskirju kohaldatakse kõigile piiratud vastutusega äriühingutele, kes kuuluvad kehtivate raamatupidamisarvestuse direktiivide kohaldamisalasse.

— Eeskirju kohaldatakse äriühingutele, mille töötajate arv on suurem kui 500 ning mille bilansimaht ületab 20 miljonit eurot või mille käive on üle 40 miljoni euro. Seega on VKEd sellest kohustusest vabastatud.

— Ettevõtjad võivad tugineda riigisestele, ELi või rahvusvahelistele raamistikele, milles on määratletud põhimõtted ja/või näitajad ning aruandlussuunised.

— Ettevõtja jaoks asjakohast teavet käsitletakse eelisjärjekorras.

— Põhimõtte „järgi või selgita” rakendamine kohustab aruandluseks, jättes ettevõtjatele seejuures teatava määruumi juhuks, kui nende arvates on teabe puudumine põhjendatud.

— Tänu eeskirjade paindlikkusele ei kasva halduskoormus, iseäranis tänu võimalusele koostada ka edaspidi eraldi aruanne, mis vastab samadele nõuetele ja on osa majandusaasta aruandest.

⁽¹⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 91.

2.2 Komitee leiab, et saavutatud tasakaalu arvestades on ettepanek võtta vastu direktiiv, millega muudetakse raamatupidamisarvestuse direktiive, esitatud **õigel ajal**:

- ajal, mil kodanikuühiskonnad pööravad üha suuremat tähelepanu ettevõtete poolt kogukonnale avaldatavale mõjule, riikidelt ja äriühingudelt eeldatakse suuremat läbipaistvust ning kasvavad sotsiaalselt vastutustundlikud investeeringud ⁽²⁾;
- kontekstis, kus liikmesriikide siseriiklikud õigusaktid ja soovitused mittefinantsvaldkonnas on jätkuvalt erinevad, kuid lähenevad üksteisele, kus viimasel kümnendil on läbi vaadatud rahvusvahelised, nt OECD ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni nõuded, välja on töötatud standard ISO 26000 ning pidevalt täiustatakse mittefinantsalase aruandluse vahendeid, nagu need, mis on kehtestatud globaalse aruandluse algatuse (GRI) raames, finantsanalüüsiettevõtete Euroopa föderatsioonis (European Federation of Financial Analysis Societies – EFFAS), reitinguagentuurides ja ettevõteteanalüüsi asutustes, ning sektorisiseseid võrdlusalused;
- ajal, mil nii Euroopa kui ka rahvusvahelisel tasandil kasvab kriisi finants-, majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaalaste õppetundide tagajärjel vajadus läbipaistvuse järele ⁽³⁾ investeerimise, maksustamise ja korrupsioonivastase võitluse puhul iseäranis mäetööstuses;
- ajal, mil on loodud vahendid tootmistegevuse keskkonnamõju mõõtmiseks, nt toote olemusringi hindamine, ökoloogiline jalajälj, negatiivse välismõju kulude arvestamine;
- ajal, mil teatud ettevõtjad võtavad kuulda vastutustundlikke tarbijaid ning pakuvad jätkusuutlikumaid kaupu ja teenuseid, nt vältides toote ettekavandatud vananemist ja soosides õiglast kaubandust.

2.3 Komitee tunneb heameelt selle üle, et raamatupidamisarvestuse direktiivide muutmine avab uusi **perspektiive**, sest

- see viib keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja äriühingu üldjuhtimise küsimuste lõimimisele ettevõtte strateegiasse ja teabevahetusse;
- sellega väärtustatakse aktsionäride üldkoosoleku rolli ja vastutustundliku investeerimise põhimõtteid;
- see pakub tagatise ja paindlikkust, mis võimaldab kõigil ettevõtjatel, kes käsitavad ettevõtja sotsiaalset vastutust jätkusuutliku arengu mikromajandusliku väljendusena, see edumeelne lähenemine omaks võtta;
- see algatab uue esitus- ja otsustusviisi ettevõtte strateegias, soosides pikaajalisust ja tugevdades sidemeid kontserni emaettevõtja ja tütar-ettevõtjate vahel.

⁽²⁾ ELT C 21, 21.1.2011, lk 33.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus, „Euroopa äriühinguõigus ja äriühingu üldjuhtimine“ (ELTs seni avaldamata).

2.4 Komitee juhib **Euroopa Parlamendi ja nõukogu tähelepanu järgmistele soovitudele**:

- ettevõtjad peavad välja tooma nii positiivse kui ka negatiivse mõju, mida nende tegevus avaldab ühiskonnale;
- ettevõtjad peavad aruandes ära märkima, kas juht- või järelevalveorgan on töötajate esindajaid;
- majandusaasta aruande koostamisel tuleb teavitada töötajate esindusorganeid ja nendega konsulteerida;
- aruande ESG kriteeriume käsitleva osa asjakohasuse tagamiseks peaksid selle koostama neis valdkondades, eelkõige sotsiaal- ja keskkonnaküsimustes pädevad isikud;
- tellijad peavad teavitama oma suhetest oma tarneahela või väärtusahelaga, pidades eelkõige silmas tööõigust ja inimõigusi;
- ettevõtjad, kelle suhtes direktiivi ei kohaldata, võiksid läbipaistvust rakendada vabatahtlikult, et parandada oma toimimisviisi;
- liikmesriigid peavad hõlmama oma mittefinantsalase aruandluse oma riiklikku ettevõtja sotsiaalse vastutuse alasesse strateegiasse;
- ülevõtmise raames langetavad seda otstarbekaks pidavad liikmesriigid nõutavat künnist, et see hõlmaks märkimisväärset hulka riigi ettevõtjaid;
- komisjoni tuleb üles kutsuda algatama või hõlbustama protsessi, kuhu kaasatakse mitmeid sidusrühmi ⁽⁴⁾, et määratleda paremini juhtpõhimõtted ja võrdlusstandardid, mis soodustavad võrreldavust ja pikemas perspektiivis ühtlustamist;
- komisjon peaks oma meetmetes ettevõtja sotsiaalse vastutuse edendamiseks ja sellealase teadlikkuse suurendamiseks, nagu need määratleti 2011. aasta oktoobri teatises, soovitada, et asjaomased ettevõtted kasutaksid mittefinants-teabe avalikustamisel suunistena selliseid rahvusvahelisi nõudeid, mis näivad ettevõtja sotsiaalse vastutuse määratlusega kõige tihedamalt seotud.

2.5 Komitee kiidab heaks neljanda direktiivi kavandatud muudatuse, mis puudutab nõuet, et ettevõtja esitaks teabe **mitmekesisuspoliitika kohta oma juhtorganites**.

2.6 Ta rõhutab, et see ei puuduta üksnes juht- ja järelevalveorganeid ning et kasulikuks võib osutuda mitmekesisuspoliitika laiendamine nende organite komiteedele, iseäranis auditikomiteele.

⁽⁴⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 35.

2.7 Komitee tuletab meelde, et enamikus liikmesriikides on täitmata naiste osakaalu neis organeis puudutavad eesmärgid ⁽⁵⁾.

2.8 Komitee peab vajalikuks lisada mitmekesisuse kriteeriumide hulka töötajate hulgast, eeskätt Euroopa tööõukogust pärinevate ja ametiühingute poolt volitatud liikmete osalemine juhtorganis.

2.9 Lõpetuseks soovib komitee, et komisjon seoks läbivaatamise olemasolevate riiklike õigusaktide puhul tagasiulatava mõju puudumisega ja hindaks raamatupidamisarvestuse direktiivides tehtavate muudatuste mõju ettevõtete aruandlustavadele mittefinantsteabe avalikustamise alal viie aasta jooksul pärast direktiivi jõustumist.

3. Taustteave

3.1 Raamatupidamisarvestuse direktiivide kavandatud muutmine on jätk jõupingutustele, mis algasid ettevõtete sotsiaalselt vastutust käsitleva rohelise raamatu avaldamisega 2001. aastal ⁽⁶⁾ ja jätkusid 2006. aasta teatisega ⁽⁷⁾, ning vastab 2011. aasta teatise ⁽⁸⁾ töökavas avaldatud kohustustele. Muutmise vajadus tuleneb mõjuhinnangu tulemustest, mis näitavad ettevõtjate avaldatava mittefinantsteabe mõjususe piiratust, ja ulatusliku panuse sellesse on andnud avalik arutelu. Teabe kvaliteet on ebahütlane. Pealegi on ettevõtete hulk ebapiisav.

3.2 Äriühingute läbipaistvuse suurendamine sotsiaal- ja keskkonnaküsimustes tehti teatavaks 2011. aasta aprillis ilmunud komisjoni teatise ühtse turu akti kohta.

3.3 2005. aastal ettevõtte sotsiaalse vastutuse teemal koostatud arvamusest ⁽⁹⁾ alates on komitee arvesse võtnud neljandat direktiivi raamatupidamise aastaaruannete kohta, mis sisaldab mittefinantsteavet käsitlevaid sätteid, millega ettevõtjatele antakse võimalus avalikustada teatav teave oma tegevuse sotsiaalsete ja keskkonnaaspektide kohta. 2012. aastal toetas komitee komisjoni eesmärki suurendada mitmekesisust juhtimise ja järelevalveorganites. 2012. aasta arvamuses ettevõtja sotsiaalset vastutust käsitleva teatise kohta ⁽¹⁰⁾ meenutas komitee oma pooldavat seisukohta kohustusliku mittefinantsülevaate kohta.

3.4 Ühendkuningriik võttis esimese liikmesriigina 1992. aastal kasutusele äriühingu üldjuhtimise eeskirja (nn *Cadbury's Code*) ⁽¹¹⁾, viies sisse põhimõtte „järgi või selgita”. See eeskiri on teistes riikides, eeskätt Saksamaal ja Taanis, vastu võetud erineval kujul. Põhimõtte paindlikkus võimaldab teatud tundlikes valdkondades nagu korruptsioonivastane võitlus, mille tõhusus võib nõuda mõningast diskreetsust või isegi konfidentsiaalsust, avaldada teavet teatud reservatsiooniga.

3.5 Mitmed liikmesriigid, sh Prantsusmaa, Madalmaad, Ühendkuningriik, Rootsi ja Hispaania, on viimase kümne aasta jooksul vastu võtnud õigusakte, mis on suunatud riikliku raamistiku kehtestamisele aruandluse valdkonnas, pidades silmas Euroopa standardite ühtlustamist.

3.6 Iirimaa eesistumise ajal sõlmiti Euroopa tasandil kokkulepe läbipaistvuse alal mäetööstuses, millega muudetakse raamatupidamisdirektiivi. Siiski kohustab direktiiv läbipaistvuseks (iga riigi ja iga projekti puhul) kõigi rahavoogude puhul, mille Euroopa mäetööstuse ja metsandussektori ettevõtjad suunavad riikidesse, kus nad tegutsevad.

3.7 2013. aasta veebruari resolutsioon ⁽¹²⁾ tunnistas Euroopa Parlament selle olulisust, et äriühingud avalikustavad teave säästva arengu kohta, nagu näiteks sotsiaalsete ja keskkonnaalaste tegurite kohta, et teha kindlaks jätkusuutlikkuse riskid ning suurendada investorite ja tarbijate usaldust. Parlament kutsus komisjoni üles esitama ettepanekut, milles käsitletak mittefinantsteabe avalikustamist äriühingute poolt.

3.8 Kriisi ajal, mil avalik arvamus Euroopas kutsus ettevõtjaid üles suuremale eetilisele, tunnustatakse ettevõtjate sotsiaalse vastutuse tavadid teguritena, mis võivad mõjutada Euroopa Liidu kaubanduspoliitikat, arengupoliitikat ja ka strateegia „Euroopa 2020” rakendamist. See soodustab sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonna dialoogi (ühiskondlikku dialoogi). Samuti peab see võimaldama kogu allhankeahela tegeliku olukorra paremat mõistmist. Sellised katastroofid nagu Rana Plaza vabrikuhoone kokkuvarisemine Bangladeshis tuletavad meelde vajadust pöörata tähelepanu tellijate vastutusele.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ ELT C 133, 9.5.2013, lk 68.

⁽⁶⁾ COM(2001) 366 final.

⁽⁷⁾ COM(2006) 136 final ja ELT C 286, 17.11.2005, lk 12.

⁽⁸⁾ COM(2011) 681 final ja ELT C 229, 31.7.2012, lk 77.

⁽⁹⁾ ELT C 286, 17.11.2005, lk 12.

⁽¹⁰⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 77.

⁽¹¹⁾ Financial Aspects of Corporate Governance (Äriühingu üldjuhtimise finantsaspektid), 1.12.1992.

⁽¹²⁾ Resolutsioon 2012/2098 (INI), raportöör: Raffaele Baldassarre.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel siiski enam kui veerandi häältest (kodukorra artikli 54 punkt 3):

Asendada arvamuse CES3548-2013_00_00_TRA_AS tekst järgmise tekstiga:

1. Üldmärkused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et direktiivi ettepanek on üleliigne (eelkõige seoses kohustusega tagada mitmekesisuspoliitika alane teave), kuna komitee arvates ei ole kõnealuses valdkonnas uusi Euroopa tasandi õigusnorme tarvis. **Üldiselt ei näe komitee, et kehtivate õigusnormidega võrreldes pakuks direktiiv mingit olulist lisaväärtust, ning väljendab pigem kartust, et halduskoormus võib suurenedä.**

1.2 Komitee on seisukohal, et läbipaistvus kuulub lahutamatu osana ettevõtte kaasaegse juhtimise juurde. Euroopa ettevõtted on tõestanud, et kehtivat seadusandlust arvestades on nad piisavalt läbipaistvad. Euroopas kuulub sotsiaalne vastutus ettevõtete otsustusvaldkonda, moodustades ühe osa nende strateegiast ning põhinedes vabatahtlikkusel. Isegi kriisi ajal ei ole Euroopa ettevõtetes vähendatud nende läbipaistvuse ega vastutuse taset.

1.3 Komitee võtab teadmiseks asjaolu, et teatud sidusrühmad ning üldsus vajavad suuremat läbipaistvust ettevõttepoliitikas, eelkõige seoses sotsiaalse ja keskkonnaalase teabe avalikustamisega, ning iseäranis selliste kolmandates riikides tegutsevate ettevõtete puhul nagu mäetööstusettevõtted Aafrikas (keskkonnoahud, korruptsioon), tekstiiliettevõtted Aasias (sotsiaalsed aspektid, inimõigused)jne.

1.4 Kõnealuse ettepaneku ainus lisaväärtus seisneb selles, et käsitletakse riskide problemaatikat, nende määramist, haldamist ning neist teavitamise kohustust. See aitaks ettevõtetel paremini toime tulla kõnealuste riskide ja võimalustega ning seega suurendada vastutustunnet oma tegevuse suhtes mittefinantstegevuse valdkonnas, kuigi sellistel juhtudel jääb sageli ettevõtte otsustada, kas ta soovib asjaomase tegevuse ellu viia või mitte.

2. Mittefinantsteabega seonduvad aspektid

2.1 Komitee teab, et üldiselt kaasneb läbipaistvuse suurendamisega oluline panus siseturu tõhusasse toimimisse. Ettevõtete toimimisega seonduva teabe parem võrreldavus võib mõjutada investorite ja aktsionäride otsuste tõhusust.

2.2 Komitee peab mittefinantsteabe avalikustamise viisi ja ulatust praegusel kujul kvaliteetseks, ning seatud eesmärgi saavutamise jaoks piisavaks. Uued andmed, mille avalikustamist soovitakse kohustuslikuks muuta, kujutaksid endast täiendavat koormust, mis on vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Seega eelistaks komitee, et ettepanekus nõutaks üksnes tõeliselt oluliste ja asjakohaste andmete avalikustamist, et vältida ettevõtete halduskoormuse ebavajalikku täiendavat suurendamist, ning seda, et ettepanek tagaks samal ajal selle teabe kasutajatele (sh investorid, aktsionärid ja töötajad) maksimaalse lisaväärtuse.

2.3 Komitee eelistaks, et ettevõtted avalikustaksid mittefinantsteabe üksnes siis, kui nad seda soovivad. Kooskõlas kõnealuse lähenemisviisiga teeb komitee ettepaneku muuta direktiivi ettepaneku artikleid 1 ja 2 sisu.

2.4 Ettepanekus ei nähta ette mittefinantsteabe avalikustamise kohustust VKEdele, mis vastab Euroopa Liidu ettevõtjate halduskoormuse vähendamise pikaajalistele eesmärkidele.

2.5 Komitee leiab, et käsitletava ettepaneku sätted, milles nähakse ette mittefinantsteabe avalikustamine iga-aastastes haldusaruannetes ning nende kontrollimine vannutatud audiitori poolt, on keerukad ja raskelt mõistetavad; sellega seoses tuleks välja töötada praktiline tegevusjuhend. ELi seadusandlus nõuab, et vannutatud audiitor avaldab oma arvamuse haldusaruande ja raamatupidamise aastaaruannete sidususe kohta, teades, et kehtivate sätete kohaselt peab kõnealune haldusaruanne sisaldama raamatupidamise aastaaruandeid ja vannutatud audiitori aruannet ning teisi võimalikke dokumente. Mittefinantsteabe kontrollimine võib osutada ka väga problemaatiliseks ja kulukaks. Vajalik on määratleda täpselt iga-aastases haldusaruandes avaldatud nõudmiste seosed, arvestades seejuures ka vajadust mitte koormata kõnealuse aruande kasutajaid üle ebaasjakohase teabega. Komitee edendab mittefinantsteabe avalikustamist dokumentides, mis ei nõua vannutatud audiitori kontrolli.

3. Mitmekesisust käsitlevad aspektid

3.1 Komitee leiab, et mitmekesisuspoliitika kohustuslik avalikustamine põhjustab üleliigset halduskoormust, mis ei ole põhjendatud, ning mille positiivne mõju ei ole tõestatud. Komitee leiab, et sundida eraettevõtteid rakendama mitmekesisuspoliitika meetmeid, tehes neile seejuures kohustuseks mitmekesisuspoliitika alase teabe avalikustamise, või nõuda neilt põhjendust kõnealuste poliitikameetmete kohaldamata jätmise kohta, kujutab endast põhjendamatu sekkumist ettevõtlusvabadusse ning ettevõtjate otsustusvabadusse. Komitee lükkab selle ettepaneku kindlalt tagasi. Ettevõtte andmete avalikustamine peab toimuma ka edaspidi kõnealuse ettevõtte vabatahtlikkuse alusel. Ettevõtte võib seejärel ise otsustada, kas see tähendab tema jaoks konkurentsieelist või mitte. Komitee on samuti vastu meetmete kogumile, mis seonduvad üksik- asjalike andmete esitamisega mitmekesisuspoliitika kohta, ning seda mitmel põhjusel.

3.2 Eelkõige tuleb rõhutada, et mitmekesisuspoliitika avalikustamine ühe ettevõtte organite koosseisu kohta, ei mõjuta ei ettevõtte juhtimist ega selle tulemusi, vastupidiselt sellele, mida ekslikult väidetakse motivatsioonis. Komitee on seisukohal, et õigus otsustada selle üle, kes juhib ettevõtet, milliseid kontrollisüsteeme kasutada selle juhtimisel ning millist mõju omavad kontrolli- ja juhtimisorganite liikmed kõnealustes protsessides, peab kuuluma ettevõtte omanikule või aktsionäridele. Ettevõtte toimimine sõltub eelkõige omaniku/aktsionäride vastutusest. See kehtib ka riskide kohta, mida viimased võtavad kaotuste korral, mis tulenevad ettevõtte halvatest otsustest. Muutes kunstlikult kontrolli- ja haldusorganite koosseisu võib häirida hästi toimivat tasakaalu.

3.3 Mingil juhul ei tohiks Euroopa Komisjon sekkuda otsustusprotsessi, mis hõlmab näiteks juhatuse liikmete arvu, nende kvalifikatsiooni, vanust, sugu. Euroopa Komisjoni käsitletavast analüüsist ei selgu otsese seose olemasolu vanuse, soo ja muude aspektide ning ettevõtte tulemuste vahel, ning isegi kui see on nii, ei õigusta see **autoritaarset sekkumist ettevõtte juhtimis- ja kontrolliorganite koosseisu küsimuses.**

4. Järeldused

Arvestades eelpool esitatud argumente

- 1) peab komitee kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega esmalt ära otsustada, et uus nõue mittefinantsteabe avaldamiseks jääks vabatahtlikkuse alusel ettevõtete enda otsustada või siis kehtestataks see riigi tasandi õigusaktiga, milles määratletakse teabega seonduvad kohustused;
- 2) soovib komitee direktiivi ettepanekust välja jätta artikli 1 lõike 2, milles käsitletakse mitmekesisuspoliitikat; kui see peaks osutama võimatuks, jätta otsuse langetamine selle üle, kas mitmekesisuspoliitikat puudutav teave avalikustada, sealhulgas selgitus, miks ettevõtte asjaomast poliitikat ei järgi, vabatahtlikule alusele või reguleerida see riigi tasandi õigusaktis.

Hääletuse tulemused

Poolt:	37
Vastu:	96
Erapooleid:	2

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega edendatakse kodanike ja ettevõtjate vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide vastuvõtmist Euroopa Liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012”

COM(2013) 228 final – 2013/119 (COD)

(2013/C 327/11)

Pearaportöör: **Vincent FARRUGIA**

13. mail 2013 otsustas nõukogu ja 21. mail 2013 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 114 lõikele 1 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega edendatakse kodanike ja ettevõtjate vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide vastuvõtmist Euroopa Liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012”

COM(2013) 228 final – 2013/119 (COD).

Komitee juhatus tegi 21. mail 2013. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) pearaportööriks Vincent Farrugia ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 96, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitusused

1.1 Kodanikud on Euroopa integratsiooni keskmes. Aruandes ELi kodakondsuse kohta rõhutatakse, et ELi kodakondsus annab kodanikele uusi õigusi ja võimalusi. Aruandes juhitakse tähelepanu ka sellele, et õigus ELis vabalt ringi liikuda ja elada on see, mida kodanikud seostavad ELi kodakondsusega kõige rohkem; lahkuda lühemaks või pikemaks ajaks oma kodumaalt, käia teistes ELi riikides tööl, õppimas ja end koolitamas, reisida töö või lõbu pärast või teha piiriüleselt sisseoste⁽¹⁾.

1.2 2013. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta kirjeldatakse 12 uut meedet järgmises kuues valdkonnas, mille eesmärk on kõrvaldada tõkked, mis takistavad kodanikel teostamast nende ELi kodakondsusest tulenevaid õigusi, sealhulgas ELi sisese vaba liikumise õigust. Need meetmed on muu hulgas järgmised⁽²⁾:

(01) ELis esinevate takistuste kõrvaldamine töötajate, tudengite ja praktikantide hüvanguks, et hõlbustada ELi tööturu asjakohast toimimist ja võimaldada neil kasutada töövõimalusi teistes liikmesriikides ja seega panustada majanduskasvu edendamisse

(02) Bürokratiat vähendamine seoses vaba liikumise õigusega, võttes arvesse, et kodanikud, kes kasutavad vaba

liikumise õigust, kogevad sageli pikkadest ja ebaselgetest haldusmenetlustest tulenevaid probleeme.

(03) Haavatavamate inimeste kaitsmine ELis, võttes arvesse konsultatsioonide käigus saadud tagasisidet selle kohta, et puuetega inimesed kogevad ELis ringi reisides probleeme.

(04) E-kaubanduse – mis on märkimisväärselt kasvanud – tõkete, mida ELi kodanikud interneti teel kaupa ostes endiselt kogevad, kõrvaldamine.

(05) Sihipärane ja kättesaadav teave kodanikele, et nad oleksid teadlikud oma ELi kodakondsusest tulenevatest õigustest ja mõistaksid neid.

(06) ELi kodanike osalemine ELi demokraatlikus elus.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (komitee) tervitab Euroopa Komisjoni (komisjon) ettepanekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseks, millega edendatakse kodanike ja ettevõtjate vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide vastuvõtmist Euroopa Liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012: COM(2013) 228 final, 2013/0119 (COD).

⁽¹⁾ COM(2013) 269 final.

⁽²⁾ Ibid.

1.4 Kõnealune ettepanek on kooskõlas aruandega ELi kodakondsuse kohta, kuna selles pakutakse välja meetmeid, millega saab hõlbustada ELi kodanike suutlikkust tõeliselt kasutada oma ELi kodakondsusest tulenevaid (sisulisi) õigusi.

1.5 Kuigi Lissaboni lepingu ja ELi põhiõiguste hartaga küll tugevdati ELi kodanike õigusi, mis on määratletud Maastrichti lepingus, sealhulgas ka õigust liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada, ei ole selle õiguse kasutamist toetavaid haldusmenetlusi vastavalt reformitud. Näiteks apostilli nõue – 1961. aasta Haagi konventsioonil põhinev formaalsus, mille eesmärgiks oli hõlbustada riikidevahelist liikumist tehnoloogiavabas maailmas – ei ole kooskõlas asjaoluga, et ELis ei ole piire ning seega see pigem takistab kui hõlbustab ELi kodakondsusest tuleneva ELi sisese vaba liikumise õiguse kasutamist.

1.6 Teatud avalike dokumentide lihtsustamine ELis, nagu seda kirjeldatakse ettepanekus, on oluline meede, mis annab tulemuseks sidusama õigusraamistiku, mis omakorda hõlbustab ELi sisese vaba liikumise õiguse kasutamist:

ELi kodanike avalikud dokumendid:

- perekonnaseisutõendid (nt sünni, surma, nime, abielu, registreeritud partnerluse ja lapsendamise kohta);
- elukohta, kodakondsust ja rahvust tõendavad dokumendid;
- kinnisvara puudutavad dokumendid;
- intellektuaalomandi õigusi puudutavad dokumendid;
- karistusregistrikande puudumist tõendavad dokumendid.

Avalikud dokumendid ELi ettevõtjate (äriühingute ja muude ettevõtjate) kohta:

- dokumendid nende õigusliku seisundi ja esindamise kohta;
- kinnisvara puudutavad dokumendid;
- intellektuaalomandi õigusi puudutavad dokumendid;
- karistusregistrikande puudumist tõendavad dokumendid.

Eelnimetatud avalike dokumentide lihtsustamine ELis aitab kahtlemata kaasa kodanike ja ettevõtjate vaba liikumise edendamisele, kuna see suurendab veelgi kaubandust siseturul ja muudab veelgi lihtsamaks selliste dokumentide kogumise iga liikmesriigi kodanike jaoks.

1.7 Lihtsustatud raamistiku loomist teatud avalike dokumentide vastuvõtmiseks kuni kohaliku omavalitsuse tasandini tasub kaaluda kui olulist poliitilist vahendit, kuna see

- vähendab ettevõtjate ja avaliku halduse kulusid: vastavalt 2010. aasta andmetele tegelevad peaaegu 30 % VKEdest impordi ja ekspordiga ning 2 % välismaiste otseinvesteeringutega. Lisaks on umbes 7 % VKEsid seotud rahvusvaheliste allhangetega ning umbes 26 %-l on kliente teiste liikmesriikides⁽³⁾.
- lihtsustab kodanike ja ettevõtjate suhtlemist avaliku halduse asutustega ning vähendab kodanike ja ettevõtjate kulusid: keskmine iga-aastane kulu apostilli hankimise eest on 13 eurot 20 senti. Hinnanguliselt on ELi kodanike ja ettevõtjate kogukulu EL siseseks kasutamiseks mõeldud apostillide eest üle 25 miljoni euro. Peale selle on Haagi konventsiooniga hõlmamata avalike dokumentide legaliseerimise kulu märkimisväärne – keskmine hind on 16 eurot 50 senti. Lisaks arvestatakse kinnitatud tõlgete hinnaks 30 eurot lehekülje kohta – piiriüleseks abieluks nõutavate kinnitatud tõlgete maksumus on enamikus liikmesriikides 120 eurot⁽⁴⁾.
- aitab liikmesriikidel kokku hoida 5–7 miljonit eurot seoses apostilli nõude kaotamisega ja lisaks veel 500 000 kuni 1 miljon eurot seoses legaliseerimise nõude kaotamisega⁽⁵⁾.
- aitab vältida teiste liikmesriikide kodanike kaudset diskrimineerimist võrreldes antud liikmesriigi kodanikega piiriülestes olukordades, võttes arvesse, et üldjuhul ei ole riiklikud ametiasutused tuttavad päritoluriigis avalikele dokumentidele kohaldatavate nõuetega, muu hulgas allkirjade, pitserite ja templitega.

1.8 Komitee väljendab kahetsust, et reformid ettepaneku alusel, mis on suunatud kodanike ja ettevõtjate jaoks ELi sisese liikumise õiguse kasutamise hõlbustamisele, algatatakse alles 20 aastat pärast ELi kodakondsuse loomist ja 42 aastat pärast Haagi konventsiooni sõlmimist. EL ei ole tõesti liikunud käsikäes tehnoloogilise arenguga, mis oleks võinud kaasa aidata kodanike ja ettevõtjate vaba liikumise õiguse kasutamist takistavate tõkete vähendamisele või kaotamisele. Komitee rõhutab, et siseturu infosüsteem on oluline vahend, mida tuleks kasutada hoogsamalt, aidates ELi kodanikel oma põhiõigusi kasutada.

1.9 Seega teeb komitee järelduse, et komisjoni esitatud soovitus järgmiste poliitikameetmete kohta:

- seadusandlik meede, millega edendatakse kodanike ja ettevõtjate vaba liikumist, lihtsustades haldusmenetlusi seoses teatud avalike dokumentide kasutamise ja vastuvõtmisega ELis;

⁽³⁾ SWD(2013) 144 final.

⁽⁴⁾ Ibid.

⁽⁵⁾ Ibid.

— täiendatud ja parandatud halduskoostöö liikmesriikide vahel, mis tugineb siseturu infosüsteemile, ja

— piiriülestel juhtudel sõltumatult kasutatavate mitmekeelsete standardvormide tugi

on suurepärase ettepanek.

Siiski rõhutab komitee, et kõnealuse ettepaneku teatud sätteid võib ümber sõnastada, et veelgi tugevdada ELi kodanike vaba liikumise õigusi, mis muu hulgas loovad ühiseid majanduslikke hüvesid ettevõtjatele ja kodanikele.

1.10 Komitee soovib järgmist:

1.10.1 Menetluste edasine lihtsustamine seoses avalike dokumentidega peaks olema suunatud olulistele avalikele dokumentidele, näiteks neile, mis on seotud töötajate ELi sisesse liikumisega (mis on piiriülese ettevõtluse ja kaubanduse arenguks määrava tähtsusega) või haavatavamate isikutega, nagu näiteks puuetega inimestega, kuivõrd kõnealused avalikud dokumendid ei ole hõlmatud muude ELi direktiividega.

1.10.2 Kodanikul ja ettevõtjal peaks olema maksimaalne kindlus selle suhtes, mil määral on esitatud avalikud dokumendid välja arvatud mis tahes legaliseerimise või muude formaalsuste nõuetest, ja seega muudetakse ettepanekus esitatud „põhjendatud kahtluse” määratlust järgmiselt:

„2. Lõikes 1 osutatud põhjendatud kahtlus on seotud

- a) allkirja ehtsusega,
- b) dokumendile allakirjutanu pädevusega,
- c) pitseri või templi ehtsusega.”

1.10.3 Juhul, kui liikmesriik esitab põhjendatud kahtluse tõttu ametliku teabenõude dokumendi väljastanud liikmesriigi asjaomastele ametiasutustele, peab ta isikut või ettevõtjat selgesõnaliselt teavitama selle teabenõude põhjustest.

1.10.4 Vaja on tasakaalustatud vastutuse süsteemi, milleks komisjon peaks läbi viima iga-aastase võrdlusuuringu, et hinnata, mil määral on liikmeriigid ettepanekut tegelikult rakendanud.

1.10.5 Juhul, kui oodatavad eelised saavutatakse pärast siseturu infosüsteemi stabiliseerumist, vähendatakse vastamise maksimaalset tähtaega halduskoostöö mehhanismi raames

kahe nädalani. See annab kodanikele ja ettevõtjatele selgesti märku, et EL muudab ELi kodakondsuse reaalsuseks ja asetab kodanikud ELi poliitikameetmete keskmesse.

1.10.6 Teabe ja dokumentide vahetamine ja edastamine liikmesriikide vahel vastavalt ettepanekule kajastab ELi andmekaitse põhimõtteid.

2. Sissejuhatus

2.1 2009. aasta Stockholmi programmis „Avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsel”⁽⁶⁾ rõhutati, kui oluline on tõhustada liidu kodakondsuse toimimist ja tuua kodanikud ELi õigusvaldkonna poliitika keskmesse. Rakendamise tegevuskavas⁽⁷⁾ kinnitati seda eesmärki ja sedastati, et hästi toimivast Euroopa õigusruumist peavad kasu saama kodanikud ja ettevõtjad ning Euroopa õigusruum peaks toetama majandustegevust ühtsel turul. Euroopa Komisjon vastas sellele, kinnitades oma kohustust hõlbustada avalike dokumentide vaba liikumist ELis 2010. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta ja esitas rohelise raamatu „Vähem bürokraatiat kodanike jaoks: avalike dokumentide vaba ringluse edendamine ja perekonnaseisuaktide õigusjõu tunnustamine”⁽⁸⁾.

2.2 Lisaks sellele võeti vastu ühtse turu meetmepakett⁽⁹⁾, mille eesmärk on suurendada kodanike usaldust siseturu vastu ja kasutada maksimaalselt ära selle potentsiaali liidu majanduse tõelise kasvumootorina. See eeldas muu hulgas seda, et kõrvaldada tuleb ebaproportsionaalsed tõkked, mis ei lase liidu kodanikel ja ettevõtjatel siseturu vabadusi kasutada. Kodanike ja ettevõtjate liikuvuse edendamine ELi siseselt on ka teise ühtse turu meetmepaketi üks põhieesmärke⁽¹⁰⁾.

2.3 Komisjoni tegevuskavas Euroopa äriühinguõiguse ja äriühingu üldjuhtimise kohta⁽¹¹⁾ keskendutakse Euroopa ettevõtjate toetamisele, seda eriti nende piiriüleste tehingute õiguskindluse suurendamisega. Euroopa digitaalarengu tegevuskavas⁽¹²⁾ on osutatud kavandatavale õigusaktile e-identimise ja e-tehingute kohta⁽¹³⁾, milles käsitletakse muu hulgas reguleeriva raamistiku loomist ühisteks haldustoiminguteks seoses kodanike ja ettevõtjate e-identimisega.

2.4 Hiljuti vastuvõetud tegevuskavas „Ettevõtlus 2020”⁽¹⁴⁾ rõhutatakse, et liigse halduskoormuse vähendamine on komisjoni tähtsamaid poliitilisi eesmärke. Tegevuskavaga kutsutakse üles kaotama või vähendama bürokraatiat alati, kui vähegi võimalik, kõikide ettevõtjate ja eriti mikroettevõtjate jaoks.

⁽⁶⁾ EÜT C 115, 4.5.2010, lk 1.

⁽⁷⁾ COM(2010) 171 final.

⁽⁸⁾ COM(2010) 747 final.

⁽⁹⁾ COM(2011) 206 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2012) 573 final.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 740 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 784 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 238 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2012) 795 final.

Bürokraatia vähendamine, avalike dokumentide piiriülese kasutamise ja vastuvõtmise menetluste lihtsustamine liikmesriikide vahel koos seotud eeskirjade ühtlustamisega aitavad kaasa kõikidele meetmetele, mille eesmärk on luua kodanike Euroopa ning ELi ettevõtjate jaoks hästitoimiv ühisturg.

2.5 Aruandes ELi kodakondsuse kohta rõhutatakse, et ELi kodakondsus annab kodanikele uusi õigusi ja võimalusi. Aruandes juhitakse tähelepanu ka sellele, et õigus ELis vabalt ringi liikuda ja elada on see, mida kodanikud seostavad ELi kodakondsusega kõige rohkem; lahkuda lühemaks või pikemaks ajaks oma kodumaalt, käia teistes ELi riikides tööl, õppimas ja end koolitamas, reisida töö või lõbu pärast või teha piiriüleselt sisseoste. 2013. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta kirjeldatakse 12 uut meetet järgmises kuues valdkonnas, mille eesmärk on kõrvaldada tõkked, mis takistavad kodanikel teostamast nende ELi kodakondsusest tulenevaid õigusi, sealhulgas ELi sisese vaba liikumise õigust ja õigust ELis ettevõtlusega tegeleda. Need meetmed on muu hulgas järgmised⁽¹⁵⁾:

(01) Takistuste kõrvaldamine töötajate, tudengite ja praktikan-
tide hüvanguks

(02) Bürokratia vähendamine

(03) Haavatavamate isikute kaitse

(04) ELi kodanikele avalduvate tõkete kõrvaldamine e-kaubanduses.

(05) Sihipärane ja kättesaadav teave.

(06) ELi kodanike osalemine ELi demokraatlikus elus.

2.6 Kuigi Lissaboni lepingu ja ELi põhiõiguste hartaga küll tugevdati ELi kodanike õigusi, mis on määratletud Maastrichti lepingus, sealhulgas ka õigust liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada, ei ole selle õiguse kasutamist toetavaid haldusmenetlusi vastavalt reformitud. ELis eksisteerib tõesti jätkuvalt killustunud õigusraamistik, kuna liikmesriigid kohaldavad endiselt haldusformaalsusi nagu koopiade ja tõlgete kinnitamiseks mõeldud apostill, mis tugineb 1961. aasta Haagi konventsioonile ja mille eesmärgiks oli hõlbustada riikidevahelist liikumist. See formaalsus ei ole kooskõlas asjaoluga, et ELis ei ole piire ning seega see pigem takistab kui hõlbustab ELi kodakondsusest tuleneva ELi sisese vaba liikumise õiguse kasutamist.

⁽¹⁵⁾ Ibid.

2.7 Praegu näiteks peavad teise liikmesriiki kolivad kodanikud kulutama palju aega ja raha selle tõestamiseks, et päritoluliikmesriigis väljastatud avalikud dokumendid on ehtsad. Leitakse, et ettevõtjad ja kodanikud saavad kahtlemata kasu sidusate ja läbipaistvate eeskirjadega raamistikust, millega reguleeritakse teatud avalikke dokumente, mis on kriitilise tähtsusega kaupade, teenuste ja kodanike sujuvaks liikumiseks ELis ja ühises turul.

2.8 EL ei ole liikunud käsikäes tehnoloogilise arenguga, mis võiks kaasa aidata kodanike ja ettevõtjate vaba liikumise õiguse kasutamist takistavate tõkete vähendamisele või kaotamisele. Komitee mõistab, et siseturu infosüsteem – veebipõhine rakendus, mis võimaldab riiklikel, piirkondlikel ja kohalikel ametiasutustel suhelda kiiresti ja hõlpsasti oma partneritega välismaal – on sobiv IKT platvorm, mis lihtsustab halduskoostööd pärast ettepaneku elluviimist. Siseturu infosüsteem toimib ka ELis kõige sagedamini kasutatavate riiklike avalike dokumentide näidiste repositooriumina, hõlmates ka dokumentide eeltõlkeid kõigisse ELi ametlikesse keeltesse, et toetada ebapiisava keeleoskusega ametnikke neile esitatud dokumentide tõlgete õigsuse või kvaliteedi hindamisel⁽¹⁶⁾.

2.9 Komitee väljendab kahetsust, et reformid ettepaneku alusel, mis on suunatud kodanike ja ettevõtjate jaoks ELi sisese liikumise õiguse kasutamise hõlbustamisele, algatatakse alles 20 aastat pärast ELi kodakondsuse loomist ja 42 aastat pärast Haagi konventsiooni sõlmimist.

3. Ettepaneku õiguslik külg

Siinkohal esitatakse komitee seisukoht ettepaneku põhijoonte kohta.

3.1 Reguleerimise, -ala ja mõisted

3.1.1 Komitee nõustub, et ettepaneku artikli 3 lõikes 1 esitatud „avalike dokumentide“ määratlus hõlmab kõiki olulisi avalikke dokumente, mis on seotud ELi kodanike ja ettevõtjate Euroopa Liidu õigustega.

3.1.2 Komitee rõhutab siiski, et ettepanekus määratletud avalikud dokumendid peaksid olema esimesed tervest reast avalikest dokumentidest, millele kohaldatakse lihtsustamismenetlust, mis on suunatud ELi sisese liikuvuse, piiriülese tegevuse ja ELi ühtse turu toimimise parandamisele.

⁽¹⁶⁾ 25. oktoobri 2012. aasta määrus 1024/2012, mis käsitleb siseturu infosüsteemi kaudu tehtavat halduskoostööd, avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 14. novembril 2012 ja tagab suure paindlikkuse siseturu infosüsteemi edasiseks laiendamiseks liidu õigusaktidele, mida ei ole lisas (siseturu infosüsteemi määruse artikkel 4) veel nimetatud, tuginedes komisjoni poolt läbi viidud katseprojektidele ja nende tulemuste hinnangutele, hõlmates ka andmekaitseküsimusi ja tõhusaid tõlkefunktsioone.

3.1.3 Komitee juhib tähelepanu sellele, et menetluste edasine lihtsustamine seoses avalike dokumentidega peaks olema suunatud olulistele avalikele dokumentidele, näiteks neile, mis on seotud töötajate ELi sisese liikumisega (mis on piiriülese ettevõtluse ja kaubanduse arenguks määrava tähtsusega) või puuetega inimestega, kuivõrd kõnealused avalikud dokumendid ei ole hõlmatud muude ELi direktiividega. Sellised avalikud dokumendid hõlmavad näiteks riiklikke hariduse omandamise akrediteerimistunnistusi ja sotsiaalkindlustusega seotud avalikke dokumente.

3.2 Vabastus legaliseerimisest, muude formaalsuste lihtsustamine ja teabenõuded

3.2.1 Komitee rõhutab, et praegused nõuded, mille kohaselt tuleb esitada apostill, peegeldavad rahvusvahelisi menetlusi ja seega ei kajasta ELi arenguid ühtse turuna. Ligikaudu 12,5 miljonit ELi kodanikku elavad muus liikmesriigis kui nende päritoluriik ja üle 380 000 ELi mikroettevõtja ja VKE osalevad liikmesriikide piiriüleises allhanketegevuses ning nad seisavad pidevalt silmitsi asjatu bürokraatiaga liikudes ühes liikmesriigist teise või tegeledes piiriülese ettevõtlusega. Selline on olukord, mis ei kajasta piirideta ELi.

3.2.2 Seetõttu nõustub komitee komisjoni ettepaneku eesmärgiga mitte kohaldada avalike dokumentide suhtes liikmesriikides kehtivaid õiguslikke ja haldusnõudeid. Komitee peab seda esimeseks faasiks avalike dokumentidega seotud menetluste lihtsustamise jätkuvas programmis.

3.2.3 Komitee on nõus, et vaja on koostada sätted selleks, et tagada piisav kontrollimine põhjendatud kahtluse korral. Komitee tunnustab, et on juhtumeid, kus on vaja haldusalt koordineerimist liikmesriikide vahel, et tagada avaliku dokumendi või selle kinnitatud ärakirja ehtsust.

3.2.4 Komitee toetab kindlalt põhimõtet, et kodanikul ja ettevõtjal peaks olema maksimaalne kindlus selle suhtes, mil määral on esitatud avalikud dokumendid välja arvatud igasugusest legaliseerimisest või muudest formaalsustest. See kindlustunde võimaldab kodanikul või ettevõtjal proaktiivselt planeerida oma tegevust ja selle käigus tagada, et komisjoni teostatud mõjuhindamises välja toodud materiaalsed ja mittemateriaalsed tulud ja hüved ka reaalselt saadakse ⁽¹⁷⁾.

3.2.5 Komitee märgib, et praeguse süsteemi raames ei tekita 99 % umbes 1,4 miljonist igal aastal ELi siseseks otstarbeks esitatud apostillist mingeid probleeme. Komitee on seetõttu seisukohal, et komisjoni esitatud poliitikameetme valik halduskoostöö osas (mis tugineb siseturu infosüsteemile juhul, kui mitmekeelsete vormide alusel tekib põhjendatud kahtlus avaliku dokumendi ehtsuses) peaks andma häid tulemusi.

3.2.6 Komitee soovib, et komisjoni ettepanekus esitatud määratlus „põhjendatud kahtlus” tuleks ebakindluse ärahoidmiseks selgelt sõnastada. Sellega seoses teeb komitee järgmise muudatusettepaneku:

„2. Lõikes 1 osutatud põhjendatud kahtlus on seotud

- a) allkirja ehtsusega,
- b) dokumendile allkirjutanu pädevusega,
- c) pitseri või templi ehtsusega.”

3.2.7 Juhul, kui liikmesriik esitab selle uue määratluse kohase põhjendatud kahtluse tõttu ametliku teabenõude dokumendi väljastanud liikmesriigi asjaomastele ametiasutustele, peab ta isikut selgesõnaliselt teavitama selle teabenõude põhjustest.

3.2.8 Komitee usub, et kui siseturu infosüsteem on liikmesriikides ellu viidud ja jooksvad aruanded näitavad, et süsteem on stabiilne ja toimiv ning et liikmesriikide personal on omandanud vajalikud teadmised, siis vastatakse liikmesriikide vahelise haldusliku koordineerimise taotlustele palju kiiremini kui ettepanekus sätestatud tähtaja – ühe kuu – jooksul. Seega soovib komitee, et juhul, kui tulemused näitavad sellist märkimisväärset paranemist, peaks komisjon vähendama maksimaalset tähtaega kahe nädalani. See muudatus annab kodanikele ja ettevõtetele selgesti märku, et EL muudab ELi kodakondsuse reaalsuseks ja asetab kodanikud ELi poliitikameetmete keskmesse.

3.2.9 Komitee peab tähtsaks vajadust tasakaalustatud vastutuse süsteemi järele, millega hinnata, mil määral on liikmesriigid ettepanekut tegelikult rakendanud. Komitee soovib komisjonil viia igal aastal läbi võrdlusuuringuid liikmesriikide rakendamise tulemuslikkuse kohta.

3.3 Halduskoostöö

Komitee nõustub, et siseturu infosüsteemi (artikkel 8) kasutatakse juhtudel, kui liikmesriigi ametiasutusel tekib avaliku dokumendi või selle kinnitatud ärakirja autentsuses põhjendatud kahtlus, mida ei saa muul viisil kõrvaldada (artikkel 7). Komitee nõustub ka sellega, et liikmesriik määrab vähemalt ühe kesk-asutuse ja et teave kõigi kesk-asutuste määramise kohta koos nende kontaktandmetega tuleb edastada komisjonile (artikkel 9) ning et need kesk-asutused osutavad abi seoses artiklis 7 sätestatud teabenõuetega ja võtavad kõik muud vajalikud meetmed, et soodustada kõnealuse määruse kohaldamist (artikkel 10).

⁽¹⁷⁾ SWD(2013) 144 final.

3.4 Liidu mitmekeelsed standardvormid

Komitee nõustub, et liidu mitmekeelsed standardvormid sünni, surma, abielu, registreeritud partnerluse, äriühingu või muu ettevõtja õigusliku seisundi ja esindamise kohta peavad olema loodud ja esitatud lisades (artikkel 11) ning et neid vorme pakutakse nõudmisel kodanikele ja äriühingutele või muudele ettevõtjatele alternatiivina asjaomase liikmesriigi samaväärsetele avalikele dokumentidele ja et nad kannavad väljaandmise kuupäeva, allkirja ja väljaandja asutuse pitsarit (artikkel 12). Komitee nõustub samuti, et komisjon koostab üksikasjalikud suunised vormide kasutamise kohta (artikkel 13), samuti standardvormide elektroonilised versioonid (artikkel 14) ning et mitmekeelsetel standardvormidel on sama formaalne tõendusjõud nagu samaväärsetel avalikel dokumentidel ja liikmesriikide ametiasutused võtavad neid vastu ilma formaalsusteta (artikkel 15).

3.5 Seos liidu muude õigusaktidega

Komitee nõustub, et kõnealune määrus ei piira muude liidu õigusaktide ega nendega loodud halduskoostöö süsteemide kohaldamist (artikkel 16), samuti ei piira kõnealune määrus selliste rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamist, mille

osalisteks käesoleva määruse vastuvõtmise ajal on üks liikmesriik või mitu liikmesriiki, vaid on ülimuslik nende vahel sõlmitud konventsioonide suhtes ulatuses, mil need konventsioonid käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi (artikkel 18). Komitee nõustub samuti artiklis 17 toodud standardteksti lisamisega.

3.6 Üld- ja lõppsätted

3.6.1 Komitee nõustub, et liikmesriigid vahetavad ja edastavad teavet ja dokumente selleks, et kontrollida avalike dokumentide autentsust siseturu infosüsteemi kaudu (artikkel 19). Samuti on komitee nõus, et liikmesriigid edastavad komisjonile teabe nende määratud keskasutuste kohta, samuti teatavad nad komisjonile kõikidest hilisematest muudatustest kõnealuses teabes, ning et komisjon avaldab selle teabe (artikkel 20). Lisaks nõustub komitee ka sellega, et hiljemalt iga kolme aasta järel esitab komisjon Euroopa Parlamendile aruande kõnealuse määruse kohaldamise kohta (artikkel 21).

3.6.2 Komitee rõhutab, et artikliga 19, mille pealkiri on „Andmekaitse”, tuleb tagada, et teabe ja dokumentide vahetamine ja edastamine liikmesriikide vahel vastavalt ettepanekule kajastab ELi andmekaitse põhimõtteid.

Brüssel, 11. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”

COM(2012) 669 final

(2013/C 327/12)

Raportöör: **Mário SOARES**

Kaasraportöör: **Pavel TRANTINA**

20. novembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”

COM(2012) 669 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 26. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 154, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee peab komisjoni algatust üldjoontes kiiduväärseks, iseäranis selle püüdi võidelda noorte tööpuudusega, ent leiab, et teatise sisu ei vasta pealkirjas „Hariduse ümbermõtestamine” väljenduvale ambitsioonikusele.

1.2 Praegune majandus- ja sotsiaalkriis surub Euroopa Liidu riikidele, eeskätt neile, mille suhtes kohaldatakse eelarve kohandamise programme, eelarveotsustes peale piiranguid – olukord, mida teravdab veelgi ELi enda eelarve vähendamine. Komitee hoiatab, et hariduseelarvete kärpimine peidab endas ohtu, et vajalikuks peetud algatustest ja ettepanekutest saavad vaid hea tahte avaldused.

1.3 Olles teadlik käsitlemist vajavatest olulistest puudustest haridussüsteemis ja lahendust ootavatest probleemidest koolide ja töökohtade seotuse alal, soovib komitee edastada järgmised soovitused.

Euroopa institutsioonid peaksid

1.3.1 läbi vaatama praegused haridus- ja koolitusandmete kogumise, esitamise ja tõlgendamise mehhanismid, et tagada nende läbipaistvus ja võrreldavus;

1.3.2 läbi vaatama ka Euroopa praegused haridusprotsessid ja juba kasutuselolevad eri vahendid, samuti hoolitsema iseäranis kvaliteedi tagamise Euroopa standardite ja suuniste muutmise eest;

1.3.3 ellu rakendada praegu kavandatavad meetmed, hõlmates need teistesse algatustesse, mille eesmärk on integreerida noored tööturule, sh iseäranis algatuse „Noorte liikuvus” tööhõive ja ettevõtluse tegevuskavva;

1.3.4 kindlustama, et ELi järgmises eelarves eraldatakse kogu programmi ja eeskätt hiljuti heaks kiidetud noorte tööhõive algatuse jaoks vajalikud vahendid.

Liikmesriigid peaksid

1.3.5 läbi vaatama tööhõive ja kvaliteetsete avalike teenustega seonduva poliitika ja/või seda tulevikkuvaatavalt ajakohastama, veendumuses, et hariduseesmärkide täielikuks saavutamiseks peavad sellesse sektorisse tehtavate investeeringutega kaasnema tööga seotud, sotsiaalsed ja majanduslikud poliitikameetmed, mis toetavad jätkusuutlikku majanduskasvu ja jõukust, tagades sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide täieliku kaasatuse sellesse protsessi;

1.3.6 edendama ettevõtlusalaste oskuste lisamist hariduspoliitikasse ja -programmidesse. Koolis nende oskuste omandamist võiks sobival juhul täiendada töökohas toimuva õppega ja toetades ettevõtete osalemist koolide propageeritavates skeemides;

1.3.7 julgustama hariduse ja koolituse dualsete süsteemide kasutuselevõttu koolides. Kõnealused süsteemid ühendavad klasisiruumis õppimise töökohal saadava kogemusega, suurendades haridusasutuste ja ettevõtete hulgas teadlikkust selliste algatuste tähtsusest;

1.3.8 vaatama viivitamatult läbi kutsehariduse ja -koolituse ning tööhõive vahelised seosed, et jõuda paremale arusaamale võimalikest puudujääkidest ja kujundada välja selline kutsekoolitus, mis tööpoolest vastab tööturu vajadustele;

1.3.9 tagama, et on loodud tingimused, mis võimaldavad igapäev osaleda jätkuõppes ja parandada oma väljaõpet (kursused edasijõudnutele ja ümberõpe), võttes nõuetekohaselt arvesse õigust hea kvaliteediga elukestvate õppele;

1.3.10 tunnustama ja hindama mitteformaalset õpet loomingu- ja uuenduslikul viisil, tõstes väljaspool ametlikku süsteemi omandatud oskused rohkem esile ja suurendades mitteformaalse ja formaalse õppe omavahelist täiendavust ning edendades samal ajal võrdseid võimalusi;

1.3.11 võtma vastu ühised reeglid ja põhimõtted, mille abil määratleda kvaliteedikriteeriumid süsteemide jaoks, mis tagavad mitteformaalse õppe tunnustamise ja valideerimise;

1.3.12 investeerima heade õpetajate koolitusse ja värbamisse, parandades nende akadeemilist ja erialast väljaõpet, püüdes õpetajate värbamisel tagada soolist tasakaalu ja pakkudes neile sobivaid töö-, palga- ja karjääritingimusi, et muuta õpetamine nooremate põlvkondade jaoks ligi tõmbavamaks;

1.3.13 käsitama haridus- ja koolituseelarveid investeeringuna tulevikku ja püsiva vajadusena, et olla võimelised täitma kohustust tagada kõigile kvaliteetne ja asjakohane haridus, vältides kärpeid, mis raskendavad selle kohustuse täitmist;

1.3.14 kaasama kõik sidusrühmad (sh noorte- ja kogukondlikud organisatsioonid, koolid ja õpetajad, lapsevanemad ja hooldajad, ettevõtted ja liidud jne) haridusmeetmete kujundamisse ja seiresse ning võimalike probleemide väljaselgitamiseks, samuti noortele hariduse andmise ja nende koolitusse ning ühiskonda lõimimise, esitades selged eesmärgid ning tagades korrapärase hindamise ja piisavad vahendid jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Sotsiaalpartnerid peaksid

1.3.15 võtma endale vastutuse ja rakendama asjakohaselt ellu noorte tööhõive tegevusraamistikku, mis kiideti heaks nende ühises tööprogrammis aastateks 2012–2014, keskendudes seosele hariduse, noorte ootuste ja tööturu vajaduste vahel ning võttes samas arvesse noorte üleminekut koolist tööturule, et suurendada üldiselt tööhõivemäärasid.

2. Sissejuhatus

2.1 Haridus on sageli komitee arutelude keskmes ja seepärast tervitab komitee komisjoni teatistes esitatud väidet, et „investeeringud haridusse ja koolitusse on ülioluline, et suurendada

tootlikkust ja majanduskasvu”⁽¹⁾. Samuti jagab komitee dokumendis väljendatud muret Euroopa tööturgudel toimivate suurte muutuste pärast, mis näitavad, et haridussüsteemid tuleb ümber korraldada, et leida lahendused nende kõigile võimalikele vigadele ja puudustele.

2.2 Komitee on kaasa aidanud hariduse tunnustamisele ühe peamise inimõigusena, koostades hulgaliselt arvamusi⁽²⁾, milles komitee väljendab selgelt, et hariduse peamine eesmärk on jätkuvalt õpetada inimestele, kuidas olla vaba, kriitilise mõtlemisega ja iseseisev isik, kes on võimeline andma oma panuse selle ühiskonna arengusse, milles ta elab, ja mõistma, et nad jagavad ühiseid väärtusi ja kultuuri.

2.3 Komitee on veendunud, et õpetajate koolituse ühe osana tuleks tähelepanu pöörata ka ajakohastele suhtlusoskustele, mis peaksid aitama muuta koolielu asjakohaseks ja huvitavaks⁽³⁾.

2.4 Komitee nõustub ka sellega, et kiiresti on vaja anda sidus ja valdkonnaülene poliitiline vastus mitmele kesksel küsimusele: endiselt kõrge koolist väljalangemise määr Euroopas, töötajate vähenemine osalus elukestvas õppes, miljonid endiselt madala haridustasemega inimesed, ebapiisav lugemisoskus alla 15-aastaste laste hulgas ja noorte massiline tööpuudus mõnes ELi liikmesriigis.

2.5 Komitee kardab siiski, et Euroopa riikides valitseva kriisilukorra valguses läheb teatistes väljapakutud algatuste väärtus kaotsi. Eelarvekärped, iseäranis hariduse ja koolituse valdkonna jaoks eraldatud vahendites, võivad raskendada üliõpilaste ebavõrdse stardipositsiooni korrigeerimist ja kõigile kvaliteetne hariduse võimaldamise edendamist⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 67–72; ELT C 161, 6.5.2013, lk 27–34; ELT C 11, 15.1.2013, lk 8–15; ELT C 299, 4.10.2012, lk 97; ELT C 191, 29.6.2012, lk 103; ELT C 76, 14.3.2013, lk 1; ELT C 181, 21.6.2012, lk 154; ELT C 143, 22.5.2012, lk 94; ELT C 181, 21.6.2012, lk 143; ELT C 68, 6.3.2012, lk 11; ELT C 318, 29.10.2011, lk 50; ELT C 68, 6.3.2012, lk 1; ELT C 318, 29.10.2011, lk 142; ELT C 318, 29.10.2011, lk 1; ELT C 132, 3.5.2011, lk 55; ELT C 21, 21.1.2011, lk 66; ELT C 255, 22.9.2010, lk 81; ELT C 318, 23.12.2009, lk 113; ELT C 128, 18.5.2010, lk 10; ELT C 224, 30.8.2008, lk 100; ELT C 204, 9.8.2008, lk 95; ELT C 151, 17.6.2008, lk 45; ELT C 218, 11.9.2009, lk 85; ELT C 151, 17.6.2008, lk 41.

⁽³⁾ Survey of Schools: ICT in Education (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>).

⁽⁴⁾ UNESCO algatuse „Haridus kõigile” 2012. aasta seirearuandes kritiseeritakse asjaolu, et edasiliikumine algatuse eesmärkide suunas on takerdunud, ning jõutakse lõpuks järeldusele, et kui haridussüsteemide ülesanne on anda kodanike jaoks positiivseid tulemusi, peavad need süsteemid rajanema piisaval ja jätkusuutlikul rahastamisel. OECD on hiljutistes avaldustes märkinud, et nii raha säästmise kui kindlate investeeringute aspektist on valitsuste jaoks parim, kui riiklik haridussüsteem keskendub kvaliteedile ja võrdsusele. Kogukonnad ja ebasoodsas olukorras olevad inimesed tuleks kaasata, sest ainult nii on võimalik saavutada kvaliteetne haridussüsteem. (OECD rahvusvaheline hariduskonverents teemal „Quality and dialogue key to public education”, 4. veebruar 2013).

2.6 Kuigi hariduse eest vastutavad liikmesriigid, on ka ELil täita tähtis roll nii avatud koordineerimise meetodi kaudu erinevate haridusministrite koostöös kui ka Euroopa tasandi andmekogumismehhanismide ja selliste erinevate Euroopa haridusalgustuste kaudu, nagu Bologna ja Kopenhaageni protsess, Brugge kommünikee, Euroopa ainepunktisüsteem, (ECTS), Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem (ECVET), Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (EQF) ja kvaliteedi tagamise Euroopa standardid ja suunised (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Kodanikuühiskonnas laialdaselt väljendatud mure, et valitseb ebakõla praeguste noorte oskuste ja ettevõtete nõuete vahel ning et üleminek kooli ja tööelu või töötuse ja töötamise vahel on keeruline, on asjakohane ja järelikult tuleb sellega tegelda. Seepärast tervitab komitee iseäranis komisjoni otsust arendada edasi hariduse ja tööhõive valdkondade vahelist koostööd, edendada ühiseid algatusi ja meetmeid, et muuta üleminek koolist tööle sujuvamaks, vähendada liikuvustõkkeid ELis, parandada otsustavalt tööturu toimimist ja tagada võrdsed võimalused. Komitee ärgitab komisjoni ja liikmesriike järgima seda lähenemisviisi, toetades samas Euroopa sotsiaalmudelit ja tugevdades sotsiaalset ühtekuuluvust.

2.8 Komitee tervitab noorte tööhõive uut tegevusraamistikku, mille sotsiaalpartnerid koostasid oma ühise tööprogrammi 2012–2014 keskse osana ja mida esitleti esmakordselt 14. märtsil 2013 toimunud kolmepoolsel sotsiaaltippkohtumisel.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee märgib heameelega, et komisjon pöörab erilist tähelepanu võitlusele noorte tööpuudusega neljas keskses valdkonnas: kvaliteetne haridus ja koolitus, töökohas toimuva praktilise õppe kaasamine, praktikavõimaluste ja duaalsete õppemudelite kaasamine ning partnerluste edendamine ühiste eesmärkide saavutamiseks.

3.2 Teatise pealkiri vihjab kaugeleulatuvale püüdlusele, milleni selle sisu ei küündi – ilmselt komisjoni soovi tõttu keskenduda oma töös üheleainsale eesmärgile. Komitee arvates oleks dokumendis võidud minna kaugemale ja selleks võinuks käsitleda selliseid pakilisi teemasid/väljakutseid nagu praegune demograafiline olukord Euroopas, energia ja ränne, mis nõuaksid

märksa terviklikumat vastust. Samuti tuleks tulevikus arvesse võtta muid uuringuid, nt ÜRO ja UNESCO koostatud värsked uuringud ⁽⁶⁾.

3.3 Komisjoni ettepanekut silmas pidades hoiatab komitee, et haridust ei käsitataks vaid puhtalt tööalaste oskuste arendamise ja tööalase konkurentsivõime suurendamise vahendina ⁽⁷⁾. Komitee kordab oma veendumust, et tööalane konkurentsivõime ei sõltu mitte ainult põhioskuste ja praktilise kogemuse omandamisest, vaid ka sellistest omadustest ja hoiakutest nagu kodanikuaktiivsus, eneseareng ja heaolu. Seega võib tööalast konkurentsivõimet käsitada küll eesmärgina, mis väärrib järgmist hariduse ümberhindamise raames, ent seda ei tohiks tõlgendada liiga kitsalt.

3.4 Komitee toonitab, et haridusse investeerimise eesmärkide täielikuks saavutamiseks peavad sellega kaasnema tööga seotud, sotsiaalsed ja majanduslikud poliitikameetmed jätkusuutliku majanduskasvu ja jõukuse toetamiseks. Komitee on varem soovitanud, et iseäranis kriisi arvestades vaataksid EL ja liikmesriigid läbi tööhõive ja kvaliteetsete avalike teenustega seonduva poliitika ja/või ajakohastaksid seda tulevikkuvaatavalt, keskendudes rohkem konkreetsetele rühmadele (lapsed, erivajadustega täiskasvanud, rändajad jne), ning et kõigisse neisse poliitikameetmetesse lisataks sooline mõõde ja kodanikuühiskonna organisatsioonide täielik osalus ⁽⁸⁾.

3.5 Tööturul vajtatavate oskuste ning noorte ja töötajate üldisel omandatud oskuste vahelise ebakõla tunnistamine muudab veelgi pakilisemaks vajaduse siduda selle lahknevuse käsitlemiseks omavahel kool ja tööelu. Samuti on selge, et koolitunnid ja töötunnid ei ole ega saagi olla samad.

3.6 Komitee tervitab Euroopa Ülemkogu hiljutist otsust käivitada noortegarantii, mille eesmärk on tagada kõigile alla 25-aastastele noortele nelja kuu jooksul pärast haridustee lõpetamist või töötuks jäämist ligipääs headele töövõimalustele, jätkukoolituse või praktikakoht.

⁽⁶⁾ Hiljutiste ja kaugeleulatuvate sotsiaalsete muutuste valguses tegi kaksteist rahvusvahelist hariduseksperti 12.–14. veebruaril 2013 UNESCO peakorteris Pariisis algust nimetatud organisatsiooni 20. sajandil koostatud olulisimate haridusalaste aruannete kriitilise läbi vaatamisega. Käsitleti järgmisi aruandeid: Edgar Faure, „Learning to Be” (1972) ja Jacques Delors'i aruanne „Learning: The Treasure Within” (1996) – www.unesco.org.

⁽⁷⁾ Mõisted „tööalane konkurentsivõime” ja „töökohtade loomine” ei tähenda sedasama ega väljenda sama kontseptsiooni. Kui „töökohtade loomine” on terviklik nähtus, mis hõlmab riigi, tööandjate ja töötajate vahel jagatud vastutust ning nõuab sotsiaaldialoogi ja läbirääkimisi, siis „tööalane konkurentsivõime” näib viitavat vaid töötajate individuaalsele vastutusele.

⁽⁸⁾ ELT C 18, 19.1.2011, lk 18.

⁽⁵⁾ Kõik akronüümid viitavad ingliskeelsetele nimetustele.

3.7 Siiski juhib komitee tähelepanu asjaolule, et tööpuuduse praegune tase puudutab lisaks noortele ka eakamaid töötajaid. Seepärast tuleks nende eakamate töötajate oskusteavet kasutada mitte ainult noorte abistamiseks töö leidmisel, vaid ka mitmekesiste kogemuste kaudu omandatud teadmiste edasiandmiseks.

3.8 Komitee kahetseb, et komisjon jättis kasutamata kõnealuse teatisega avanenud võimaluse tunnustada rolli, mida mitteformaalne haridus võib täita formaalhariduse täiendajana, ning juhib tähelepanu Strasbourg'i sümposioonil osalenute üleskutsesele algatada ühine pika- ja keskpika perspektiiviga protsess mitteformaalse hariduse tunnustamiseks Euroopas⁽⁹⁾.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Põhioskused ja valdkonnaüleused oskused

4.1.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et „jõupingutused tuleb suunata valdkonnaülestele oskustele, eelkõige ettevõtluslaste oskuste arendamisele,“ ent leiab, et esimese sammuna tuleb kanda hoolt selle eest, et kõik omandavad põhioskused. Samuti nõustub komitee väitega, et keeleõppele tuleb ka edaspidi pöörata erilist tähelepanu. On tõsi, et noortel, kes on omandanud head põhi- ja valdkonnaüleused oskused (nt meeskonnatöö, mitme keele valdamine, IT-vahendite kasutamise oskus, otsustusprotsessis osalemise oskus jne), on vähem raskusi tööturule sulandumise ja ettevõtlusmaailmas hakkamasaamisega.

4.1.2 Ettevõtlusalased oskused on kindlasti oluline element, arvestades, et need ei ole suunatud mitte ainult ettevõtete loomisele. Ettevõtlusvalmiduseta ei ole elus võimalik palju saavutada, iseäranis sellistel rasketel aegadel. Seepärast on nende oskuste lisamine hariduspoliitikasse ja -programmidesse väga teretulnud.

4.1.3 Ettevõtliku vaimu arendamiseks võib lisaks õppekavades käsitletavale olla oluline ka võimalus osaleda ettevõttes või organisatsioonis toimivas õppes, samuti ettevõtete ja organisatsioonide julgustamine osalema koolide propageeritavates skeemides. Komisjon ja liikmesriigid peaksid läbipaistvamalt defineerima, mida tähendab võrdne ligipääs asjakohastele õppe- ja eluks vajalike oskuste programmidele, ning määratlema sidusa näitajate kogumi, mis võimaldaks võrdlemist eri tasanditel ja saadud tulemuste hindamist, kaasates seejuures sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna.

⁽⁹⁾ Sümposioon toimus 14.–16. novembril 2011 ning selle korraldasid ühiselt Euroopa Komisjon ja Euroopa Nõukogu koos mitme noorteorganisatsiooniga, nagu Euroopa noortefoorum, programmi "Aktiivsed noored" eest vastutav Saksamaa riiklik agentuur JUGEND für Europa ja SALTO kooolitus- ja koostöökeskus (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.4 Komitee leiab siiski, et ettevõtliku vaimu kogu potentsiaali vallandumiseks peab see olema seotud meeskonnavaimuga – ka seda tuleks haridusprotsessi käigus lastes ja noortes arendada.

4.1.5 Ka edaspidi tuleb erilist tähelepanu pöörata STEM-ainevaldkondadele (loodusteadused, tehnoloogia, inseneriteadused ja matemaatika)⁽¹⁰⁾, sest need jäävad huvide keskmesse ühiskonnas, milles domineerivad tehnoloogia ja tehnoloogiline areng, ning seetõttu, et nõudmine heade kutseoskustega ja märkimisväärtete teaduslike teadmistega töötajate järele kasvab veelgi⁽¹¹⁾. Siiski on oluline, et neid teemasid käsitletakas kasutajasõbralikumal, loomingulisemal ja seega ligitõmbavamal moel, mis soosib ka soolise tasakaalu paranemist⁽¹²⁾.

4.1.6 Dokumendis ei viidata ei kriisi ega kohanemismeetmete mõjule teaduste ja teadusuuringute valdkonnas ning selle valdkonna sidusrühmadele (teadlased, akadeemikud, ülikoolid) ega ka ELi eri riikides toimuvale ajude äravoolule. Komitee on mitmes arvamuses⁽¹³⁾ märkinud vajadust tegutseda Euroopa teadusruumi lõpuleviimise nimel ning väitnud, et teadlaste, teaduslike teadmiste ja tehnoloogia vaba liikumine peab kujunema siseturu nn viiendaks vabaduseks.

4.2 Kutseoskused

4.2.1 Komitee jagab komisjoni muret hariduse ja tööturu vahel valitseva ebakõla pärast. On selge, et tööturuga eri sammu käiv haridussüsteem võib luua mitte ainult ebapiisavaid oskusi, vaid – mis veelgi halvem – viia ka töötuseni⁽¹⁴⁾. Komitee nõustub, et rohkem tähelepanu tuleks pöörata sellele, et kutseharidus ja -koolitus läbi vaadata ja jõuda vastastikkumale paremale arusaamisele nende ja tööturu vahelistest seostest, eesmärgiga tagada, et hariduspool vastab tööpoolest tööturu nõuetele. Samuti rõhutab komitee, et tööturu vajadustele vastava kutsehariduseni jõudmiseks on hädavajalik kaasata sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskond⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Akronüüm STEM põhineb inglise keelel.

⁽¹¹⁾ Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse (CEDEFOP) andmetel võib 2020. aastaks suureneda nõudlus kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu järele 16 miljoni inimese võrra ning keskmise kvalifikatsiooniga tööjõu järele 3,5 miljoni inimese võrra, samal ajal võib nõudlus madala kvalifikatsiooniga tööjõu järele väheneda 12 miljoni inimese võrra.

⁽¹²⁾ Mitmed eri liikmesriikides teostatud projektid on näidanud, et matemaatika õpetamist on võimalik ligitõmbavamaks muuta.

⁽¹³⁾ ELT C 95, 23.4.2003, lk 48; ELT C 218, 11.9.2009, lk 8; ELT C 306, 16.12.2009, lk 13; ELT C 132, 3.5.2011, lk 39; ELT C 318, 29.10.2011, lk 121; ELT C 181, 21.6.2012, lk 111; ELT C 299, 4.10.2012, lk 72; ELT C 229, 31.7.2012, lk 60; ELT C 44, 15.2.2013, lk 88; ELT C 76, 14.3.2013, lk 43; ELT C 76, 14.3.2013, lk 31.

⁽¹⁴⁾ UNESCO muudetud soovitusel tehnilise ja kutsehariduse kohta tuuakse välja, et arvestades praegusele ajale iseloomulikku tohutut teaduslikku, tehnoloogilist ja sotsiaal-majanduslikku – käimasolevat või kavandatud – arengut, eeskätt üleilmastumist ning revolutsiooni info- ja kommunikatsioonitehnoloogias, peaksid tehniline ja kutseharidus olema iga riigi haridusprotsessi elutähtsad aspektid (UNESCO, 2001).

⁽¹⁵⁾ Memorandum kutsehariduses ja -koolituses tehtava koostöö kohta Euroopas – Berliin, 10.–11. detsember 2012.

4.2.2 IKT valdkonna oskuste õpetamisel ja sertifitseerimisel on tööturu jaoks tohtu tähtsus: seepärast tuleks investeerida asjakohastesse programmidesse, et tagada eeskätt noorte naiste puhul nende oskuste omandamine kutsehariduses ja kõrghariduses. Komitee toetab ettepanekut kehtestada Euroopa kvaliteedimärk tööstuse ning koolituse ja sertifitseerimise jaoks IKT valdkonnas.

4.2.3 Komitee kinnitab taas, et igal üksikisikul on õigus teadmiste ja oskuste kogumile, mis võimaldavad tal tööelus ja ühiskonnas täiel määral osaleda. Õigus kutseõppele tuleks tagada mitte ainult noortele, kes edasi tööturule liiguvad, vaid kõigile töötajatele, et võimaldada neil oma oskusi ajakohastada ja tulla toime praegu toimuvatest muutustest tulenevate väljakutsetega. Töölalane konkurentsivõime ei puuduta mitte ainult noori.

4.2.4 Töökohas toimuval õppel, iseäranis duaalsetel süsteemidel, mis ühendavad klassiruumis õppimise töökohal saadava kogemusega, võib olla tähtis roll töökohtade loomiseks vajalike muutuste läbiviimisel⁽¹⁶⁾, ent need süsteemid peavad olema haridussüsteemi osa, mis nõuab asjaomaste erinevate osaliste rollide selgitamist. Äärmiselt oluline on suurendada koolides ja ettevõtetes teadlikkust seda tüüpi õppimisest⁽¹⁷⁾.

4.3 Avatud ja paindliku õppe soodustamine

4.3.1 Tõsiasja tunnustamine, et mudelid muutuvad enneolematu kiirusega (üleminek tööstusühiskonnast teadmishiskonda ja sealt võrguühiskonda), nõuab loomingulisemat ja uuenduslikumat lähenemisviisi, mis seostaks erinevad eluvaldkonnad ja tegevused, tunnustaks ja väärtustaks edu, rajaks sildu kultuuri, üld- ja kutsehariduse ning tööturu vahele, samuti suurendaks mitteformaalse ja formaalhariduse täiendavust, edendades samas võrdseid võimalusi.

4.3.2 Õppimise soosimisel on mõtet, kui inimestel on võimalik sellest kasu saada ja kui see ülesanne ei sõltu ainult pingutusest, mille iga inimene saab teha ja peab tegema. Vastasel juhul jäävad rühmad, kes juba iseenesest on kõige ebasoodsamas olukorras või tõrjutud, tervikuna eraldatuks. Seepärast märgib komitee kasvava murega, et täiskasvanuhariduse programmides osalemine on ikka veel väga tagasihoidlik; komisjoni andmetel on täiskasvanute osalus elukestvas õppes ELis keskmiselt 8,9 % ja seitsmes liikmesriigis vaevalt 5 %.

⁽¹⁶⁾ Teistes mainitakse kasvupotentsiaaliga sektoritena järgmisi: info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, tervishoid, vähese CO₂-heitega tehnoloogia, personaalsed teenused, äriteenused, merenduspoliitika ja keskkond või sektorid, kus toimuvad suured muutused ja mis seetõttu nõuavad paremate oskustega tööjõudu.

⁽¹⁷⁾ Austria kogemused duaalse süsteemiga on hea tava näide. Selle süsteemi rakendamiseks vajalike tingimuste ja seniste tulemuste põhjalik analüüsimine oleks põhjendatud.

4.3.3 Menetlused väljaspool kooli omandatud teadmiste (mitteformaalne haridus) tunnustamiseks on praegu liiga vormilised ja vajavad parandamist. Samuti tuleb rõhutada, et otsused peavad olema asjaomaste sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise tulemus ning et riik peaks vastutama selle eest, et tunnustamisel oleks tagatud kvaliteet. Tunnustamismenetlused võivad tulemuslikumalt aidata mitteformaalse hariduse eelised iseäranis sotsiaalpartnerite hulgas paremini nähtavale tuua. Samuti on tähtis anda võimalikult ulatuslikku ja lihtsasti mõistetavat teavet oskuste tunnustamise ja valideerimise viiside kohta, tagamaks, et kõik sellest kasu saavad.

4.3.4 Eeskätt noorte hulgas valitseva suure tööpuuduse ajal on avatumate ja paindlikumate lähenemisviiside leidmine oskuste omandamisele Euroopa peamine väljakutse keskmises ja pikas perspektiivis. Nende väljakutsetega toimetulekuks tuleb liikmesriikidel muu hulgas:

- a) tagada kõigile juurdepääs elukestvale õppele, mis aitab parandada oskusi ja saavutada ligipääsu kõrgema kvalifikatsiooniga töökohtadele, st saavutada strateegias „Euroopa 2020” määratletud kaasava majanduskasvu eesmärk;
- b) tagada noortele võimalus konsulteerida karjäärinõustamise spetsialistidega;
- c) parandada sotsiaaldialoogi raames kokku lepitud praktiliste, uuenduslike ja loominguliste meetmete abil nende koolitust (täiendus- ja ümberõpe), kes juba töötavad või sooviksid töötada, ent kelle akadeemilised või mitteakadeemilised oskused ei ole piisavad. Nendes algatustes tuleks arvesse võtta kõnealuste töötajate vanust, kogemusi ja teadmisi;
- d) sätestada õigus kvaliteetsele sertifitseeritud tööalasele koolitusele, määratledes kõigi töötajate koolitustundide arvu aastas, sõltumata nende kvalifikatsioonist või lepingutüübist;
- e) toetada ettevõtetes oskuste ajakohastamise kavade väljatöötamist, kaasates nii töötajad kui tööandjad, võttes eeskätt VKEde puhul arvesse ettevõtjate olukorda, toimides seega kooskõlas ELi tasandil sotsiaalpartnerite vahel sõlmitud lepetega;
- f) toetada algatusi, mille eesmärk on rohkem esile tõsta väljaspool formaalharidust omandatud oskusi, parandades mitteformaalse õppe tunnustamist ja tagades selle kvaliteedi.

4.3.5 Komitee toetab komisjoni kavatsust luua Euroopa oskuste ja kvalifikatsioonide piirkond, et kindlustada suurem ühtsus ja läbipaistvus oskuste ja kvalifikatsioonide tunnustamisel ELis.

4.4 Euroopa õpetajate ja koolitajate toetamine

4.4.1 Komitee jagab tunnustust, mis teatise on omistatud õpetajate ja koolitajate keskele rollile õppimise täiustamisel ning laste ja noorte julgustamisel omandama oskusi, mida nad vajavad üleilmastumise väljakutsetega toimetulekuks. Koolitusse investeerimine ning kõrgetasemeliste õpetajate ja koolitajate värbamine on seega vajalik ja positiivne strateegia.

4.4.2 Väide, et heade õpetajate ja koolitajatega võib palju saavutada, ei tähenda aga, et õpetamine üksi määrab ära, kuidas õpilased õpivad, või et võiks alahinnata sotsiaal-majanduslikku konteksti, milles see toimub.

4.4.3 Kaugeleulatuvate majanduslike, sotsiaalsete ja tehnoloogiliste muutuste taustal tuleks õpetamist kui elukutset vaadelda keske osisena sellise kvaliteetse hariduse edendamisel, mis suudab kohanduda praegustele nõudmistele. Sellest aspektist omandavad määrava tähtsuse õpetajate akadeemilise ja erialase hariduse parandamine, asjakohaste palga- ja karjääritingimuste pakkumine ning selle elukutse noorte jaoks ligitõmbavamaks muutmine. Äärmiselt tähtis on kindlustada õpetajate värbamisel ka parem sooline tasakaal.

4.4.4 Komitee märgib, et õpetajate töölevõtmisel on soovitatav arvestada mitmekülgusega, eelkõige etnilise päritolu, kultuuri, religiooni, vanuse, jmt seisukohast. Lisaks tuleb inimeste vaba liikumise ja rände kontekstis eelkõige suurendada keeleoskust ja kultuuridevahelise suhtlemise oskust nii laste ja noorte kui ka õpetajate seas, et koostöö sujuks ka siis, kui emakeeled on erinevad. Õpetajatele tuleb tagada vastav koolitus, mis aitaks neil tegeleda koolist väljalangenutega või ebasoodsas olukorras lastega, kes kuuluvad sotsiaalses riskirühmadesse või kannatavad tõrjutuse all. Seega on vaja nüüdisaegseid õpetajaid, kes suudaksid kohaneda mitmekultuurilise ja mitmekesise õppe- ja töökeskkonnaga (¹⁸).

4.5 Hariduse rahastamine

4.5.1 Komitee tervitab komisjoni võetud kohustust keskenduda rohkem hariduse rahastamisele, avades peamiste osalistega arutelu haridusse investeerimisega kaasneva kasu üle (¹⁹). Samuti toetab komitee mõtet teha koostööd sotsiaalpartneritega, et uurida, kuidas suurendada kvaliteetse töökohal õppimise võimalusi.

(¹⁸) ELT C 151, 17.6.2008, lk 41; ELT C 218, 11.9.2009, lk 85.

(¹⁹) UNESCO on avaldanud uue uuringu, milles analüüsitakse ettevõtete ja erasihtasutuste panuseid hariduses. Uuringust nähtub, et sellised panused kokku ei moodusta rohkem kui 683 miljonit USA dollarit aastas. Võrdluseks: see moodustab 0,1 % maailma kahe suurima naftafirma kasumist ja vastab kahe Airbus A380 tüüpi lennuki maksumusele. See on tegelikkuses väga väike summa, võrreldes 16 miljardi USA dollariga aastas, mida oleks tarvis, et kõik lapsed saaksid käia algkoolis. Esitlus Davosi foorumil, 23. jaanuar 2013.

4.5.2 Komitee märgib rahuloluga, et liikmesriigid edendavad riiklike arutelusid jätkusuutlike rahastamismehhanismide üle hariduse ja koolituse valdkonnas. Ent sellele teemale pühendatud tähelepanust hoolimata väheneb hariduse ja koolituse rahastamine paljudes liikmesriikides (²⁰). Komitee rõhutab, kui tähtis on kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid ulatuslikult ja pidevalt kogu protsessi. Komitee tervitab püüdeid kaasata erasektor haridussektori, eeskätt kutsehariduse ja -koolituse rahastamisse, ent soovib samas sellistel juhtudel välja töötada selged kriteeriumid eri sektorite (avalik sektor, erasektor ja muud sektorid) vahel jagatud vastutuse kohta. See ei tohi tähendada, et riigid vabastatakse vastutusest riiklike või rahvusvaheliste kohustuste eest, mille nad on võtnud eesmärgiga tagada asjakohane rahastamine ja kvaliteetne haridus kõigile (²¹).

4.5.3 Komitee kinnitab rõhutatult, kui olulised on noorte liikuvuse jaoks sellised programmid nagu „Erasmus“, „Erasmus Mundus“ ja „Aktiivsed noored“, mille panus noorte individuaalsesse arengusse, oskustesse ja kvalifikatsioonidesse on leidnud üldist tunnustust. Seepärast tuleks uues mitmeaastases finantsraamistikus suurendada nende programmide rahastamist, samuti parandada osalejate valiku menetlust, et tagada kõigile võrdsed, õiglased ja tõelised võimalused, julgustades programmide kaudu teatud riskirühmi neis algatustes osalema ja pakkudes lahendusi, et ületada rahalistest vahenditest ja kvalifikatsioonidest tulenevad takistused, millega paljud õpilased ja noored silmitsi seisavad.

4.6 Partnerlus

4.6.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et olulisel kohal on tihedam koostöö hariduse ja koolituse valdkonna eri osalejate ja sotsiaalsete rühmade vahel; partnerlused võivad pakkuda rikastavat kogemustevahetust ja võimaldavad integreerida haridusprotsessi igapäevasesse, kes suudab pakkuda ja/või ajakohastada konkreetseid ja iseäranis tööturul nõutud oskusi.

4.6.2 Komitee rõhutab, kui oluline on kaasata kõik sidusrühmad (sh noorte- ja kogukondlikud organisatsioonid, koolid ja õpetajad, lapsevanemad ja hooldajad, ettevõtted ja liidud, kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ja muud riigiasutused) kooliellu, esitada selged eesmärgid ning tagada korrapärane hindamine ja piisavad vahendid jätkusuutlikkuse tagamiseks. Komitee loodab, et programm „Erasmus kõigile“ annab otsustava panuse selliste partnerluste toetamisse, soodustamisse ja edendamisse, mille abil püütakse tagada kvaliteetne haridus ja võrdsed võimalused. Haridus on terviklik protsess ja nõuab

(²⁰) Eurydice'i aruanne „Funding of Education in Europe 20-2012. The Impact of the Crisis.“ (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf)

(²¹) Kohustus tagada kvaliteetne haridus sisaldub kõigi riikide põhiseadustes ning rahvusvahelisel tasandil UNESCO haridustele pühendatud maailmakonverentsi lõppdeklaratsioonis (1990, Jomtien) ja ÜRO aastatuhande arengueesmärkides (2000, New York), mille on allkirjastanud kõik ELi liikmesriigid.

seepärast kõrgetasemelist karjäärinõustamist, mis oleks kombineeritud kutsenõustamise teenusega. Lisaks tuleks levitada häid tavasid, mida järgitakse paljudes koolides, mida väljaspool koolitunde kasutatakse kultuuri-, koosolekute ja täiendusõppe keskustena, mis pakuvad võimalusi eri põlvkondadele ja eri ühiskonnarühmadele.

4.6.3 Komitee tunnustab noorteühenduste väärtust noorte osaluse kujunemises ja nende panust noori praegusel hetkel puudutavate tohutute probleemide lahendamisse. Siia hulka kuulub loomulikult noorte tööpuudus, mille äärmiselt kõrge

määr on täiesti vastuvõetamatu. Partnerluste loomine nende organisatsioonidega, et suurendada nn pehmete oskuste, nagu korralduslikud, suhtlus-, juhiomadused, algatusvõime, võõrkeelte oskus jne, omandamist, võib olla positiivne strateegia, eeldusel et tagatud on ka selle rakendamiseks vajalikud vahendid ⁽²²⁾.

4.6.4 Komitee tervitab mõtet luua liikmesriikides noortegarantiid, mida rahastatakse mitmeaastase finantsraamistiku raames erifondist, ent leiab, et 6 miljardit eurot on selgelt ebapiisav, arvestades, et osa sellest summast on juba eraldatud Euroopa Sotsiaalfondist.

Brüssel, 10. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

⁽²²⁾ Bathi Ülikooli / GHK 2012. aasta aruanne tõi esile formaalhariduse mõju noorte tööalasele konkurentsivõimele ning noorteorganisatsioonide võimaliku tähtsuse selles protsessis.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta”

COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD)

(2013/C 327/13)

Raportöör: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

15. jaanuaril 2013 otsustasid Euroopa Parlament ja nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta”

COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 26. märtsil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 52, erapooletuks jäi 28 komitee liiget.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Komisjoni esitatud õigusakti ettepaneku õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114 ⁽¹⁾. Sellest tulenevalt on kõnealuse õigusakti ettepanekuga taotletav eesmärk tubakatoodetele kohaldatavate õigusnormide ühtlustamine, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine. Kavandatud direktiivi seletuskirja punktis 3.9.1 täpsustatakse, et Euroopa Kohus kinnitas kõnealuse õigusliku aluse direktiivi 2001/37/EÜ jaoks ⁽²⁾ ning et järelikult on sama õiguslik alus sobiv ka siin vaadeldava ettepaneku jaoks, mille eesmärk on tagada inimeste tervise tõhus kaitse tubaka seonduvate riskide eest.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab põhimõtteliselt kõnealust õiguslikku alust ettepaneku eesmärkide valguses, mida komitee täielikult toetab ning mis on suunatud eelkõige suitsetamise alustamise ennetamisele, eriti noorte hulgas. Siiski märgib komitee, et mõnel juhul, näiteks Euroopa Parlamendi õiguskomisjonis, on väljendatud kahtlusi seoses kõnealuse õigusliku alusega, eeskätt põhjusel, et eesmärgi suudavad piisavalt saavutada liikmesriigid.

⁽¹⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114:

„1. Kui aluslepingutes ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse artiklil 26 seatud eesmärkide saavutamiseks järgmisi sätteid. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmed, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine.”

⁽²⁾ Vt kohtuasi C-491/01: kuninganna vs. tervishoiuminister, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd ja Imperial Tobacco Ltd.

1.3 Komitee nõustub täielikult Euroopa Komisjoniga selles, et õigus tervisele peab olema mis tahes majanduslikest kaalutlustest olulisem. Selles vallas pooldab komitee kindalt suitsetamise äärmist kahjulikkust käsitlevate avaliku sektori haridusalaste ja teadlikkuse tõstmise kavade ja kampaaniate käivitamist. Ent siiski on jätkuvalt kahtlusi, kas kavandatud meetmed võimaldavad suitsetamist järkjärguliselt lõpetada. Komitee soovib seega vaatluse all olevat meetet täiendada, rõhutades selgelt teavitus- ja nõustamisstrateegiate tähtsust Euroopa alg- ja keskharidusasutustes, eesmärgiga teavitada igat last või noorukit nõuetekohaselt, põhjalikult ja korrapäraselt tubaka tegelikust mõjust ja kahjulikest tagajärgedest ning kantserogeensest toimest kokkupuute korral keskkonnas leiduva tubakasuitsuga ⁽³⁾.

1.4 Komitee tunnistab, et märkimisväärne arv töökohti on ELis ohus kõigis sektorites kogu tubaka- ja seonduvate toodete kasvatamise, tootmise, pakendamise ja jaemüügi väärtusahelas. Komitee kutsub üles pöörama piisavat tähelepanu selliste töötururiskide ennetamisele ning soovib tungival kasutada seejuures kõiki olemasolevaid ülemineku- ja restruktureerimis-meetmeid, eelkõige koolituskavasid töötajatele ning teadus-, tehnika- ja innovatsioonialaseid toetusmeetmeid ettevõtetele ja põllumajandustootjatele uut liiki toodete jaoks eesmärgiga säilitada töökohad. Tuleks märkida, et tubakakultuur annab panuse

⁽³⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 89–93.

maapiirkondade tööhõivesse. Ühtekuuluvusfondi, struktuurifonde, regionaalarengufondi ning teadus- ja innovatsioonitegevuse fonde tuleks kasutada tõhusalt liikmesriikides, keda selline võimalik restruktureerimine mõjutaks kõige rängemalt, seda eelkõige praeguse majanduskriisi tingimustes.

1.5 Oluliselt võivad väheneda maksutulud, mitte ainult ebaseadusliku kaubanduse suurenemise, vaid ka müüginahja ja hindade langemise tõttu. Praegu laekub ELis peaaegu 100 miljardit eurot tubakaaktsiisina.

1.6 Kuritegelike võrgustike kontrolli all toimuva ebaseadusliku kaubanduse (salakaubavedu ja võltstooted) suurenemine vähendab seaduslikku tubakamüüki ja tubakatoodetelt laekuvaid maksutuluseid, ohustab tervisekaitsealaste ja kvaliteedikontrollide puudumise tõttu tarbijate turvalisust ning lihtsustab alaealiste ligipääsu tubakale. Igal aastal jääb ELis ebaseadusliku kaubanduse tagajärjel saamata 10 miljardit eurot maksutulud⁽⁴⁾ (Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) andmeil), arvestades, et salatubakatoodete müügi osakaal moodustab praegu ELis 10 %⁽⁵⁾. Komitee saab üksnes tervitada Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni raames hiljuti allkirjastatud protokolliga tubakatoodetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise kohta, milles sidusrühmadel palutakse võtta tõhusaid meetmeid tubakatoodete ebaseadusliku tootmise ja nendega kauplemise tõkestamiseks⁽⁶⁾.

1.7 Praegune ettepanek muudab märkimisväärselt turule sisenemise tingimusi, konkurentsi ja seadusliku, kuigi äärmiselt reguleeritud tootega vaba kauplemise vajalikkust toimimist. Komitee on teadlik kartustest, mida on sellega seoses väljendatud mõnes Euroopa ja rahvusvahelise tasandi mõjuhinnaangus. Ent komitee kutsus siiski üles võtma arvesse ka võimalikku kasu, mis seisneb nii tervishoiukulude vähenemises kui ka rahvatervise paranemises, unustamata asjaolu, et Euroopa kodanikel on õigus Euroopa Liidult loota oma tervise kõrgetasemelist kaitset vastavalt põhiõiguste harta artiklile 35.

1.8 Kui komisjonile loovutatakse ulatuslikud volitused direktiivi olemuslike aspektide hilisemaks edasiarendamiseks delegeeritud õigusaktide kaudu, tähendab see sekkumist liikmesriikide suveräänsesse pädevusse ja seega subsidiaarsuse põhimõtte rikkumist. Komitee ei saa nõustuda delegeeritud õigusaktidega, mis ei ole hõlmatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 290 selgesõnaliselt sätestatuga. Peale selle on subsidiaarsuse põhimõttele vastavuse kontrollimise raames kaheksa riigi parlamendid hääletanud 14-l korral komisjoni ettepaneku vastu, kuna selles ei järgita subsidiaarsuse põhimõtet⁽⁷⁾.

1.9 Komitee toetab riski vähendamise kontseptsiooni ning palub seetõttu komisjonil esitada selge määratlus ja sobiv õiguslik raamistik „vähem kahjulike toodete” jaoks, mille puhul on teaduslikult tõendatud nende väiksemat kahjulikkust võrreldes tavapäraste sigarettidega, eelkõige toodete puhul, mis sisaldavad tubakat (ja mitte keemilist nikotiini) ja mis on seega direktiiviga hõlmatud.

2. Sissejuhatus

2.1 Komitee on täielikult teadlik tubakaga kaasnevatest ohtudest rahvatervisele. Nagu on osutatud direktiivi ettepaneku seletuskirja punktis 1, on tubakas ELis kõige sagedasem enneaegse surma põhjustaja, selle arvele langeb igal aastal peaaegu 700 000 surma. Seega keskendutakse ettepanekus kiiduväärt ja komitee poolehoidu leidnud eesmärkidele: ennetada tubakatoodete tarbimise alustamist, eelkõige noorte puhul, võttes arvesse, et 70 % suitsetajatest alustab enne 18. eluaastat ja 94 % enne 25. eluaastat, mis suurendab vajadust rakendada lastele ja noortele suunatud meetmeid⁽⁸⁾.

2.2 Sellega seoses leiab komitee, et direktiivi läbivaatamine on hädavajalik ja peab sellepärast toimuma viivitamatult. Läbivaatamisega on kahtlemata mitu aastat hiljaks jäädud, kuigi Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatakse, et kõigi liidu poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel tagatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse. Õigus tervisele peab kindlasti olema tähtsam kui mis tahes majanduslikud kaalutlused. Lisaks tuleb arvesse võtta tõsiasi, et väga rangete tubakavastaste õigusnormidega riikides ei ole suitsetajate arv märkimisväärselt vähenenud. Ühe näitena võib tuua Hispaania, kus Euroopa Komisjoni suitsuvaba keskkonna kohta koostatud ja äsja avaldatud aruande⁽⁹⁾ kohaselt on tubaka tarbimine viimasel kolmel aastal vähenenud üksnes kahe protsendi võrra vaatamata vastu võetud karmidele seadustele. Seetõttu pooldab komitee lisaks arutlusele olevale meetmele kindalt suitsetamise äärmist kahjulikkust käsitlevate avaliku sektori haridusalaste ja teadlikkuse tõstmise kavade ja kampaaniate käivitamist. Pikas perspektiivis tugevdavad need kavandatud meetmete tõhusust rahvatervise seisukohast, kuna jätkuvalt esineb skeptilisust selles osas, kas need aitavad kaasa suitsetamise järkjärgulisele lõpetamisele.

2.3 Sellegipoolest võivad Euroopa Komisjoni poolt 19. detsembril 2012 esitatud ettepanekuga tubakatooteid reguleeriva direktiivi 2001/37/EÜ läbivaatamiseks kaasnedes tõsised tagajärjed ELi tööhõivele, majandusele ja maksutuludele, olles seega vastuolus ELi teiste põhiõigustega nagu täielik tööhõive ja majanduskasv (Euroopa Liidu lepingu artikkel 3) – kui ei kehtestata kaasnevaid meetmeid. ELis töötab tubakasektoris ligikaudu 1,5 miljonit inimest. Neist 400 000 moodustavad tubakat kasvatavad põllumajandustootjad ja 956 000 töökohta sõltub tubaka jaemüügist⁽¹⁰⁾. Teiselt poolt laekub igal aastal tubakaaktsiisina peaaegu 100 miljardit eurot maksutulud ja sektor on suure tähtsusega ekspordi jaoks, olles üks

⁽⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_OLAF-11-5_en.htm?locale=EN.

⁽⁵⁾ The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint, koostanud Nomisma, ja Euroopa Komisjoni 16. novembri 2012. aasta pressiteade.

⁽⁶⁾ *Ibid.*

⁽⁷⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=ET#>.

⁽⁸⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 6–11.

⁽⁹⁾ Report on the implementation of the Council Recommendation of 30 November 2009 on Smoke-free Environments.

⁽¹⁰⁾ The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint, koostanud Nomisma.

väheseid, mille kaubavahetusbilanss on positiivne nii ELi tasandil kui ka paljudes liikmesriikides. Nii moodustas ELi pärit tubakatoodete ekspordi kogumaht ligikaudu 55 000 tonni. Kõige suurem ekspordimaht pärines Bulgaariast (13 200), Kreekast (11 200) ja Prantsusmaalt (8 000). Lisaks on tubakas põllumajandustoode, mis annab ELis tööd 400 000 inimesele, põhiliselt ebasoodsate tingimustega piirkondades, kus alternatiive ei ole. UNITABI ja COPA statistilistest andmetest selgub, et 96 % tubakat kasvatavatest põllumajandusettevõtetest on perekonnanettevõtted, mille põllumajandusmaa pindala jääb keskmiselt 0,5 ja kolme hektari vahele ⁽¹¹⁾.

3. Üldmärksused

3.1 Euroopa Komisjoni esitatud direktiivi ettepanek tubakatoodete kohta keskendub kuuele tegevusvaldkonnale:

- märgistamine ja pakendamine;
- koostisosad;
- vorm;
- jälgitavus ja turvaelemendid;
- piiriüleline kaugmüük;
- suitsuvabad tubakatooted ja reguleeritavate toodete määratluse laiendamine.

Toodud kuuest valdkonnast on kolmel väga suur mõju ELi liikmesriikide tööhõivele ja maksutuludele. Märgistamise, pakendamise ja koostisosade puhul kehtestatakse ettepanekuga terviseohu hoiatused, mis on olemasolevatega võrreldes ebaproportsionaalselt suured, piirates tubakatoodete vorme, maitset ja sisu. Nii peab kõigil pakenditel olema terviseohu pilt- ja teksthoiatused, mis katavad 75 % pakendi välispinnast. Sellele lisandub lisaks mõnes liikmesriigis kohustuslikuks olevale maksumärgile teade alaealistele müümise keelu kohta ning tubakatoodete tuvastamist ja jälgitavust tagavate uute meetmete jaoks ettenähtud ala – uus külgpindadele trükitav lisateave (kattes 50 % iga külje pinnast). See tähendab tegelikult seaduslikult registreeritud kaubamärkide kujutamiseks kasutatava ruumi märkimisväärset vähendamist. Teisalt peab pakenditel olema miinimumkõrgus ja -laius, mille tagajärjel kaovad mõned pakendiformaadid, nagu nt pakendiformaat „casket“, mis on mõnes riigis, nt

Kreekas, väga populaarne. Samuti kaob Portugalis enim levinud pakendiformaat. Lisaks võib kõnealune pakendite muutmine, mis ei põhine teaduslikel andmetel, ohustada töökohti pakenditööstuses, mis on suure osatähtsusega paljudes Euroopa riikides, nt Saksamaal, Poolas, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis või Austrias. Tuleb juhtida tähelepanu töigale, et tubakatoodete kõrgusele ja laiuksusele kehtestatavad miinimumnõuded jäeti avalikust arutelust, aga ka mõjuaruandest välja. Lisaks keelatakse ära eristatava maitse ja/või lõhnaga sigarettide müük ja leiutatakse uus sigarillo määratlus, mis on vastuolus veidi rohkem kui aasta eest ELis kehtima hakanud maksuõigusnormidega ⁽¹²⁾.

3.2 Selle tagajärjel ja kuna kõigil pakenditel peab olema sama formaat ja toodetel sama maitse, jääb hind ainsaks teguriks, mille abil kaubamärke omavahel eristada, mis viib kogu sektori väärtusahela languseni. Kui hind jääb ainsaks konkurentsitingimuseks, hakkavad hinnad langema, mis toob endaga kaasa ühelt poolt sektori osalejate tulude ja liikmesriikide maksutulude vähenemise ning teiselt poolt töökohtade kadumise sektoris.

3.3 Selline üksnes hinnal põhinev eristamisvõimalus viib näiteks selleni, et ELis kasvatatav kvaliteettubakas kaotab oma atraktiivsuse ELi territooriumil tehaseid omavate ettevõtjate jaoks, kuna kvaliteedi kriteerium ei ole enam tubakalehtede ostukriteerium, mis vastuolus komisjoni poolt mõjuhinnangus öelduga kujutab endast tõsist ohtu tubakakasvatusest sõltuvatest töökohtadest. Praegu on tubakalehtede saagikus ELis 250 000 tonni tubakat aastas. Suurim tootjariik on Itaalia 89 000 tonniga, millele järgnevad Bulgaaria 41 056, Hispaania 38 400 ja Kreeka 24 240 tonniga. Väärtusahela kõnealusel lülil töötab 400 000 inimest, esikohal on Bulgaaria 110 000 tubakakasvatusest töötava inimesega, järgnevad Poola 75 100 ja Itaalia 59 300 töötajaga ⁽¹³⁾.

3.4 Formaate ja maitsete standardimine võib viia ka tubaka salakaubaveo suurenemiseni. Kui kõik tooted muutuvad peaaegu ühesuguseks, saavad sellest kasu maffiad, kes võivad ilma mingisuguste raskusteta kujundada oma salatooteid algsete formaatide ja maitsetega, millega on tarbijad harjunud, ning rahuldada seda nõudlust ebaseaduslike kanalite kaudu, maksmata sentigi liikmesriikide maksuametite kassadesse. Lisaks puudub igasugune järelevalve kõnealuste toodete kvaliteedi üle, mis seab tarbijahutuse tõsiselt ohtu.

3.5 Värskeimatel kättesaadavatel arvandmeil jääb ELis igal aastal ebaseadusliku kaubanduse tagajärjel saamata tubakaaktsiisitulu 10 miljardi euro ulatuses. Salatubakatoodete müügi osakaal moodustab praegu ELis 10 % müügi kogumahust ⁽¹⁴⁾. Seepärast peab komitee eriti tervitatavaks 12. novembril 2012 Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni raames allkirjastatud protokoll tubakatoodetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamise kohta.

⁽¹¹⁾ DIVTOB: Diversification for Tobacco Growing Regions in the Southern European Union. Hohenheim University. Sixth Framework Programme funded European Research and Technological Development.

⁽¹²⁾ Nõukogu 21. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/64/EL tubakatoodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta, ELT L 176, 5.7.2011, lk 24–36.

⁽¹³⁾ Vt joonealune märkus 10.

⁽¹⁴⁾ Vt joonealune märkus 5.

Selles dokumendis, mille üle pidas ELi ja selle liikmesriikide nimel läbirääkimisi Euroopa Komisjon, kutsutakse sidusrühmi üles võtma tõhusaid meetmeid tubaka ebaseadusliku tootmise ja sellega kauplemise tõkestamiseks⁽¹⁵⁾.

3.6 Lisaks aktsiisitulude saamatajäämisele kaasneb ebaseadusliku kaubanduse suurenemisega tubaka müügi mahu vähenemine, mis mõjutab kogu väärtusahelat, ent ehk eriti tubaka jaemüügipunkte. Peaaegu üks miljon töökohta sõltub otseselt või kaudselt tubaka jaemüügist ELis nii toidupoodides, kioskites kui ka spetsialiseerunud kauplustes Prantsusmaal, Itaalias, Hispaanias ja – alles hiljuti – Ungaris, kus töötavad vastava riigi reguleeritavad ja kontrollitavad tubaka ja postmarkide müügipunktide võrgustikud. Ainuüksi Kreekas sõltub tubaka jaemüügist 40 000 töökohta⁽¹⁶⁾.

3.7 Komitee tunnistab, et töökohad võivad olla ohus kõigis sektorites kogu tubaka- ja seonduvate toodete tootmise, pakendamise ja jaemüügi väärtusahelas ning põllumajanduspiirkondades, kus ei ole välja arendatud teisi alternatiive ja kus ei saada enam ÜPP-ga seotud tootmistoetusi. Tuleks märkida, et tubakakasvatuse annab panuse maapiirkondade tööhõivesse. Komitee kutsus üles pöörama vajalikku tähelepanu selliste töötururiskide vähendamisele ning soovib tungivalt kasutada seejuures kõiki olemasolevaid ülemineku- ja restruktureerimismeetmeid, eelkõige koolituskavasid töötajatele ning teadus-, tehnika- ja innovatsioonialaseid toetusmeetmeid ettevõtetele ja põllumajandustootjatele uut liiki toodete jaoks eesmärgiga säilitada töökohad. Ühtekuuluvusfondi, struktuurifonde, regionaalarengufondi ning teadus- ja innovatsioonitegevuse fonde tuleks kasutada tõhusalt liikmesriikides, keda selline võimalik restruktureerimine mõjutaks kõige rängemalt, seda eelkõige praeguse majanduskriisi tingimustes.

3.8 Kokkuvõtvalt tunnistab komitee, et direktiivi ettepanek võib sisaldada märkimisväärseid ohtusid. Sellegipoolest palub komitee arvesse võtta eeldatavaid parandusi nii tervishoiukulude vähendamise kui ka tervishoiustandardi parandamise osas, arvestades, et Euroopa kodanikel on õigus oodata Euroopa Liidult inimeste tervise kõrgetasemelist kaitset põhiõiguste harta artikli 35 kohaselt.

3.9 Teiselt poolt on direktiivi ettepanekuga hõlmatud 16 delegeeritud akti, millega antakse Euroopa Komisjonile volitused direktiivi olemuslike osade reguleerimiseks ja nende üle otsustamiseks. See aga välistatakse selgesõnaliselt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 290⁽¹⁷⁾. Niiviisi jäetakse nõukogu, Euroopa Parlament ja riikide parlamendid direktiivi olemuslike osade reguleerimisest praktiliselt kõrvale.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 5.

⁽¹⁶⁾ Vt joonealune märkus 10.

⁽¹⁷⁾ ELT 115, 9.5.2008, lk 172–172.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Direktiivi ettepanekus sisalduvad meetmed on väga piiravad ja tuginevad kriteeriumitele tubaka atraktiivsuse vähendamiseks, et saavutada taotletavaid tervishoiualaseid eesmärgi. Lisaks juhib komitee tähelepanu vajadusele rakenduskavade ja harivate kampaaniate järele, mis oleksid konkreetselt suunatud noortele Euroopas. Sellega seoses tasub märkida, et Euroopa Komisjoni enda prognoosid kavandatud meetmete tervisemõju kohta võivad tunduda ülimalt tagasihoidlikud (kaks protsenti). Sellise järkjärgulise lähenemisviisiga välditakse aga tõsist ja seega ebaproportsionaalset ohtu majandusele.

4.1.1 Terviseohu hoiatuste kandmine 75 %-le pakendi esi- ja tagaküljest ja uue lisateabe trükkimine 50 %-le külgpindadest (artikkel 9) ei põhine kindlatel teaduslikel andmetel. Kuigi Hammondi uuringus⁽¹⁸⁾ viidati kõnealuste hoiatuste tõhususele, näitasid teised uuringud, nagu Maastrichti ülikoolis⁽¹⁹⁾ ja Ameerika Ühendriikide toidu- ja ravimiametis⁽²⁰⁾ (*Food and Drug Administration*, FDA) teostatud uuringud vastupidist, s.o et graafilised terviseohu hoiatused ei ole tõhus vahend suitsetajate arvu vähendamiseks. Euroopa Komisjoni eurobaromeetri andmeil⁽²¹⁾ tunnistab kümnest suitsetajast üheksa, et suuremõtmelised hoiatused ei pane neid suitsetamisest loobuma, ja kümnest seitse leiavad, et seesugused meetmed ei aita vähendada suitsetamist noorte seas. Ameerika Ühendriikide apellatsioonikohtu hiljutises otsuses jõuti ka järeldusele, et kõnealuste suuremõtmeliste terviseohu hoiatuste mõju ei ole piisavalt teada. Nii öeldakse otsuses, et ei ole mingisugust tõendusmaterjali järeldamiseks, et kõnealused hoiatused oleksid otseselt kaasa toonud suitsetajate arvu olulise vähenemise mitte üheski riigis, kus neid hoiatusi praegu nõutakse, ning lisatakse, et andmete tõenduslik jõud on väga nõrk⁽²²⁾.

4.2 Terviseohu hoiatuste ebaproportsionaalse suurendamisega kaasneb lisaks ka järgmine:

— tootjate intellektuaal- ja tööstusomandi õiguste ühepoolne sundvõõrandamine, kuna nad ei saa kasutada oma

⁽¹⁸⁾ Hammond, D. „Health warning messages on tobacco products: a review” („Terviseohu hoiatused tubakatoodetel: ülevaade”), *Tobacco Control* 2011; 20:327–3. Sambrook Research International, „A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages” („Ülevaade teaduslikust alusest tubakatoodete pakenditele trükitavate terviseohu hoiatuste koostamise toetamiseks”), Newport: Sambrook Research International; 2009 (Euroopa Komisjoni tellimusel koostatud aruanne).

⁽¹⁹⁾ <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Main/Sitewide/News1/SmokersWillNotBePutOff1.htm>.

⁽²⁰⁾ Nonnemaker, J., et al., Experimental Study of Graphic Cigarette Warning Labels: Final Results Report Prepared for Center for Tobacco Products, Food and Drug Administration, Contract No. HHSF-223-2009-10135G, detsember 2010.

⁽²¹⁾ http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf.

⁽²²⁾ *RJ Reynolds Tobacco Company v Food & Drug Administration*, United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit, august 2012.

registreeritud kaubamärke. Euroopa Kohtu hinnangul ⁽²³⁾ on tootjatel õigus kasutada oma registreeritud kaubamärke ja jätkata oma toodete eristamist;

- uute piirangute seadmine konkurentsile sektoris, kus eristumist on niigi juba väga piiratud;
- mis tahes seadusliku kauplemistegevusega kaasnevate põhiliste kauplemisõiguste rikkumine;
- uute toodete turule viimise takistamine ning
- pakutavate toodete suhtes teadusuuringute ja kvaliteediotsingute lõppemine. Uue põlvkonna toodete turule viimist piiratakse meelevaldselt, andmata võimalust luua selge regulatiivraamistik nende ohtude vähendamise analüüsimiseks, mis võivad kõnealuste toodetega kaasneda inimeste jaoks. See võib ka pidurdada jõukuse ning kõnealuste toodete uuendamise ja uurimise seotud töökohtade loomist. Lisaks ei tohiks kõnealuseid uusi, võib-olla vähem kahjulikke tooteid allutada samadele piirangutele, mis kehtivad ka tavapärasele toodetele.

4.3 Sama kehtib ka koostisosade piiramise suhtes eristatava lõhna või maitse kaotamiseks (artikkel 6): see ei põhine teaduslikel andmetel nagu nt kõnealuste ainete mürgisus ja sõltuvust tekitav toime, vaid tugineb sellisel subjektiivsel kriteeriumil nagu tubaka atraktiivsuse vähendamine ja subjektiivsetel kinnisarusaamadel selle kohta, millist tubakaliiki suitsetab üks või teine vanuserühm või sugu. Sama subjektiivsust võib täheldada järgmiste sigarettiformaatide meelevaldse ja põhjendamatu keelustamise puhul: „peenikesed” (*slim*) sigarettid (keelustamist ei kaasatud avalikku arutellu ega käsitletud mõjuaruandes), lühikesed sigarettid või kõik mentoolimaitsega või -lõhnalised sigarettid. Määratakse kindlaks isevalmistatavate sigarettide tubaka tarbijapakendi miinimumkaal, ühtlustatakse isevalmistatavate sigarettide tubaka tooside formaat või isegi leiutatakse sigarillode uus kategooria vastuolus 1. jaanuaril 2011 jõustunud direktiiviga 2011/64/EL ⁽²⁴⁾. Mitmes Euroopa riigis väga populaarsete „peenikeste” (*slim*) ja mentoolimaitsega või -lõhnaliste sigarettide keelustamine viib olukorrani, kus tarbijatel ei ole neile ligipääsu ning nad peavad kasutama salaturu võimalusi kõnealuste sigarettide ostmiseks. Lisaks on tegemist tubakatoodetega, mida tarbivad enamasti täiskasvanud suitsetajad, nii et sel konkreetsel juhul ei saa kasutada argumentatsiooni, justkui eesmärk oleks ennetada alaealiste ligipääsu tubakale. Näiteks mentoolimaitsega või -lõhnaliste sigarettide konkreetsel juhul olgu meenutatud, et kõnealust tubakaliiki suitsetavad peamiselt eakamad inimesed ning et seda ei keelustatud riikides, kus kehtivad väga kaugeleminevad suitsetamisvastased seadused väga konkreetsete teatavaid koostisosasid keelustavate sätetega nagu

Ameerika Ühendriikides ja Kanadas. Seetõttu teeb komitee ettepaneku jätta direktiivi ettepanekust välja mentooli maitse- või lõhnaaine keeld.

4.3.1 Lõpetuseks nõustub komitee täielikult komisjoni ettepanekuga keelustada turul uued tooted närimiskummi, piina colada, mojito jne maitsega ehk nn kommimaitsega sigarettid („*candy-flavoured cigarettes*”), mis võivad põhimõtteliselt olla suunatud noortele tarbijatele.

4.3.2 Koostisosade ülemäärane piiramine viib maitse ühtlustumisele, mis ei võimalda konkurentidel enam eristuda, mis piiraks investeringuid ja uute toodete võimalikku käivitamist. Ja kõik see tarbija kahjuks, kellelt võetakse ära valikuvõimalus.

4.4 Komitee palub komisjonil esitada „vähem kahjulike toodete” jaoks selge määratluse ja sobiva õigusliku raamistiku, mis tõestab teaduslikult kindlal viisil selliste toodete väiksemat kahjulikkust võrreldes tavapärase sigarettidega. Väiksema kahjulikkuse kontseptsioon kehtib toodete suhtes, mis võivad asendada tavapäraseid sigarette, kuid millega kaasneb palju väiksem oht tervisele, ent mitte suitsetamisest võõrutamise toodete suhtes. Tubakat (ja mitte keemilist nikotiini) sisaldavad ja seega direktiivi reguleerimisalasse kuuluvad tooted vajavad selget määratlemist ja reguleerimist, et tarbijaid saaks teavitada nende omadustest.

4.5 Teisalt sisaldab Euroopa Komisjoni direktiivi ettepanek meetmeid ebaseadusliku tubakakaubanduse vähendamiseks. Nii esitab Euroopa Komisjon näiteks ettepaneku artiklis 14 tuvastamis- ja jälgitavussüsteemi ning erinevad täiendavad turvameetmed tagamaks, et ELis müüdnaks üksnes direktiivi sätetele vastavaid tooteid. Kõnealuse meetmega kaasneb ebaseaduslik ja majanduslik ja halduskoormus, mis ei ole aga paljudele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele jõukohane ning mis selle asemel, et vähendada ebaseaduslikku kaubandust, suurendab veelgi liikmesriikide halduskoormust kontrollide tegemisel. Peale selle ei vähenda nimetatud süsteem salakaubavedu ja ebaseaduslikku kaubandust, vaid neid hoopis soodustatakse direktiivi ettepaneku ülejäänud meetmete kaudu. Seetõttu on komitee arvamusel, et direktiivi ettepaneku artikli 14 sätted peaksid olema identsed tuvastamist ja jälgitavust käsitlevate klauslitega, mis sisalduvad möödunud aasta lõpus Maailma Terviseorganisatsiooni osaliste konverentsil sõlmitud ebaseadusliku kaubanduse protokollis ⁽²⁵⁾.

4.6 Lõpetuseks antakse direktiiviga Euroopa Komisjonile võimalus reguleerida ja muuta arvukate delegeeritud aktide teel selliseid põhiküsimusi nagu nt lisainete määr, tervisehoiajate väljatöötamine ning nende paigutamine ja mõõdud. Seega jäetakse liikmesriigid direktiivi reguleerimisest praktiliselt kõrvale, mis kujutab endast sekkumise äärmiselt kõrget taset, mida on ELis seni kasutatud vaid mõnel korral ning mis rikub

⁽²³⁾ Euroopa Kohtu 17. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-10/89.

⁽²⁴⁾ Nõukogu 21. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/64/EL tubakatoodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta, ELT L 176, 5.7.2011, lk 24–36.

⁽²⁵⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid, nagu väidavad juba kaheksa liikmesriigi parlamendid ⁽²⁶⁾ (Itaalia, Tšehhi Vabariik, Kreeka, Bulgaaria, Taani, Portugal, Rumeenia ja Rootsi). Itaalia puhul ei ole parlament mitte ainult tõdenud, et direktiiviga rikutakse kõnealuseid põhimõtteid, vaid rõhutas ka, et mõned keelatud sigarettide mudelitest nagu „peenikesed” (*slim*) või madala tõrvasisaldusega sigaretid võiksid olla kasulik vahend suitsetamise vähendamisele või lõpetamisele suunatud poliitika ⁽²⁷⁾.

4.6.1 Direktiivi ettepaneku artiklites 8, 9 ja 11 antakse näiteks Euroopa Komisjonile volitused muuta delegeeritud akti kaudu terviseohu hoiatuste sõnastust, nende kujundust, esitlemist, vormi ja paigutust. Ka artiklis 6 volitatakse komisjoni otsustama delegeeritud akti kaudu lisaainete sisalduse ja ülemäärade üle.

4.6.2 **Sigarite, sigarillode ja piibutubaka** puhul jätab komisjon direktiivi ettepanekus endale lisaks veel võimaluse

tühistada automaatselt teatavad tekstis sisalduvad erandid, kui „**olukord on oluliselt muutunud**”, kusjuures selline muutus on seotud müügi mahu suurenemisega vähemalt 10 % vähemalt 10 liikmesriigis või alla 25-aastaste tarbijate hulga suurenemisega vähemalt 5 protsendipunkti vähemalt 10 liikmesriigis. Komisjon ei ole teadlik sellest, et praegusest 27 liikmesriigist kümnes on kõnealuste toodete turg äärmiselt väike ja 10 %-line muutus võib toimuda märkamatult, nii et meede kaotab igasuguse mõtte ja tekitab suurt õiguslikku ebakindlust kõnealuses allsektoris.

4.7 Kuigi volituste delegeerimine delegeeritud aktide näol on ette nähtud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 290, peavad selleks olema täidetud mitu eeltingimust. Nii võib delegeeritud akti kohaldada üksnes seadusandliku akti teatavate mitteolemuslike osade suhtes, mis aga nii ei ole kõnealuse ettepaneku puhul.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

⁽²⁶⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=ET#>.

⁽²⁷⁾ Itaalia parlamendi sotsiaalküsimuste komisjoni arvamus Euroopa Komisjoni dokumendi COM(2012) 788 final kohta.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

Arvamuse käsitlemisel lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, kuigi nende poolt anti vähemalt veerand häältest.

Vastuarvamus

Asendada arvamuse kogu tekst järgmiselt:

1. Järeldused

1.1 Komisjoni esitatud direktiivi õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114 (¹). Ettepaneku eesmärk on tubakatoodete tootmisele, esitlemisele ja müügil kohaldatavate seaduste ja muude õiguslike sätete ühtlustamine, et tagada siseturu nõuetekohane toimimine. Seletuskirja punktis 3.9.1 märgitakse, et Euroopa Kohus kinnitas kõnealuse õigusliku aluse direktiivile 2001/37/EÜ (²) ning et järelikult on sama õiguslik alus sobiv ka siin vaadeldavale ettepanekule. Nii 2001. aasta direktiivi kui ka kavandatud läbivaatamise eesmärk on tagada siseturu nõuetekohane toimimine ning rahvatervise tõhus kaitse tubakaga seonduvate riskide eest.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates tagab siseturu toimimise parandamise eesmärk sellele tugeva toetuse. See annab ka liikmesriikidele lisastiimuli võtta vajalikke ja soovitavaid samme inimeste tervise kaitsmiseks ja võimaldab liikmesriikidel võtta vastu ettepanekus ettenähtust karmimaid meetmeid.

1.3 Kooskõlas paljude oma varasemate tervise- ja sellega seotud küsimusi käsitletud arvamustega nõustub komitee täielikult Euroopa Komisjoniga selles, et õigus tervisele peab olema mis tahes majanduslikest kaalutlustest olulisem. Seetõttu pooldab komitee kindalt ka seda, et käivitatakse suitsetamise äärmist kahjulikkust käsitlevad avaliku sektori haridusalased ja teadlikkuse suurendamise kavad ja kampaaniad. Need tuleks ellu viia siinkohal pakutud mitmesuguste meetmete kõrval, mille eesmärk on vähendada noorte stiimuleid suitsetama hakkamiseks ja aidata neil, kes on juba nikotiinist sõltuvad, suitsetamist maha jätta. Komitee soovib seda punkti täiendada, rõhutades selgelt teavitus- ja nõustamisstrateegiate tähtsust ELi alg- ja keskharidusasutustes, eesmärgiga teavitada igat last ja noorukit nõuetekohaselt, põhjalikult ja korrapäraselt tubaka tegelikust mõjust ja kahjulikest tagajärgedest, sõltuvus- ja muudest nikotiiniga seotud terviseprobleemidest ning kantserogeensusest ja muust kehalisest toimest otsese ja keskkonnas leiduva tubakasuitsuga kokkupuute korral (³).

1.4 Komitee tunnistab ka, et teatud ametikohad võivad ohus olla põllumajanduspiirkondades, kus ei ole välja arendatud tööhõive alternatiivseid vorme ja kus ei saada enam tootmisega seotud ÜPP tubakatoetusi. Siinkohal tuleks teadusliku ja tehnilise toe kõrval viivitamata pakkuda üleminekutoetusi, et arendada välja alternatiivseid, sama tulusaid, kuid jätkusuutlikumaid, ühiskondlikult vastuvõetavamaid ja vähem kahjulikke põllukultuure ja võimaluse korral luua paremaid töökohti. Sama kehtib kõigi muude kõnealuse ettepaneku otsesel tagajärjel ohustatud töökohtade puhul tarneahelas. Kui see on rahvatervise parimates huvides, siis on avaliku sektori toetus parematele töökohtadele täiesti õigustatud ja seda tuleks julgustada.

1.5 Igal juhul tuleb arvestada peamise kasuga: juhtide, töötajate ja tarbijate surmade ja tubakaga seotud haiguste ärahoidmine, seda nii juba suitsetavate inimeste puhul kui ka igas vanuses ja igasuguse taustaga potentsiaalsete suitsetajate puhul, kellele avaldub nüüdsest alates – kui kõnealused meetmed viiakse ellu – vähem otsest reklaamisurvet suitsetama hakata. Komisjoni mõjuhinna järgi saaks ELi majandus sellest neli miljonit eurot puhaskasu, tervishoiu oleks kokkuhoid 506 miljonit eurot ja päästetaks 16,8 miljonit eluaastat (⁴). Asjakohaste meetmetega tuleks luua uusi töökohti, jagades selleks ELis vahendeid ümber ja kasutades riigi tasandil paremini maksutulu.

1.6 Komitee märgib, et praegu kogutakse tubakaaktsiisiga Euroopa Liidus u 100 miljardit eurot. Tubakatoodete maksustamine on kõige tõhusam ja ökonoomsem viis tubakatarbimise vähendamiseks, eelkõige noorte ja madala sissetulekuga elanikkonnariihmade seas (s.t kõige haavatavamad ühiskonnaliikmed) (⁵). Uuringud on näidanud, et tubakatoodete

(¹) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 114:

„1. Kui aluslepingutes ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse artiklis 26 seatud eesmärkide saavutamiseks järgmisi sätteid. Seadusandliku tavamenetluse kohaselt ning pärast konsulteerimist majandus- ja sotsiaalkomiteega võtavad Euroopa Parlament ja nõukogu liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmed, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine.”

(²) Vt kohtuasi C-491/01: kuninganna vs. tervishoiuminister, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd ja Imperial Tobacco Ltd.

(³) ELT C 128, 18.5.2010, lk 89–93.

(⁴) Mõjuhindang http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf.

(⁵) Stefan Callan, Smoke Free Partnership, „Making Tobacco Tax Trendy Toolkit”, 2012, lk 5, http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.ttp.eu/files/LV%20-%20Tax%20Toolkit_4.pdf.

hind on kolmas kõige levinum suitsetamisest loobumise põhjus⁽⁶⁾. Tubakatoodetest loobumisega säästetud raha saab kasutada muude kaupade ostmiseks, mille eest makstakse ka maksu. Tuleb märkida ka seda, et praegu kogutavate maksudega makstakse nende inimeste ravi eest, kes alustasid suitsetamist 50 aastat tagasi. Need, kes alustavad suitsetamist praegu, vajavad sama ravi 50 aasta pärast. Praegune kogemus näitab, et liikmesriikide valitsused on sellest täielikult teadlikud ja on suutnud jätkuvalt maksutulu suurendada, hoolimata vähenevast tubakatarbimisest ja müüginahust kõikjal Euroopas. Ei ole põhjust arvata, et kõnealune ettepanek seda muudaks.

1.7 Selleks, et kuritegelike võrgustike juhitav ebaseaduslik kaubandus (salakaubandus, võltsimine ning ebaseaduslik müük ja tootmine) – mis kujutab endast kõige suuremat ohtu nii tööhõivele kui ka maksude kogumisele ELis – ei kasvaks veelgi, kutsub komitee üles võtma kõik vajalikud meetmed tagamaks, et asjaomaseid õigusakte kohaldatakse kiiresti ja tõhusalt kõikides liikmesriikides. Tubakatööstusega kokkuleppel tuleks teha rohkem muude meetmete ettepanekuid, mis võivad tõenäoliselt võltsimist ja salakaubandust piirata ja muuta identifitseerimise lihtsamaks, näiteks lisades suitsupakile raskesti järgi tehtavad või elektroonilised märgised. Komitee tunnistab, et kaasaegse tehnoloogiaga on suhteliselt lihtne peaaegu kõiki kaupu ja pakendeid võltsida. Samuti ei avalda tõenäoliselt märkimisväärset mõju veelgi suurema ruumi eraldamine tervisehoiatustele.

1.8 Lisaks komisjonile antud ulatuslikele volitustele direktiivi olemuslike aspektide hilisemaks edasiarendamiseks delegeeritud aktide kaudu tuleb tagada, et otsuseid tehakse avatult ja liikmesriikide huve arvestades. Komitee rõhutab, et siduvad meetmed peavad olema kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290.

1.9 Komitee toetab kindlalt riski vähendamise kontseptsiooni ning palub seetõttu komisjonil esitada selge määratlus ja sobiv õiguslik raamistik „vähem kahjulike toodete” jaoks. See märkus kehtib eelkõige direktiiviga hõlmatud toodetele, mis sisaldavad tubakat, kuid vähem nikotiini, või sisaldavad nikotiini, aga mitte tubakat. Komitee tunnistab, et osa neist võivad aidata range kontrolliga (mis on veel välja kujundamata) tubaka suitsetamise pikaajalist nikotiinisõltuvusest tulenevat kahjustavat toimet vähendada.

2. Sissejuhatus

2.1 Komitee on täielikult teadlik tubakaga (selle kõikides vormides) kaasnevatest ohtudest rahvatervisele. See on ELis kõige sagedasem enneaegse surma põhjustaja, mille arvele langeb igal aastal peaaegu 700 000 surma. Seega keskendutakse ettepanekus sellele, et inimesed, eelkõige noored ja teised haavatavad rühmad ei hakkaks tubakatooteid tarbima. Ettepanekus märgitakse, et 70 % suitsetajatest alustab enne 18. eluaastat ja 94 % enne 25. eluaastat, mis suurendab vajadust rakendada lastele ja noortele suunatud meetmeid⁽⁷⁾.

2.2 Sellega seoses leiab komitee, et direktiivi läbivaatamine on hädavajalik ja peab sellepärast toimuma viivitamatult. Komitee märgib, et mõnedes riikides on hoolimata rangete tubakavastaste seaduste vastuvõtmisest tubakatoodete tarbimine ikka kangekaelselt suureks jäänud. Samuti on selge, et olemasolevad kontrollid on enamikus liikmesriikides tubakatoodete tarbimist märkimisväärselt vähendanud. Hispaanias on lühikese aja jooksul teada antud 2 %-lisest vähenemisest. Praeguse ettepanekuga loodetakse saavutada samasugust vähenemist kõikjal Euroopas. Komitee pooldab kindlalt ka seda, et käivitatakse suitsetamise äärmist kahjulikkust rõhutavate avaliku sektori haridusalased ja teadlikkuse suurendamise kavad ja kampaaniad.

2.3 Komitee märgib, et ettepanek on tõstatanud mure töökohtade, maksude ja majanduse kui terviku pärast Euroopa Liidus. Tubakatööstuse andmeil töötab nende sektoris ELis kuni 1,5 miljonit inimest, kellest ligikaudu 400 000 kasvatavad tubakalehti. Komisjoni ja mujal esitatud andmete kohaselt hõlmab see arv neid, kes töötavad tubakatoodete tarneahelas hooajaliselt, ajutiselt või osaliselt tööajaga. Näiteks üksnes ja otseselt tubakakasvatuses töötavate inimeste arv on hinnanguliselt alla 100 000. Nende põllumajandustöötajate toodang moodustab umbes ühe neljandiku ELis tootmiseks ja müügiks kasutatavast tubakast, ülejäänud imporditakse, peamiselt Ameerika Ühendriikidest. Muudele töökohtadele pakendamise, turunduse, müügi, õigusteenuste, teadusuuringute ja turustamise valdkonnas ei tohiks ettepanek mõju avaldada. Seetõttu ei ole selge, miks peaksid lõpptoote pakendi osas välja pakutud muutused avaldama erilist mõju praegusele tööhõivetasemele. Veelgi ebaselgem on, kuidas kavandatud meetmete kohta saab väita, et need „on tõestamata ja tõenäoliselt ebaõnnestuvad” ning et need „võivad olla katastroofiliste tagajärgedega” tubakatööstusele. Komitee arvates on olukord mõlemal juhul vastupidine: kõnealustel meetmetel on kasulik, väärtuslik ja proportsionaalne mõju inimtervisele, millega kaasneb üksnes väike mõju töötuste üldisele kasvule ja tasuvusele. Tegelikult peaks võimaliku kahjumi, mis tuleneb kasumi saamata jäämisest müügist uutele, noortele suitsetajatele, kompenseerima tõsiasi, et väheneb palju suuremahulisem ebaseaduslik müük, millest saavad kasu üksnes sellega tegelevad kuritegelikud rühmitused.

⁽⁶⁾ Euroopa Komisjon, „Attitudes of Europeans Towards Tobacco”, http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, lk 84.

⁽⁷⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 6–11.

2.4 Tubaka kasvatamine annab ELis siiski tööd, peamiselt ebasoodsates piirkondades, kus on senini välja arendatud vähe alternatiive. Nüüd, kui ÜPP toetuseid tubakalehtede tootmiseks enam ei anta, on hädasti vaja ülemineku tehnilist ja rahalist abi, et toetada üleminekut vähem kahjulikele ja pikemas perspektiivis jätkusuutlikumatele sissetulekuallikatele. Sama kehtib tarneahela teistele töökohtadele. Kui need kaotatakse üldsuse huvides, siis on avaliku sektori toetus selgelt asjakohane.

2.5 Igal aastal kogutakse tubakatoote aktsiisiga peaaegu 100 miljardit eurot. Komitee märgib, et kuigi see aitab katta nende inimeste ravikulusid, kes alustasid suitsetamist 50 aastat tagasi või varem, on sama palju maksutulu vaja 50 aasta pärast, et hooldada nende eest, kes hakkavad tubakatooteid ostma ja tarbima praegu. Maksude tõstmine on seetõttu väga oluline selleks, et tasakaalustada müügi vähenemist. Senistest andmetest nähtub, et liikmesriikide valitsused on sellest teadlikud ja on suudavad edukalt hoida või isegi suurendada üldist maksutulu, hoolimata sellest, et müük on viimastel aastatel vähenenud. Hiljuti avaldatud suitsetamist ja tervisküsimusi käsitleva aruande „All Party Parliamentary Group Report on Smoking and Health’ (2013)”⁽⁸⁾ andmeil vähenes näiteks Ühendkuningriigis, kus hinnad tõusid pidevalt ajavahemikul 1992–2011 ja kus aktsiisimäär moodustab 75 % või rohkem lõplikust jaehinnast, sigarettide müügi maht 51 % võrra, samal ajal kui valitsuse saadud maksutulu suurenes 44 % võrra. Suitsetajate määr täiskasvanute seas langes samal perioodil 27 %-lt 20 %-le.

2.6 Kuigi enamik ELis toodetud tubakatooteid tarnitakse klientidele ELis, siis osa ka eksporditakse. Tööstuse andmete järgi eksporditi tubakatooteid 2010.aastal kokku u 55 000 tonni, enamasti Aafrika ja Aasia riikidesse, kus oodatav eluiga on kahjaks liiga madal, et eriline kahjulik mõju tervisele oleks täheldatav. Kui ajapikku muud probleemid lahendatakse ja oodatav eluiga ootuspäraselt pikeneb, siis ilmneb nikotiinisõltuvuse ja tubakatoote tarbimise mõju, nagu ka muude eksporditud haiguste puhul, senisest enam.

2.7 Komitee märgib eriti, et vastupidiselt eelpool öeldule muutuvad arenenumates ELi riikides oodatava elu- ja tööea pikenedes tubaka suitsetamise tagajärjed töökohal ja ühiskonnas tervikuna nähtavamaks ning seetõttu muutub see probleem üha teravamaks ja nähtavamaks ning suurendab nii tööandjate kui ka töötajate ja töötajate organisatsioonide vastutust. Praegusel majanduslanguse ajal suurendab palgatöötajate enneaegne (ja välditav) surm ja nende sissetulekute või pensionide kadu veelgi nende perekondade probleeme, kellele on juba praegu probleeme otsaga kokku tulemisega.

2.8 Komitee märgib, et kuigi suitsetamisega seotud vähivormide induktsiooniperiood jääb samaks, on mittesuitsetajate oodatav eluiga järjest pikem. Tubakatoote tarbimisest tulenev oodatava eluea lühenemine on seetõttu üha suurem. Kui 20. sajandi alguses oli see 2-3 aastat, siis nende puhul, kes alustavad suitsetamist praegu või ettepanekuga hõlmatud aja jooksul, on see 20–30 aastat.

3. Üldmärkused

3.1 Euroopa Komisjoni esitatud direktiivi ettepanekus tubakatoote kohta keskendutakse mitmesugustele meetmetele, mille eesmärk on tagada siseturu nõuetekohane toimimine, sh meetmed ebaseadusliku kaubanduse vähendamiseks, ja saavutada rahvatervise tõhus kaitse suitsetamise ohtude eest. Need meetmed on järgmised:

- märgistamine ja pakendamine;
- koostisosad;
- jälgitavus ja turvaelemendid;
- piiriülene kaugmüük;
- suitsuvabad tubakatooted ja reguleeritavate toodete määratluse laiendamine.

3.2 Märgistamise, pakendamise ja koostisosade puhul nõutakse ettepanekus terviseohu hoiatuste suurendamist tubakatoote tarbimisega seotud tõsiste terviseohtude tõttu.

3.3 Ettepanekus võimaldatakse tootjatel säilitada oma praeguse kaubamärgi põhilised lõhna- ja maitseained, kuid piiratakse uute, tubakaga mitte seotud lisaainete kasutamist, mille eesmärk on turgu suurendada, eelkõige noorte seas. Kõigil pakenditel peab olema terviseohu pilt- ja teksthoiatused, mis katavad 75 % pakendi välispinnast. Sellele ja mõnes liikmesriigis kohustuslikule maksumärgile lisandub uus külgpindadele trükitav teave (kattes 50 % kummagi külje pinnast), milleks on teade alaealistele müümise keelu kohta ning tubakatoote tuvastamist ja jälgitavust tagavate uute meetmete jaoks ettenähtud ala. See tähendab seaduslikult registreeritud kaubamärkide ja muu turustamisega seotud visuaalse

⁽⁸⁾ <http://www.ash.org.uk/APPGillicit2013>.

materjali kujutamiseks kasutatava ruumi vähendamist. Liikmesriigid võivad soovi korral kasutusele võtta täiesti neutraalse pakendi, ent seda kõnealuse ettepanekuga ei nõuta. Lisaks kehtestatakse pakenditele miinimumkõrgus ja -laius, mille tagajärjel kaovad mõned pakendiformaadid, eelkõige need, millega soovitakse ligi meelitada noori. Sarnased eeskirjad kehtestati Ameerika Ühendriikides 2009. aastal, et vähendada lastele ja noortele suunatud tootmist. Komitee toetab kõiki neid meetmeid.

3.4 See nõuab muutusi pakendite kujunduses, kuid on raske mõista, miks peaks see avaldama märkimisväärset mõju töökohtadele pakendamises sellistes riikides nagu Saksamaa, Poola, Prantsusmaa, Tšehhi Vabariik ja Austria. Tubaka lõpptoodete põhimüük kõigis nende vormides peaks jätkuma üldjoontes samamoodi, kuni see kujuneb kõikjal ELis 150 000 nikotiinisõltuvuses oleva tarbija suletud turuks. Tuleks siiski rõhutada potentsiaalset märkimisväärset kasu rahvatervisele – nii majanduslikult kui ka eelkõige inimkannatuste vähenemises –, nagu ka asjaolu, et endised suitsetajad saavad kulutada rohkem raha muuks otstarbeks ja luua seega võimalusi uuteks töökohtadeks. Tubakatoodete tarbimine läheb ELile igal aastal maksma hinnanguliselt 517 miljardit eurot⁽⁹⁾. Liikmesriikide tasandil on kogukulud hinnanguliselt 4,6 % ELi SKPst⁽¹⁰⁾. Praegu kaotab EL tubakatoodete tarbimisega seotud haiguste ravist tekkivate tervishoiukulude katmisel 25,3 miljardit eurot ja tootmise kaotuse katmisel 8,3 miljardit eurot⁽¹¹⁾. See on peaaegu sama suur summa kui tubakatööstuse tulu kogu tarneahelas (ilma maksudeta): 35 miljardit eurot.

3.5 Komitee märgib, et nikotiini ja tubakaga seotud toodete tarbimisest tulenevate haigustega seotud otsesed kulud on liikmesriikide tegelike kulude praegused parimad hinnangud. Need on oluliselt väiksemad kui teoreetiline inimelu väärtus (1 miljon eurot kaotatud või lühendatud inimelu kohta), mida komisjon on kasutanud varasemates mõjuhinnangutes õigusaktide põhjendamiseks ning ettevõtjatele ja teistele eeldatavalt kaasnevate kulude tasakaalustamiseks. Kui siinkohal kasutatakse seda palju suuremat arvu, siis see tõstaks käesoleva ettepaneku vastuvõtmise tuntavaid stiimuleid 700 miljardi euroni, mis varjutaks kõik teised kaalutlused.

3.6 Samuti tasub märkida, et suitsetamine ja sellega seotud harjumused ei too tubakatoodete tarbijale mingit ühiskondlikku või majanduslikku kasu, vaid pakuvad lihtsalt nikotiinisõltuvuse tagajärgedele ajutist leevendust. Selle sõltuvuse tõttu on suitsetamisest loobumine tõepoolest raske ja aeglane protsess. Kahjuks ei ole isegi teadmine, et peaaegu pooled kõigist tarbijatest (tarbijad, kodanikud ja haavatavad isikud) surevad lõpuks selle harjumuse tõttu enneaegselt, üksi piisav sellest sõltuvusest üle saamiseks, mistõttu on vaja vähendada kõiki suitsetama hakkamise stiimuleid.

3.7 Siinkohal välja pakutud meetmetega ei soovita avaldada (ja suure tõenäolisusega ei avaldatagi) mõju olemasolevate täiskasvanutest suitsetajate käitumisele, kuid kõikjal maailmast saadud kogemuste kohaselt peaks see veelgi vähendama noorte stiimuleid suitsetama hakata. Ennekõike vähendab suitsetajate arvu vähendamine märkimisväärselt tervishoiukulusid ja aitab aja jooksul päästa paljusid elusid ja vähendada inimkannatust.

3.8 Komitee märgib, et ettepanekus ei minda nii kaugele, et võetaks kasutusele standardse värvi ja kirjaga täiesti ühtlustatud pakendid, nagu Austraalias. Eraldi kaubamärgid jäävad alles ning nad eristuvad tootja nime ja konkreetsete tubaka maitse- ja lõhnaainete järgi. Toote kvaliteedinõue on jätkuvalt oluline, kuna tarbijale antakse jätkuvalt teavet ostetava toote tootja kohta.

3.9 Ei ole eriti palju veenavaid tõendeid selle kohta, et need pakendieskirjade muutused suurendaksid tubaka võltsimist või salakaubavedu. Ebaseadusliku tubaka kasutamine on hoopis tihedalt seotud hinna ja kättesaadavusega⁽¹²⁾. Tööstuse esitatud viimaste arvandmete kohaselt jääb igal aastal ebaseadusliku kaubanduse tagajärjel saamata tubakaaktsiisitulu 10 miljardi eurot. Salatubakatoodete müügi osakaal moodustab praegu ELis 10 % tubakamüügi kogumahust⁽¹³⁾. Väljastpoolt ELi peamiselt Venemaalt ja Hiinast saabuvad kaubad on hõlpsasti kättesaadavad. Nõudlus on suur majanduskriisi all kannatavates ja/või tubakatoodetele kõrgeid aktsiisimäärasid kehtestanud riikides. Ebaseaduslik müük on oht töökohtadele ELis ning vähendab valitsuste saadavat maksutulu ja seadusliku müügi kulutasuvust. Seepärast peaks tegema kõik endast oleneva tubaka salakaubaveo piiramiseks, parandades turvalisust, rakendades järelevalvet ja ennetusmeetmeid ning kehtestades tubakatoodetele rangema kvaliteedikontrolli, kui tuua vaid mõned näited. Lisaks teistele tubakatööstusega juba kokkulepitud meetmetele peaks kaaluma reljeefsete või elektrooniliste märgiste kasutamist.

⁽⁹⁾ Mõjuhinnang, lk 15.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Komisjoni läbiviidud uuringu „A study on liability and the health costs of smoking“ hinnangul olid kogukulud (tervishoiukulud, tootmise ja inimeste kaotus) 2009. aastal 544 miljardit eurot. (http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf, lk 2).

⁽¹¹⁾ Komisjoni mõjuhinnang.

⁽¹²⁾ Moodie C, Hastings G, Joossens L. „Young adult smokers' perceptions of illicit tobacco and the possible impact of plain packaging on illicit tobacco purchasing behaviour“. *Eur J Public Health*, esmakordselt avaldatud 26. märtsil 2011 veebis: DOI:10.1093/eurpub/ckr038. Artikli kohaselt ei vasta väited, et standardne pakendamine suurendab ebaseaduslikku kaubandust, tõele. Smoke Free Partnership, 10. september 2012, <http://www.smokefreepartnership.eu/response-to-tobacco-retailers>.

⁽¹³⁾ Vt joonealune märkus 5.

3.10 Hoolimata sellest, kui kõrged on kõnealuste ettepanekute elluviimise kulud, tuleb mees pidada, et kui tubakatoodete tarbimine väheneb, siis sellega kaasneva rahvatervise paranemise potentsiaalne üldine kasu on palju suurem. Uuringud on näidanud, et valitsused ja tööandjad, kes on keelustanud suitsetamise töökohal, märkasid kohest positiivset mõju (suurem tootlikkus, vähesem puudumine, väiksemad ruumide korrashoiu ja hoolduse kulud ning väiksemad tervishoiu- ja ravikindlustuskulud) (¹⁴).

3.11 Lisaks on ettepanekuga hõlmatud 16 delegeeritud akti, millega antakse Euroopa Komisjonile kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 volitused direktiivi konkreetsete osade muutmiseks ja nende üle otsustamiseks (¹⁵).

4. Konkreetsed märkused

4.1 Direktiivis tuleks ka edaspidi keskenduda püüdele saavutada selles seatud siseturu ja rahvatervise eesmärged, rakendades nii pikaajalisi kui ka lühiajalisi meetmeid. Sellega seoses tasub märkida, et Euroopa Komisjoni enda prognoos kavandatud meetmete tervisemõju kohta on praegu suitsetavate või tõenäoliselt suitsetama hakkavate inimeste arvu vähenemine 2 % võrra. Direktiivi peamine eesmärk on pigem piirata uute suitsetajate arvu kui alandada praegust tarbimise taset. Kuigi see protsent võib tunduda madal, on sellel selge positiivne mõju mitmes valdkonnas.

4.2 Tööealised inimesed, kes jätvad suitsetamise maha (nagu ka potentsiaalsed suitsetajad, kes ei hakka suitsetama) elavad kauem ja seega on neil ka pikem tööelu. Suitsetajad surevad suitsetamisega seotud haiguse või kaasnevate komplikatsioonide tõttu hinnanguliselt 14 aastat varem kui inimesed, kes ei ole kunagi suitsetanud. Kuna oodatav eluiga on järjest pikem, eriti mittersuitsetajate puhul, siis suureneb ka see erinevus. Tubaka tarbimise 2 %-line vähenemine vastab 2,4 miljonile suitsetamisest loobuvale inimesele ja 16,8 miljonile lisandunud eluaastale. See tähendaks ühiskonna jaoks 10,3 miljardi euro suurust kasu aastas ning vähendaks tervishoiukulutusi 506 miljardi euro võrra aastas. Puudumiste, enneaegse pensionilemineku ja sarnaste asjaolude vähenemisest tulenevast suuremast tootlikkusest saadav kasu oleks kokku 165 miljonit eurot aastas (¹⁶).

4.3 75 % pakendi mõlemast küljest katva terviseohu hoiatuse lisamine koos 50 % kummaagi külje pinnast katva uue teabega (artikkel 9) on osa meetmetest, mis aitavad vähendada suitsetajate koguarvu. Tubakatoodete pakend peab olema kujundatud nii, et sellel esitatud teave tootesisu kohta ei ole eksitav. Seetõttu peavad sellel olema selgelt kirjas kaasnevad terviseohud, eriti enneaegne surm. Hoiatused peaksid olema üleval müügipunktides. Reklaam peaks müügipunktides muidugi keelatud olema.

4.4 Eriti olulised on koostisosade piirangud, millega nõutakse spetsiaalselt lisatud iseloomustavate maitsete kõrvaldamist (artikkel 6), ning pakendite visuaalne kujundus. Üks objektiivsetest kriteeriumitest – tubaka vähem atraktiivseks muutmise – on eriti oluline mõnede vanuserühmade või teatud soo jaoks, eelkõige neidude ja tüdrukute jaoks, kes esindavad praegu ELis ühte kiiremini kasvavat turgu ja kes on seetõttu suitsetama hakkamiseks kõige intensiivsema reklaamisurve all.

4.5 Seetõttu nõustub komitee täielikult komisjoni ettepanekuga keelustada uued närimiskummi, Piña Colada või Mojito maitsega nn kommimaitsega sigaretid (*candy-flavoured cigarettes*), mis on suunatud konkreetsetele noortele ja peamiselt naissoost potentsiaalsetele tarbijatele. Ka õhukesed pakendid (*slim packages*) on suunatud eelkõige neidudele, püüdesiduda kehakuju, kaal ja glamuur harjumusega, millega lõpuks kaasneb pooltele neist varajane surm. Arvestades, et nüüd mõistavad ja tunnistavad kõik asjaosalised nikotiinist tulenevaid tubaka suitsetamise pikaajalisi ja vältimatuid ohte, ei suuda komitee ette kujutada, kuidas said tootjad selliseid turundusstrateegiaid üldse luua, rääkimata nende elluviimisest.

4.6 Komitee palub komisjonil esitada selge määratluse ja sobiva õigusliku raamistiku „vähem kahjulikele toodetele”, mille vähesem kahjulikkus võrreldes tavapäraste sigarettidega on selgelt teaduslikult tõestatud. Vähem kahjulike toodete kontseptsioon kehtib selliste toodete suhtes, mis võivad asendada tavapäraseid sigarette, kuid millega kaasneb palju väiksem oht tervisele, ent mitte suitsetamisest võõrutamise toodete suhtes. Tooded, mis sisaldavad tubakat ja vähem nikotiini, või veel parem tooted, mis sisaldavad nikotiini, aga mitte tubakat (elektroonilised sigaretid), ja mis kuuluvad direktiivi reguleerimisalasse, vajavad selget määratlemist ja reguleerimist, et tarbijaid saaks teavitada nende pikaajalistest ohtudest või eelistest võrreldes tavaliste tubakatoodetega.

(¹⁴) Carin Hakansta, Ravusvaheline Tööorganisatsioon, töödokument „Workplace smoking: A Review of National and Local Practical and Regulatory Measures”, märts 2004, lk 6, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_108424.pdf.

(¹⁵) ELT C 115, 9.5.2008, lk 172.

(¹⁶) Komisjoni töödokument, dokumendiga „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta” kaasnev mõjuhinnang: http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf, lk 116.

4.7 Lisaks sisaldab ettepanek meetmeid ebaseadusliku tubakakaubanduse vähendamiseks. Nii määratleb Euroopa Komisjon näiteks ettepaneku artiklis 14 tuvastamis- ja jälgitavussüsteemi ning erinevaid täiendavaid turvameetmeid tagamaks, et ELis müüduks üksnes direktiivi sätetele vastavaid tooteid. Kõnealuse meetmega kaasneb majanduslik ja halduskoormus, mis võib olla koormav väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (vastupidiselt 4 kuni 5 suurele rahvusvahelisele ettevõttele, kes on globaalses tubaka- ja nikotiinipõhiste toodete kaubanduses valdavas enamuses) ning mis suurendab liikmesriikide halduskoormust kontrollide tegemisel. Loodetavasti vähendab süsteem salakaubavedu ja ebaseaduslikku kaubandust. Sellest tulenevalt on komitee arvamusel, et ettepaneku artikli 14 sätted peaksid olema identsed tuvastamist ja jälgitavust käsitlevate klauslitega, mis sisalduvad möödunud aasta lõpus Maailma Terviseorganisatsiooni osaliste konverentsil sõlmitud ebaseadusliku kaubanduse protokollis ⁽¹⁷⁾.

4.8 Sigarite, sigarillode ja piibutubaka osas jäetakse ettepanekus võimalus tühistada automaatselt teatavad tekstis sisalduvad erandid, kui „olukord on oluliselt muutunud”, kusjuures selline muutus on seotud müüginahu suurenemisega vähemalt 10 % vähemalt 10 liikmesriigis või alla 25-aastaste tarbijate hulga suurenemisega vähemalt 5 % vähemalt 10 liikmesriigis. Praegusest 27 liikmesriigist kümnes on kõnealuste toodete turg siiski äärmiselt väike ja 10 %-line muutus võib kergesti toimuda ilma, et see avaldaks märkimisväärset mõju tööhõivele või maksutulule.

4.9 Komitee märgib, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 290 sätestatakse volituste delegeerimine delegeeritud aktide kujul ning delegeeritud aktid peavad täitma mitu eeltingimust. Delegeeritud akte võib kohaldada üksnes seadusandliku akti mitteolemuslike osade suhtes.

Hääletustulemus:

Poolt: 89
Vastu: 162
Erapooletuid: 17

Uus punkt 1.4

Lisada järgmine uus punkt.

*„Et tõsta esile terve elanikkonna ning sellega paljudele valdkondadele osaks saavate eeliste olulisust, teeb komitee liikmesriikidele ettepaneku propageerida mittersuitsetajate alade (**smoke-free environments**) laiendamist, mille raames on kodanikel võimalik leida nii moraalset kui meditsiinilist tuge ning mis on eelkõige mõeldud noorte, õppeasutuste, ärühingute jmt tarbeks. Samuti on vaja toetada uuenduslike ja harivate eri tugimehhanismide ja koostöövõrgustike loomist.”*

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

Punkt 1.5

Muuta järgmiselt.

„Oluliselt võivad väheneda maksutulud, mitte ainult ebaseadusliku kaubanduse suurenemise, vaid ka müüginahu ja hindade langemise tõttu. Praegu laekub ELis peaaegu 100 miljardit eurot tubakaaktsiisina. Tubakamaksude kohaldamine on tõhusaim ja majanduslikem meede tubakatarbimise vähendamiseks, eelkõige noorte ja väikese sissetulekuga elanikkonna seas ⁽¹⁸⁾. Uuringute kohaselt on tubakatoote hind suitsetajate poolt kolmas kõige sagedamini nimetatud põhjus suitsetamisest loobumiseks ⁽¹⁹⁾. Samuti tuleb märkida, et varem tubakatoodetele kulunud ja nüüd säästetud raha kulutatakse muude kaupade ostmiseks, millelt makstakse samuti makse.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

⁽¹⁷⁾ [http://apps.who.int/gb/ctc/PDF/cop5/FTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/ctc/PDF/cop5/FTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽¹⁸⁾ Stefan Callan, Smoke Free Partnership, Making Tobacco Tax Trendy Toolkit, 2012, lk 5. http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.eu/files/LV%20-%20Tax%20Toolkit_4.pdf

⁽¹⁹⁾ Euroopa Komisjon, Attitudes of Europeans Towards Tobacco (Eurooplaste suhtumine tubakasse). http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, lk. 84.

Punkt 1.8

Muuta järgmiselt.

„Lisaks komisjonile antud liikmesriikide suveräänsesse pädevusse sekkumine ja ulatuslikele volitustele loovutamine komisjonile direktiivi olemuslike aspektide hilisemaks edasiarendamiseks delegeeritud õigusaktide kaudu, tuleb tagada, et otsuseid tehakse avatult ja liikmesriikide huvidega kooskõlas. Komitee rõhutab, et siduv tegevus peab järgima riiki seega subsidiaarsuse põhimõtet. Komitee ei saa nõustuda delegeeritud õigusaktidega, mis ei ole hõlmatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 290 selgesõnaliselt sätestatuga. Peale selle on subsidiaarsuse põhimõttele vastavuse kontrollimise raames kaheksa riigi parlamendid hääletanud 14 l korral komisjoni ettepaneku vastu, kuna selles ei järgita subsidiaarsuse põhimõtet (20).”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooleitud: 29

Punkt 1.9

Muuta järgmiselt.

„Komitee toetab riski vähendamise kontseptsiooni ning palub seetõttu komisjonil esitada selge määratlus ja sobiv õiguslik raamistik „vähem kahjulike toodete” jaoks, mille puhul on teaduslikult tõendatud nende väiksemat kahjulikkust võrreldes tavapäraste sigarettidega; see kehtib eelkõige toodete puhul, mis sisaldavad tubakat (ja mitte keemilist nikotiini) ja mis on seega direktiiviga hõlmatud.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooleitud: 29

Punkt 3.1

Muuta järgmiselt:

„(...)

Toodud kuuest valdkonnast on kolmel väga suur mõju ELi liikmesriikide tööhõivele ja maksutuludele. Märkimisväärne, pakendamise ja koostisosade puhul kehtestatakse ettepanekuga senisest veelgi nähtavamad terviseohu hoiatused, mis on olemasolevatega võrreldes ebaproportsionaalselt suured, piirates tubakatoodete vorme, maitset ja sisu. Nii peab kõigil pakenditel olema terviseohu pilt- ja teksthoiatused, mis katavad 75 % pakendi välispinnast. Sellele lisandub lisaks mõnes liikmesriigis kohustuslikuks olevale maksumärgile teade alaealistele müümise keelu kohta ning tubakatoodete tuvastamist ja jälgitavust tagavate uute meetmete jaoks ettenähtud ala – uus külgepinnale trükitav lisateave (kattes 50 % iga külje pinnast). See tähendab tegelikult seaduslikult registreeritud kaubamärkide kujutamiseks kasutatava ruumi märkimisväärset vähendamist. Teisalt peab pakenditel olema miinimumkõrgus ja -laius, mille tagajärjel kaovad mõned pakendiformaadid, nagu nt pakendiformaat „casket”, mis on mõnes riigis, nt Kreekas, väga populaarne. Samuti kaob Portugalis enim levinud pakendiformaat. Lisaks võib kõnealune pakendite muutmine, mis ei põhine teaduslikel andmetel, ohustada töökohti pakenditööstuses, mis on suure osatähtsusega paljudes Euroopa riikides, nt Saksamaal, Poolas, Prantsusmaal, Ühendkuningriigis või Austrias. Tuleb juhtida tähelepanu tõigale, et tubakatoodete kõrgusele ja laiusele kehtestatavad miinimumnõuded jäeti avalikust arutelust, aga ka mõjuaruandest välja. Lisaks keelatakse ära eristava maitse ja/või lõhnaga sigarettide müük ja leiutatakse uus sigarillo määratlus, mis on vastuolus veidi rohkem kui aasta eest ELis kehtima hakanud maksuõigusnormidega (21). Pakendite uue visuaalse välimuse ning nende pikkust ja laiust käsitlevate miinimumnõuete abil saavutatakse positiivseid tulemusi muu hulgas seoses sellega, et need vähendavad ahvatlust riskirühmades ehk laste ja noorte seas. Uuringutest nähtub kindlalt, et pakend on turundusvahend toote müümiseks. Praegu on tubakatoodete pakendid sageli strateegiliselt kujundatud, et need ahvatleksid konkreetset sihtrühma. Uuringud on näiteks näidanud, et Lätis arvasid naised heledas pakendis tooteid valides, et nende toodete tõrvisisaldus on madalam ja need on tervisele vähem kahjulikud.

(20) http://www.ipex.eu/IPEXL_WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&applng=ET#.

(21) Nõukogu 21. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/64/EL tubakatoodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta, ELT L 176, 5.7.2011, lk 24–36.

Lisaks arvasid lapsed, et värviline pakend tähendab seda, et toode ei ole üldse tervisele kahjulik. (22) Sellest tulenevalt ei annaks ühtlustatud ja võimalikult lihtne pakend tarbijatele toote tegelike mõjude kohta eksitavat teavet, vaid just vastupidi, uuringutest nähtub, et lihtsa pakendiga seonduvad sellised aistingud nagu „igav ja haisev, vastik, vana”jne. (23)”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

Punkt 3.2

Muuta järgmiselt:

„Selle tagajärjel ja kuna kõigil pakenditel peab olema sama formaat ja toodetel sama maitse, jääb hind ainsaks teguriks, mille abil kaubamärke omavahel eristada, mis viib kogu sektori väärtusahela languseni. Kui hind jääb ainsaks konkurentsifaktoriks, hakkavad hinnad langema, ent liikmesriigid võivad kehtestada kõrgemaid aktsiisimakse ja suurendada seeläbi tulumis- toob endaga kaasa ühelt poolt sektori osalejate tulude ja liikmesriikide maksutulude vähenemise ning teiselt poolt töökohtade kadumise sektoris.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

Uus punkt 3.3

Lisada uus tekst:

„Ehkki tubakatoodete pakendid standarditakse, nii et eri tootjate oma tunnismärkide suurus väheneb, on pakendil jäetud ettevõtja ja toote nimel määratud ala, mille suurus, taustavärv ja kirjatüüp on ühtlustatud. Toote kvaliteedikriteerium jääb endiselt oluliseks, kuna tarbijat teavitatakse jätkuvalt sellest, kes on ostetava toote tootja.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

Punkt 3.3

Muuta järgmiselt:

„Selline üksnes hinnal põhinev eristamisvõimalus viib näiteks selleni, et ELis kasvatatav kvaliteettubakas kaotab oma atraktiivsuse ELi territooriumil tehaseid omavate ettevõtjate jaoks, kuna kvaliteedi kriteerium ei ole enam tubakalehtede ostukriteerium, mis vastuolus komisjoni poolt mõjuhinnangus öelduga kujutab endast tõsist ohtu tubakakasvatusest sõltuvatele töökohtadele. Praegu on tubakalehtede saagikus ELis 250 000 tonni tubakat aastas. Suurim tootjariik on Itaalia 89 000 tonniga, millele järgnevad Bulgaaria 41 056, Hispaania 38 400 ja Kreeka 24 240 tonniga. Väärtusahela kõnealusel lülis töötab 400 000 inimest, esikohal on Bulgaaria 110 000 tubakakasvatuses töötava inimesega, järgnevad Poola 75 100 ja Itaalia 59 300 töötajaga (24).”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

(22) <http://www.cancercampaigns.org.uk/ourcampaigns/theanswerisplain/moreinformation/>

(23) The Packaging of Tobacco Products, March 2012. The Centre for Tobacco Control Research Core funded by Cancer Research UK, http://www.cancerresearchuk.org/prod_consump/groups/cr_common/@nre/@new/@pre/documents/generalcontent/cr_086687.pdf, lk 40.

(24) Vt joonealune märkus 11.

Punkt 3.7

Muuta järgmiselt:

„Teiselt poolt on direktiivi ettepanekuga hõlmatud 16 delegeeritud akti, millega antakse Euroopa Komisjonile volitused direktiivi olemuslike konkreetsete osade reguleerimiseks ja nende üle otsustamiseks. See aga välistatakse selgesõnaliselt kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 (25). Niivõisi jäetakse nõukogu, Euroopa Parlament ja riikide parlamendid direktiivi olemuslike osade reguleerimisest praktiliselt kõrvale.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletoolid: 29

Uus punkt 4.1.1

Lisada järgmine uus punkt.

„Viimastel aastatel kriisis vaevelnud riikides, nagu näiteks Lätis, on suitsetamine põhjustatud suuri tervise- ja majanduskulusid: suitsetamisega on seotud 25 % enneaegselt surnud meestest ja 4 % enneaegselt surnud naistest ning riigis kokku on 12 % haigustest tekkinud suitsetamise tagajärjel. Nende haiguste raviks on kulunud 29 miljonit eurot, mis moodustab 3,27 % kõikide tervishoiuteenuste kogueelarvest. Tubakasõltuvuse tõttu tööl eemalolek on vähendanud tööviljakust 29,5 %, mis võrdub Lätis 12 miljoni euro suuruse kahjuga. Ühtlasi toob ka suitsetamisest põhjustatud enneaegne suremus kaasa suuri kulusid – umbes 2,5 miljardit eurot ehk 9,38 % SKPst (26).”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletoolid: 29

Punkt 4.2

Muuta järgmiselt.

„Tervisehoiu hoiatuste ga ebaproportsionaalse suurendamisega kaasneb lisaks ka järgminekaasnevad järgmised mõjud:

- tootjate intellektuaal- ja tööstusomandi õiguste ühepoolne sundvõrandamine säilitamine, kuna nad ei saa kasutada oma registreeritud kaubamärke. Euroopa Kohtu hinnangul (27) võib neid õigusi piirata, sest need ei ole absoluutsed õigused ega tootjatel õigus kasutada oma registreeritud kaubamärke ja jätkata oma toodete eristamist;
- uute piirangute seadmine konkurentsile sektoris, kus eristumist on niigi juba väga piiratud;
- mis tahes seadusliku kauplemistegevusega kaasnevate põhiliste kauplemisõiguste rikkumistunnistamine, et rahvatervis ja sellega seotud eelised on peamine väärtus, mis on tähtsam kui tubakakaubandus;
- elanikkonna tervisele ning seega majanduskasvule eriti kahjulike uute toodete turule viimise takistamine ning
- pakutavate toodete suhtes teadusuuringute ja kvaliteediotsingute lõppemine. Uue põlvkonna toodete turule viimist piiratakse meelevaldselt, andmata võimalust luua selge regulatiivraamistik nende ohtude vähendamise analüüsimiseks, mis võivad kõnealuste toodetega kaasneda inimeste jaoks. See võib ka pidurdada jõukuse ning kõnealuste toodete uuendamise ja uurimisega seotud töökohtade loomist. Lisaks ei tohiks kõnealuseid uusi, võib olla vähem kahjulikke tooteid allutada samadele piirangutele, mis kehtivad ka tavapärasele toodetele.”

(25) ELT 115, 9.5.2008, lk 172.

(26) http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf.

(27) Euroopa Kohtu 17. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-10/89.

Hääletustulemus:

Poolt: 69
 Vastu: 157
 Erapooletuid: 29

Punkt 4.3

Muuta järgmiselt.

„Sama kehtib ka eriti olulised on piirangud, mis puudutavad koostisosade piiramise suhtes eristatava lõhna või maitse kaotamiseks (artikkel 6) ja pakendite visuaalset esitlust. Üks objektiivsetest kriteeriumitest – tubaka atraktiivsuse vähendamine – on eriti oluline teatud vanuserühmade või soo jaoks: see ei põhine teaduslikel andmetel nagu nt kõnealuste ainete mürgisus ja sõltuvust tekitav toime, vaid tugineb sellisel subjektiivsel kriteeriumil nagu tubaka atraktiivsuse vähendamine ja subjektiivsetel hinnisarusaamadel selle kohta, millist tubakaliiki suitsetab üks või teine vanuserühm või sugu. Sama subjektiivsust võib täheldada järgmiste sigarettiformaatide meelevaldse ja põhjendamatu keelustamise puhul: „peenikesed“ (slim) sigarettid (keelustamist ei kaasatud avalikku arutellu ega käsitletud mõjuaruandes), lühikesed sigarettid või kõik mentoolimaitsetelised või lõhnalised sigarettid. Määratakse kindlaks isevalmistatavate sigarettide tubaka tarbijapakendi miinimumkaal, ühtlustatakse isevalmistatavate sigarettide tubaka tooside formaat või isegi leiutatakse sigarilode uus kategooria vastuolus 1. jaanuaril 2011 jõustunud direktiiviga 2011/64/EL⁽²⁸⁾. Mitmes Euroopa riigis väga populaarsete „peenikeste“ (slim) ja mentoolimaitseteliste või lõhnaliste sigarettide keelustamine viib olukorrani, kus tarbijatel ei ole neile ligipääsu ning nad peavad kasutama salaturu võimalusi kõnealuste sigarettide ostmiseks. Lisaks on tegemist tubakatoodetega, mida tarbivad enamasti täiskasvanud suitsetajad, nii et sel konkreetsel juhul ei saa kasutada argumentatsiooni, justkui eesmärk oleks ennetada alaealiste ligipääsu tubakale. Näiteks mentoolimaitseteliste või lõhnaliste sigarettide konkreetsel juhul olgu meenutatud, et kõnealust tubakaliiki suitsetavad peamiselt eakamad inimesed ning et seda ei keelustatud riikides, kus kehtivad väga kaugeleminevad suitsetamisvastased seadused väga konkreetsete teatavaid koostisosasid keelustavate sätetega nagu Ameerika Ühendriikides ja Kanadas. Seetõttu teeb komitee ettepaneku jätta direktiivi ettepanekust välja mentooli maitse- või lõhnaaine keeld.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
 Vastu: 157
 Erapooletuid: 29

Punkt 4.3.1

Muuta järgmiselt:

„Lõpetuseks nõustub komitee nõustub täielikult komisjoni ettepanekuga keelustada turul uued tooted närimiskummi, piña colada, mojito jne maitsega ehk nn kommimaitsega sigarettid („candy-flavoured cigarettes”), mis võivad põhimõtteliselt olla suunatud noortele tarbijatele.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
 Vastu: 157
 Erapooletuid: 29

Punkt 4.3.2

Muuta järgmiselt:

„Koostisosade ülemäärane piiramine viib maitse ühtlustumisele, mis ei võimalda konkurentidel enam eristuda, mis piiraks investeringuid ja uute toodete võimalikku käivitamist. Ja kõik see tarbija kahjuks, kellelt võetakse ära valikuvõimalus, mis pakub praegustele ja potentsiaalsetele tubakatoodete tarbijatele täiendava stiimuli hankida teavet oma tarbitavate toodete kohta või vältida nende toodete kasutamist, nii et nad parandaksid oma tervist, tootlikkust ja kõiki teisi tegureid, mis avaldavad olulist mõju elukvaliteedile.”

Hääletustulemus:

Poolt: 69
 Vastu: 157
 Erapooletuid: 29

⁽²⁸⁾ Nõukogu 21. juuni 2011. aasta direktiiv 2011/64/EL tubakatoodetele kohaldatava aktsiisi struktuuri ja määrade kohta, ELT L 176, 5.7.2011, lk 24–36.

Punkt 4.5

Jätta järgmine tekst välja:

„Teisalt sisaldab Euroopa Komisjoni direktiivi ettepanek meetmeid ebaseadusliku tubakakaubanduse vähendamiseks. Nii esitab Euroopa Komisjon näiteks ettepaneku artiklis 14 tuvastamis- ja jälgitavussüsteemi ning erinevad täiendavad turvameetmed tagamaks, et ELis müüdataks üksnes direktiivi sätetele vastavaid tooteid. ~~Kõnealuse meetmega kaasneb ebaproportsionaalne majanduslik ja halduskoormus, mis ei ole aga paljudele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele jõukohane ning mis selle asemel, et vähendada ebaseadusliku kaubandust, suurendab veelgi liikmesriikide halduskoormust kontrollide tegemisel. Peale selle ei vähenda nimetatud süsteem salakaubavedu ja ebaseaduslikku kaubandust, vaid neid hoopis soodustatakse direktiivi ettepaneku ülejäänud meetmete kaudu. Seetõttu on kKomitee on arvamusel, et direktiivi ettepaneku artikli 14 sätted peaksid olema identsed tuvastamis- ja jälgitavust käsitlevate klauslitega, mis sisalduvad möödunud aasta lõpus Maailma Terviseorganisatsiooni osaliste konverentsil sõlmitud ebaseadusliku kaubanduse protokollis ⁽²⁹⁾.”~~

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

Punkt 4.6

Muuta järgmiselt:

„Lõpetuseks antakse direktiiviga Euroopa Komisjonile võimalus reguleerida ja muuta arvukate delegeeritud aktide teel selliseid põhiküsimusi nagu nt lisaiinete määr, terviseohu hoiatuste väljatöötamine ning nende paigutamine ja möödud. ~~Seega jäetakse liikmesriigid direktiivi reguleerimisest praktiliselt kõrvale, mis kujutab endast sekkumise äärmiselt kõrget taset, mida on ELis seni kasutatud vaid mõnel korral ning mis rikub subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid, nagu väidavad juba kaheksa liikmesriigi parlamendid ⁽³⁰⁾ (Itaalia, Tšehhi Vabariik, Kreeka, Bulgaaria, Taani, Portugal, Rumeenia ja Rootsi). Itaalia puhul ei ole parlament mitte ainult tõdenud, et direktiiviga rikutakse kõnealuseid põhimõtteid, vaid rõhutas ka, et mõned keelatud sigarettide mudelitest nagu „peenikesed“ (slim) või madala tõrvasaldusega sigarettid võiksid olla kasulik vahend suitsetamise vähendamisele või lõpetamisele suunatud poliitikas ⁽³¹⁾.”~~

Hääletustulemus:

Poolt: 69
Vastu: 157
Erapooletuid: 29

⁽²⁹⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽³⁰⁾ http://www.ipex.eu/IPEXL_WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLang=ET#.

⁽³¹⁾ Itaalia parlamendi sotsiaalküsimuste komisjoni arvamus Euroopa Komisjoni dokumendi COM(2012) 788 final kohta.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tugevam Euroopa tööstus majanduse kasvuks ja taastumiseks. Tööstuspoliitika ajakohastatud teatis”

COM(2012) 582 final

(2013/C 327/14)

Raportöör: **Joost VAN IERSEL**

Kaasraportöör: **Enrico GIBELLIERI**

10. oktoobril 2012. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Tugevam Euroopa tööstus majanduse kasvuks ja taastumiseks. Tööstuspoliitika ajakohastatud teatis”

(COM(2012) 582 final).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI) võttis arvamuse vastu 18. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juuli 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 132, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab suurt heameelt Euroopa tööstusele – tootmise ja teenuste sektorile – pööratud tähelepanu üle, mida väljendati komisjoni 2012. aasta oktoobri tööstuspoliitika ajakohastatud teatises, sealhulgas lisades esitatud analüüsis liikmesriikide tööstuspoliitika ja vajakajäämistele kohta. Paljud elemendid on kooskõlas seisukohtadega, mida komitee on korduvalt väljendanud ⁽¹⁾. Tegelik lakmustest on selle poliitika elluviimine.

1.2 Tööstuspoliitika peaks ühena seitsmest strateegia „Euroopa 2020” juhtalgatusest olema ELi majanduskasvu algatuse ehituskivi, millest küll palju räägitakse, ent tõhusaid meetmeid võetakse liiga vähe. On tarvis õiget hoiakut ja ühtset lähenemisviisi. Poliitiline mõju on ilmne. Komitee kutsub komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles tugevdama (järjekindlaid!) algatusi ja horisontaalseid poliitikameetmeid, mis aitavad vastata tööstustoodangu suurendamise tohutule väljakutsele kogu Euroopas

1.3 Tööstuspoliitika tegevuskava koostamist peaks hakkama juhtima Euroopa Ülemkogu. Komisjon tuleks sellesse täielikult kaasata. Nõukogu mitmesugustes koosseisudes (konkurentsi- võime, teadusuuringud, keskkond, sotsiaalpoliitika), komisjonis ning Euroopa Parlamendis on tarvis suunatud ja ühtset lähenemisviisi ajakohaste poliitikameetmete määramisele ja edendamisele kogu Euroopas.

1.4 Tööstuspoliitika muutmiseks Euroopa edasiviivaks strateegiaks tuleb avalikkust selle meetmete, tegevuskavade ja täht-

aeagadega seotud otsustest laialdaselt teavitada, millest praegusel hetkel on suur puudus.

1.5 Lisaks on ELis tarvis liidu ja 27 liikmesriigi tööstuspoliitika omavahelist optimaalset ühtsust, mis paljude analüüside põhjal otsustades praegu täiesti puudub. Mitmekesisus on eelis, killustatus aga kahjulik. Geopoliitiline tasakaalustamatus tuleks kõrvaldada.

1.6 Paremad raamtingimused tähendavad eelkõige ELi siseturu väljakujundamist sotsiaalse turumajanduse raames, mille tagavad täpsed hindamised, õigusaktid ja rakendamine kogu liidus. Siseturgu peavad toetama avaliku sektori investeeringud piiriülestesse ühendustesse, näiteks maanteedesse, veeteesse, sadamatesse, lennujaamadesse ja raudteedesse.

1.7 Kuna tööpuudus on kasvanud rohkem kui 26 miljoni inimeseni, majanduskasv on aeglane ja eelarved kahanevad, vajavad tööstus ja innovatsioon stimuleerivad väljavaated ja tingimusi. Tuleb saavutada õige tasakaal eelarve konsolideerimise (kokkuhoiumeetmete), riiklike reformikavade ja tööstuspoliitika vahel, et hoogustada investeeringuid ja töökohtade loomist ning suurendada kindlustunnet.

1.8 ELi iga algatus peaks toetama Euroopa positsiooni konkurendi ja partnerina maailmatasandil. Väga ambitsioonikas eesmärk suurendada tootmist 2020. aastaks 20 % võrra nõuab ulatuslikke investeeringuid ja olulisi poliitilisi kohandusi. Väga vajalik on tootlikkuse suurendamine.

⁽¹⁾ Vt muu hulgas ELT C 218, 23.7.2011, lk 38, komitee reageering Euroopa Komisjoni eelmisele teatisele tööstuspoliitika kohta aastal 2010.

1.9 Tööstusele arukate tingimuste loomine on midagi palju enamat kui tehnilised seadmed ja kohandused. Need arukad tingimused on seotud kogu tööstuskeskkonnaga, eelkõige ühtse ja prognoositava pikaajalise energia- ja kliimapoliitikaga, millega konkurentsivõimelist tööstuslikku alust toetada. Tingimused peaksid toetama suurepärase tulemuste saavutamist ning edendama uusi tööstusvaldkondi.

1.10 ELi poliitikavaldkonnad peavad olema erivajadusi arvestavad ja sektorispetsiifilised ning põhinema alt üles hinnangutel, mis tehnilist ja majanduslikku võimekust ning väljakutseid kõige paremini käsitlevad. Neid põhimõtteid tuleks kohaldada ka ressursitõhususe juhtalgatuse eesmärkide elluviimisel, mis on suunatud tõhususe suurendamisele tooraine kasutamisel, püüdes samal ajal edendada innovatsiooni ja suurendada Euroopa ettevõtete vastupidavust.

1.11 Tööstuspoliitikal on tugev sotsiaalne mõõde, mis mõjutab kõiki ühiskonnakihte: kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, kõiki ettevõtteid, tööjõudu kiiresti muutuvates töökeskondades (digitaliseerimine, robotiseerimine, teenustega seotud tootmine, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia), haridussektorit ja ülikoole, tarbijaid ja kodanikke. Tööstuspoliitika on seotud nii restruktureerimisega kui ka prognoosimisega. See peaks pakkuma kaasaegset haridust, koolitust ja teavet ning edendama tehnoloogiat, innovatsiooni, loominguilist ja ettevõtlust. Demograafilist arengut tuleb samuti ennetada ja sellele asjakohaselt reageerida.

1.12 Ambitsioonikad piirkonnad hoogustavad tööstustegevust. EL ja liikmesriigid peaksid julgustama nende iseseisvaid tavasid, sealhulgas spetsialiseerumist ja vastavaid uurimisprogramme, kvalifikatsioone ja klastreid. Sellega võib väga palju saavutada.

1.13 Tuleb esile tõsta algatusi ja projekte, aga ka liikmesriikide ja piirkondade edukaid näiteid, mis suurendavad rahva ja majandusvaldkonna osalejate kindlustunnet. Tuleb intensiivistada ELi ja liikmesriikide partnerluslepingute sõlmimist ning liikmesriikide ja piirkondade võrgustike arendamist. Euroopa poolaasta annab palju võimalusi pidevaks seireks.

1.14 ELi tööstuspoliitika peaks olema ELi ja liikmesriikide ühiste visioonide ja pädevuste jagamise protsess, samuti peaks see olema ühistegevus, milles äriühingute ja ametiühingute tunnustatakse täieõiguslike partneritena. Muud sidusrühmad, näiteks haridussektor, ülikoolid (teadusuuringud), valitsusvälised organisatsioonid, tarbijad ja teised, peaksid igal sobival juhul olema sama pühendunud.

1.15 Hoolimata majandustoodangu olulistest erinevustest liikmesriikide vahel peaksid kõik parimatest tavadest ning toetatavatest seisukohtadest ja lähenemisviisidest kasu saama.

1.16 Komitee teeb järjepidevalt ettepanekuid sektorite ja tööstuspoliitika kohta (vt lisa). Käesolevas arvamuses käsitletakse

pigem oluliste teemade sidusust ning koordineerimise ja viimistlemisega saavutatavat tõhusat haldust.

2. Taust

– A. Ülemaailmne tasand

2.1 Komisjoni analüüsis on öeldud, et tööjõukulud näivad moodustavat üha väiksema osa toodangu kogukuludest⁽²⁾. Väga oluline tegur on tootlikkus. Osa tootmisest pöördub Euroopasse tagasi, kuid konkurents tugevneb muudes valdkondades, nagu majanduse infrastruktuuri paranemine BRICS-riikides, euro kallinemine ning energiahinnad, mis stimuleerivad investeerimist välismaale

2.2 Lisaks on Euroopa innovatsiooni tulemuslikkuse ja tehnoloogilise spetsialiseerumise osas USAst ja Jaapanist maha jäänud. Euroopa on USAst tugevamini esindatud kesktaseme tehnoloogiatööstuses, kuid traditsiooniline lõhe kõrgtehnoloogia alal on kahe maailmajao vahel viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud.

2.3 Valge Maja ja USA kongress demonstreerivad tugevat pühendumist tootmissektori taaselustamisele riikliku konkurentsistrateegiaga ajavahemikuks 2014–2018⁽³⁾. Keskseks probleemiks on tootmise roll ja väärtus USA majanduses, julgeolekus ja globaalses juhtpositsioonis.

2.4 Avaliku ja erasektori partnerlus tugevdab tehnoloogilist ja innovaatilist infrastruktuuri. Kaitse-, energeetika- ja kaubandusministeerium on otseselt kaasatud, samuti USA Rahvuslik Teadusfond ja NASA, mis hoogustab paljude riiklike teadusastutuste ja ülikoolide tööd.

2.5 See on märkimisväärne areng riigi kohta, kus alles hiljuti propageeriti postindustriaalset majandust. Hiina ja teiste riikide kasvav konkurentsivõime mõjub äratuskellana. Arusaamad on muutumas. Ennustatakse, et Hiina hõivab maailma esimese majandusjõu positsiooni aastaks 2030 ning USA säilitab globaalse liidrirolli, samas kui Jaapan ja Euroopa jäävad tükk maad tahapoole⁽⁴⁾.

2.6 Uute nafta- ning eelkõige kildagaasiuuringute tulemusel saavutab USA eeldatavalt energiasõltumatuse. Arvatakse, et need uuringud vallandavad USA energeetikas revolutsiooni, mis toob kaasa USA tööstusliku uuestsünni ja geopoliitilised nihked. Siiski tuleb veel tegeleda keskkonna- ja tervishoiuprobleemidega⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Komisjoni talituste töödokument SWD(2012) 297 final, lk 10.

⁽³⁾ American Manufacturing Competitiveness Act, 2012.

⁽⁴⁾ *Global Trends: Alternative Worlds*, riiklik julgeolekunõukogu, Washington, detsember 2012.

⁽⁵⁾ USA keskkonnakaitseameti EPA uurimus hüdrofrakkimise võimalikust mõjust joogiveeressurssidele. Eduaruanne, detsember 2012 (<http://www2.epa.gov/hfstudy>).

2.7 Hiina, Brasiilia ja India tõus jätkub. Ka Venemaa on tõusuteel. Nende kiiluvees järgnevad kiiresti teised Aasia ja Lõuna-Ameerika riigid. Juba aastaid on kasvunäitajad tärkava majandusega riikides olnud keskmisest palju kõrgemad, seda eriti Aasias. Värskest rajatud haridussüsteemid valmistavad tohutul hulgal ette hea hariduse ja kõrge kvalifikatsiooniga tehnikuid ja insenere. Samal ajal on rajatud suuri teaduskeskusi. Kaupade kvaliteet ja uuendusprotsessid paranevad kõigis valdkondades. Transpordivõrgud ja teenuste infrastruktuur jõuavad kiiresti järele.

2.8 Hiinas on tekkimas riigikapitalismi ja vaba turumehhanismi segasüsteem⁽⁶⁾. See on tihedalt läbi põimunud olemasolevate kultuuri- (ja poliitika-) traditsioonidega. Jõukuse loomine ei käi käsikäes demokraatia, inimõiguste ega töötajate õigustega. Keskkonna- ja tervishoiutingimused on endiselt vähe arenenud, kuigi toodangu kvaliteet tõuseb. Tagasilöögid ei ole üksnes kujuteldavad – kaugel sellest. Kuid on aus tunnistada, et riigikapitali sekkumine suunab ka edaspidi teatavat liiki toodangut, mis on kooskõlas rahvuslike ambitsioonidega. Riiklike investeerimisfondide investeeringud võivad samas suunas mõjutada nii väljamenevaid kui ka sissetulevaid investeeringuid.

2.9 Paljudele riikidele, kellel on ELi omast palju sujuvam juhtimisstruktuur, tuleb see tavaliselt kasuks asjaolu tõttu, et neil on üks peamine otsustuskeskus, ühtne strateegia ja kokkulepitud eesmärgid avalikus sektoris.

2.10 Ka mõnes Aafrika osas toimub kiire arenguprotsess. Hiina teeb sinna suuri investeeringuid, pööramata tähelepanu ühiskondlikule mõjule.

2.11 Ülemaailmne kontekst ja geopoliitilised tingimused on lakkamatus muutumises. Teave on ülimalt tähtsusega, et muuta avalik ja poliitiline arvamus märksa tundlikumaks. Komitee soovib pidada iga-aastaselt ELi tulemustabelit paljude sotsiaalmajanduslike, tehnoloogiliste ja töökohtadega seotud arengusuundade kohta asjakohastes maailma paikades.

– B. Euroopa

2.12 Komisjoni süvaanalüüsid suundumustest Euroopas ja igas üksikus liikmesriigis näitavad teadlikkuse tõusu sellest, et on tarvis tootmissektorit.

2.13 Olukord on riigiti väga erinev, alates Saksamaast, kus asub peaaegu 30 % Euroopa tootmissektorist, suuremate ja väiksemate riikideni, kus see protsent on märkimisväärselt madalam või väga väike. Mõnes liikmesriigis on viimase 20 aasta jooksul

investeeringud tööstusesse oluliselt vähenenud. Osal juhtudel on põhjuseks olnud suuremahuline ümberstruktureerimine, mõnel muul juhul aga ka teatav tähelepanematus⁽⁷⁾.

2.14 Erinevate liikmesriikide hulgas, kes püüavad olukorda parandada, on mõned osutunud teistest selgelt edukamaks. Tööhõive tööstuses väheneb järjekindlalt. Kõige tipuks on 2008. aastast alates kadunud praeguse kriisi tõttu tootmissektoris üle 4 miljoni töökohta.

2.15 Miski ei viita, et liikmesriigid oleksid poliitikat, vahendeid või parimaid tavasid omavahel arutanud. Tööstus- ja uuen-
duspoliitika riiklikud käsitlused on ajendatud eelkõige riikide traditsioonidest ja menetlustest ning määratletud riiklike raamistikega ning suhetega avaliku ja erasektori vahel, mille hulka kuuluvad ka ettevõtted, teadusasutused ja ülikoolid, ametiühingud ja muud.

2.16 Sellest tulenevalt on paljud poliitikasuunad ja neile vastavad rahastamiskorrad eelkõige riikliku suunitlusega, mis ei soosi siseturu ega ka eri valdkondi hõlmavaid piiriüleseid projekte.

2.17 Kui välja arvata mõne riigi väga edukad tulemused, toob see kaasa siseturu ebasoovitava killustumise, nagu komisjon väga õigesti väidab, mis pärsib potentsiaalseid kasvutegureid.

2.18 Loominguline mitmekesisus on Euroopa suur väärtus, ent see saab kõigile eurooplastele kasu tuua üksnes siis, kui lähenemine ühiste eesmärkide saavutamiseks on tagatud. Tuleks leida optimaalne tasakaal liikmesriikide loomingu- ja mitmekesisuse ning läbipaistva ja veenva lähenemise vahel.

2.19 Nagu USA näide demonstreerib, võib selline koondumine viljakas olla eelkõige kasvupotentsiaaliga VKEd eüleuroopalistele võrgustikele.

3. Euroopa 2020. aastal: ühine visioon, pädevus ja tegevus

3.1 Siseturule on tarvis anda uut hoogu. Kuigi varjatud protektsionism on käinud tõusuteed ning taasriigistamine ja killustumine ikka veel õitsevad, on ELil õnnestunud siseturg säilitada ja mitte lasta avatud turumajanduse põhimõtet mõjutada, kuid rakendamine jääb pigem nõrgaks kohaks.

3.2 Teenäitajaks peaks olema strateegia „Euroopa 2020“, millega nähakse ette jagatud pädevus ELi ja liikmesriikide vahel.

⁽⁶⁾ Vt „State Capitalism“, *The Economist*, eriaruanne, jaanuar 2011.

⁽⁷⁾ Komisjoni töödokument „Industrial Performance Scoreboard and Report on Member States' Competitiveness, Performance and Policies“, SWD(2012) 298 final, 1., 2., 3. ja 4. osa.

Riikide eriomaseid lähenemisviise ja meetodeid respektueerides saab see pakkuda vahendeid, mille abil üldise Euroopa tasandi eelistest kasu saada. Sellise sihipärase juhtimise võimalikke hüvesid ei ole süstemaatiliselt käsitletud.

3.3 Samuti on pakiline vajadus nähtavate tulemuste järele edukate uuendusprotsesside käivitamisel ja uute töökohtade loomisel vastavalt tootmise, turustamise ja teenuste muutuvatele mudelitele.

3.4 On tarvis restruktureerimise kaalutletud prognoosimist. See suurendab kohanduste tunnustamist, soodustab tööjõu oskuste parandamist ja ümberõpet ning aitab piirata ebakindlate töökohtade arvu⁽⁸⁾.

3.5 Euroopa Komisjoni 2010. aasta teatises pannakse juba alus sellistele algatustele nagu „Horisont 2020”, konkurentsivõime kontroll, tööstuslikud uuendused, ressursitõhusus, oskused ja haridus, juurdepääs rahastamisvõimalustele, tööstuse ja teenuste vastastoime ning nende kahe vahelise selge eraldusjoone hägustumine, paranenud teadlikkus raskustest rahvusvahelistes investeeringutes ja tehnoloogiasiidres.

3.6 On üllatav, et kuni viimase ajani on liikmesriigid läbi-paistvaid vastastikuseid hindamisi korraldanud väga harva. Komisjoni rolli järelevalves tuleks seejuures laiendada.

3.7 Sellised vastastikused hindamised võiksid esile tuua vana-nenud struktuurid tööstuses ja otsuste tegemises. Need võiksid aidata kiirendada moderniseerimist edukate lähenemisviiside kasutamise ja olla näitajateks Euroopa lähendamisel nii avaliku kui ka erasektori tippudele.

3.8 Komisjoni töödokumendid sisaldavad riikide kaupa töö-stusarenguga seotud soovitusi⁽⁹⁾. Neile riigipõhiste soovitusete tuleb riiklikes reformikavades suuremat tähelepanu pöörata, nagu liikmesriigid ja komisjon on Euroopa poolaasta raames arutanud.

3.9 Siiski oleks suur viga jätta kogu see tegevus üksnes komisjonile. See oleks ka esmane ülesanne liikmesriikide endi pädevatele asutustele, kes vastutavad ELi õigusaktide või meet-metega hõlmamata poliitika kujundamise eest. Peale selle peavad need asutused tagama ka ELi õigusaktide täpse rakendamise.

3.10 Euroala finantspoliitika nõuab hoolikat kooskõlastamist Euroopa Liidu institutsioonide ja riikide ametiasutuste vahel. See ei ole põhjus, miks ei võiks saavutada võrreldavat kooskõlas-tamist tööstuse, uuendustegevuse ja töökohtade loomise raam-tingimuste tugevdamisel, saades innustust ühisest ettekujutusest.

3.11 Komisjoni töödokumendid võivad aidata liikmesriikidel omavahel teha ka kahe- või kolmepoolseid hindamisi sellistes tööstusega seotud valdkondades nagu oskused ja haridus, tehnoloogia ja innovatsioon, halduskoormus, maksupoliitika ja riigiabi. Iga riik saab hõlpsasti teha järeldusi oma soovitatavate riigisiseste poliitikameetmete kohta ühisel Euroopa perspektiivis. Kohaldatud meetmete põhjalik hindamine peaks igal juhul riik-likesse programmidesse kuuluma.

3.12 Kuna neid suundumusi peab toetama kogu ühiskond, on ettevõtete ühendustel ja ametiühingutel väga oluline tegut-seda selles protsessis täieõiguslike partneritena. See kehtib vaja-duse korral ka muude sidusrühmade, näiteks haridussektori, valitsusväliste organisatsioonide, tarbijate ja teiste kohta. Konsensuslik lähenemisviis tasub ennast ära. Sotsiaalsed dialoogid kohalikul ja piirkondlikul tasandil, aga ka sektorites ja ettevõtetes, pakuvad väärtuslikku tuge.

4. Käsitletavad teemad

4.1 Komitee nõustub komisjoniga, et riiklike ja ELi meetmete vastastikune täiendavus tööstuspoliitikas on Euroopa tööstus-poliitika edukuse põhitingimus. See tugevdab ELi ja riiklike meetmete mõju ning pakub rohkelt võimalusi sõnadelt tegudele üle minna.

4.1.1 Üldine kontseptsioon tähendab terviklikku lähenemis-viisi ja valdkondadeüleseid poliitika. Komitee juhib tähelepanu allpool esitatud omavahel seotud teemadele, mida ta peab Euroopa tööstuse tuleviku jaoks väga olulisteks.

4.2 Tööstuslikud uuendused

4.2.1 **Tööstuslikud uuendused** vajavad tugevat euroopa-likku tehnoloogilist alust, mida toetavad piiriülene koordineerimine ning teadusasutuste ja ülikoolide vaheline koostöö, rakendustehnoloogia ja ettevõtted.

4.2.2 Võtmetehnoloogiatel ja muudel valdkondadeülestel tehnoloogiatel on otsustav tähtsus ELi ja liikmesriikide teadus- ja arendusprogrammidele. Neist saavad kasu mitmed järgmiste etappide tegevused, aga ka infrastruktuuri ja säästvat arengut puudutav avaliku sektori poliitika. Oluliselt tähtis on ELi avaliku ja erasektori konsulteerimis- ja koostööraamistik, eelkõige ELi tehnoloogiaplattformide kaudu. Ka riigihanked peaksid tekitama stiimuleid uuendustegevuse hoogustamiseks.

4.2.3 Tehnoloogia on tuleviku lahinguväli. Rahvusvaheliste (suur)projektide edendamist peaksid juhtima komisjon ja teadus-nõukogu, toetades tehnoloogia siseturgu ja piiriüleseid projekte. Edukas teadus- ja arendustegevus ning Euroopa patendid peaksid toetama innovaatilisi investeeringuid ja kvaliteetseid töökohti.

⁽⁸⁾ Vt ka Euroopa Parlamendi Cercasi aruanne.

⁽⁹⁾ Vt märkus 7. Töödokumendid, 1.–4. osa.

4.2.4 Komitee rõhutab, et teadus- ja arendustegevuseks ning piiriülesteks projektideks ettenähtud ELi rahastamisvahendid on väga olulised. Programm „Horisont 2020” peaks kiiresti laiendama oma pingutusi teistesse riikidesse. Kuigi Euroopal on endiselt hea positsioon, hakkab ta traditsiooniline juhiroll vähenema. Programmi „Horisont 2020” eelarve kärpimine annab soovitudle vastupidiseid tulemusi.

4.2.5 Kõrghariduse ja sellega seotud uurimistegevuse võtmeroll peaks olema enesestmõistetav. Programme ja haldust tuleks vajaduse korral kohandada.

4.2.6 Soovitatav on avaliku ja erasektori investeringute kohta võtmetehnoloogiatesse igal aastal teavet anda.

4.2.7 Innovatsioon mõjutab paljusid muidki valdkondi. See puudutab uut dünaamikat ettevõtluses ja töökohtadel: olemasolevate tootmismeetodite muutmist, iganenud toimimisviiside ümberkorraldamise vajadust, väärtusahelate ja uute sektorite arendamist, tööstuse ja teenuste vahelise eraldusjoone ähmasumist. Innovatsioon puudutab ühiskonna moderniseerimist ja loovust. Nõnda tuleb seda ka võtta.

4.2.8 Komisjon rõhutab vajadust muuta tehnoloogia ja innovatsioon kõigi oma talituste horisontaalseks prioriteediks. Oleks hea, kui liikmesriikide valitsused selle meetodi üle võtaksid.

4.3 Oskused ja kvalifikatsioon

4.3.1 Tehnoloogia, innovatsioon, muutunud tootmisprotsessid, tööstuse ja teenuste integreerumine, uued ühiskondlikud vajadused ja prioriteedid – kõik see muudab **asjakohased oskused ja kvalifikatsioonid** läbinisti ülilooluliseks valdkonnaks.

4.3.2 Kõigi tasandite ajakohased haridussüsteemid on keskse tähtsusega. ELi tähelepanu haridusele, väljaõppele ja koolitusele on viimastel aastatel nii riiklikul kui ka piirkondlikul tasandil õigusega kasvanud. Haridus on põhitõingimus ning peab olema kättesaadav kõigile.

4.3.3 ELi majanduskasvu iga algatus nõuab pidevat tähelepanu pööramist kogu haridusspektrile. Oluliste erinevuste tõttu liikmesriikide vahel osutub heade tavade vahetus hindamatuks eelkõige noorte tööpuudusega tegelemisel.

4.3.4 Võtmeroll on sidusrühmadel. Kõigil tasanditel – ettevõtte (sh tööõukogud), kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja ELi tasandil – tuleks sotsiaaldialoogis käsitleda haridust, õppepraktikat, dualset haridust, koolitust tööstuses ning (elukestvat) täiendõpet, et parandada pädevust ja tööalast konkurentsivõimet vastavalt tööturu nõudmistele. Reegliski peaks saama pädevuse ja kvalifikatsiooni piiriülene tunnustamine, millega edendada rahvusvahelist liikuvust.

4.3.5 Kooskõlas OECDga tuleks komisjonile anda volitused teha liikmesriikides haridussüsteemide ja nende tulemuste

vastastikuseid hindamisi. Sellised hindamised võiksid luua kasulikke näitajaid vajalike paranduste tegemiseks, nagu ilmneb paljudes teistes valdkondades.

4.3.6 Ettevõtluses ja ühiskonnas nõutav pädevuse tase tõuseb pidevalt. Tehniline haridus ja teenused tootmises on prioriteedid, alustades kõige madalama kvalifikatsiooniga ja lõpetades kõrgharidusega. Tehnilistel keskastme koolidel ning kutsehariduse ja -koolituse süsteemidel on väga tähtis roll.

4.3.7 Kõrghariduse puhul tuleb tegelda teadlaste, inseneride ja matemaatikute – nii üliõpilaste kui ka uurijate – struktuurilise puudujäägiga, et võidelda pakkumise ja nõudluse mittevastavusega tööturul.

4.3.8 Igal töötajal peaks olema õigus kutseõppele. Eriti vajalik on see erioskustega töötajatele ja käsitöölilistele, kes töötavad VKEdes ja käsitööettevõtetes.

4.3.9 Püsiva tööhõive loomine, mis põhineb kaasaegsetel töötingimustel ning töötervishoiu ja tööohutuse tingimustel, on osa tööstuse moderniseerimisprotsessiks vajaliku hoiaku kujundamisest. Paranenud konkurentsivõime peaks käima käsi-käs ajakohaste töötingimustega ja töötajate õiguste väärtustamisega.

4.3.10 Eritähelepanu tuleb pöörata mõjule, mida avaldab ELi vananev rahvastik tööjõu pakkumisele tööstuses. Vananevate töötajate töötingimused peavad olema sellega kohandatud, samuti ka koolituse ja elukestva õppe struktuur ja suutlikkus.

4.4 Juurdepääs rahalistele vahenditele

4.4.1 **Rahastamise** kättesaadavus on endiselt suur probleem. Tööstussektor on panganduskriisi tõttu palju kannatanud. Endiselt annavad pangad laene üsna vastumeelselt. See kriis on soodustanud äriprotsesside taasriigistamist. Traditsioonilist riskikartlikkust on süvendanud omakapitali rangemad rahvusvahelised eeskirjad ja eeldatavasti ka ELi finantsalased õigusaktid. Õnneks võib laenude andmist tõkestavaid Basel III õigusakte hakata järk-järgult leebemalt kohaldama.

4.4.2 VKEd vajavad sobivamat finantskorraldust ja uusi rahastamisvahendeid, näiteks kindlustusseltse ja pensionifonde. Üks peamistest eesmärkidest on riske hajutada või vähendada, muu hulgas ka hoiuste tagamise skeemide või valitsuse fondide kaudu. Paremaid väljavaateid peaksid avama ühisrahastamisprojektid.

4.4.3 Vahepeal tuleb suurendada erasektori või pangandusvälist rahastamist. Tuleks esile tõsta eraalgatusi liikmesriikides. Kõnekas on suur vahe USAg: USAs tuleb 2/3 investeringutest väljastpoolt finantssektorit, Euroopas ainult 1/3. ELi ja liikmesriikide õigusaktidega tuleks julgustada suundumust suurendada erainvesteeringuid ja erakapitali osalust, seda eelkõige innovatsiooni toetuseks.

4.4.4 Subsidiiaarsus toob Euroopas kaasa väga erinevaid maksupoliitika, samuti toetus- ja laenusüsteeme. Komitee nõuab, et komisjon koostaks riiklike vahendite kohta hinnanguid ja viiks läbi vastastikuseid eksperthinnanguid, pidades silmas vahendite lähendamist

4.4.5 Euroopa Investeeringupank ja komisjon töötavad välja uut põlvkonda kogu ELi hõlmavaid vahendeid, millel on suurem toime ja võimendav mõju kui toetustel. ELi fondide riskitaluvusvõime kombineerimisel Euroopa Investeeringupanga rahastamisvõimega on kavas tulemuseks saada hulk võimalusi tööstuslike eesmärkidega finantsinstrumentide loomiseks ja rakendamiseks.

4.4.6 Euroopa Investeeringupanga ja komisjoni vahel koostatud käibefondid, mida kohaldatakse programmis „Horisont 2020”, COSME, mitmeaastases raamistikus ja regionaalpoliitikas, peavad tulemusi mitmekordistama. Erilist tähelepanu tuleb pöörata selle nähtavamaks muutmisele, kes mille eest vastutab. Komitee rõhutab vajadust säilitada tugev ja hästi hallatud ELi eelarve, mis on vastavuses edukalt (ümber)korraldatud riiklike krediitvahenditega. Projektivõlakirjade ja keskkonnasäästlikele toodetele antavate laenude kasutamist tuleb laiendada.

4.4.7 ELi kehtivad eeskirjad on liiga karmid ja bürookraatlikud. Komitee kordab, et ELi vahendid peavad olema turu eripäralt kohandatud ja hõlpsasti rakendatavad. Need peavad kiiresti muutuvate turutingimuste, uuenduslike ettevõtete ning väikeste, silmatorkamatute mikromajanduslike projektide suhtes paindlikud olema. Vahendite usaldusväärse haldamise ja turuvajaduste vahel tuleb leida uus tasakaal.

4.5 Säästev areng

4.5.1 Liikmesriikidevahelistest märkimisväärsetest erinevustest hoolimata integreeritakse üha sagedamini ettevõtete strateegiatesse ning tootmisprotsessi ette- ja lõppetappidesse **säästev areng** ja ressursitõhusus. Säästvad ärimudelid suurendavad Euroopa ettevõtete vastupidavust. Avaliku ja erasektori osalejad peavad üksteise peale lootma.

4.5.2 Erijuht selles küsimuses on kliimamuutused ja CO₂-heited. Püsivas süsinikdioksiidi lekke ja investeringute kaotamise ohus nõuab komitee, et uuesti hinnataks ELi poliitikat kui alust säästvaks üleminekuks vähese süsinikdioksiidheitega majandusele.

4.5.3 Ettevõtete konkurentsivõime säilitamiseks vajalik kulu- ja tehniline teostatavus on eelduseks jätkusuutliku majanduskasvu ja töökohtade loomise tagamiseks ELis. Ainult siis saab luua sünergia keskkonnaeesmärkide ja tööstustegevuse vahel.

4.5.4 Tehnoloogiapõhine üleminek vähese CO₂-heitega ressursitõhusale majandusele peaks olema ka sotsiaalselt õiglane tööjõu kõigi põlvkondade suhtes.

4.5.5 Rahvastiku vananemine tähendab seda, et eakamad kodanikud moodustavad suurema osa tarbijatest ja tööstuslik

tootmine peab kohanduma nende teistsuguste tarbimisharjumustega. See pakub ka uutele ettevõtjatele võimalusi ja ruumi innovatsiooniks, näiteks funktsionaalne toit, eluaseme ja transpordi kohandamine, samuti uued tehnoloogiad tervishoiu ja pikaajalise hoolduses.

4.5.6 ELi programmid ja õiguslikud sätted peaksid andma tõuke säästvaks innovatsiooniks, muu hulgas vastavalt ressursitõhususe juhtalgatuses sätestatule. Võttes arvesse sellega seotud tohutuid tööstuslike huvisid, on äärmiselt olulised samaväärsed, stabiilsed ja prognoositavad keskkonnatingimused kogu liidus. Nõuetekohaselt tuleks hinnata ökodisaini⁽¹⁰⁾ ning tööstuse toorainete kasutamise piirmäärade kehtestamise tõhusust.

Ülereguleerimine on kahjulik ka innovatsioonile ja investeerimisele ning võib põhjustada turuosa kahjumit. Komisjon ja nõukogu peaksid kaitsma Euroopa (energiamaahukat) põhitõustust ja kõrvaldama konkurentsimoonutused seoses kolmandate riikidega.

4.6 Teenused

4.6.1 **Teenused** moodustavad 70 % Euroopa majandusest, hõivates suurima osa tööjõust. Teenused on lahutamatu osa põimunud ka tööstusprotsessidega ja tugevdavad nende alust. Siiani on teenuste direktiivi rakendamine siiski puudulik olnud. Lisaks on ettevõtlusteenused peaaegu kogu Euroopa Liidus jätkuvalt väljaarendamata.

4.6.2 Integreeritud teenusteturu puudumine – silmatorkav, kuid ignoreeritav probleem – avaldab kahjulikku mõju nii Euroopa sisekaubandusele kui ka tootlikkusele. Mõlemas valdkonnas on juhtpositsioonil USA, kuna USA teenusteturg on palju integreeritum. Teenustes on ikka veel märkimisväärne tendents piirduda koduturuga, mida toetavad piiriülestele teenustele tehtavad takistused. „Mida vähem kauplemist, seda väiksem konkurents: ELi teenusteturud on ikka veel olemuselt üldjoontes riigipõhised, mis takistab tootlikkuse kasvu.”⁽¹¹⁾

4.6.3 See vilets areng on takistuseks konkurentsivõimelisele IKT-sektorile Euroopas, raskendades teedrajavaid algatusi ja tõkestades tootlikkuse kasvu. Järelikult peaks EL tagama vaba teenusteturu arengu ning edendama ettevõtlusteenuseid ja sellega kaasnevat uute töökohtade loomist kogu Euroopas.

4.7 Haldustõkked

4.7.1 **Haldustõkete** üle kurdetakse kogu aeg. Siiski on selle tulemuseks liikmesriikide eeskirjade liiga vähene süstemaatiline ümberhindamine, mille kohta oleks äärmiselt soovitatav läbi viia

⁽¹⁰⁾ ELi direktiiv 2009/125, oktoober 2009.

⁽¹¹⁾ Springford, J., *How to build European services markets*, Centre for European Reform, september 2012, lk 4.

mõjuhindamisi, nii nagu seda teeb komisjon oma poliitikameetmete puhul. Liikmesriikide tegevus jääb tavaliselt kooskõlastamata. Haldustõkked ja takistused kahjustavad paljusid püüdlusi VKEde loomiseks ja arendamiseks.

4.7.2 Varjatud proteksionism selles valdkonnas kasvab. Komitee nõuab järjepidevaid ja läbipaistvaid hindamisi. Komisjonile tuleks anda volitused läbi viia uurimisi ja eksperdihinnanguid tuleks arutada nõukogus. Nõukogu peaks kindlaks määrama eesmärgid ja tähtsajad.

4.8 VKEd

4.8.1 VKEsid on palju erinevaid liike, mis sageli ei omavahel võrreldavad. Mõnes sektoris, näiteks jaemüügis, on nad tugeva surve all. Teistes võtavad nad siiski üle suuremate ettevõtete tegevusi – allhankeid, väärtusahelaid jne. Toodete ja teenuste uuendamisel on nad tavaliselt olulise tähtsusega. VKEde uuendusjõu ja turuedu tõttu tuleb neid ELi tööstuspoliitikasse nähtavalt integreerida ning liikumapaneva jõuna esile tõsta.

4.8.2 Kuna VKEdele on omane dünaamilisus, interaktiivsus väärtusahelates ja paindlikkus, on nad sageli teerajajaiks erilahendustele ja uuendustele. Nad on ka väärtuslik allikas uute töökohtade loomiseks. VKEsid tuleks toetada nende jõupingutustes vähendada nappide ressursside ja energia kasutamist. See viib lõpuks kulude vähenemiseni, mis võimaldab neil saavutada suuremat tulemuslikkust ja luua töökohti.

4.8.3 Euroopa vajab noori ettevõtjaid. Tuleb juhtida tähelepanu ettevõtlusalasele haridusele – sealhulgas ka nähtusele „ettevõtlik ülikool”. Komitee kiidab heaks komisjoni ettevõtluse tegevuskava.

4.8.4 Vastloodud ettevõtete arv kasvab. Võrdlus USAga näitab siiski, et liiga väike arv ettevõtteid jõuab kasvada tugevaks. Selles on süüdi nii ebasoodne finantsolukord kui ka riiklikud takistused Euroopa turul.

4.9 Energia

4.9.1 Riikide **energiapoliitika** viivad killustunud energiakogumi poliitikani liidus, mõjuvad kahjulikult energiahindadele, tehnoloogiale, suhetele kolmandate riikidega ja siseturule. Komitee nõuab ühise energiapoliitika kujundamist. Kuna energia mõjutab majandust väga tugevasti, ei saa tõsiseltvõetav tööstuspoliitika välja kujuneda enne, kui kogu Euroopas valitsevad teatavad ühised põhimõtted.

4.9.2 Nõukogu ei saa kauem kõrvale hoida strateegilisest arutelust pikaajaliste energiaväljavaadete ja nendega seotud poliitika üle, st soovitava energialiikide kombinatsiooni üle ELis, mis hõlmab fossiilset toorainet, aatomienergiat ja taastuvenergiat. Keskkonna-, tervise- ja ohutustingimused peaksid samuti päevakorras olema.

4.9.3 Otsuste langetamine on veelgi pakilisem praegu, mil arengud kildagaasi tootmisel USAs on ülemaailmset energiaolukorda parajasti pea peale pööramas.

4.9.4 ELi energiahinnad on oluliselt kõrgemad kui taastuvenergia kaubanduspartnerite omad. USA gaasihind on 20 % Euroopa hinnast. See mõjutab märkimisväärselt keemia- ja terasesektorit ning võib olla kahjulik järgtööstusele. Mõju investeeeringutele Euroopas ning vajadus ELi ja liikmesriikide kooskõlastatud tegevuse järele on põletavad küsimused, mis nõuavad tõhusat vastust.

4.9.5 Tööstus panustab taastusenergiale. Ent kõrge energiahinna tõttu on äärmiselt oluline leida tasakaal konkurentsivõime ja taastuvenergiaallikate rahastamise vahel, mis võib hõlmata nii maksude vähendamist kui ka kulutõhususe toetuskaude paranamist.

4.10 Välissuhted

4.10.1 **Välissuhted** ulatuvad kaugemale sellistest ametlikest kokkulepetest nagu Maailma Kaubandusorganisatsiooni kokkulepped. Tööstuspoliitika välismõõtme väljaarendamisel peaksid EL ja liikmesriigid määratlema ühised seisukohad keeruliste probleemide käsitlemiseks, tagamaks eelkõige ülemaailmselt võrdsed tingimused. Kuna avatud turud hõlmavad vastastikkust, peaks EL tõsiselt tegelema konkreetsete moonutustega, mis kahjustavad Euroopa tööstuslikke huve.

4.10.2 Häireteta energiavarustus on eluliselt tähtis nii majanduslikel kui ka julgeoleku põhjustel. See probleem nõuab veelgi ühtsemat üleeuroopalist lähenemisviisi, arvestades USA praeguseid madalaid energiahindu. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ka tootmisprotsessideks hädavajalikule toorainele.

4.10.3 Ülemaailmselt võrdsed tingimuste loomiseks on üliolulised rahvusvahelised sotsiaalsed, kliima- ja keskkonnastandardid või vastavad valdkondlikud lepingud. Need peavad tekitama tingimused tootmise väärtusahela säilitamiseks Euroopas.

4.10.4 Komitee rõhutab vajadust kaitsta intellektuaalomandi õigusi. Tuleks tagada juurdepääs riigihangetele välismaal.

4.10.5 Väga teretulnud on põhjalikult läbiräägitud ja tasakaalustatud vabakaubanduslepingud, eelkõige USAga. Nende eeltingimuseks on põhjalik järelevalve.

Brüssel, 11. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega nähakse ette põllumajandustoodete töötlemisel saadud teatavate toodetega kauplemise kord”

COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD)

(2013/C 327/15)

Raportöör: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

12. märtsil 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 15. märtsil 2013 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2, artikli 207 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega nähakse ette põllumajandustoodete töötlemisel saadud teatavate toodetega kauplemise kord”

COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 12. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 149, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Komitee väljendab heameelt, et käesolev ettepanek on vastavuses Lissaboni lepinguga, nagu ta tegi ka arvamuse 357/2011⁽¹⁾ puhul ja on järjepidevalt jätkanud oma edaspidistes arvamustes.

1.2 Komitee kutsub üles kaubanduseeskirju ajakohastama ja neid üldiselt läbipaistvamaks muutmaks, kaasates kõiki asjaomased sidusrühmi ning samas kooskõlastades ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega, et edendada ELi väärtusi kogu maailmas.

1.3 Komitee kutsub üles pakkuma tõhusaid kaitsevahendeid võimalike kuritarvituste vastu juhtudel, kui vabakaubanduslepinguid kasutatakse selleks, et ELi turule pääseksid madalama standardiga toiduained, mida on odavam ja hõlpsam toota.

1.4 Komitee soovib tungivalt, et mistahes tulevane kaubandusreežiim hoiaks ELi turul ära konkurentsimoonutused, mis tulenevad kolmandate riikide kohaldatavatest madalamatest keskkonna-, toiduohutuse, loomade heaolu ja sotsiaalsetest standarditest. See tuleks tagada täiendavate kompenseerivate elementidega imporditollimaksudes.

1.5 Komitee kutsub üles läbi vaatama impordilitsentside, toetussertifikaatide ja seestöötlemise soodussertifikaatide andmise ning eelkõige kvootide määramise süsteemi, et väikes-tele ja keskmise suurusega ettevõtetele piisavalt tegutsemisruumi jätta.

1.6 Komitee kutsub üles kasutusele võtma e-riigihangete vahendeid, mis on integreeritud litsentside, kvootide ja sertifikaatide haldamise tollisüsteemi. Selline süsteem peaks suutma täpset turuolukorda reaajas jälgida ja viivitamatult reageerida, kui on saavutatud käivituskogused ja käivitushinnad.

1.7 Komitee kutsub üles säilitama eksporditoetuste süsteemi, pidades silmas, et praegu pole võimalik ette näha, millal seda turvavahendit võib jälle tarvis minna.

1.8 Komitee kutsub komisjoni üles tugevdama põllumajanduse rahvusvaheliste küsimuste nõuanderühma rolli, et saada otsest tagasisidet põllumajandustootajatelt, töötajatelt, tarbijatelt, kaubanduselt jne⁽²⁾.

2. Taustteave

2.1 Kavandatava määruse eesmärk on viia töödeldud põllumajandustoodetega / I lisas nimetatavate toodetega kauplemise kehtiv kord, mis praegu on sätestatud määruses 1216/2009, ning ovalbumiini ja laktalbumiini ühine kaubandussüsteem, praegu sätestatud nõukogu määruses (EÜ) nr 614/2009, vastavusse Lissaboni lepinguga ning liita need omavahel ratsionaliseerimise, ühtlustamise ja lihtsustamise otstarbel, et oleks võimalik:

— määrata kindlaks komisjoni delegeeritud ja rakendamislavitud ning kehtestada asjaomaste aktide vastuvõtmiseks vastavad menetlused,

⁽¹⁾ ELT C 107, 6.4.2011, lk 33-36.

⁽²⁾ EÜT C 304, 10.11.1993, lk 8-10.

— viia need vastavusse uue ühise turukorralduse ühtse määrusega [COM(2011) 626 final], arvestades ühise turukorralduse kohandamist Lissaboni lepingule ja ühisele põllumajanduspoliitikale pärast 2013. aastat, mille üle praegu toimuvad pikad ja põhjalikud arutelud nõukogus ja Euroopa Parlamendis,

— ajakohastada neid määrusi ning anda rakenduseeskirjadele selgem ja tugevam õiguslik alus,

— luua kindel õiguslik raamistik vabakaubanduslepingutes sätestatud vähendatud imporditollimaksude ja impordikvootide ning eksporditoetusüsteemi haldamiseks ning kohandada kehtiv määrus vabakaubanduslepingute ja eksporditoetustega seotud praegustele tavadele.

3. Üldised märkused

3.1 Komiteed rõõmustab komisjoni ettepanek lihtsustada, ratsionaliseerida ja ühtlustada töödeldud põllumajandustoodetega kauplemist käsitlevad õigusaktid ning eelkõige asjaolu, et mõlemad määrused (töödeldud põllumajandustoodetega kauplemise korra ja põllumajandusturgude ühise korralduse kohta) viiakse üheaegselt vastavusse Lissaboni lepinguga, kuna need mõlemad sisaldavad põllumajandustoodete ja töödeldud põllumajandustoodete impordi- ja ekspordikorra sarnaseid sätteid (nagu näiteks vähendatud imporditollimaksud, täiendavad imporditollimaksud, impordikvoodid, eksporditoetused, ekspordilitsentsid ja toetussertifikaadid).

3.2 Samas arvab komitee, et selline õigusaktide lihtsustamine, ratsionaliseerimine ja ühtlustamine annaks suurepärase võimaluse kaubanduseeskirjade ajakohastamiseks ning nende üldiselt läbipaistvamaks muutmiseks, kaasates kõiki asjaomased sidusrühmi, et edendada ELi väärtusi kogu maailmas.

3.3 Komitee on rahul, et määruse ettepanek esindab kehtivate sätete „lissaboniseerimist“ oluliste muudatusteta, kuid kutsub samas üles kaubanduspoliitikat põhjalikult läbi vaatama, et muuta see sidusamaks ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 39.

3.4 Komitee on korduvalt väljendanud oma toetust vabakaubanduslepingutele ja sooduskaubanduslepingutele ning

toonitanud WTO läbirääkimiste tähtsust. Siiski rõhutab komitee, et EL, kes on ülemaailmselt juhtival kohal toiduainete importimisel, etendab kandvat rolli oma kõrgeimate standardite propageerimisel seoses toiduohutuse ja -kvaliteedi, loomade heaolu, keskkonnakaitse ja sotsiaalsete väärtustega.

3.5 Komitee märgib, et imporditollimaksudele ja eelkõige nende põllumajanduslikule komponendile tuleks täiendavalt lisada keskkonnakaitse, toiduohutuse, loomade heaolu ja sotsiaalsed maksuosad, mida saaks kasutada vahendina ELi väärtuste levitamisel toiduainete tootmise suhtes kolmandates riikides. Neid maksuosi võiks vähendada ainult siis, kui ELi eksporditavate toodete tootja neid väärtusi austab. Sel moel võib ühiskondlike väärtuste jagamine pikema ajavahemiku jooksul parandada toiduainete tootmise ülemaailmse süsteemi paindlikkust ja jätkusuutlikkust.

3.6 Komitee kutsub üles pakkuma tõhusaid kaitsevahendeid võimalike kuritarvituste vastu juhtudel, kui vabakaubanduslepinguid kasutatakse selleks, et ELi turule pääseksid madalama standardiga toiduained, mida on odavam ja hõlpsam toota.

3.7 Me kutsume komisjoni üles läbi vaatama oma impordilitsentside, toetussertifikaatide ja seestöötlemise soodussertifikaatide andmise ning eelkõige kvootide määramise süsteemi, et väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele piisavalt tegutsemisruumi jätta.

3.8 Komitee kutsub komisjoni üles kasutusele võtma e-riigihangete vahendeid, mis on integreeritud litsentside, kvootide ja sertifikaatide haldamise tollisüsteemi. See alandaks märgatavalt finantstehingutega seonduvaid kulusid ja vähendaks riske, mis kaasnevad dokumentide füüsilise menetlemisega ettevõtete poolt.

3.9 Selline süsteem peaks suutma täpset turuolukorda reaalajas jälgida ja viivitamatult reageerida, kui on saavutatud käivituskogused ja käivitushinnad.

3.10 Komitee arvab, et eksporditoetustel, kuigi neid praegu ei kasutata, on väga tähtis roll turvavahendina turu tasakaalunihete puhul. Samas on väga oluline see süsteem säilitada, pidades silmas, et praegu ei ole võimalik ette näha, millal seda turvavahendit võib jälle tarvis minna.

3.11 On väga oluline, et komisjon tugevdaks põllumajanduse rahvusvaheliste küsimuste nõuanderühma rolli, et saada otsest tagasisidet põllumajandustootjatelt, töötajatelt, tarbijatelt, kaubanduselt jne. ning pakkuda seega nõustamiseks ja teavitamiseks väärtuslikku foorumit ⁽³⁾.

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽³⁾ EÜT C 304, 10.11.1993, lk 8-10.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa veevarude kaitsmise kava” ”

COM(2012) 673 final

„Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) rakendamise kohta. Veemajanduskavad”

COM(2012) 670 final

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Aruanne Euroopa veepuudust ja põudasid käsitleva poliitika läbivaatamise kohta” ”

COM(2012) 672 final

(2013/C 327/16)

Raportöör: **Georges CINGAL**

Kaasraportöör: **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

11. novembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa veevarude kaitsmise kava””

COM(2012) 673 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 12. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis 10.–11. juulil 2013 täiskogu 491. istungjärgul (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 101, erapooletuks jäi 17 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist, kuid on seisukohal, et dokumendis ei esitata piisavalt ennetavaid meetmeid, et pakkuda lahendusi erinevatele kindlaks-määratud probleemidele.

1.2 Seepärast kutsub komitee komisjoni tunnistama vajadust:

- muuta veemajandus demokraatlikumaks, st anda igale tarbijale valgala veemajandusametuses koht, millele tal on õigus,
- luua Euroopa veeinspeksioon, et tagada kõigi piirkondade õiglane kohtlemine,
- võtta arvesse ohtlikele ainetele (kemikaalid, nanoelemendid jne) kehtestatud nõudeid.

1.3 Komitee tervitab komisjoni võetud kohustust integreerida veega seotud eesmärgid teistesse poliitikavaldkondadesse, nagu ühine põllumajanduspoliitika, Ühtekuuluvusfond, struktuurifondid ja taastuvenergia valdkonna poliitikameetmed. Samas

märgib komitee, et tuleb teha palju suuremaid jõupingutusi, et saavutada poliitikavaldkondade tegelik sidusus ning kaotada stiimulid liigseks veevõtuks ning morfoloogilise kahju ja veereostuse põhjustamiseks.

1.4 Komitee palub komisjonil selgitada varude kestlikkuse küsimust. Kuiigi vee raamdirektiivis⁽¹⁾ kehtestatakse kohustus kaitsta veevarusid, lubab EL arendada projekte energiavarustuse tagamiseks. On oht, et kildagaasi kaevandamise projektidega muutub see varem marginaalne probleem korduvaks probleemiks. Komitee leiab, et veevarud on esmane prioriteet.

1.5 Komitee soovib komisjonil innustada liikmesriike kindlalt rakendada vee raamdirektiivi artiklit 9 („saastaja maksab” põhimõte), et saavutada vee hea seisund.

1.6 Komitee palub komisjonil selgitada, mida mõeldakse veestressi all. Kui lähtume klassikalisest määratlusest – nõudlus vee järele ületab olemasolevad varud – on oht, et reageerime sageli liiga hilja (metsade kadumine jne). Seepärast tuleb lisaks

⁽¹⁾ ELT L 327, 22.12.2000, lk 1-73.

minimaalse keskkonnahoidliku vooluhulga määramisele määratleda ka häiretasemed, mis võimaldavad käivitada ennetavad meetmed enne miinimumpiiri saavutamist, et vältida kriitilisi olukordi.

1.7 Komitee kutsub komisjoni kasutama ühtekuuluvuspoliitika vahendeid (ERDF, ESF, Euroopa territoriaalne koostöö jne), et innustada:

- kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi arendama veepuhastusjaamades vee süvapuhamist,
- majandustegevuses osalejaid tundma suuremat huvi oma omandi kliimamuutustele vastupidavuse vastu ja edendama veevarude kaitse looduslikke mehhanisme (muld, taimestik jne), kasutades näiteks süsiniku ja lämmastiku suhet (C/N) mõõtvat pinnase kvaliteedi näitajat,
- parimate tavade edendamist (LIFE tegevuskava jne).

1.8 Komitee kutsub komisjoni tutvustama parimat võimalikku tehnikat. Veeringluse peatamine ei näi enam ebarealistliku eesmärgina, arvestades tehtud edusamme, näiteks paberitööstuses. Vastupidi, komitee peab vajalikuks kehtestada standardid ja eeskirjad veevärgi lekete vähendamiseks.

1.9 Komitee kutsub komisjoni üles esitama õigusakti ettepaneku, mis kohustaks järk-järgult suurendama tähelepanu veemajanduse tõhususele (mõõtmine, transport, kanalisatsioon jne). Tähelepanu keskmes ei peaks olema vaid kodumajapidamiste veekasutus ega vabatahtlikud meetmed. Integreeritud majandamine puudutab kõiki valgalasid.

1.10 Komitee kutsub komisjoni üles täiendama rahvatervise kaitse huvides nende saasteainete (nanoelemendid, kantserogeensed, mutageensed ja reproduktiivtoksilised keemilised molekulid) nimekirja, mida ei tohi leiduda pinnavees ega põhjaveekihtides⁽²⁾, ning koostama soovitusel puhastatud heitvee korduskasutamiseks. Komitee rõhutab Euroopa Keskkonnaameti aruande nr 1/2013 „Varajased hoiatused ja hilised õppetunnid II”⁽³⁾ väärtust.

1.11 Komitee kordab oma muret seoses vee siirdamise rahalise hüvitamisega ning kutsub komisjoni üles suuremale ettevõtusele. Kõigist projektidest tuleb teavitada üldsust (Århusi konventsioon) ning nende üle tuleb pidada avalik arutelu. Komitee märgib, et vee siirdamise süsteem oleks ebaõiglane ja kahjulik kõige ebasoodsamas olukorras olevale elanikkonnale olenemata sellest, kas nad saavad rahalist hüvitist või mitte.

⁽²⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 116-118.

⁽³⁾ <http://www.eea.europa.eu/fr/pressroom/newsreleases/ce-que-coute-d2019ignorer-les>.

2. Taustteave

2.1 2000. aastal kehtestati vee raamdirektiiviga õiguslik alus puhta vee kaitsmiseks ja taastamiseks kogu Euroopas ning pikaajalise ja säästva veekasutuse tagamiseks. Vee raamdirektiivi üldeesmärk on kõigi vete (järvede, jõgede, ojade ja põhjaveekihtide) hea seisundi tagamine 2015. aastaks.

2.2 Komisjon märgib, et asutustel on sageli ebaõnnestunud ühendada tõhususe ja õigluse eesmärgid (seepärast oleks loogiline rakendada „kasutaja maksab” põhimõtet, kaotades vastupidise või kahjuliku mõjuga toetused) oma püüdlustes tasakaalustada tulusid ja investeerimiskulusid.

2.3 Komisjon avaldas 14. novembril 2012 veevarude kaitsemise paketi, mis koosneb kolmest osast:

- teatis Euroopa veevarude kaitsmise kava kohta,
- aruanne Euroopa veepuudust ja põudasadid käsitleva poliitika läbivaatamise kohta,
- aruanne veepoliitika raamdirektiivi rakendamise ja veemajanduskavade kohta.

2.3.1 Võttes arvesse veevarude elulist tähtsust, on nende majandamine ELi kodanike probleem ning esitab seepärast väljakutseid ka vajalike eksperditeadmiste osas. Tehniliste hindamiste ja mõjuhindangute kokkuvõttes on niivõrd olulised, et neid tuleks levitada kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning need peaksid seepärast olema kättesaadavad kõigis ELi keeltes.

2.3.2 Komisjoni ettepanekud põhinevad eri uuringutel, eelkõige järgmistel Euroopa Keskkonnaameti avaldatud töödel:

- *Towards efficient use of water resources in Europe*, aruanne nr 1/2012, 68 lk,
- *European waters – assessment of status and pressures*, aruanne nr 8/2012, 96 lk,
- *European waters – current status and future challenges*, süntees, 51 lk,
- *Water resources in Europe in the context of vulnerability*, aruanne nr 11/2012, 92 lk.

2.3.3 Euroopa veepuudust ja põudasadid käsitleva poliitika läbivaatamine on teretulnud, kuna nõudlus kasvab, samas kui varud ei suurene, ning nagu märgitakse mitmes ÜRO aruandes, liigub põuaajoon järjest enam põhja poole.

2.4 Veevarude kaitsmise kavas on kasutatud kolmeastmelist lähenemisviisi, millega kaasnevad meetmed 25 etapis:

- täiustada ELi praeguste veelaste õigusaktide rakendamist ja kasutada kõiki praeguse õiguse pakutavaid võimalusi;
- veepoliitika eesmärgi on vaja rohkem integreerida muudesse poliitikavaldkondadesse, nagu põllumajandus, kalandus, taastuvenergia, transport ning ühtekuuluvus- ja struktuurifondid;
- täita praeguse raamistiku lüngad, eelkõige seoses meetmetega, mis on vaja võtta veekasutuse tõhususe suurendamiseks.

2.5 Veevarude kaitsmise kava ajahorisont on tihedalt seotud ELi strateegiaga „Euroopa 2020” ja eelkõige ressursitõhususe tegevuskavaga, milles see kava on veelane verstaap.

2.6 22. septembril 2010 avaldas komitee REXi seksioonis vastu võetud ning novembris 2010 toimunud Euroopa ja Vahe-mere piirkonna majandus- ja sotsiaalnõukogude tippkohtumisel tutvustatud teabearuande „Inimväärne töö ja säästev areng Vahe-mere piirkonnas: magevesi, merevesi ja reoveepuhastus”, milles käsitletakse Vahe-mere piirkonna järjest suurema veepuudusega seonduvaid probleeme, selle sotsiaalseid tagajärgi ja seonduvate projektide rahastamise tingimusi. 15. juunil 2011 võttis komitee eesistujariigi Ungari taotlusel vastu ettevalmistava arvamuse „Veepoliitika kaasamine Euroopa teistesse poliitikavaldkondadesse”⁽⁴⁾. 23. mail 2012 võttis komitee vastu arvamuse „Veepoliitika valdkonna prioriteetsed ained”⁽⁵⁾. 13. detsembril 2012 võttis komitee vastu arvamuse ELi veelase innovatsioonipartnerluse kohta⁽⁶⁾. Siinkohal viitaks komitee ka arvamusele mullakaitse raamistiku kohta⁽⁷⁾ ja arvamusele „ELi 7. keskkonnaalane tegevusprogramm”⁽⁸⁾.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee nõustub komisjoniga, et vee raamdirektiiv on sobiv vahend vee hea keskkonnaseisundi saavutamiseks Euroopas. Siiski on direktiivi eesmärgi võimalik saavutada üksnes juhul, kui selle andmebaasi haldavad sõltumatud organid ning selle rakendamist tugevdatakse jõuliselt. 47 % ELi veekogudest ei saavuta 2015. aastaks head seisundit, kuigi veevarude kaitsmise kavas hinnatakse veemajanduse valdkonnas saavutatud edu ning esitatakse mõned ettepanekud, mis tuleb rakendada 2020. aastaks.

⁽⁴⁾ ELT C 248, 25.8.2011, lk 43-48.

⁽⁵⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 116-118.

⁽⁶⁾ ELT C 44, 15.2.2013, lk 147-152.

⁽⁷⁾ ELT C 168, 20.7.2007, lk 29-33.

⁽⁸⁾ ELT C 161, 6.6.2013, lk 77-81.

3.2 Kuigi vee raamdirektiiv võeti vastu juba 2000. aastal, on osa liikmesriike olnud artikli 9 rakendamisel aeglasel, mis pidurdab veekogude hea seisundi saavutamist. Komitee leiab, et „vastutaja maksab” põhimõtet tuleks kohaldada veemajanduse eest vastutajatele kogu aeg ja igal pool vee- ja kanalisatsiooniteenuste hindade kehtestamisel, ning soovib, et kava tuleks rakendada nii veepuuduse all kannatavates kui ka liigsete veevarudega piirkondades.

3.2.1 Komitee taunib asjaolu, et liikmesriigid venitavad vee raamdirektiivi rakendamisega ega võimalda üldsusele juurde-pääsu kvaliteetsemale veele. Samuti väljendab komitee oma kindlat toetust komisjonile selle jõupingutustes kohustada kõiki liikmesriike järgima vee raamdirektiivi.

3.3 Komitee märgib siiski murega, et komisjon ei esita piisavalt uuenduslikke meetmeid veemajanduse tõhususe paran-damiseks. Eeldatavalt ületab nõudmine 2030. aastaks varus-tatuse 40 % võrra, mis tähendab, et veevarude ebapiisavuse probleem puudutab enamikku liikmesriike. Komisjoni lähene-misviis kujutab olulist ohtu, kuna see põhineb üksnes olemas-olevatel meetmetel ning selles ei esitata peale ökodisaini direk-tiivi ühtegi nn toote kaupa majandamise poliitikat, et vastata kodumajapidamiste, tööstuse (sh karjäärade) ja põllumajandus-tootjate nõudmistele. Neis tingimustes on oht, et järjest rohke-mate jõgede vooluhulk väheneb või saastub. Komitee on mures, et kodanikud maksavad jätkuvalt makse selliste tootmissüsteemide toetamiseks, mis ei sobi säästva arengu lähenemisviisiga. Veevarude integreeritud majandamine on vaid üldine lähtepunkt ning tuleb täpsustada, millistes tingimustes tuleb seda kõigi valg-alade suhtes kohaldada.

3.4 Komitee väljendab heameelt ökosüsteemide kaitsele suunatud meetmete üle ning toetab samme looduslike põhjaveekihtide säilitamiseks. See lähenemisviis on kasulik liikide ja ökosüsteemide kliimamuutustele vastupidavuse aspektist, eelkõige juhul, kui sellega kaasnevad asjakohased meetmed ühise põllumajanduspoliitika ja maaelu arengu poliitika raames. Kahjuks ei ole komisjon piisavalt rõhutanud vee ja kliima vahe-list seost. Tuleks määratleda meetmed selleks, et tagada sade-mete jäämine maapinda ja nõrgumine põhjaveekihtidesse.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Vesi on põhjapaneva tähtsusega küsimus, kuna see on nii inimeste kui ka looduse ökosüsteemide jaoks elulise tähtsusega ning samuti osa inimkonna ühisest pärandist.

4.2 Vee- ja sanitaarteenuste poliitika tuleb lisada säästva arengu poliitikasse, tagades, et see loodusvara vastab elanik-konna praegustele vajadustele ning et see säilib ka tulevaste põlvkondade jaoks. Nii Euroopas kui ka kogu maailmas puudub paljudel inimestel juurdepääs sellele elulise tähtsusega loodus-varale. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni määratlus, et juurde-pääs piisavale puhtale joogiveele ja kanalisatsioonile on üldine

inimõigus, võimaldab seda põhiõigust kasutada rohkem kui miljonil inimesel Euroopas, kellel puudub juurdepääs mõistliku hinnaga tervisele ohutule puhtale veele, ning mitmel miljonil Euroopa kodanikul, kellel ei ole mingisugust kanalisatsioonisisüsteemi ⁽⁹⁾.

4.3 Sellega seoses kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles esitama õigusakti ettepaneku, millega kehtestatakse juurdepääs veele ja kanalisatsioonile kui inimõigus ÜRO määratletud tähenduses, ning edendama vee ja kanalisatsiooniga varustamist kui kõigi jaoks olulist avalikku teenust. Euroopa õiguses tuleks valitustelt nõuda elanikkonnale kanalisatsiooni ja piisava puhta joogivee tagamist ja sellega varustamist. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitab järgmist.

- Euroopa institutsioonid ja liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil elanikel on võimalik kasutada õigust veele ja kanalisatsioonile.
- Veevarustus ja veevarude majandamine ei peaks alluma üksnes siseturu eeskirjadele ning veeteenused peaksid jääma turu liberaliseerimisest ja kontsessioone käsitleva direktiivi kohaldamisalast välja ⁽¹⁰⁾.
- EL peab intensiivistama oma jõupingutusi, et saavutada oma territooriumil üldine juurdepääs veele ja kanalisatsioonile.

4.4 Veele juurdepääs on põhiõigus, mis on tihedalt seotud veega seotud teenuste osutamisega ning vee hinnapoliitikaga. Sellega seoses märgib komitee, et 2012. aasta jaanuaris käivitas komisjon Prantsusmaa veeturu uurimiseks menetluse, mis on praegu käimas. Kolm juhtivat rahvusvahelist kontserni ülemaailmsel veeturul on Prantsuse kontsernid. Komitee toetab

konkurentsieskirjade rikkumise ametlikku menetlust, mis on jätk kõnealuse kolme ettevõtte suhtes 2010. aasta kevadel läbi viidud uurimisele. Menetlus võimaldab komisjonil kindlaks teha, kas nimetatud kolm ettevõtet on „vee-ettevõtjate ametiühingu (FP2E) nõusolekul” kooskõlastanud oma tegevust Prantsusmaa vee ja heitvee turgudel, rikkudes nii ELi konkurentsieskirju, ning kas ettevõtjad on omavahel kokku leppinud lõpptarbijalt küsitavat hinda mõjutavates tegurites. Komitee ootab huviga menetluse tulemuste avaldamist.

4.5 Vee siirdamine ühest veekogust teise eeldab märkimisväärsed investeeringuid ja võib esile kutsuda olulisi keskkonnanriske ega innusta loodusvarade mõistlikku kasutamist. See suurendab ebavõrdsust, sest piiratud loodusvara eest jõuavad maksta just kõige rikkamad majandusettevõttes osalejad.

4.6 Teatistes vaid soovitatakse kasutada parimat võimalikku tehnikat veevärgi lekete vähendamiseks. Seda küsimust tuleks käsitleda standardite määratlemise ja eeskirjade parandamisega iga vesikonna tasandil. Standardite määratlemine on osutunud väärtuslikuks teenuste ja tootlikkuse parandamisel. Komisjon võiks kaaluda lekete vähendamise kava koostamist.

4.7 Kavandades taristuprojekte, millega muudetakse veekogu tingimusi, peavad projekti elluviijad täiel määral arvestama bioloogilise mitmekesisuse säilitamise eesmärkidega. Komitee tuleb meelde, et mitmed Ramsari piirkonnad on niisutusele ohvriks toodud. Komitee rõhutab, et veevarude kaitsmise kavas ei nähta ette juba tehtud kahju heastamist ning et ettepanekud on ebapiisavad, kuna need puudutavad vaid kalalifte või -teid. On kahetsusväärne, et kavas ei täpsustata tungivat vajadust kaitsta valgalade ülemjookse ja väikeseid veekogusid (lombid, tiigid, turbarabad jne).

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ ELT C 44, 15.2.2013, lk 147-152.

⁽¹⁰⁾ ELT. C 191, 29.6.2012, lk 84-96

LISA I

komitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine vastuarvamus, mis kogus hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest.

Asendada kogu arvamuse tekst alljärgneva uue tekstiga:**1. Järeldused ja soovitused**

1.1 Vesi on eluliselt vajalik inimestele, loodusele ja majandusele. Vesi uueneb pidevalt, kuid samas on selle varud piiratud, neid ei saa toota ega asendada muude varudega.

1.2 Viimastel aastakümnetel on saavutatud märkimisväärsed edu Euroopa veekogudesse paisatavate saasteainete heidete vähendamise osas, mis on toonud kaasa vee kvaliteedi paranemise. Siiski nähtub andmetest, et enam kui poolte Euroopa pinnaveekogude ökoloogiline seisund või potentsiaal on vähem kui hea ning nende veekogude suhtes tuleb võtta täiendavaid meetmeid veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamiseks.

1.3 Kavas tõdetakse, et veekeskond on ELi piires väga eripalgeline ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet silmas pidades ei kavandata seepärast ühesugust, kõigile sobivat lahendust.

1.4 Komitee hindab kõrgelt veevarude kava ettevalmistamise etapis tehtud töö ulatust ja kvaliteeti. Dokument põhineb veemajanduskavadest veeküsimustes saadud kogemuste põhjalikul analüüsil, samuti eksperdiuuringutest saadud teabel.

1.5 Asjakohaselt on rakendatud keskkonnavalaste õigusaktide kõiki nelja aluspõhimõtet, et tulla toime arvukate probleemidega ning toetada humanitaarset põhimõtet, mille kohaselt peab kõigil olema juurdepääs puhtale joogiveele ja esmastele kanalisatsiooniteenustele.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hindab kõrgelt vesikondade põhimõtet kui ELi veepoliitika põhikomponenti, mis lihtsustab liikmesriikide vahelist koostööd peamiste probleemidele kõige tõhusama lahenduse leidmisel.

1.7 Kuigi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kava ja kõik taustdokumendid on koostatud erakordselt hästi, on vaja pöörata veelgi suuremat tähelepanu kavandatud meetmete rakendamisele.

1.8 Olemasolevate reguleerivate meetmete rakendamisel (tegevusvaldkond 1) tuleks suuremat tähelepanu pöörata hajareostuse allikate vähendamisele. Rakendamisel tuleks pakkuda sobivaid stiimuleid vastavalt iga vesikonna konkreetsetele tingimustele.

1.9 Saastaja-maksab-põhimõtte kohaldamine nõuab asjakohast mõõtmist ja seiret, et rajada kindel alus igasuguseks täiendavaks tegevuseks. Sellised nõuded peaksid siiski olema proportsionaalsed toimumiskoha ja lahendust ootava probleemi tõsidusega.

1.10 Kavas nõutakse õigusega, et koos liikmesriikide ja Euroopa Keskkonnaametiga arendataks edasi veekontosid. Sellised kontod võimaldavad vesikonna haldajatel arvutada, kui palju vett võib kasutada ja kui palju peab kasutusest kõrvale jääma, et ökosüsteem jääks toimivaks (keskkonnahoidlik läbivool).

1.11 Ebaseaduslik veevõtmine on mõnes veestressi all kannatavas piirkonnas tõsine probleem. Uuring Copernicuse/GMESi andmete testimiseks võimaldaks liikmesriikidel tuvastada ebaseaduslikku veekasutust.

1.12 Komitee toonitab vajadust koordineerida vee tegevuskava ühise põllumajanduspoliitikaga erakordset võimalust pakkuval hetkel, mil Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon määravad kindlaks järgmise seitsme aasta tegevuskava. Seda võimalust ei tohiks kasutamata jätta.

1.13 Meetmed ülejutuste vastu kindlustamiseks (mis on Kesk-Euroopas praegu väga päevakohased) vajaksid kooskõlastatud rahastamist, k.a struktuurifondide/ ühtekuuluvusfondide vahenditest. Lisaks sellele on mõned (vastuseks varasematele ülejutustele) kavandatud meetmed mitmesuguste haldustakistuste tõttu lõpule viimata.

1.14 Komitee on juba avaldanud tunnustust innovatsioonipartnerluste veekasutuse, põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse küsimustes. Tuleb rõhutada, et sellised algatused on välja kujunenud suunaga alt ülespoole.

1.15 Oma roll veereostuse vältimise karmistamisel võib olla ka poliitilistel meetmetel väljaspool magevee valdkonda. Näiteks peavad õigusaktid pestitsiidide säästva kasutamise, tööstusheidete ja ravimite kohta ning kemikaalimäärus REACH olema kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga.

1.16 Olemasoleva raamistiku lünkade täitmisel keskendutakse õigusega veekasutuse tõhususe suurendamisele, sh vee korduskasutuse võimaluste suurendamisele, mis on määrava tähtsusega aspekt. Kõigepealt tuleb soovitud tulemuste saavutamiseks kehtestada kriteeriumid vee turvaliseks korduskasutamiseks.

1.17 Lõpetuseks märgib komitee mullaharimise ja metsamajanduse olulisi aspekte, mis on tihedalt seotud veeteadetega.

1.18 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hoiatab, et kavas seatud eesmärkide saavutamise teel on takistusi. Kõik veevarude kaitsmise kavaga seotud osapooled peaksid olema neist ohtudest teadlikud ning kõrvaldama oma vastutuse tasandil neist takistustest nii palju kui võimalik. Kodanikuühiskond peaks olema sellesse keerulisse protsessi tihedalt kaasatud, osaledes asjakohase teabe kogumisel, kasutades oma õigusi poliitiliste otsuste langetamisel ja muutes oma käitumist vastavalt veega seotud probleemidele.

2. Taustteave – komisjoni dokumendid

2.1 Vesi on eluliselt vajalik inimestele, loodusele ja majandusele. Vesi uueneb pidevalt, kuid samas on selle varud piiratud, neid ei saa toota ega asendada muude varudega. Mage vesi moodustab ainult 2 % meie planeedi veevarudest ning konkureeriv nõudlus veevarude järele võib tuua 2030. aastaks kaasa hinnanguliselt 40 %-lise veevarude puudujäägi kogu maailmas.

2.2 Paketina esitatud dokumendid sisaldavad kahte olulist aruannet ja vajalike põhimeetmete kava:

— aruanne veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) rakendamise kohta – veemajanduskavad

— aruanne Euroopa veepuudust ja põudasid käsitleva poliitika läbivaatamise kohta

— Euroopa veevarude kaitsmise kava

2.3 Lisaks on olemas arvukalt uurimusi, mis näitavad veega seotud probleemide mitmetahulisust. Esitatud dokumentide põhjal võib öelda, et põhimeetmeid käsitletakse veevarude kaitsmise kavas.

2.4 Selguse tagamiseks ja rakendamise toetamiseks töötati veepoliitika raamdirektiivi ühise rakendusstrateegia raames välja 26 juhenddokumenti veepoliitika raamdirektiivi eri aspektide rakendamiseks. Seda tehti hulgaliselt sidusrühmi hõlmanud avatud ja kaasava protsessi käigus.

2.5 Avalikul konsulteerimisel jõuti järeldusele, et ühises rakendusstrateegias on kas täielikult või osaliselt käsitletud õigeid teemasid ja et koostatud suunised on olnud kasulikud ELi veepoliitika praktilisel rakendamisel. Siiski vajavad mõned teemad (nt tulude-kulude analüüs, eesmärkide püstitamine) täiendavat selgitamist ning suuniste kasutegur oleks olnud suurem, kui need oleks rakendamise ajakavas avaldatud varem.

2.6 Edusammud, mis saavutati sellega, et veealaste eesmärkide suhtes võeti terviklik ökosüsteemidest lähtuv lähenemiseviis, ei pruugi olla veel piisavad. Tulevikus võib osutada vajalikuks vaadata üle „vee hea seisundi“ määratlus, tagamaks, et see on piisavalt ambitsioonikas selleks, et vältida seisukorra edasist halvenemist. Lisaks arvestatakse nüüd palju suuremal määral ökosüsteemi teenuste kaitsmise olulisusega.

2.7 Toimivuskontrolli käigus tehti kindlaks kõige olulisemad probleemid, millega tuleb tegeleda:

— **Vee kvaliteet:** Esimeses veemajanduskavas (2009) sisalduvast teabest nähtub, et üle poole Euroopa pinnaveekogudest ei vasta hea ökoloogilise seisundi kriteeriumitele. Lisaks vanemate (nitraadi-, asulareovee puhastamise, tööstusheidete) direktiivide raames läbiviidud mõõtmistele on veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamiseks vaja täiendavaid meetmeid.

— Euroopas on levimas **veenappus**. Veenappus ohustab ulatuslikke piirkondi, seda eelkõige Lõuna-Euroopas, samas kui konkureerivad kasutusala suurendavad nõudlust vee järele üle terve kontinendi. Mitmetes Euroopa piirkondades kujutab veenappus endast otsest ja pikaajalist ohtu ökosüsteemidele ning põllumajanduse, tööstuse ja kodukasutajate veega varustamisele.

- **Üleujutuste ja põudade sagedus ja intensiivsus** ning nende keskkonnavalne ja majanduslik kahju näib olevat viimase kolmekümne aasta jooksul kasvanud. See võib olla tingitud nii kliimamuutustest kui ka teistest inimtekkelistest koormustest (nt maakasutuse muutus). Alates 1998. aastast on Euroopas üleujutustes hukkunud ligi 700 inimest, umbes pool miljonit inimest on pidanud kodudest lahkuma ning (hüvitatud) majanduslik kahju ulatub vähemalt 25 miljardi euroni.
- **Muu märkimisväärne koormus ELi veekeskkonnale** tuleneb saasteainete heidetest, hüdro-morfoloogilistest muundumistest ja veevõtumahust, mille põhjuseks on enamasti demograafiline kasv, maakasutus ja majandustegevus.

2.8 Viimastel aastakümnetel on saavutatud märkimisväärset edu Euroopa veekogudesse paisatavate saasteainete heidete vähendamise osas, mis on toonud kaasa vee kvaliteedi paranemise. Siiski nähtub esimeses veemajanduskavas sisalduvast teabest, et enam kui poolte Euroopa pinnaveekogude ökoloogiline seisund või potentsiaal on vähem kui hea ning nende veekogude suhtes tuleb võtta täiendavaid meetmeid veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamiseks. Pinnaveekogusid kõige enam mõjutavad tegurid on liiga suurt toitainesisaldust põhjustavad **hajareostusallikad** ning elupaikade muutumist põhjustav **hüdro-morfoloogiline koormus**.

2.9 Veevarude kaitsmise kavas tõdetakse, et ELi veekeskond on väga eripalgeline ning subsidiaarsuse põhimõtet silmas pidades ei kavandata seepärast ühesugust, kõigile sobivat lahendust. Kavas tõstetakse esile kõige olulisemaid teemasid, mis hõlmavad maakasutuse parandamist, veereostuse vastu võitlemist, veevarude kasutamise tõhususe ja veekeskkonna vastupanuvõime suurendamist ning veemajanduse paremat juhtimist.

2.10 Kavas tutvustatakse mitmeid konkreetseid meetmeid/programme lahendamata probleemidega tegelemiseks eri tasanditel. Need jagunevad kolme tegevusvaldkonna vahel:

- rakendamine;
- veepoliitika eesmärkide integreerimine ELi teistesse poliitikavaldkondadesse;
- olemasoleva raamistiku lünkade täitmine.

Meetmed on juba algatatud ja need on kavas lõpule viia 2016. aastaks, v.a pikaajalised meetmed/programmid, mis tuleb lõpule viia 2021. aastaks.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee hindab kõrgelt kava ettevalmistamise etapis tehtud töö ulatust ja kvaliteeti. Dokument põhineb veemajanduskavadest veeküsimustes saadud kogemuste põhjalikul analüüsil, samuti eksperdiuuringutest saadud teabel. Lisaks on oluline märkida, et veeõigused on alati olnud oluline osa Euroopa riikide õigusstruktuurist, mistõttu selles valdkonnas on juba pikaajalisi kogemusi.

3.2 Asjakohaselt on rakendatud keskkonnavalaste õigusaktide kõiki nelja aluspõhimõtet, et tulla toime arvukate probleemidega ning toetada põhimõtet, mille kohaselt peab kõigil olema juurdepääs puhtale joogiveele ja esmastele kanalisatsiooniteenustele.

3.3 Kavas mitte üksnes ei aktsepteerita vormiliselt veega seotud looduslike tingimuste paljusust üle kogu ELi, vaid esitatakse ka praktilisi meetmeid, mis keskenduvad üksikute piirkondade/vesikondade peamistele spetsiifilistele probleemidele. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hindab kõrgelt vesikondade põhimõtet kui ELi veepoliitika põhikomponenti, mis lihtsustab liikmesriikide vahelist koostööd peamistele probleemidele kõige tõhusama lahenduse leidmisel.

3.4 Komitee tunnustab ka toimivuskontrolli dokumenti⁽¹⁾, mis on üks esimesi omalaadseid ning annab väärtusliku hinnangu veepoliitikale eraldi ning samuti kõigi seotud poliitikavaldkondade õigusaktide kogumi kontekstis.

3.5 Kuigi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kava ja kõik taustdokumendid on koostatud erakordselt hästi, on vaja pöörata veelgi suuremat tähelepanu kavandatud meetmete elluviimisele. Nagu alati, on rakendamine sellisel juhul keeruline ja peab nüüd muutuma esmaseks prioriteediks. Veevarude kaitsmise kava edu tagamiseks tuleks võtta kasutusse kõik mõeldavad poliitilised pingutused, stiimulid ja süsteemi/projektijuhtimise meetodid.

⁽¹⁾ SWD(2012) 393 final

4. Konkreetsete märkused

4.1 Olemasolevate reguleerivate meetmete rakendamisel (tegevusvaldkond 1) tuleks suuremat tähelepanu pöörata hajareostuse allikate vähendamisele, tugedades nitraate käsitlevaid meetmeprogramme. Põhjalikult tuleks analüüsida mahajäämise põhjuseid ning pakkuda sobivaid stiimuleid vajalike paranduste tegemiseks vastavalt iga vesikonna konkreetsetele tingimustele.

4.2 Saastaja-maksab-põhimõtte kehtib ka siinkohal, siiski tuleb selline kohustus korralikult määratleda ning võtta selle aluseks realistlikud veetsükli prognoosid ja hinnangud. Saastajal peaks olema kohustus maksta tema tekitatud tõestatud tegeliku reostuse eest.

4.3 Jõupingutused punktallikast pärit tööstusliku reostuse edasiseks piiramiseks põhinevad tööstusheidete direktiivi rakendamisel. Proportsionaalsuse põhimõtet tuleb rakendada koos saastaja-maksab-põhimõttega, mis on punktallikate puhul selgelt määratletud.

4.4 Saastaja-maksab-põhimõtte kohaldamine nõuab kohast mõõtmist (maht) ja võib-olla ka seiret (saasteained), et rajada kindel alus igasuguseks täiendavaks tegevuseks. Sellised nõuded peaksid olema proportsionaalsed toimumiskoha ja lahendust ootava probleemi tõsidusega.

4.5 Kahjuks puudub mitmel pool Euroopas ikka veel täielik ülevaade vee läbivoolust. Kavas nõutakse õigusega, et koos Euroopa Keskkonnaametiga tehtud töö põhjal **töötataks** koos liikmesriikidega **välja veekontod**. Sellised kontod võimaldavad vesikonna haldajatel arvutada, kui palju vett võib kasutada ja kui palju peab kasutusest kõrvale jääma, et ökosüsteem jääks toimivaks (keskkonnahoidlik läbivool). Komitee soovib tungivalt sellega võimalikult kiiresti lõpule jõuda.

4.6 Mitmel pool Euroopas ei ole niisutamiseks liigse vee võtmise tõttu võimalik saavutada vee head seisundit. Ebaseaduslik veevõtmine on mõnes veestressi all kannatavas piirkonnas tõsine probleem. **Uuring Copernicuse/GMESi andmete testimiseks** võimaldaks liikmesriikidel tuvastada ebaseaduslikku veekasutust ja sellised ülesanded peaksid andma täiendavaid tõendeid GMESi projekti olulisuse kohta kogu ELis.

4.7 Komitee peab oluliseks töötada välja **ühine kulude hüvitamise meetodika**, mis võimaldab saada võrreldavaid tulemusi kogu liidu ulatuses. See kindlustaks, et kõigil veekasutajail oleks piisavalt stiimuleid tõhustada veekasutust.

4.8 Komitee juhib tähelepanu mitmele näitele algatustest ja lähenemisviisidest veestressi all kannatavates piirkondades, mida tutvustati komitees sel teemal peetud avalikul arutelul. Lisaks sellele on mõned uuringud tõhusa veekasutuse teemal avaldatud kontseptsiooni „more Crop per Drop” (suurem saak kasutatud vee kohta) raames. Selle töö tulemusi saaks kasutada põllumajanduse vajaduste ja olemasolevate veevarude kokkuvõimiseks veestressi all kannatavates piirkondades. Ka siin tuleks selliste tundlike probleemide lahendamisel kohaldada proportsionaalsuse põhimõtet.

4.9 Ka tegevusvaldkond 2, veepoliitika eesmärkide kaasamine teistesse ELi poliitikavaldkondadesse, nõuab mitmeid veevarude kaitsmise kavas loetletud meetmeid.

4.10 Komitee toonitab vajadust koordineerida vee tegevuskava ühise põllumajanduspoliitikaga erakordset võimalust pakkuvatel hetkedel, mil Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon määravad kindlaks järgmise seitsme aasta tegevuskava. Seda võimalust ei tohiks kasutamata jätta järgmistes valdkondades:

- vee raamdirektiivi põhimeetmete lisamine nõuetele vastavusse;
- I samba keskkonnasäästlikumaks muutmine iseäranis ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-aladel;
- maaelu arenguprogrammide kujundamine veeprobleemide käsitlemiseks;
- täiustatud **tõhusate niisutussüsteemide** rahastamine ühise põllumajanduspoliitika teise samba raames (sidudes selle keskkonnatingimustega, nt mõõtmisega);
- loodusliku veesidumisvõimet käsitlevate meetmete (jõelammid, märgalad või puhverribad piki jõekaldaid) edendamine – need on kesksed meetmed ökosüsteemi toimivuse taastamiseks. Otsustav tähtsus on abivajavate piirkondade rahastamisel teise samba raames. Samuti tuleks eesmärgiks seada programmide LIFE+, „Horisont 2020” jne raames võetavate meetmete toetamine.

4.11 Meetmed üleujutuste vastu kindlustamiseks (Kesk-Euroopas praegu väga päevakohased) vajaksid samuti kooskõlastatud rahastamist, võib-olla struktuurifondide vahenditest. Lisaks sellele on mõned (vastuseks varasematele üleujutus-tele) kavandatud meetmed mitmesuguste haldustakistuste tõttu lõpule viimata. Sellised kiireloomulised küsimused vajavad ka sellele vastavaid kiireid haldusmenetlusi.

4.12 Komitee tunnustab innovatsioonipartnerlusi veekasutuse, põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse küsimustes. Tuleb rõhutada, et sellised algatused on välja kujunenud liikmesriikides suunaga alt ülespoole ning komisjonil on neis koordineeriv roll. Sidusrühmade osalemine nende vastavates tegevusvaldkondades suurendab eduvõimalusi.

4.13 Oma roll veereostuse vältimises võib olla ka poliitilistel meetmetel väljaspool magevee valdkonda. Näiteks peavad õigusaktid pestitsiidide säästva kasutamise, tööstusheidete ja ravimite kohta ning kemikaalimäärus REACH olema kooskõlas veevarude kaitsmise kavaga kavandatud meetmetega.

4.14 Tegevusvaldkond 3, olemasoleva raamistiku lünkade täitmine, keskendub õigusega veekasutuse tõhususe suurendamisele, sh vee korduskasutuse võimaluste suurendamisele, mis on määrava tähtsusega aspekt. Kõigepealt tuleb soovitud ja oodatavate tulemuste saavutamiseks kehtestada kriteeriumid vee turvaliseks korduskasutamiseks. Korduskasutus võiks toimuda loomulikult viisil samades/sarnastes rajatistes, ent puhastatud vee järjestikune juhtimine ühelt kasutajalt või ühest rajatistest teisele kasutajale või teise rajatisse nõuaks nii vajaliku mahu kui kvaliteedi täpset tasakaalustamist.

4.15 Näiteks on ka üheainsa käitluse raames peaaegu võimatu veeringlust täielikult peatada, sest anorgaaniliste soolade sisaldus neis ringlustes suureneb pidevalt. Seega tuleb protsessi häireteta toimimise võimaldamiseks saavutada kindel tasakaal.

4.16 Lõpetuseks juhib komitee tähelepanu mullaharimise ja metsamajanduse olulistele aspektidele, mis on tihedalt seotud veeteemadega. Eri poliitikastrateegiate mõnikord vastuoluliste nõuete tagajärjel satuvad metsavarud tõsise surve alla, osutades mittetootlikke teenuseid, nt täites oma rolli esmase looduliku mageveereservuaari ja süsinikoksiidi neeldajana ning seoses bioloogilise mitmekesisuse säilitamisega jne. Olulisingi hindamine peaks näitama kõiki aspekte ja viitama ka tasakaalustatud meetmetele, mis on kohandatud metsade rollile ELis.

4.17 Veeteemasid ei saa lahutada mullaproblemaatikast. Komitee kutsub üles pöörama asjakohast tähelepanu mullale, kuigi me tunnistame, et see probleematika kuulub subsidiaarsuse valdkonda. Ühiseid jooni tuleks üksikasjalikumalt käsitleda veevarude kaitsmise kavaga edaspidi tehtavas töös.

4.18 Komitee hoiatab, et kavaga seotud eesmärkide saavutamise teel on takistusi järgmistes valdkondades:

- turutõrked (sissetuleku vähenemine, kulude ja tulude jaotus);
- ebapiisav rahastamine, kahjuliku mõjuga toetused;
- seadusandlikud tõkked;
- ebapiisav kooskõlastamine;
- poliitilise tahte puudumine;
- veepoliitika eesmärkide hõlmamine ELi muude valdkondade poliitikasse jääb ainult sõnade tasemele.

Kõik veevarude kaitsmise kavaga seotud osapooled peaksid olema neist ohtudest teadlikud ning kõrvaldama oma vastutuse tasandil neist takistustest nii palju kui võimalik. Kodanikuühiskond peaks olema sellesse keerulisse protsessi tihedalt kaasatud, osaledes asjakohase teabe kogumisel, kasutades oma õigusi poliitiliste otsuste langetamisel ja muutes oma käitumist vastavalt veega seotud probleemidele.

Hääletuse tulemus

Poolt	112
Vastu	129
Erapooleitud	12

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta”

COM(2013) 147 final – 2013/0080 (COD)

(2013/C 327/17)

Raportöör: **Thomas McDONOGH**

12. aprillil 2013 otsustas nõukogu ja 16. aprillil 2013 otsustas Euroopa Parlament vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta”

COM(2013) 147 final – 2013/0080 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 20. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli 2013 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 180, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee on seisukohal, et üldine juurdepääs kiire elektroonilise side võrkudele on võtmetähtsusega, et edendada Euroopa majanduskasvu, luua töökohti ja tugevdada ühtekuuluvust. Komitee toetab kindlalt digitaalarengu tegevuskavas lairibaühenduse osas seatud eesmärke⁽¹⁾. Ent neid on keeruline saavutada ilma liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni sihipäraste jõupingutusteta parandada nii lairibaühenduse nõudluse kui ka pakumise keskkonda Euroopa Liidus.

1.2 Komitee on äärmiselt pettunud Euroopa Ülemkogu hiljutises otsuses vähendada mitmeaastases finantsraamistikus digitaalsele taristule eraldatavat eelarvet 9,2 miljardilt eurolt 1 miljardi euroni. Sellise kärpega kaotatakse mitmeaastase finantsraamistiku toetus lairibataristu kasutuselevõtule ning tehakse kõige enam kahju ELi vaesematele ja vähemsoodsa olukorras olevatele piirkondadele.

1.3 Komitee tervitab komisjoni määruse ettepanekut. Pakutud meetmed on eriti olulised digitaalse lõhe ületamiseks ja lairibataristu kasutuselevõtu lihtsustamiseks maapiirkondades.

1.4 Komitee soovib komisjonilt nõuannet selle kohta, kuidas saaks juurdepääsu kiirele lairibaühendusele tunnistada kõigi kodanike üldiseks õiguseks, olenemata nende asukohast. Komisjon tõstas küsimuse lairibaühenduse universaalseenuse osutamise kohustuse alla viimise kohta 2010. aastal⁽²⁾. Selle küsimusele tuleb viivitamatult vastata, et edendada kodanike heaolu, tööhõivet ja digitaalset kaasatust.

1.5 Komitee kutsub liikmesriike üles viima viivitamatult lõpule oma riiklikud lairibaühenduse kavad.

1.6 Komisjon ja liikmesriigid peaksid kaaluma, milliseid finantsstiimuleid ja toetusi võiks anda erasektorile, et julgustada neid investeerima kiire lairibaühendusse väikese rahvastikutihedusega piirkondades.

1.7 Komitee on seisukohal, et lisaks erasektori märkimisväärsetele investeeringutele kiire lairibaühenduse kasutuselevõttu tuleks digitaalarengu tegevuskava eesmärkide saavutamiseks aastaks 2020 eraldada kuni 60 miljardi euro ulatuses riiklike rahastamisvahendeid. Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles lisama selle kriitilise tähtsusega rahastamisvajaduse oma eelarvetesse.

1.8 Komitee sooviks, et komisjon käsitleks nende lairibateenuse pakujate probleemi, kes ei paku klientidele lepingus lubatud kiirusega internetiühendust. Selline lepingule mittevastavus ja vale reklaam õhnestab digitaalse turu usaldusväärsust ja kahjustab nõudlust ning sellele tuleb vastata jõuliste meetmetega.

1.9 Komitee kutsub komisjoni üles arendama määruse ettepanekule toetudes välja üleeuroopalise hulгимүүгитuru lairibataristule.

1.10 Komitee palub komisjonil, riikide reguleerivate asutustel ja liikmesriikidel tagada, et ELi kõigis piirkondades arendataks välja konkurentsivõimeline lairibataristu turg.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 final

⁽²⁾ COM(2008) 572 final.

1.11 Komitee märgib, et määruse ettepanekuga luuakse kommunaal- ja veoettevõtjatele uusi ärivõimalusi lairibataristu turul osalemiseks. Komisjon ja liikmesriigid peaksid tegema konkreetseid jõupingutusi, et julgustada neid ettevõtjaid seda võimalust ära kasutama.

1.12 Komitee juhib komisjoni tähelepanu komitee hiljutistele arvamustele, milles käsitleti kiire lairibaiühenduse kasutuselevõttu ja digitaalse lõhe vähendamist („Euroopa digitaalne tegevuskava”⁽³⁾), „Esimene raadiospektripoliitika programm”⁽⁴⁾ ja „Euroopa digitaalarengu tegevuskava – Euroopa majanduskasvu kiirendamine digitaalsete vahenditega” (CES959-2013, veel avaldamata)).

2. Komisjoni ettepaneku põhisisu

2.1 Eesmärk

2.1.1 Teatises „Ühtse turu akt II. Üheskoos uue majanduskasvu eest” nimetati lairibaiühenduse kasutuselevõttuga seotud kulude vähendamist ühena 12st majanduskasvu edendavast põhimeetmest.

2.1.2 Kiire lairibaiühenduse pakkumine on aeglustunud eelkõige linnavälistes piirkondades riikliku ja kohaliku tasandi eeskirjade ja haldustavade killustatuse tõttu.

2.2 Eesmärgid

2.2.1 Määruse eesmärk on:

- vähendada kulusid ja investeerimisrisiki, optimeerides lairibaiühenduse pakkumise tõhusaid projekteerimis- ja investeerimismenetlusi;
- kõrvaldada ühtse turu toimimise tõkked, mis tulenevad lairibataristu pakkumiseks vajalike riikliku ja kohaliku tasandi eeskirjade ja haldustavade killustatusest;
- edendada lairibaiühenduse täielikku katvust;
- tagada lairibaiühendust pakkuvate ettevõtjate ja investorite võrdne kohtlemine ja mittediskrimineerimine.

2.3 Määruse ettepanek

2.3.1 Kavandatud kulu- ja tõhususe eesmärkide saavutamiseks määratletakse määruses mitmed võrguoperaatoritele ja taristupakkujatele otsekohaldatavad õigused ja kohustused, mis on kohaldatavad taristu kasutuselevõtu eri etappides.

2.3.2 Määruses pakutakse eesmärkide saavutamiseks välja järgmised õigussätted.

— **Juurdepääs olemasolevale füüsilisele taristule:** igal võrguoperaatoril (telekommunikatsiooni- või muu taristu omanik – määruses tähistatakse mõistega „võrguoperaator” elektroonilise side võrgu pakkujat, samuti ettevõtjat, kes pakub füüsilist taristut, mille eesmärk on osutada: gaasi, elektri, sealhulgas tänavavalgustuse, kütte ja vee tootmise, transpordi või jaotamise, sealhulgas heitvee ja reovee kõrvaldamise või puhastamise teenust ning transporditeenuseid, sealhulgas raudteed, maanteed, sadamad ja lennujaamad) on õigus pakkuda juurdepääsu oma taristule ja kohustus rahuldada kõik mõistlikud taotlused juurdepääsu saamiseks tema füüsilisele taristule kiire elektroonilise side traadiga või traadita võrkude kasutuselevõtuks.

— **Teave olemasoleva taristu kohta:** lairibaiühenduse pakkujatel on õigus saada ühtse teabepunkti kaudu juurdepääs miinimumteabele olemasoleva füüsilise taristu kohta ning õigus viia läbi olemasoleva taristu vaatlusi kohapeal;

— **Ehitustööde koordineerimine:** iga võrguoperaator võib pidada kiire elektroonilise side võrkude pakkumise õigust omavate ettevõtjatega läbirääkimisi ehitustööde koordineerimist käsitlevate lepingute üle. Selleks et võimaldada tööde paremat koordineerimist, teevad võrguoperaatorid taotlusele kättesaadavaks miinimumteabe oma füüsilise taristuga seonduvate käimasolevate või planeeritud ehitustööde kohta.

— **Lubade andmine:** igal lairibavõrgu pakkujal on õigus saada ühtse teabepunkti kaudu elektrooniline juurdepääs mis tahes teabele, mis käsitleb tingimusi ja korda, mida kohaldatakse ehitustööde lubade andmise suhtes, ning esitada oma elektrooniline taotlus sama ühtse teabepunkti kaudu. Pädevad asutused annavad loa või keelduvad selle andmisest kuue kuu jooksul alates taotluse saamisest.

— **Hoonesisesed seadmed:** kõik uued hooned ja hooned, milles tehakse põhjalikke rekonstrueerimistöid, varustatakse kuni võrgu lõpp-punktini kiiret ühendust toetava hoonesise füüsilise taristuga.

2.3.3 Mis tahes vaidlusi võrguoperaatorite ja lairibateenuse pakkujate vahel seoses nende õiguste ja kohustustega vahendab vajadusel pädev riiklik vaidluste lahendamise organ: riigi reguleeriv asutus või muu pädev asutus.

2.3.4 Määrus on vahetult kohaldatav kogu Euroopa Liidus pärast heakskiidu saamist Euroopa Parlamendis ja nõukogus.

⁽³⁾ ELT C 54, 19.2.2011, lk 58-64.

⁽⁴⁾ ELT C 107, 6.4.2011, lk 53-57.

3. Üldised märkused

3.1 Lairibaihendus on oluline

3.1.1 Lairibavõrgud on põhitaristu digitaalarengu tegevuskava rakendamiseks ja digitaalse ühtse turu lõpuleviimiseks. Lairibateenuste majanduslikku tähtsust ei ole võimalik üle hinnata. Lairibaihenduse kättesaadavusel on majanduskasvule mitmekordistav mõju: Maailmapanga hinnangul toob lairibaihenduse kasutuselevõtu 10 % kasv kaasa SKP kasvu kuni 1,5 %. Kiire ja kõikjal kättesaadav ühendus on oluline uute, muudatusi esilekutsuvate tehnoloogiate ja teenuste (nt pilvandmetöötlus ja nutivõrgud) kasutuselevõtuks.

3.1.2 Lairibaihenduse olulisust majanduskasvu ja tööhõive seisukohalt tunnustatakse digitaalarengu tegevuskavas, mille eesmärk on kindlustada aastaks 2013 kõigile eurooplastele elementaarne lairibaihendus ja tagada, et aastaks 2020 on i) kõigil eurooplastel juurdepääs allalaadimiskiirusele 30 Mbit/s ja ii) 50 % või enamal Euroopa kodumajapidamisel on kiirem kui 100 Mbit/s internetiühendus. Kõnealused eesmärgid saavutatakse vaid juhul, kui kõikjal ELis vähendatakse taristu kasutuselevõtu kulusid ja võetakse erakorralisi meetmeid lairibaihenduse tagamiseks ELi vähemsoodsas olukorras olevates ja maapiirkondades.

3.2 Väikesed kulud ja maailmaklass

3.2.1 Väikeste kuludega hallatav maailmaklassi lairibataristu on 21. sajandi dünaamilise majanduse hädavajalik osis. Teadmiste põhised ettevõtted arenevad siis, kui nende toetuseks on olemas oskused ja taristu. Üha suurem hulk tänapäevaseid tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenuseid sõltub kiire ja ülikiire lairibaihenduse olemasolust.

3.2.2 Võrkude rajamise programmides on olulised juhtimiskriteeriumid võrkude kvaliteet, ühenduse pakkumise kulu ja konkurentsivõimeline hind lõppkasutajatele. Arvestades, et kuni 80 % võrkude taristu kuludest moodustavad ehitustööd, on väga tähtis, et riiklikud ja kohalikud asutused teeksid tööd kulude märkimisväärseks vähendamiseks taristuprojektide tõhusa koordineerimise kaudu.

3.3 Universaalteenuse õigus

3.3.1 Komitee on küsinud komisjonilt paljudes arvamustes, viimati arvamuses Euroopa majanduskasvu kiirendamise kohta digitaalsete vahenditega⁽⁵⁾, nõu selle kohta, kuidas oleks võimalik tunnustada juurdepääs kiirele lairibaihendusele kõigi kodanike üldiseks õiguseks, olenemata nende asukohast. Vastus sellele küsimusele on nüüd pakiliselt vajalik.

3.4 Ülikiire lairibaihendus on vajalik

3.4.1 Digitaalarengu tegevuskavas 2020. aastaks lairibaihenduse kättesaadavusele seatud eesmärgid võtavad lähitulevikus üle kiired edusammud lairibatehologia ja internetipõhiste teenuste valdkonnas (nt kõrglahutusega videokonverentsid). Ülikiired võrgud, mille ühenduskiirus on kuni 1 Gbit/s (1 000 Mbit/s), on mõnes linnapiirkonnas (<http://arstechnica.com/tech-policy/2012/07/tokyo-seoul-and-paris-get-faster-cheaper-broadband-than-us-cities/>) juba kasutusele võetud ning samuti arendatakse videopõhiseid teenuseid nende suuremate bitikiiruste kasutamiseks.

3.4.2 Kogu ELis on vajalikud märkimisväärsed investeeringud kiirese ühendusse, et pidada sammu internetimajanduse ülemaailmse arenguga.

3.5 Euroopa Liidu mahajäämus

3.5.1 Nagu komisjon oma hiljutises teatises „Euroopa digitaalarengu tegevuskava – Euroopa majanduskasvu kiirendamine digitaalsete vahenditega”⁽⁶⁾ tunnistas, jääb Euroopa lairibataristu rakendamisel üha enam maha oma ülemaailmsetest konkurentidest.

3.5.2 Investeeringud kiiretesse lairibavõrkudesse toimuvad kiiremini Aasias ja Ameerika Ühendriikides, mille tulemuseks on parem kaetus ja suuremad kiirused. 2011. aasta detsembrist on kiireim kiudoptiliste võrkude kasutuselevõtja maailmas Lõuna-Korea, kus sajast inimesest on ühendus 20,6 %-l, mis on poole rohkem kui nt Rootsis (komisjoni talituste töödokument lairibaihenduse kasutuselevõtukulude vähendamist käsitleva määruse ettepaneku kohta, SWD(2013)0073 (1. osa)).

3.6 Digitaalne lõhe

3.6.1 Euroopa digitaalarengu tegevuskava tulemustabel (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>) ja Eurostati värskemad andmed (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/main_tables) näitavad, et digitaalne lõhe üha laieneb, ja erinevused liikmesriikide vahel on suured. 2012. aastal puudus 27-liikmelises ELis lairibaihendus 28 % kodumajapidamistest. Lisaks asub 90 % lairibaihenduseta majapidamisi maapiirkondades. Maal oodatakse 35 miljonis kodus siiani kiiret ühendust ning kui linnakeskkonnast väljaspool elavatele inimestele kohast tähelepanu ei pöörata, halveneb nende sotsiaalne ja majanduslik olukord veelgi.

3.6.2 Komisjoni esitatud määruse ettepanekus sisalduvad meetmed loovad aluse keskvalitsuse ja kohaliku omavalitsuse planeerimiseeskirjade reformile ning aruka taristu projekteerimine, investeerimisstiimulid ja uuenduslikud tehnoloogiad võivad aidata ületada lairibaihenduse lõhet.

⁽⁵⁾ „Digitaalarengu tegevuskava vahekokkuvõte”, ELT C 271, 19.9.2013, lk 127-132

⁽⁶⁾ COM(2012) 784 final.

3.7 Vajalikud investeeringud

3.7.1 Komitee väljendas sügavat pettumust nõukogu veebruarikuise otsuse üle vähendada 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku eelarves digitaalsele taristule ja digitaalsele teenustele Euroopa ühendamise rahastu raames eraldatavat summat 9,2 miljardilt eurolt vaid 1 miljardile eurole. Need kärped välistavad mitmeaastase finantsraamistiku toetuse lairibaühenduse kasutuselevõtule ning haavavad enim ELi vaesemaid ja vähemsoodsas olukorras piirkondi, võimendades veelgi digitaalse lõhe laienemist.

3.7.2 Mitmeaastases finantsraamistikus lairibaühenduse kasutuselevõtuks ettenähtud raha kavatses komisjon kasutada lairibaturu edendamiseks, ent see kujutab endast vaid väikest osa vahenditest, mis on tegelikult vajalikud digitaalarengu tegevuskavas seatud lairibaeesmärkide saavutamiseks. Euroopa Komisjoni poolt rahastamislõhe uurimiseks palgatud konsultandid on seisukohal, et 2020. aasta eesmärkide saavutamiseks on vajalik täiendav riiklik rahastamine kuni 62 miljardi euro ulatuses (Analysis Masoni poolt Euroopa Komisjoni tellimisel koostatud uuring „Study on the socio-economic impact of bandwidth” (ribalaiuse sotsiaal-majanduslik mõju), 2012).

3.7.3 Selle suure investeeringu rahastamine peab tulema peaaesjalikult erasektorilt, ent vaja on erimeetmeid erainvesteeringute toetamiseks maapiirkondades, kus rahvastikutihedus on investeeringute ligimeelitamiseks liiga väike. Euroopa Investeeringupank on juba eraldanud vahendeid paljudele sellistele projektidele (EIB backs European broadband, TMT Finance, detsember 2012: <http://www.tmtfinance.com/news/eib-backs-european-broadband>) ja peab edaspidi eraldama oluliselt rohkem seda liiki toetust. Komisjon peaks sihipäraselt kaaluma seda, kuidas Euroopa Liidu institutsioonid ja liikmesriigid saaksid tulemuslikumalt lihtsustada lairibaühenduse kasutuselevõtu erasektoripoolset rahastamist.

3.7.4 Digitaalarengu tegevuskava meetmes nr 48 nähti ette struktuurifondide kasutamine kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtu rahastamiseks. Kaaluda tuleks ka ühtekuuluvusfondi kasutamist.

3.8 Pakkumise ergutamine

3.8.1 Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused võivad võtta olulise rolli lairibaühenduse pakkumise edendamisel oma kodupiirkondades, juhtides avaliku ja erasektori partnerlusele tuginevaid algatusi ja rakendades võimalikult kiiresti ja tõhusalt määruse ettepanekus esitatud meetmeid.

3.8.2 Määrusega luuakse võimalus avada lairibaühenduse ja -teenuste pakkumise turg veelgi enamatele uutele sisenejatele. Eelkõige puudutab see telekommunikatsiooniga mittetegelevaid ettevõtjaid, kellel on ulatuslik taristu, mida võiks kasutada kiire side võrgu pakkumiseks. Liikmesriigid ja komisjon peaksid tegema konkreetseid jõupingutusi kõnealuste uute turuosaliste julgustamiseks.

3.8.3 Samuti luuakse määrusega võimalus avada turg piiriülestele investeeringutele taristu pakkumiseks ettevõtjate poolt kogu Euroopast. Komisjon peaks kaaluma, kuidas seda taristu ühtset turgu oleks võimalik arendada, suurendades üleeuroopalist teadlikkust investimisvõimalustest, vähendades nende investeeringute riski teise liikmesriigi investorite jaoks ja arendades ehk mõningaid spetsiaalseid finantsinstrumente (võlakirjad), mis suurendaksid investeerimise atraktiivsust kõige problemaatilisemates piirkondades.

3.8.4 Innovatiivsed tehnoloogialahendused, sh traadita tehnoloogia laiem kasutamine, tuleb võimalikult kiiresti ellu rakendada, et kiirendada lairibaühenduse kasutuselevõttu ja püüda leida lahendust üha laienevale digitaalsele lõhele maa- ja linnapiirkondade vahel.

3.8.4.1 Eelkõige Euroopa raadiospektripoliitika programmi (?) täielik rakendamine liikmesriikides on oluline kindlustamiseks, et 2020. aastaks seatud eesmärkide saavutamiseks eraldatakse ja tehakse traadita lairibatehnoloogiale kättesaadavaks piisavas ulatuses nõuetekohast spektrit nii leviala kui ka läbilaskevõime tagamiseks.

3.8.4.2 Satelliit tehnoloogia tagab lairibaühenduse ELi kõige kaugemates piirkondades. Ent läbilaskevõime, kulude ja kiiruse küsimused muudavad selle marginaalseks lahenduseks, tagades 2020. aastaks ehk vaid vähem kui 10 % Euroopa lairibaühendusest kiirusega 30 Mbit/s.

3.9 Nõudluse ergutamine

3.9.1 Vähene lairiba nõudlus eelkõige hõredamalt asustatud piirkondades kahjustab investeeringuid võrkudesse, hoolimata asjaolust, et kiire ühendusega piirkondades on alati olemas märkimisväärne varjatud nõudlus.

3.9.2 Komisjon ja liikmesriigid peavad keskenduma lairiba nõudluse edendamisele rea meetodite abil, sh sihipärased avalikud teavituskampaaniad, avalikud WiFi levialad, e-valitsus-teenuste edasiarendamine, samuti edendades digitaalset kirjaoskust ja oskuste arendamist. Nõudluse edendamise jõupingutused peaksid eelkõige olema suunatud maapiirkondadele.

3.9.3 Lairibaühenduse kulude ja hindade läbipaistvus on keske tähtsusega, tagamaks, et inimesed hakkavad lairibavõrke kasutama. Praeguste lairibavõrkude tarbijad kogu Euroopas kurdavad, et nende teenuseosutajad ei paku neile lepingus lubatud kiirusega internetiühendust. Selline lepingule mittevastavus ja vale reklaam õonestab digitaalse turu usaldusväärsust ja kahjustab nõudlust ning sellele tuleb vastata jõuliste meetmetega.

(?) COM(2010) 471 final.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Määruse vajadus

4.1.1 Ärihuvides tegutsevatel elektroonilise side ettevõtjatel puudub piisav rahaline stiimul, et investeerida lairibataristusse ELi paljudes piirkondades, kus on liiga väike rahvastikutihedus. Seega on komiteel hea meel, et määruse ettepanekuga võetakse kasutusele meetmed, et märkimisväärselt vähendada lairibaühenduse pakkumise kulusid ja riske ning suurendada võrguteenuse osutajate huvi investeerimise vastu.

4.1.2 Selleks et tagada asjakohane digitaalne kaasatus ja maksimeerida universaalsest kiirest lairibaühendusest saadavat majanduslikku kasu, peavad liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused jõuliselt mõjutama lairibataristu pakkumist ja nõudlust, rakendades lairibaühenduse kavasad, mis tasakaalustavad suurt majanduslikku kasu, mis saadakse taristuinvesteeringutest suure rahvastikutihedusega piirkondades, ja rahaliselt oluliselt vähem atraktiivseid investeeringuid, mis on vajalikud vähemarenenud piirkondades. Kõnealuse määruse ettepanekuga antakse neile selle saavutamiseks paremad vahendid.

4.1.3 Paljudel turgudel on üks valitsev taristu pakkuja. Komitee loodab, et kõnealuse määruse tõhus rakendamine tagab uutele võrguteenuse osutajatele paremad tingimused turule sisenemiseks ja loob konkureerivaid pakkumisi.

4.2 Kulude vähendamine ja koostöö parandamine

4.2.1 Teatise kohaselt võivad ehitustööd moodustada kuni 80 % lairibavõrgu kasutuselevõtu kuludest. Kavandatud määruse rakendamise oodatav võrguoperaatorite kapitalikulude sääst on hinnanguliselt suurusjärgus 20–30 % investeeringute kogukuludest, st aastaks 2020 kuni 63 miljardit eurot. Säästetud 63 miljardit eurot võib seejärel investeerida teistesse majandusvaldkondadesse.

4.2.2 Eraõiguslike taristupakkujate koostöö ja taristu jagamine on väga vajalik selleks, et tagada teenuse tõhusus, rakendamise kiirus, keskkonnasäästlikkus ja konkurentsivõimelise hinnaga kättesaadavus lõppkasutajatele. Komiteel on hea meel tõdeda, et määrusega kohustatakse eraõiguslikke taristupakkujaid avaldama kvaliteetset teavet olemasoleva ja kavandatava taristu kohta ning et võrguteenuse osutajatel lasub kohustus teha koostööd, soodustades sellega head planeerimist, koostööd ja ressursside tõhusat kasutamist.

4.3 Loomulikud monopolid

4.3.1 Väikese rahvastikutihedusega piirkondades tingib majanduslik olukord võimaluse toetada vaid ühte kesket lairibataristu pakkujat, ehk teisisõnu eksisteerib loomulik monopol.

4.3.2 Sellised loomuliku monopoli tingimused õigustavad lairibaühenduse pakkumisel nn *Open Access*-mudeli kasutamist,

mille kohaselt üks – ka näiteks avaliku ja erasektori partnerlusele tuginev – pakkuja ehitab välja põhitaristu ja avab võrgu, rentides selle läbilaskevõimet väiksematele teenusepakkujatele õiglastel ja võrdsetel tingimustel. Komisjon peaks ehk kaaluma, kuidas seda *Open Access*-mudelit Euroopas arendada ja reguleerida, ilma et seejuures moonutataks normaalset konkurentsi.

4.4 Hulgmüügiturg

4.4.1 Määruse ettepanekuga tagatakse rakendusaktid lairibataristu hulgmüügituru väljatöötamiseks. Komisjon peaks ehk uurima, kuidas saaks määrust võimendada edendama sellist turgu, eriti ELi raskesti ligipääsetavates piirkondades.

4.4.2 Hulgmüügiturg pimekiu või traadita taristu valdkonnas võiks olla piiriülene ja üleeuroopaline, kui oleks olemas kvaliteetne teave tarbijanõudluse ja olemasoleva taristu kohta. Komisjon peaks uurima, kuidas sellist turgu edendada ja toetada.

4.5 Riiklikud lairibaühenduse kavad

4.5.1 Taristu väljaehitamine nõuab eriti maapiirkondades tõhusat riiklikku strateegiat ja rakenduskaava. Igal liikmesriigil on nüüdseks lairibaühenduse strateegia, ent paljudel puudub endiselt kaava digitaalarengu tegevuskava eesmärkide saavutamiseks. Riiklike strateegiaid tuleb peagi uuendada, et lisada neisse lähenemisviisi ülikirete võrkude rajamiseks koos konkreetsete eesmärkide ja selgete rakendusmeetmetega.

4.5.2 Digitaalarengu tegevuskava meetmes nr 46 nõutakse liikmesriikidelt riiklike lairibaühenduse kavade väljatöötamist, ent mitmed liikmesriigid ei ole oma kavu lõpule viinud ning komisjon on märkinud selle meetme hilinevaks. Kõnealune viivitus kahjustab lairibavõrkude kasutuselevõttu ja tööstuse rahastamiskavasid. Komitee kutsub liikmesriike üles oma kavasad määruse ettepaneku valguses esimesel võimalusel läbi vaatama.

4.5.3 Terviklik riiklik lairibaühenduse kaava, mis hõlmab avaliku ja erasektori partnerlusele tuginevaid algatusi ja eristimuleid kasutuselevõtu lihtsustamiseks maapiirkondades, muudaks Euroopa Liidu ja Euroopa Investeeringupanga rahastamisvahendite kasutamise palju lihtsamaks.

4.6 Kommunaalteenustajad

4.6.1 Määruse ettepanek võimaldab taristuomanikel, kes ei ole elektroonilise side ettevõtjad – st näiteks energia-, vee-, transpordi- ja jäätmeäritluste ettevõtjad –, muuta oma taristu kaubanduslikel tingimustel kättesaadavaks lairibaühenduste pakkumiseks. See aitab neil ettevõtjatel teenida uut tulu, alandada olulise taristuga seotud kulusid, jagades kulusid lairibaühenduse pakkujatega, ja võimendada koosmõju, töötades välja oma põhitähtsusi, nt nutivõrkude arendamisel energiapakkujatele.

4.6.2 Komisjon ja liikmesriigid peaksid tegema jõupingutusi, et juhtida nende ettevõtjate tähelepanu võimalustele, mida pakub lairibataristu oluline kasutuselevõtt, ning positiivsele mõjule, mida määruse ettepanek võib nende ettevõtetele avaldada.

Brüssel, 10. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus laevade ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud merereostuse tõrjega seotud Euroopa Meresõiduohutuse Ameti tegevuse mitmeaastase rahastamise kohta”

COM(2013) 174 final

(2013/C 327/18)

Raportöör: **Anna BREDIMA**

16. aprillil 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 18. aprillil 2013 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus laevade ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud merereostuse tõrjega seotud Euroopa Meresõiduohutuse Ameti tegevuse mitmeaastase rahastamise kohta”

COM(2013) 174 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 20. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 179, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab määruse ettepanekus kavandatud Euroopa Meresõiduohutuse Ameti (EMSA) 2014.–2020. aasta eelarve suurendamist 154 miljonilt eurolt 160,5 miljonile eurole. Komitee väljendab taas oma toetust EMSA pädevuse laiendamisele 2013. aasta määruse nr 100 raames.

1.2 Määruse ettepaneku vastuvõtmine toimub murrangulisel ajal, arvestades nafta- ja gaasivarude avastamist Vahemere idaosas ning kaasnevaid algatusi varude kiireks kasutuselevõtuks avamerel toimuva puurimise kaudu. See tegevus kujutab endast väljakutset EMSA võimele reageerida võimalikele ohtudele, mis kaasnevad avamerel puurimise ning nafta ja gaasi transportimisega.

1.3 Komitee toetab esitatud rahastamispaketti, ent arvab, et see võib osutada ebapiisavaks, et tagada seitsmeaastasel perioodil vajalikud meetmed, arvestades eesolevaid väljakutseid: kasvavad liiklusvood (rohkem nafta- ja gaasitankereid) ja intensiivsem puurimine ELi ümbritsevates meredes nafta ja gaasi kasutuselevõtuks ning rohkem ranniku- ja saareriike on saanud ELi liikmesriikideks. Puudulik suutlikkus reageerida hädaolukordadele võib suurõnnetuste korral tekitada suuremaid väliskulusid.

1.4 Komitee arvates võib praeguse 19 laeva kasutamine osutada ebapiisavaks, et katta kogu ELi rannikuala ja aidata liikmesriike merereostuse tõrjes. Lisaks ei pruugi rahastamisest piisata, et edasi arendada satelliitfotode teenust, mille abil avastada laevade põhjustatud reostust ja aidata koguda saasteaineid kogu ELi territooriumil.

1.5 Komitee kutsub EMSA-t üles kasutama oma uusi pädevusvaldkondi, et aidata võidelda merepiraatluse vastu. EMSA satelliitseire vahendid on väga kasulikud piraadilaevade avastamiseks.

1.6 Komitee kahtleb, kas ELi liikmesriigid ja naaberriigid on ikka nõuetekohaselt varustatud, et reageerida suurõnnetustele (nagu naftatankeritega Erika ja Prestige toimunud õnnetused) korral või Deepwater Horizonsi laadse katastroofi korral.

1.7 Komitee kutsub ELi liikmesriike ja ümberkaudseid rannikuriike tugevdama määruse ettepaneku seletuskirjas nimetatud järgmiste piirkondlike konventsioonide rakendamist: Helsingi konventsioon, Barcelona konventsioon, Bonni leping, OSPARI konventsioon, Lissaboni leping (veel jõustumata) ja Bukaresti konventsioon.

1.8 Komitee kutsub EMSA-t üles tuvastama, kus asuvad nõuetele mittevastavad naftajääkide vastuvõtuseadmed nii ELi kui ka ümberkaudsete rannikuriikide sadamates.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 3. aprillil 2013 esitas Euroopa Komisjon dokumendi „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus laevade ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud merereostuse tõrjega seotud Euroopa Meresõiduohutuse Ameti tegevuse mitmeaastase rahastamise kohta” ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2013) 174 final.

2.2 18. detsembri 2006. aasta määruses nr 2038 ⁽²⁾ sätestati merereostuse tõrjega seotud EMSA tegevuse mitmeaastane rahastamine alates 1. jaanuarist 2007 kuni 31. detsembrini 2013.

2.3 15. jaanuari 2013. aasta määruses nr 100 määrati EMSA-le uued põhiülesanded: tegutseda nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud reostuse tõrje valdkonnas, samuti laiendati ameti teenuseid laienemispoliitika ja Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikidele ⁽³⁾. Käesolevas arvamuses hinnatakse peamiselt seda, kuidas kohandatakse EMSA rahastamist vastavalt tema uutele ülesannetele. Seitsmeaastaseks perioodiks (1. jaanuar 2014 – 31. detsember 2020) kavandavad rahalised vahendid ulatuvad 160,5 miljoni euroni.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee toetab määruse ettepanekus kavandatud EMSA 2014.–2020. aasta eelarve suurendamist 154 miljonilt eurolt 160,5 miljonile eurole. Komitee väljendab taas oma toetust EMSA pädevuse laiendamisele 2013. aasta määruse nr 100 raames. See toetus on kooskõlas mitmete komitee arvamustega ⁽⁴⁾ EMSA rolli kohta.

3.2 2013. aasta määrusega nr 100 antakse EMSA-le pädevus sekkuda lisaks laevade põhjustatud reostusele ka avamerel nafta- ja gaasiplatvormide tõttu tekkinud reostuse korral. See pädevus anti pärast seda, kui toimus puurimisplatvormi Deepwater Horizon naftaleke ja plahvatus Mehhiko lahel (aprill 2010). Komitee mõistab, et komisjoni ettepaneku üldine eesmärk on tagada ELi tõhus abi laevade ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud reostuse tõrjeks EMSA kaudu, kes tagab kannatada saanud riikidele jätkusuutlikud reostustõrje teenused. Seega saavad liikmesriigid oma merereostustõrje riiklike kavade koostamisel ja läbivaatamisel arvestada selle toetusega.

3.3 Komitee mõistab, et esitatud eelarve eesmärk on võimaldada EMSA-l säilitada pidevas valmisolekus olevate naftareostustõrjelaevade võrgustik, mis katab ELi eri merepiirkonnad, ning piiratud arv tõrjelaevu, mida kasutatakse laevade ning avamererajatiste põhjustatud naftareostuse tõrjes. Prognooside kohaselt puuduvad rahalised vahendid selleks, et parandada naftakogumisvarustust, mis ei pruugi perioodil 2014–2020 enam olla optimaalne.

⁽²⁾ ELT L 394, 30.12.2006, lk 1.

⁽³⁾ ELT L 39, 9.2.2013, lk 30.

⁽⁴⁾ ELT C 76, 14.3.2013, lk 15.

ELT C 299, 4.10.2012, lk 153.

ELT C 48, 15.2.2011, lk 81.

ELT C 44, 11.2.2011, lk 173.

ELT C 255, 22.9.2010, lk 103.

ELT C 277, 17.11.2009, lk 20.

ELT C 211, 19.8.2008, lk 31.

ELT C 28, 3.2.2006, lk 16.

ELT C 108, 30.4.2004, lk 52.

3.4 Komitee mõistab, et CleanSeaNeti teostatav seire avamerel asuvate naftarajatiste ebaseaduslike heidete üle toimub peamiselt samade satelliitpiltide abil, mis tellitakse laevareostuse seireks. Komitee tuletab meelde oma varasemat arvamust ⁽⁵⁾, milles öeldakse järgmist: „Satelliitfotode teeninduskeskusega kaasnevate suurte kulude tõttu arvab EMSK, et ressurside kasutamist tuleb optimeerida, eelkõige on vaja koordineerida fotode kasutamist liikmesriikide vahel, millega saavutatakse märkimisväärne kulude kokkuhoid. Samal ajal vajatakse investeeringuid fotode kogumise parandamiseks kõigist Euroopa merepiirkondadest, kuna praegune kaetus ei ole piisav, eriti Vahemere ääres.”

3.5 Komitee mõistab, et rahastamine ei ole mõeldud tehnilise abi andmiseks ja/või suutlikkuse suurendamiseks Euroopa naabruspoliitika partnerriikides.

3.6 Määruse ettepaneku vastuvõtmine toimub pöördelisel hetkel, arvestades ELi uute energiaallikate avastamist. Eelkõige Vahemere idaosas, kus avastati uued veelused nafta- ja gaasivarud, kujutab nende kiireks kasutuselevõtuks vajalik puurimine endast väljakutset EMSA võimele reageerida võimalikele kaasnevatele ohtudele. EMSA-le tuleks eraldada rohkem ressursse, et amet saaks selles osas oma ülesandeid täiel määral täita. Laevade ja eelkõige naftatankerite ja veeldatud maagaasi tankerite liikluse mahu kasv, uute nafta- ja gaasivarude avastamine ja sellega kaasnev puurimine nõuab Vahemerel ja Mustal merel palju rohkem laevu. Üheksateist laeva kogu ELi ranniku jaoks perioodil 2014–2020 on väga optimistlik prognoos, mis võib aga antud tingimustes osutuda äärmiselt väheseks.

3.7 EMSA pädevuse laiendamine eelnimetatud valdkonnas nõuab, et edasi arendataks satelliitfotode teenust seireks, reostuse kiireks avastamiseks ja selle põhjustanud laevade või nafta- ja gaasirajatiste tuvastamiseks. Parandada tuleks andmete kättesaadavust ning reostustõrje tulemuslikkust.

3.8 Komitee kahtleb, kas ELi liikmesriigid ja naaberriigid on ikka nõuetekohaselt varustatud, et reageerida suurõnnetuste (nagu naftatankeritega Erika ja Prestige toimunud õnnetused) korral või Deepwater Horizonsi laadse katastroofi korral.

3.9 Eelpool toodud kaalutluste valguses leiab komitee, et rohkem ressursse on vaja eraldada järgmistele eesmärkidele: asendada tellitud laevade pardal naftareostustõrje varustus, pakkuda täiendavaid pidevas valmisolekus olevaid naftareostustõrjelaevu, et hõlmata avamererajatistega piirkonnad, mis asuvad

⁽⁵⁾ ELT C 28, 3.2.2006, lk 16.

geograafiliselt liiga kaugel (nt Arktika), omandada avamerereostuse jaoks täiendavat disperseerimissuutlikkust ja varustust, laiendada CleanSeaNeti teenuseid avamererajatistega piirkondadele ning tagada abi Euroopa naabruspoliitika riikidele.

3.10 Komitee kutsub EMSA-t üles kasutama oma uusi pädevusvaldkondi, et aidata võidelda merepiraatluse vastu. EMSA vahendid ja andmed, eelkõige satelliitseire, aitavad avastada piraadilaevu. Laeva asukoha andmete edastamine peaks olema EMSA üks põhiülesannetest, ent see peab alati toimuma riiklike ametiasutuste taotlusel. Nagu komitee arvamuses „Piraatlus merel: ELi reageeringu tugevdamine” (16. jaanuar 2013) ja asjaomasel avalikul arutelul (24. jaanuar 2013) kõlama jäi, kordab ta taas, et EMSA peaks olema abiks piraatlusevastases võitluses.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Artikkel 2. Mõisted

Mõiste „nafta” määratlus viitab määratlusele, mis on esitatud 1990. aasta rahvusvahelises konventsioonis naftareostuseks valmisoleku, reostustõrje ja sellealase koostöö kohta. Komitee kutsub ELi ja liikmesriike selle konventsiooni rakendamist tugevdama.

4.2 Artikkel 2. Mõisted

Mõiste „ohtlikud ja mürgised ained” määratlus viitab määratlusele, mis on esitatud 2000. aasta protokollis ohtlikest ja mürgistest ainetest tingitud reostusjuhtumiteks valmisoleku, reostustõrje ja sellealase koostöö kohta. Komitee kutsub ELi ja liikmesriike selle protokolliga ühinema ja seda rakendada, kui nad seda veel teinud ei ole.

4.3 Artikkel 4. Euroopa Liidu poolne rahastamine

4.3.1 Komitee mõistab, et EMSA toetust laienemispoliitika ja Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikidele tuleks rahastada nende riikide jaoks ettenähtud olemasolevatest ELi programmidest ja see toetus ei tohiks seepärast olla kõnealuse mitmeaastase finantsraamistiku osa.

4.3.2 Komitee toetab esitatud rahastamispaketti, ent kahtleb, kas sellest piisab, et tagada seitsmeaastasel perioodil vajalikud meetmed, arvestades eesolevaid väljakutseid: kasvavad liiklused (rohkem nafta- ja gaasitankereid) ning intensiivsem puurimine ELi ümbritsevates meredes nafta ja gaasi kasutuselevõtuks. Puudulik suutlikkus reageerida hädaolukordadele võib suurõnnetuste korral tekitada suuremaid väliskulusid.

4.4 Artikkel 5. Olemasolevate ressursside kontroll

Seoses ELi riikliku ja erasektori reostustõrjemehhanismide nimekirjaga kutsub komitee üles kaasama ELi mittekuuluvate ümberkaudsete rannikuriikide sarnaseid mehhanisme, sest merereostus ei tunne piire. Kuigi käesolev aramus käsitleb õnnetusest tingitud reostust, soovib komitee kutsuda EMSA-t üles tuvastama nõuetele mittevastavad vastuvõtuseadmed ELi sadamates ja ka ümberkaudsete rannikuriikide sadamates. Vastandina õnnetusest tingitud reostusele leiab tegevusega kaasnev reostus ajakirjanduses palju vähem vastukaja ja on vähem sensatsiooniline, ent selle osakaal kogu merereostuses on palju suurem.

4.5 Komitee kutsub ELi, liikmesriike ja ümberkaudsete rannikuriike tugevdama määruse ettepaneku seletuskirjas nimetatud järgmiste piirkondlike konventsioonide rakendamist: Helsingi konventsioon, Barcelona konventsioon, Bonni leping, OSPARI konventsioon, Lissaboni leping (veel jõustumata) ja Bukaresti konventsioon. Komitee arvates tuleks nende konventsioonide raames (ühiselt) korraldatud reostustõrjet veelgi laiemalt propageerida. Ekspertide vahetus merereostuse valdkonnas on hädavajalik. EMSA merereostuse ekspertide vahetusprogramm EMPOLLEX peaks seega soodustama sellise liikmesriikidevahelise vahetuse kasvu.

4.6 Komitee kordab vajadust, et ümberkaudsed rannikuriigid rakendaksid täielikult kõige olulisemat merekonventsiooni – ÜRO mereõiguse konventsiooni (1982), mis sätestab õigusliku aluse merereostuse, merepõhjarade puurimise ja keskkonnohutu meretranspordi valdkonnas.

4.7 Tellitud laevadel on suur kogutud nafta ladustamismaht ja valik nafta kogumise süsteeme. Komitee leiab, et EMSA tellitud laevu tuleks lubada kasutada lihterdamiseks, ühelt laevalt teisele lossimiseks, et ladustada kogutud naftat merel.

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse sadamateenuste valdkonnas turulepääsu ja sadamate finantslábipaistvuse raamistik”

COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD)

(2013/C 327/19)

Pearaportöör: **Jan SIMONS**

10. juuni 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 19. juunil 2013 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse sadamateenuste valdkonnas turulepääsu ja sadamate finantslábipaistvuse raamistik”

COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD).

Komitee juhatus tegi 21. mail 2013 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust (kodukorra artikkel 59) määras komitee täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) pearaportööriks Jan Simonsi ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 81, vastu hääletas 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee nõustub nn pehme õiguse lähenemisviisi ja õigusaktide kombinatsiooniga seal, kus ei ole muud võimalust.

1.2 Komitee nõustub komisjoni lähenemisviisiga kohaldada ettepanekut kõigi 319 üleeuroopalise transpordivõrku (TEN-T) kuuluva sadama suhtes, kusjuures liikmesriikidel on võimalik rakendada määruse sätteid ka teiste sadamate suhtes.

1.3 Arvestades praegust vähest mõju, nõustub komitee komisjoni ettepanekuga mitte kohaldada määrust reisijateveoteenuste ja lastikäitlusteenuste suhtes. Ent rakendamise suhtes soovib komitee pöörata erilist tähelepanu lootsimisele, sildumisele ja pukseerimisele, võttes vajalikul määral arvesse nende toimingute erinevat mõju, et neid oleks võimalik teostada sõltumatult ja ilma ärilise surveta, mis võiks ohustada sadamakogukonna ja üldsuse turvalisust, ohutust ja keskkonnakaitset.

1.4 Komitee on rahul sellega, et määrusesse on kaasatud töötajate õiguste tagamine, ent sooviks teada, miks on direktiivi 2001/12/EÜ rakendamine jäetud vabatahtlikuks. Sotsiaalsete aspektide osas, mis peaksid sisalduma riiklikes või kontsessioonilepingutes, viitab komitee oma 26. aprilli 2012. aasta arvamusele, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja positeenuste sektoris tegutsevate üksuste hankeid⁽¹⁾. Samuti täitus hiljuti komitee pikaajaline soov – sõltumatu sotsiaaldia- loogi läbiviimine sadamasektoris.

1.5 Komitee avaldab toetust komisjoni aluspõhimõttele sadamavaldkonna finantslábipaistvuse suurendamise saavutamiseks, kuna nii saab kiiremini võimalikku riigiabiga seotud teavet.

1.6 Sadama pidaja äri- line vabadus sadamatasude kehtestamisel muudetakse praktiliselt olematuks, kehtestades igasuguseid kriteeriumeid ja andes komisjonile õiguse vastu võtta dele- geeritud õigusakte. Lahendus sellele probleemile antakse punktis 5.5.

1.7 Komitee leiab, et artiklis 17 esitletud sõltumatu järeleval- veasutus, mis peaks kontrollima määruse kohaldamist, on liiast. Konkurentsioigus on piisav, ja kus see ei ole nii, tuleb võtta konkreetseid meetmeid.

1.8 Komisjon soovib anda hiljemalt kolm aastat pärast määruse jõustumist sellele hinnangu ja võib-olla pakkuda välja meetmeid. Komitee peab seda perioodi liialt lühikeseks ja teeb ettepaneku koostada kolme aasta pärast üksnes vahearuanne ainult märkustega ning lõplik aruanne koos järeldustega alles kuue aasta möödudes.

2. Sissejuhatus

2.1 Kolm korda on kohtuseadus! Kolmandat korda esitab Euroopa Komisjon ettepaneku ELi meresadamate kohta, seekord teeb ta seda uuest olukorrast lähtuvalt ja uuel viisil.

⁽¹⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 84.

2.2 Uus aspekt on üleeuroopalise transpordivõrku (TEN-T) kuuluva 319 meresadama ja Euroopa ühendamise rahastu kaasamine meresadamate ja nende sisemaailhenduste parandamise eesmärgil. Selle tulemusena on need meresadamad nüüd põhimõtteliselt muutunud üleeuroopalist huvi pakkuvaks, ent neist on saanud ka teineteise (vähemalt potentsiaalsed) konkurendid.

2.3 Varasemad nn pehmed meetmed ei ole avaldanud õiglase turulepääsu ja läbipaistvuse osas peaaegu mitte mingit mõju. Lisaks mõnede meetmete esitamisele tehakse seepärast nüüd ettepanek nn tugevate meetmete kehtestamiseks – võtta vastu kahte eelnevalt nimetatud teemat käsitlev määrus, mille eesmärk on muuta ELi sadamad majanduskasvu ja mitmeliigilise transpordi mootoriks.

3. Komisjoni dokumendid

3.1 Pärast pikaajalisi ja üksikasjalikke konsultatsioone, nagu kirjeldatud mõjuhindangus, esitab komisjon teatises „Sadamad kui kasvumootor” kaheksa täiendavat, nn pehmet meetet, mis on komisjoni arvates vajalikud, et arendada järgmiste aastate jooksul 319 sadama (millest 83 kuuluvad TEN-T põhivõrku) võimalusi.

3.2 Komisjon märgib, et ELi strateegia aluspõhimõte on see, et edukalt tegutsevate sadamate puhul ei ole vaja mittevajalikku sekkumist, ent halvemate tulemustega sadamatele tuleb pakkuda tuge. Selleks tuleb rakendada häid tavasid ja usaldusväärse juhtimise lähenemisviisi ning samas tuleb arvestada eri sadamate omapärade ja eriliste tingimustega.

3.3 Sadamate tegevus aitab otseselt kaasa tööhõive kasvule. Praegu annavad 2 200 sadamaoperaatorit tööd umbes 110 000 sadamatöötajale, samas on 22 mereäärises liikmesriigis sadamatega kas otseselt või kaudselt seotud umbes 3 miljonit töökohta. Need on valitsustele oluliseks maksutulu allikaks.

3.4 Määruse ettepanekus, millega luuakse sadamateenuste valdkonnas turulepääsu ja sadamate finantslähbipaistvuse raamistik, sätestatakse selgelt, et teenuste osutamise vabaduse põhimõte kehtib igat liiki teenuste osutamise suhtes kõikides üleeuroopalisse transpordivõrku kuuluvates sadamates.

3.5 Määruse ettepaneku turulepääsu käsitlevat osa (II peatükk) ja üleminekumeetmeid (artikkel 24) ei kohaldata lastikäitlusteenuste ega reisijaveo suhtes.

3.6 See jätab sadama pidajale vabaduse kehtestada teenuste osutajatele nõudeid kvaliteedi ja kättesaadavuse osas, kusjuures sadama pidajatel on õigus piirata teatud teenuse pakkujate hulka põhjendades seda ruumipuudusega, mis on selgelt dokumenteeritud sadama ametlikus arengukavas, või ettevõtjale pandud avaliku teenindamise kohustusega, mille eesmärk peaks olema selge ja üldsusele kättesaadav.

3.7 Komisjon sedastab, et töötajate õigusi tuleb kaitsta ja liikmesriikidel peab olema võimalus neid õigusi täiendavalt

suurendada ettevõtete ülevõtmise korral koos vana ettevõtte asjaomaste töötajatega.

3.8 Ettepanekus märgitakse, et finantsuhted ühelt poolt sadama pidajate ja teiselt poolt riigiasutuste vahel peavad olema läbipaistvad, seda eriti juhul, kui sadama pidajale eraldatakse riiklike vahendeid.

3.9 Sadamate pidajad võivad sadama infrastruktuuri kasutus-tasusid kehtestada iseseisvalt ja oma isiklikust kaubandus- ja investeerimisstrateegiast lähtuvalt. Seejuures võivad tasud olla diferentseeritud lähtuvalt sadama kasutuse määra ja/või selleks, et edendada sadama infrastruktuuri tõhusamat kasutust, lähime-revedu või veotoimingute head keskkonnatoimet, energiatõhusust või CO₂-tõhusust.

3.10 Ettepaneku kohaselt on liikmesriigid kohustatud rajama riikliku sõltumatu järelevalveasutuse, mis jälgib asjaomase määruse kohaldamist.

3.11 See asutus peab olema õiguslikult eraldiseisev ja funktsionaalselt sõltumatu kõigist sadama pidajatest või sadamateenuste osutajatest. Asutus tegeleb kaebuste läbivaatamisega, tal on õigus nõuda sadama pidajatelt, sadamateenuste osutajatelt ja sadamakasutajatelt määruse kohaldamise jälgimise tagamiseks vajaliku teabe esitamist ning ta võtab siduvaid otsuseid, mille vastu on võimalik protestida üksnes kaebuse esitamisega kohtuasutusele.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee on seisukohal, et komisjon astus teatises, mõjuanalüüsi ja määruse ettepaneku avaldamisega sammu sadamateenuste turulepääsu avamise ja sadamate suurema finantslähbipaistvuse suunas. Komitee rõhutab, et oluline on teenuste kvaliteedi parandamine ja sadamatesse investeerimise suurendamine, mis on nii väga vajalikud turgude nõuetekohaseks toimimiseks. Piisavalt pööratakse tähelepanu ka ohutusele, turvalisusele, keskkonnale ja ELi koordineerivale rollile.

4.2 Esitatud ettepanekud sisaldavad nii pehme õiguse lähenemisviisi – teatises esitatud kaheksa meetet – kui ka tugevat lähenemisviisi määruse ettepaneku näol. Üldiselt on komitee seisukohal, et seal, kus võimalik, tuleks tegutseda pehme õiguse lähenemisviisi alusel ning seal, kus ei ole muud võimalust, õigusakte rakendades. Seda seisukohta on komitee ka juba varem väljendanud oma arvamus Euroopa sadamapoliitika kohta (2).

4.3 Määruse ettepanek on kohaldatav Euroopa kõigi 319 üleeuroopalisse transpordivõrku (TEN-T) kuuluva sadama suhtes, kuna nad täidavad oma olemusest tulenevalt olulist rolli Euroopa transpordisüsteemis. Liikmesriigid võivad aga esitatud määruse sätteid rakendada ka teiste sadamate suhtes. Komitee on rahul komisjoni lähenemisviisiga, mida komitee peab pragmaatiliseks.

(2) ELT C 27, 3.2.2009, lk 45.

4.4 Komitee märgib, et määruse ettepaneku turulepääsu käsitlevat osa ja üleminekumeetmeid ei kehtestata lastikäitlus-ega reisijaveoteenuste suhtes (artikkel 11). Komisjoni põhjendab seda sellega, et lastikäitlus- ja reisijateveoteenused (kui tegu on ristluslaevadega) on enamasti korraldatud kontsessioonilepingute alusel, ent samas kuulub parvlaevadega toimuv reisijatevedu reeglina avaliku teenindamise kohustuse alla. Komitee kiidab komisjoni põhjenduse heaks.

4.5 Kõnealusel määruses on esmatähtis teenuste osutamise vabaduse meresadamates. Välja tuuakse neli võimalust selle vabaduse piiramiseks, mis on järgmised:

- miinimumnõuete kehtestamine sadamateenuste osutamisele;
- sadamateenuste osutajate arvu piiramine;
- avalike teenuste osutamise kohustused;
- sõltuv teenuseosutaja.

Komitee võib nõustuda sellise teenuste osutamise vabaduse põhimõtte tagamisega, mille puhul on jäetud võimalus kehtestada mõningaid spetsiifilisi, meresadamatele mõeldud piiranguid. Ent rakendamise suhtes soovib komitee pöörata erilist tähelepanu lootsimisele, sildumisele ja pukseerimisele, võttes vajalikul määral arvesse nende toimingute erinevat mõju, et neid oleks võimalik teostada sõltumatult ja ilma ärilise survet, mis võiks ohustada sadamakogukonna ja üldsuse turvalisust, ohutust ja keskkonnakaitset.

4.5.1 Ei ole selge, miks „sõltuv teenuseosutaja” (artikkel 9) on seotud üksnes avaliku teenindamisega kohustusega. Võivad olla üksnes ärilised põhjused, nagu sadamateenuste järjepidevuse ja kättesaadavuse tagamine, miks sadama pidaja soovib ise teatud teenust pakkuda ilma, et see oleks selgelt määratud avalikuks teenindamiseks ja/või et pakkujate piiramise põhjuseks on maa vähesus või reserveeritud maakasutus. Viimane võimalus tuleks samuti lisada.

4.6 Komitee rõõmustab selle üle, et määruse teksti on kaasatud artikkel 10, mis käsitleb töötajate õiguste kaitse tagamist. Komitee esitab siiski küsimuse, miks direktiivi 2001/23/EÜ rakendamine on jäetud vabatahtlikuks. Sotsiaalsete aspektide osas, mis peaksid sisalduma riiklikes või kontsessioonilepingutes, viitab komitee oma 26. aprilli 2012. aasta arvamusele, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste hankeid⁽³⁾.

4.7 Komisjon on kaasanud määrusesse teatud arvu artikleid (artikkel 12 jj), mis peaksid edendama finantslääbipaistvust ja sõltumatust. Muu hulgas peavad sadama pidajad andma aru avaliku rahalise toetuse määra ja pidama selle kohta eraldi raamatupidamisarvestust juhul, kui sadama pidaja osutab ise ka sadamateenuseid. Komitee pooldab nii suurt läbipaistvust kui võimalik ja on rahul selles osas tehtud ettepanekutega.

4.8 Komitee leiab, et artiklis 17 esitletud sõltumatu järelevalveasutus, mis peaks kontrollima määruse rakendamist, on üleliigne, sest see ei ole vajalik ning sellega pöörduakse just suundumuse vastu, mille kohaselt kommertsettevõtjateks arenevad sadamad tagavad turu vajadustele vastava kvaliteedi. Praegune riikide ja Euroopa konkurentsioigus on piisav ja seal, kus see nii ei ole, peab komisjon võtma erimeetmeid konkreetse liikmesriigi suhtes.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Vajadus valdkonna sotsiaaldialoogi järele saab veelgi kinnitust seoses hinnanguga, et 2030. aastaks on sadamates vaja 15 % rohkem sadamatöölisi kui praegu. Komitee arvates on sadamate nõuetekohase toimimise üks kõige olulisemaid eeldusi hea sotsiaalne kliima ja valmidus rääkida läbi kõigi asjaosalistega.

5.2 Seepärast on komiteel heameel, et 19. juunil 2013 pandi alus ELi sotsiaaldialoogi komiteele, et sotsiaalpartneritest sõltumatult teha muu hulgas tööd töötingimuste vallas.

5.3 Komitee nõustub ettepanekuga, et sadama infrastruktuuri kasutustasu kehtestatakse sadama kasutajatega läbi viidud konsultatsioonide tulemusena. Komitee arvates on sadama infrastruktuuri kasutustasu selline kindlaksmääramine läbipaistev.

5.4 Määruse üks plusspunkt komitee silmis on see, et sadama pidajad peavad andma aru neile eraldatud avaliku rahalise toetuse määra ja viisist, kuidas see toetus kajastub nende kulus. Seeläbi saab varem teavet riigiabi kohta, mis aitab kaasa finantslääbipaistvusele.

5.5 Aspekt, mis on komiteele eriti oluline, nimelt sadama pidaja äriine vabadus sadamatasude kehtestamisel (artikkel 14, lõiked 1, 2 ja 3), muudetakse aga praktiliselt kehtetuks, kehtestades järgnevates lõigetes igasuguseid kriteeriumeid ja andes komisjonile õiguse vastu võtta delegeeritud õigusakte. Asjaomane vabadus säiliks, kui tekstist jäetakse välja nimetatud lõiked ning lõike 3 lõppu lisatakse sõna „konkurentsi-”, st tekst oleks järgmine: „kooskõlas riigiabi ja konkurentsieskirjadega”.

5.6 Komisjon teeb ettepaneku esitada hiljemalt kolm aastat pärast määruse jõustumist aruanne selle määruse mõju kohta. Komitee on arvamusel, et asjaomast aruannet tuleks vaadelda kui vahehindamist, sest periood on liialt lühike, et oleks võimalik anda lõplikku hinnangut. Kuue aasta möödudes oleks see mõeldav.

⁽³⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 84.

5.7 Lõpetuseks kordab komitee, et tuleb teha edasisi samme, et tagada õiglane konkurents ELi ja väljapoole ELi jäävate, naaberriikide sadamate vahel.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lennureisijatele antava hüvitise ja abi ühiseeskirjad” (jooksev programm)

COM(2013) 130 final

(2013/C 327/20)

Raportöör: **Milena ANGELOVA**

Kaasraportöör: **Raymond HENCKS**

16. aprillil 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 16. juulil 2013 Euroopa Liidu Nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Lennureisijatele antava hüvitise ja abi ühiseeskirjad” (jooksev programm)

COM(2013) 130 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor sioon võttis arvamuse vastu 20. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 136, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 7 liiget.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt täiendava õiguskindluse üle, mida kõnealune ettepanek toob nii reisijatele kui ka lennuettevõtjatele, esitades määruuses kasutatud asjakohaste mõistete täpsemaid määratlusi, mis on kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu põhimõtetega ja annavad tugeva õigusraamistikku. Ent komitee väljendab kahetsust selle üle, et komisjoni ettepanekuga ei nähta ette tarbijate kaitse kõrget taset.

1.2 Komitee kiidab põhimõtteliselt heaks meetmed, mida lennuettevõtjad peavad võtma mitmesuguste tingimuste korral, hüvitamiseks reisijatele pikaajalised hilineemised, teekonna muutmise ja lennuplaani muutmise, ning muutes reisijate olemise lennu hilineemise või sellest mahajäämise korral üldiselt mugavamaks. Kuid komitee ei nõustu eelkõige hilineemise, lendude pikaajalise hilineemise ja lühikeste lendude hilineemise korral ette nähtud hüvitise, mille puhul ettepanekus ei arvestata Euroopa Kohtu asjaomase praktikaga.

1.3 Komitee väljendab heameelt selle üle, et ettepanek on tehtud pärast ulatuslikku mõjuhindangut, ning meenutab, et ühtse Euroopa taeva II+ õigusaktide paketi tõhus ja õigeaegne rakendamine on oluline vahend, mis peaks vähendama lennuettevõtjate kulusid.

1.4 Komitee taunib komisjoni ettepanekut pikendada ajavahemikku, mille möödumisel tekib õigus hüvitisele, kaldudes sellega kõrvale Euroopa Liidu Kohtu kolmest järjestikusest kohtuotsusest.

1.5 Komitee mõistab põhjuseid, miks on vaja pikkade lendude puhul märkimisväärselt suurendada hilineemise ajavahemikku, mis annab õiguse hüvitisele, kuid kutsub komisjoni üles jätkama jõupingutusi leidmaks stiimuleid, mis innustavad lennuettevõtjaid neid ajavahemikke märkimisväärselt lühendada. Nimetatud hilineemise ajavahemikke tuleb veelgi lühendada puuetega või piiratud liikumisvõimega inimeste puhul, et võtta arvesse eriomaseid kulusid, mida pikaajaline hilineemine neile inimestele põhjustab.

1.6 Komitee kiidab heaks kindla ajavahemiku sätestamise ning selle, et kui lennuettevõtjal ei ole võimalik reisija teekonda oma teenuste abil muuta, tuleb kaaluda teiste lennuettevõtjate või muude transpordiliikide pakutavaid võimalusi. Ent komitee on seisukohal, et 12 tunnine ooteaeg, enne kui saab kasutada teisi teenuseid või lennuettevõtjaid, on liiga pikk. Lisaks peaks reisijal olema õigus keelduda reisimisest muude transpordiliikidega (nt buss, rong või laev). Komitee kordab oma ettepanekut, et võimalikult kiiresti teise lennuettevõtja teenustele üleviimisega kaasnevate täiendavate kulude katmiseks tuleks luua nn solidaarvastutuse fond, mille toel reisijaid teiste lennuettevõtjate abil kodumaale lennutada või nende teekonda muuta.

1.7 Erakorraliste asjaolude määratlusest rääkides tuleks komitee arvates selgelt märkida, et hilineemisi, sõiduplaani muudatusi või tühistamisi käsitatakse erakorraliste asjaoludena vaid siis, kui need asjaolud

1. ei ole oma olemuselt või päritolult omased asjaomase lennuettevõtja tavapärasele tegevusele,

2. väljuvad lennuettevõtja kontrolli alt,
3. neid ei oleks saanud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik põhjendatud meetmed.

Seega tuleb iga kord, kui erakorralised asjaolud tekivad, kontrollida, kas tekkinud asjaolud tõepoolest vastavad kõigile kolmele tingimusele, mis ei ole alati tingimata nii määruse ettepaneku 1. lisas nimetatud asjaolude korral (nt tervise- või turvalisusriskid, ilmastikutingimused või töövaidlused).

1.8 Komitee palub komisjonil tagada, et määrus oleks teiste transpordiliikide suhtes neutraalne, et mitte rikkuda võrdse kohtlemise põhimõtet ega kehtestada eelistusi teiste transpordivahendite arvelt.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa lennutranspordi täiustamine on olnud viimastel aastatel Euroopa Komisjoni tegevuskavas olulisel kohal. Üha rangemate ELi eeskirjade järgimine ühtse Euroopa taeva ohutuse ja tõhususe ning lennunduse keskkonnamõju kohta ⁽¹⁾ on parandanud lennuteenuste toimimist ja tugevdanud lennureisijate kehtivaid õigusi. Komitee on koostanud arvamusi kõigi asjaomaste tekstide kohta ⁽²⁾ ning kutsunud komisjoni üles jätkama oma püüdlusi samas suunas, mõistes seejuures, et vaja on teha veel rohkem tööd.

2.2 Arvestades asjaolu, et lennukiga reisimine ei ole enam luksus, vaid vajadus, et rahuldada ärivajadusi ja võimaldada Euroopa kodanikel kasutada oma enesestmõistetavat õigust vabale liikumisele, leiab komitee, et on veel valdkondi, mida on vaja täiendavalt uurida, et tagada reisijate õigused ning anda lennuettevõtjatele kindel õigus- ja ärikeskkond, mis aitab neil saavutada edu sellel väga tiheda konkurentsiga turul. Üks valdkond, kus on vaja parandada õigusraamistikku ja rakendada tõhusamalt kehtivaid õigusnorme, on lennureisijatele hüvitise maksmise ja abi andmise eeskirjad.

3. Komisjoni ettepaneku põhisisu

3.1 Kõnealuse ettepanekuga muudetakse kehtivat õigusakti, määrust nr 261/2004 mitmetel põhjustel:

- sageli ei suuda lennuettevõtjad tagada reisijate õigusi lennureisist mahajätmise, lennu tühistamise või pikaajalise hilinemise ning pagasikäitlemishäirete korral;

- komisjon märkis 2011. aastal, et praegu kehtivates eeskirjades esinevate üheselt määratlemata valdkondade ja lünkade tõttu ei rakendata neid eeskirju kõigis liikmesriikides ja kõigi lennuettevõtjate poolt ühtemoodi;

- Euroopa Liidu Kohtu praktikal on olnud oluline roll näiteks selle sätestamisel, millised on erakorralised asjaolud ning millised on õigused hüvitisele pikaajaliste hilinemiste korral.

3.2 Ettepaneku põhieesmärk on tagada lennureisijate põhiõigused – nimelt õigus saada teavet, õigus tagasimaksele või teekonna muutmisele, õigus saada abi reisi oodates ja teatud tingimustel õigus hüvitisele ⁽³⁾, võttes samal ajal arvesse rahalist mõju lennutranspordisektorile ja tagades lennuettevõtjate tegutsemise ühtlustatud tingimustel liberaliseeritud turul.

3.3 Ettepanekus käsitletakse kolme peamist valdkonda, kus komisjoni arvates tuleb veel meetmeid võtta, et parandada määruse rakendamist. Need on ELis kehtivate õiguste tõhusalt ühtlustatud jõustamine, nende õiguste tegeliku kasutamise lihtsustamine ning üldsuse teadlikkuse suurendamine neist õigustest. Ettepanek vastab Euroopa Parlamendi soovitusel, et „on siiski vaja suuremat õiguskindlust, suuremat selgust tõlgendamisel ja määruste ühtset kohaldamist kogu ELis“ ⁽⁴⁾.

3.4 Seega määruse nr 261/2004 õigusreformis, mille ettepaneku Euroopa Komisjon teeb,

- võetakse arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktika põhimõtteid;

- määratakse kindlaks selliste erakorraliste asjaolude ulatus ja täpne tähendus, mille korral lennuettevõtja on lennu tühistamisel, pikaajalisel hilinemisel või ümberistumisel lennust mahajäämisel vabastatud hüvitise maksmisest;

- sätestatakse reisija õigused, kui ta jääb ümberistumisel teisest lennust maha esimese lennu hilinemise või sõiduplaanimuudatuse tõttu;

- sätestatakse ühtne lennu hilinemise ajaline piir, millest edasi on reisijal õigus suupistele ja söögile;

- käsitletakse teisi aspekte, nagu reisijate teavitamine ja reisija õigus parandada trükivigu, tunnistades samal ajal lennuettevõtja õigust saada hüvitist kolmandatelt isikutelt, kes on häire põhjustajad.

⁽¹⁾ COM(2012) 573 final.

⁽²⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 125–130, ELT C 376, 22.12.2011, lk 38–43, ELT C 198, 10.7.2013, lk 9-13.

⁽³⁾ COM(2011) 174 final.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi 29. märtsi 2012. aasta resolutsioon lennureisijatele kehtivate õiguste tõhususe ja rakendamise kohta (2011/2150(INI)).

4. Üldised märkused

4.1 Komitee väljendab kahetsust, et ettepanekus ei järgita Euroopa Kohtu kogu praktikat ning lahknetakse sellest ühes reisijate õiguste jaoks kõige olulisemas punktis. Siiski tunnustab komitee, et valdkondades, kus komisjon on arvestanud Euroopa Kohtu praktikaga, muudab ettepanek kehtiva määruse paremaks.

4.2 Komitee väljendab rahulolu selle üle, et kõnealuse ettepanekuga näib olevat parandatud enamik eelmise versiooni vajakajäämistest, millele on tähelepanu juhtinud nii lennundustööstus kui ka lennureisijad⁽⁵⁾, ning samal ajal on muudetud selgemaks mitmed määratlused.

4.2.1 Lennundustööstuse jaoks seisneb ettepaneku lisaväärtus võrreldes kehtivate eeskirjadega selles, et ettepanekus

- piiratakse kohustust hoolitseda reisijate eest erakorraliste asjaolude korral, mis ei allu lennuettevõtja kontrollile;
- esitatakse mittetäielik loetelu asjaoludest, mida tuleb käsitada erakorralisena;
- selgitatakse võimalust taotleda hüvitist vastutavalt kolmandalt isikult ning kehtestatakse solidaarvastutus;
- pikendatakse hilenemise ajavahemikku, mille möödumisel peab lennuettevõtja maksma hüvitist;
- piiratakse kohustust majutada reisijaid erakorraliste asjaolude korral, seades maksimumiks kolm ööd maksumusega kuni 100 eurot reisija kohta. Seda piirangut ei kohaldata piiratud liikumisvõimega reisijate, saatjata reisivate laste, rasedate naiste ega eriarstiabi vajavate reisijate suhtes;
- kaotatakse kohustus pakkuda majutust, kui asjaomane lend on kuni 250 km pikk ja kui seda käitab õhusõiduk, kus on maksimaalselt 80 reisijakohta, v.a ümberistumisega lennu korral.

4.2.2 Lennureisijate jaoks seisneb ettepaneku lisaväärtus selles, et ettepanekus

- selgitatakse määruse kohaldamise tingimusi;
- täpsustatakse, kuidas toimida lennureisist mahajätmise, lennu tühistamise või pikaajalise hilenemise ja ümberistumisega lennust mahajäämise korral, ning sätestatakse selgemalt eeskirjad, mis reguleerivad õigust hüvitisele, tagasimaksele, teekonna muutmisele ja hoolitsusele;
- määratakse kindlaks jõustamise üksikasjad;

— kehtestatakse hüvitise maksmine lennu pikaajalise hilenemise korral;

— sätestatakse ühtne lennu hilenemise kahetunnine piir, millest edasi peab lennuettevõtja pakkuma suupisteid ja sööki;

— muudetakse märkimisväärselt rangemaks lennuettevõtjate kohustus teavitada reisijaid nende õigustest ning hüvitise taotlemise ja kaebuse esitamise korral ning sätestatakse ametiasutuste poolne järelevalve, et tagada eeskirjade nõuetekohane jõustamine.

4.2.3 Komitee tunnustab, et väga raske on rahuldada korraga kõigi sidusrühmade nõudeid ning ühele poolele antav lisaväärtus võib seega tähendada teise poole vähemat rahulolu.

4.3 Komitee arvates on komisjoni meetmed reisijate kaitse parandamiseks lennuettevõtja maksejõuetuse korral⁽⁶⁾ samm õiges suunas, ent komitee rõhutab, et need meetmed ei ole piisavad tagamaks reisijate tervikliku ja tõhusa kaitse lennuettevõtja maksejõuetuse korral. Komitee leiab, et tuleks luua mehhanism, mis tagaks kavandatud määruse täitmise lennuettevõtjate poolt nende maksujõuetuse korral.

4.4 Ettepanekus tõmmatakse selge piir ettepaneku enda ja nõukogu direktiivi 90/314/EMÜ vahele, andes reisijatele õiguse valida, missugusele õigusaktile nad nõude esitamisel tuginevad, ent neile ei anta õigust nõuda ühe ja sama probleemi eest hüvitist mõlema õigusakti alusel.

4.5 Oma varasemates arvamustes lennureisijate õiguste kohta on komitee teinud mitmeid ettepanekuid nende õiguste tugevdamiseks⁽⁷⁾ ning paljud neist ettepanekutest on hõlmatud kõnealusesse määruse eelnõusse. Komitee väljendab aga kahetsust selle üle, et arvestatud ei ole järgmiste ettepanekutega:

— hõlmata kõik Euroopa Liidu Kohtu otsustes sisalduvad lahendused tulevastesse sätetesse;

— määrata teatud erandjuhtude jaoks kindlaks see, kui kaugele ulatub õigus abile või kus on selle piir, sätestades selle, kuidas kaitsta reisijate seaduslikke õigusi alternatiivsete mehhanismide abil, millega pakutakse lahendusi osapoolte jaoks siduvate ja mõistliku aja jooksul esitatud otsuste abil;

— reguleerida lennuplaani muutmise tõttu tekkivaid olukordi;

— reguleerida hoolitsemise kohustust ümberistumistel;

⁽⁶⁾ COM(2013) 129 final.

⁽⁷⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 125-130 ja ELT C 229, 31.7.2012, lk 122-125.

⁽⁵⁾ SEC(2011) 428.

- hõlmata määruses sätestatud teenuste osutajate hulka ka maapealse käitluse teenuste osutajad, kes töötavad lennuettevõtjate nimel;
- täpsustada, milline on pädev asutus, kes töötleb kasutajate kaebusi ja kontrollib määruse täitmist;
- jälgida ja avaldada nii ELi tasandil kui ka liikmesriikides määruse rikkumise kaebusi ettevõtjate kaupa ja liigiti ning võimaldada selles küsimuses igas liikmesriigis nende lennuettevõtjate auditeerimist, kellele on antud lennuettevõtja sertifikaat (AOC);
- parandada määruse artikli 14 lõigete 1 ja 2 sõnastuse omavaheline ebakõla;
- kehtestada kohustus hüvitada reisijatele tekkinud kahju lennuettevõtja pankrotistumise korral, sätestades solidaarvastutuse põhimõtte reisijate kodumaale lennutamisel teiste lennuettevõtjatega vabade istekohtade olemasolul ning sätestades sellise fondi loomise, mis võimaldab hüvitada reisijatele kahju põhimõttel „turuosaleja maksab“;
- sätestada võimalus loovutada reisileping kolmandale isikule;
- keelata lennuettevõtjate praegune tava tühistada tagasilend, kui reisija ei ole kasutanud sama piletiga ostetud sihtkohta suunduvat lendu.

4.6 Komitee kiidab heaks kõik puudega ja piiratud liikumisvõimega reisijate õiguste kaitsega seotud parandused, sest need viivad ettepaneku kooskõlla ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni sätetega. Sellega seoses teeb komitee järgmised muudatusettepanekud.

4.6.1 Ettepaneku tekstis kasutatud üldine termin „piiratud liikumisvõimega isik“ tuleb asendada terminiga „puudega või liikumispuudega isik“, mida kasutatakse määruses (EÜ) nr 1107/2006 puudega ja liikumispuudega isikute õiguste kohta lennureisi puhul.

4.6.2 Ettepaneku artiklis 6b kasutatud termin „liikumisabivahend“ tuleb asendada terminiga „liikumis- või muud abivahendid“.

4.6.2.1 Komitee soovib tungivalt liikumis- ja abivahendite professionaalsemat käsitsemist lennureiside ajal. Seepärast tuleks kogu personali, kes seesuguste vahenditega tegeleb, täiendavalt teavitada ja koolitada. Puudega reisijate õigusi puudutavaid ELi

õigusakte tuleks vastavalt muuta. Suurem professionaalsus oleks eelis ühtmoodi nii maapealse käitlusega tegelevate ettevõtjate, lennuettevõtjate, lennujaamade kui ka reisijate jaoks.

4.6.3 Ettepaneku uues artiklis 6 tuleb selgitada, et lennu pikaajalise hilinemise korral mis tahes põhjusel antakse puudega või piiratud liikumisvõimega reisijatele sellist abi nagu on kirjeldatud määruse (EÜ) nr 1107/2006 lisades I ja II.

4.6.4 Tuleb kindlalt täpsustada, et pakutav majutuskoht, sinna viiv transpordivahend, teave tehtud korralduste kohta ja selle levitamiseks kasutatavad vahendid (sh veebilehed ja muud elektroonilised vahendid) ning vajadusel kaebuste esitamise kord ja erideklaratsioonid on puudega isikutele ligipääsetavad ja kättesaadavad. Samuti peavad olema rahuldatud juhtkoorte vajadused. Selles kontekstis tuleb ettepaneku artikli 14 sätteid reisijate teavitamise kohustuse kohta laiendada kõigile puudega isikutele, mitte ainult pimedatele ja nägemispuudega isikutele (vt artikli 14 lõige 3).

4.6.5 Määruses sätestatakse, et reisijat ei tohi lennureisist maha jätta reisija puuet või liikumispuuet põhjenduseks tuues, kuid artiklis 4 kehtestatakse sellest põhimõttest erandid ohutusnõuete ja lennuki suuruse tõttu või selle tõttu, et lennuki uste suurus muudab puudega või liikumispuudega isiku pardalimineku või vedamise võimatuks. Selles valdkonnas oleks vaja vähemalt läbipaistvat poliitikat lennukisse pääsu võimaluste kohta, edastades pileтите broneerimisel selget ja läbipistvat teavet. Praegu seda aga tavaliselt ei tehta.

5. Konkreetsed märkused muudetud eeskirjade kohta

5.1 Komitee kiidab põhimõtteliselt heaks meetmed, mida lennuettevõtjad peavad võtma mitmesuguste tingimuste korral, hüvitamiseks reisijatele pikaajalised hilinemised, teekonna muutmise ja lennuplaani muutmise ning pakkumaks neile paremat hoolitsust, muutes reisijate olemise lennu hilinemise või sellest mahajäämise korral üldiselt mugavamaks.

5.2 Komitee leiab, et komisjoni ettepanek pikendada ajavahemikku, mille möödumisel tekib õigus hüvitisele, kõigi ELi piires toimuvate lennureiside puhul kolmelt tunnilt viiele tunnile ei ole vastuvõetav. Komitee ei mõista, miks ajavahemiku lühendamise, mille möödumisel tekib õigus hüvitisele, peaks vähendama tühistatud lendude määra, kuna lendude tühistamisel peavad lennuettevõtjad niikuinii hüvitist maksma.

5.3 On mõistetav, et kolmandatesse riikidesse suunduvate ja seal saabuvate lennureiside puhul sõltub asjaomase ajavahemiku pikkus lennureisi pikkusest, et võtta arvesse lennuettevõtjate praktilisi probleeme, mis tekivad siis, kui hilinemise põhjus tuleb kõrvaldada kodubaasist kaugel asuvas lennujaamas. Komitee peab pakutud 9- ja 12-tunniseid ajavahemikke siiski liiga pikaks ning leiab, et komisjon peaks jätkama jõupingutusi leidmaks stiimuleid, mis innustavad lennuettevõtjaid neid ajavahemikke märkimisväärselt lühendada. Nimetatud hilinemise

ajavahemikke tuleb veelgi lühendada puudega või piiratud liikumisvõimega inimeste puhul, et võtta arvesse eriomaseid kulusid, mida pikk hilinemine neile inimestele põhjustab. Komitee peab ühtse Euroopa taeva II+ õigusaktide paketi tõhusat ja õigeaegset rakendamist oluliseks vahendiks, mis vähendab lennuettevõtjate kulusid, võimaldades neil olla paindlikumad ajavahemike vähendamise rahastamisel.

5.4 Komitee kiidab heaks kindla ajavahemiku sätestamise ning selle, et kui lennuettevõtjal ei ole võimalik selle ajavahemiku jooksul reisija teekonda oma teenuste abil muuta, tuleb kaaluda teiste lennuettevõtjate või muude transpordiliikide pakutavaid võimalusi (sõltuvalt vabade kohtade olemasolust). Ent komitee on seisukohal, et 12 tunnine ooteaeg, enne kui saab kasutada teisi teenuseid või lennuettevõtjaid, on liiga pikk. Lisaks peaks reisijal olema õigus keelduda reisimisest muude transpordiliikidega (nt buss, rong või laev). Komitee kordab oma ettepanekut, et võimalikult kiiresti teise lennuettevõtja teenustele üleviimisega kaasnevate täiendavate kulude katmiseks tuleks luua nn solidaarvastutuse fond, mille toel reisijaid teiste lennuettevõtjate abil kodumaale lennutada või nende teekonda muuta, toetudes põhjalikele läbirääkimistele kõigi sidusrühmadega.

5.5 Komitee leiab, et selgemalt on vaja määratleda lennujaamade kohustus abistada reisijaid mitme lennu tühistamise korral, mille on põhjustanud lennujaama administratsiooni suutmatus tagada sujuva lennuteenuse osutamiseks vajalikud tingimused.

5.6 Komitee toetab ettepaneku artikli 1 lõike 4 punktis b sätestatud erakorraliste asjaolude klausli kohaldamise teistkordset hindamist ning soovib riiklikel täitevasutustel tagada selle põhjaliku elluviimise.

5.7 Komitee toetab ettepanekut kehtestada ühtne kahetunnine ajavahemik kõigile, mis tahes pikkusega lendudele, asendades sellega praegused hoolitsusõiguse tekkimiseks nõutavad ajavahemikud, mis sõltuvad lennu pikkusest. See on reisijate huvides ning sellega tagatakse neile õiglased ja mugavad ootetingimused.

5.8 Komitee tervitab ettepanekut, et lennureisijal, kes jääb ümberistumisega lennust maha eelmise lennu hilinemise tõttu, on õigus hoolitsusele ning teatavatel juhtudel ka hüvitisele, sest ka see parandab reisijate olukorda.

5.9 Samm reisijate õiguste parema tagamise poole on ettepanek, et kui lennuettevõtja teatab lennuplaani muutmisest vähem kui kaks nädalat ette, peaksid reisijal olema samad õigused, mis lennu hilinemise korral.

5.10 Komitee soovib komisjonil tungivalt leida meetmed, millega parandada koostööd lennujaamade ja lennuettevõtjate vahel, et vähendada märkimisväärselt reisijate ooteaega juhul, kui viivitus leiab aset lennurajal.

5.11 Komitee kutsub komisjoni üles keelama lennuettevõtjate praegune tava tühistada tagasilend, kui reisija ei ole kasutanud samal piletil olevat sihtkohta suunduvat lendu⁽⁸⁾. Komitee nõustub sellega, et paremini tuleb tagada reisijate õigus saada teavet lennu katkestamise kohta kohe pärast selle teabe kättesaadavaks muutumist, sest nii suudavad reisijad paremini kavandada oma järgmist sammu pärast sihtkohta jõudmist.

5.12 Komitee mõistab, et on vaja piirata lennuettevõtjate kohustust majutada reisijaid erakorraliste asjaolude korral, ning kiidab heaks kavandatud kolme ööpäeva pikkuse ülempiiri. Kuid komitee soovib tungivalt, et komisjon lubaks riiklikel täitevasutustel kehtestada ööbimisele igas liikmesriigis kindla piirhinna. Piirhinna ei tohiks kohaldada piiratud liikumisvõimega reisijatele.

6. Jõustamine

6.1 Ettepanekus muuta määrust (EÜ) nr 261/2004 täpsustatakse riiklike täitevasutuste rolli, mis hõlmab üldise jõustamisega seotud ülesannete täitmist. Konkreetsete kaebuste kohtuväline menetlemine jääb aga kaebuste menetlemise asutuste ülesandeks (alternatiivsed vaidluste lahendamise asutused), nagu komitee on varem soovitanud⁽⁹⁾. Need sätted annavad rohkem volitusi asutustele, mis vastutavad lennuettevõtjatele asjakohaste karistuste määramise eest määruse (EÜ) nr 261/2004 sätete rikkumise korral ning pakuvad reisijatele usaldusväärsemaid vahendeid oma õiguste nõuetekohaseks kaitsmiseks.

6.2 Riiklike täitevasutuste omavaheline ning nende ja komisjoni vaheline teabevahetus ja koordineerimine, mille tõhustamiseks rakendatakse aruandekohustust ja ametlikke kooskõlastusmenetlusi, aitab kiiresti reageerida kõigile nõuete täitmise probleemidele, mis on esile kerkinud.

7. Mõiste „erakorralised asjaolud”

7.1 Komitee kiidab heaks, et määruse ettepanekus

— tuginetakse Euroopa Kohtu poolt kohtuasjas C-549/07 (Wallentin-Hermann) kindlaks määratud erakorraliste asjaolude määratlusele ja

⁽⁸⁾ ELT C 24, 28.1.12, lk 127.

⁽⁹⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 130.

— sätestatakse, et hilinemisi ja tühistamisi käsitatakse erakorraliste asjaoludena vaid siis, kui need asjaolud

1. ei ole oma olemuselt või päritolult omased asjaomase lennuettevõtja tavapärasele tegevusele (artikli 1 lõike 1 punkt e);
2. väljuvad tema tegeliku kontrolli alt (artikli 1 lõike 1 punkt e);
3. kui tühistamist, lennuplaani muutmist või hilinemist ei oleks suudetud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik põhjendatud meetmed (artikli 1 lõike 4 punkt b ja artikli 1 lõike 5 punkt 4).

Need täpsustused on kasulikud nii reisijatele, kes saavad hinnata oma õigusi selles valdkonnas, kui ka lennuettevõtjatele, kes saavad kindlaks teha oma kohustused.

7.2 Samuti aitavad ettepanekus esitatud mittetäielik loetelu asjaoludest, mida tuleb käsitada erakorralisena, ning asjaoludest, mida ei tuleks käsitada erakorralisena (mis on kokku võetud määruse ettepaneku I lisas), vähendada reisijate ja lennuettevõtjate vahel ebavajalike vaidluste tekkimise ohtu.

7.3 Seega tuleks komitee arvates määruse ettepanekus selgelt märkida, et iga kord, kui tekivad erakorralised asjaolud, tuleb otsustada, kas tekkinud asjaolud tõepoolest vastavad neile kolmele tingimusele, mis ei ole alati tingimata nii I. lisas nimetatud asjaolude korral (nt tervise- ja turvalisusriskid, ilmastiku-tingimused või töövaidlused).

Brüssel, 11. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Alljärgnevad muudatusettepanekud, mis lükati arutelu käigus tagasi, said rohkem kui neljandiku häältest.

Uus punkt 4.1.3 (muudatusettepanek 7)

„Komitee väljendab kahetsust selle üle, et ettepanekuga on rikutud olemasolevat tasakaalu kõigi sidusrühmade vahel, kuna selles pooldatakse transpordiettevõtjate õiguste kaitse asetamist reisijate õigustest kõrgemale.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 52
Vastu: 70
Erapooleitud: 14

Punkt 5.3 (muudatusettepanek 11)

Muuta järgmiselt:

~~„On mõistetamatu, et miks kolmandatesse riikidesse suunduvate ja sealt saabuvate lennureiside puhul sõltub asjaomase ajavahemiku pikkus lennureisi pikkusest, et võtta arvesse lennuettevõtjate praktilisi probleeme, mis tekivad siis, kui hilinemise põhjus tuleb kõrvaldada kodubaasist kaugel asuvas lennujaamas. Komitee peab pakutud 9- ja 12-tunniseid ajavahemikke siiski liiga pikaks ning leiab, et komisjon peaks säilitama praegu kehtiva kolmetunnise ajavahemiku kõigi lendude puhul jätkama jõupingutusi leidmaks stiimuleid, mis innustavad lennuettevõtjaid neid ajavahemikke märkimisväärselt lühendada. Nimetatud hilinemise ajavahemikke tuleb veelgi lühendada puudega või piiratud liikumisvõimega inimeste puhul, et võtta arvesse eriomaseid kulusid, mida pikk hilinemine neile inimestele põhjustab. Komitee peab ühtse Euroopa taeva II+ õigusaktide paketi tõhusat ja õigeaegset rakendamist oluliseks vahendiks, mis vähendab lennuettevõtjate kulusid, võimaldades neil olla paindlikumad ajavahemike vähendamise rahastamisel.”~~

Hääletuse tulemus

Poolt: 50
Vastu: 81
Erapooleitud: 12

Punkt 5.12 (muudatusettepanek 12)

Muuta järgmiselt:

„Komitee väljendab kahetsust, et uus ettepanek nõrgestab praegust määrust, mis kohustab reisijate eest hoolitsema, kui nad peavad häirete tõttu ootama. Sellega kaldutakse taas kord kõrvale Euroopa Liidu Kohtu kohtuasjast, mis puudutab õigust majutusele (Denise McDonagh versus Ryanair, 31. jaanuar 2013). Komitee leiab, et õigus majutusele on seda enam õigustatud olukordades, mis kestavad pikka aega ja mille puhul reisijad on eriti haavatavad. Lisaks on lennuliikluses vastupidiselt teistele transpordiliikidele tegu pikkade vahemaadega, tihti tabavad häired reisijaid nende kodust kaugel ning sageli ei võimalda pikad vahemaad reisijatel leida alternatiivseid võimalusi sihtkohta jõudmiseks. Komitee mõistab, et on vaja piirata lennuettevõtjate kohustust majutada reisijaid erakorraliste asjaolude korral, ning kiidab heaks kavandatud kolme ööpäeva pikkuse ülempiiri⁽¹⁾. Kuid komitee soovib tungivalt, et komisjon lubaks riiklikel täitevasutustel kehtestada ööbimisele igas liikmesriigis kindla piirhinna. Piirhinna ei tohiks kohaldada piiratud liikumisvõimega reisijatele.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 56
Vastu: 78
Erapooleitud: 7

⁽¹⁾ Ettepaneku artikli 8 lõige 9; muudetud määruse (EÜ) nr 261/2004 artikkel 9.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Neljas raudteepakett”, mis koosneb seitsmest alljärgnevast dokumendist: „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Neljas raudteepakett – Euroopa ühtse raudteepiirkonna lõpuleviimine Euroopa konkurentsivõime ja majanduskasvu suurendamiseks”

COM(2013) 25 final

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 1192/69 raudtee-ettevõtjate finantskohustuste ja soodustuste tasendamise ühisreeglite kohta”

COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD)

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Liidu Raudteeametit ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 881/2004”

COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD)

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb raudtee-reisijateveeeteenuste siseturu avamist”

COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD)

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta direktiivi 2012/34/EL (millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond) riigisiseste reisijateveeeteenuste turu avamise ja raudteeinfrastruktuuri juhtimise osas”

COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD)

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv Euroopa Liidu raudteesüsteemi koostalitluse kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD)

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raudteeohutuse kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD)

(2013/C 327/21)

Raportöör: **André MORDANT**

Komisjon otsustas 19. veebruaril 2013, nõukogu 21. ja 22. veebruaril 2013 ning Euroopa Parlament 7. veebruaril 2013 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 91, artikli 91 lõikele 1 ja artiklitele 109, 170, 171 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Neljas raudteepakett”,

mis koosneb seitsmest alljärgnevast dokumendist:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Neljas raudteepakett – Euroopa ühtse raudteepiirkonna lõpuleviimine Euroopa konkurentsivõime ja majanduskasvu suurendamiseks”

COM(2013) 25 final;

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 1192/69 raudtee-ettevõtjate finantskohustuste ja soodustuste tasendamise ühisreeglite kohta”

COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD);

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Liidu Raudteeametit ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 881/2004”

COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD);

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb raudtee-reisijateveoteenuste siseturu avamist”

COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD);

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta direktiivi 2012/34/EL (millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond) riigisestse reisi-
jateveoteenuste turu avamise ja raudteeinfrastruktuuri juhtimise osas”

COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD);

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv Euroopa Liidu raudteesüsteemi koostalitluse kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD);

„Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raudteeohutuse kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 20. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 82, vastu hääletas 20, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee palub komisjonil lasta kõigi osaliste järelevalve all koostada ülevaate raudteepaketide tulemustest seoses elanikkonna vajadustele vastamisega, raudteeliiklusele üleminekuga, ruumilise planeerimisega, piiriüleste suhete arendamisega, faktiliste aspektide põhjal mõõdetud raudteeteenuste kvaliteediga, ligipääsetavusega, reisijate õiguste suurendamisega jne.

1.2 Komitee soovib, et uus seadusandlik algatus, mida nimetatakse raudteepaketiks, põhineks panusel, mida raudteed võivad oma majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnaalase mõju kaudu Euroopa ülesehitamisse anda.

1.3 Seadusandliku algatuse eesmärk peaks olema liikmesriikide piiridest tulenevate mõjude kaotamine. See peab võimaldama arendada naaberriikide vahel piiriülesteid suhteid, võttes aktiivselt osa säästva arengu ja ruumilise planeerimise valdkonnadest selliste liikmesriikidevaheliste infrastruktuuride loomise kaudu, mida praegu ei ole või mis on alarahastatud.

1.4 Komitee kutsub ELi üles nägema ette võimaluse luua piiriülesteid struktuure ja määratleda nende sekkumismeetmed

nende hõlmatavatel aladel, et võimaldada määratleda ja korraldada üldhuviteenuseid, nagu on sätestatud asutamislepingu artiklis 14 ja protokollis nr 26.

1.5 Komitee kutsub liikmesriike üles säilitama oma riigisese raudteesüsteemi korraldamise suutlikkust ja avama oma siseturu konkurentsile vastavalt riigi geograafilisele asukohale, demograafiale, ajaloole, majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale ning keskkonnaseisundile.

1.6 Komitee soovib jätta pädevatele asutustele voli otsustada, kas määrata avalike teenuste osutamise ülesanded otse mõnele ettevõtjale või korraldada hankemenetlusi, nagu on sätestatud määruses 1370/2007/EÜ, ja korraldada vabalt nimetatud teenuste struktuuri.

1.7 Komitee leiab, et komisjoni tellitud ühistranspordikava koostamise kohustustega seoses ei tohiks pädevaid asutusi avaliku teenuse osutamise ülesannete määratlemisel piirata, ning kutsub üles seadma selged eesmärgid puuetega inimeste juurdepääsu parandamiseks ja kasutajate kaasamiseks konsultatsioonidesse ja teenuse kvaliteedi kontrollidesse.

1.8 Teisalt toetab komitee raudtee-ettevõtjate kontrolli säilitamist raudteeteenuste tööstusliku kasutamise üle, jättes neile veeremi ja muude seadmete omandiõiguse, et soodustada selle sektori arengu jaoks väga olulisi teadus- ja innovatsioonialaseid püüdlusi seoses raudteede ohutuse ja kvaliteediga.

1.9 Komitee soovib komisjonil teha raudteede arengu seisukohalt väga oluline algatus raudteeohutuse kontrollimiseks, luues selleks riiklikud järelevalvekeskused või ohutusega tegelevad ühiskomiteed. Komitee arvates tuleb tagada raudtee kasutamise tingimuste läbipaistvus, muuta avalik-õiguslike asutuste ohutusmeetmed demokraatlikumaks ning kindlustada asutamislepingu artikli 91 järgimine, milles kehtestatakse ELi kohustused seoses transpordi ohutuse tagamisega.

1.10 Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Liidu Raudteeameti ülesannete hulka lisataks töötajate tervishoiu ja ohutuse küsimused, kuna need on raudteede kasutamissohutuse kõrge taseme hoidmiseks väga olulised kasutajate, töötajate ja raudtee ääres elavate inimeste jaoks.

1.11 Lisaks peab komitee hädavajalikuks, et raudteeamet oleks iga oma otsuse eest juriidiliselt vastutav.

1.12 Komitee peab paketi tehnilist külge esmatahtsaks selleks, et aidata kaasa üleminekule teistelt transpordiviisidelt raudteetranspordile.

1.13 Komitee kutsub tööandjaid ja ametiasutusi üles arvestama raudteega seotud elukutsete raskust ja ohtlikkust eraldi sotsiaalkaitses, kollektiivlepingutes, palkades ja karjääri kujundamisel ning pidama kinni pensionidega seoses võetud kohustus-test.

1.14 Komitee toetab täiendusõppe ja varasema kogemuse arvestamise süsteemi, mis võimaldab töötajatel parandada oma oskuste omandamist ja säilitamist.

1.15 Komitee kutsub iga liikmesriiki korralduslike valikute tegemisel või konkurentsile avanemisel üles hoidma alles traditsioonilistes raudtee-ettevõtetes tööhõive taset, töötajatele kollektiivlepinguga antud tagatise ning palga- ja töötingimusi. Operaatore vahetamisel peavad olema tagatud asjaomaste töötajate ülevõtmine ja nende kollektiivlepingu tagatised.

2. Üldised märkused

2.1 Käesolev arvamus tugineb alljärgnevatele arvamustele ja soovitudele:

— 16. märtsi 2011. aasta arvamus TEN/432-433 „Ühtne Euroopa raudteepiirkond” (1);

— 15. juuni 2011. aasta arvamus TEN/445 „ELi transpordipoliitika sotsiaalsed aspektid” (2);

— 25. oktoobri 2011. aasta arvamus TEN/454 „Valge raamat - Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava - Konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa transpordisüsteemi suunas” (3);

— 13. detsembri 2012. aasta arvamus TEN/495 „Raudteeteenuste kvaliteet ELis” (4).

2.2 Neljas raudteepakett hõlmab kuue seadusandliku teksti muutmist, uuesti sõnastamist või lausa kehtetuks tunnistamist, mis on esitatud üldises teatises ja millega kaasnevad mitmed aruanded ja mõjuhinnangud.

2.3 Kõnealuse ettepaneku läbivaatamisel keskendutakse neljanda raudteepaketi neljale sambale, milles käsitletakse selliseid teemasid nagu reisijate pikamaavedude juhtimine ja konkurentsile avamine; määruse 1370/2007/EÜ (avaliku teenindamise kohustuse kohta) läbivaatamine; Euroopa Liidu Raudteeameti roll; koostalitluse ja ohutuse vastastikune mõju ning sotsiaalsed sätted.

2.4 Nende ideede ja ettepanekute lähtealuseks võetakse praegune olukord, võttes arvesse sektori eeldatavaid arenguid seoses Lissaboni lepinguga. Selleks et kontrollida kavandatud lahenduste asjakohasust, tuleks hinnata rohkem kui 20 aasta jooksul läbi viidud ELi poliitika tulemusi ja selle põhjal järeldada, millised peaksid olema väljavaated tulevikuks, kehtestada eesmärgid seoses rolliga, mida raudteetransport saab täita ja peaks täitma seoses piirkondade ruumilise planeerimise ja võrd- susega, piirkondliku arenguga, kodanikele ja laadijatele pakutava teenusega ning selle transpordiliigi kättesaadavusega.

2.5 Laiemas mõttes peaks nimetatud uue õigusakti koostamine põhinema panusel, mida see transpordiliik võib anda kavandamist vajavasse Euroopa ülesehitamisse, integreerides seejuures majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõõtmega.

2.6 See peab infrastruktuuride loomisega võimaldama ka arendada ühiste infrastruktuurideta liikmesriikidest naabrite piiriüleseid suhteid, et tagada nende riikide kodanikele, kuid eelkõige puuetega või piiratud liikumisvõimega inimestele hõlpsamad ühendused.

(1) ELT C 132, 3.5.2011, lk 99-107.

(2) ELT C 248, 25.8.2011, lk 22-30.

(3) ELT C 24, 28.1.2012, lk 146-153.

(4) ELT C 44, 15.2.2013, lk 49-52.

2.7 Sellega seoses tuleb erilist tähelepanu pöörata ELi poliitika tulemustele piiriüleste ühenduste arendamisel, et kaotada piiride mõju, mis takistab endiselt Euroopa ülesehitamist, liikumisvabadust ja üleminekut teistelt transpordiliikidelt raudteetranspordile.

2.8 Tähelepanu tuleb pöörata kasutamissohutus tasemele selles võrgutööstuses, mille areng sõltub avalikkuse usaldusest ja läbipaistvusest, mida tuleb tingimata kohaldada selle sektori tootmistingimuste suhtes.

2.9 Läbivaatamisel tuleb käsitleda asutamislepingu artikli 10 lõike 3 järgimist, mis on seotud kodanike õigusega osaleda ELi demokraatlikus elus. Otsused tuleb teha võimalikult avatult ja kodanikele võimalikult lähedal.

2.10 Raudteesektori sotsiaalsete arengute kohta tuleb koostada tulevikukava seoses käimasoleva restruktureerimisega, sektori tegevusulatus ümbermääratlemisega, oskuste edasiandmisega raudteetöötajate suure voolavuse ajal ning nende sotsiaalsete ja töötingimustega seoses eesmärgiga kaitsta töötajate tervist ja ohutust.

3. Riigisestse reisijateveoteenuste juhtimine ja konkurent- sile avamine

3.1 Komisjoni eesmärk on kasutada kõnealust seadusandlikku ettepanekut raudteetranspordi taaselusdamiseks, kehtestades konkurentsi riigisisesele reisijateveole. Komisjon usub, et sellist konkurentsi peaks ergutama ELi õigusaktiga, milles sätestatakse ühelt poolt infrastruktuuriettevõtjate, mille ülesandeid laiendatakse liikluse korraldamise, võrkude hooldamise ja nendesse investeringute tegemise valdkonnas, ja teiselt poolt transpordiettevõtjate ülesannete eristamine. Samuti on selle ettepaneku eesmärk tugevdada reguleerivaid asutusi, kelle ülesanne on teostada järelevalvet raudteeturu üle.

3.2 Sellega seoses teeb komisjon ettepaneku muuta 21. novembri 2012. aasta direktiivi 2012/34/EL, mille ülevõtmine riigi õigusesse tuleb lõpule viia 16. juuniks 2015. Siinkohal tuleb märkida, et nimetatud algatus viiakse ellu enne, kui saadakse teada, kas restruktureerimise käigus võetud meetmed on tõhusad.

3.3 Samuti võeti vastu suurte transpordikoridoride kasutamise korraldamist käsitlevad sätted, mille täielikku mõju ei ole olnud võimalik mõõta.

3.4 Neljanda raudteepaketi eelnõuga seotud mõjuhindann-
gutes on komisjon esitanud mõned tähelepanekud, kuid

tunnistab, et mõned neist on hiljutised ja mitmeti mõistetavad. Siiski on komisjon esitanud mitmeid aspekte kavandatud lahenduste kasuks rääkivate argumentidena.

3.5 Paljudes uuringutes esitatakse väga erinevaid tulemusi infrastruktuuri- ja raudtee-ettevõtja ülesannete lahutamise tagajärgede kohta. Komisjoni esitatud statistiliste andmete analüüsist nähtub siiski, et selle lahutamise ning turu avamise ning raudteesektori tulemuste parandamise vahel ei ole automaatset seost, kuid et tulemused tunduvad olevat otseses seoses rahastamistaseme ja teemaksudega. Teisalt antakse McNulty aruandes väga vastuoluline ülevaade Ühendkuningriigi olukorrast, tunnistades et selle riigi raudteesüsteem on osutunud kallimaks nii riigi kui ka kasutajate jaoks ning et süsteem kannatab selle all, et eri sidusrühmade tegevust ei ole omavahel kooskõlastatud, nõudes riigi suuremat sekkumist eri aspektide (tasud, jaotus, ajakava) kooskõlastamiseks. Selle probleemi lahendamiseks on McNulty esitanud kolm soovitusi, mis tuleks ellu viia järkjärguliselt: kulude ja tulude jagamine infrastruktuuri- ja raudtee-ettevõtja vahel, nende ühisettevõtte (*joint venture*) loomine või isegi teatud kontsessioonide uuesti sõlmimise katsetamine.

3.6 Mõnedest raudteeteenuste kvaliteeti käsitlevatest riigisestest uuringutest, näiteks Ühendkuningriigi tarbijakaitseühenduse Which? läbi viidud uuringust ilmnevad väga erinevad tulemused raudteede toimimise kohta kasutajate seisukohast. Uuringutest selgus, et kasutajate rahulolu tase on poolte raudtee-ettevõtjate puhul 50 % või alla selle ning et üksnes 22 % reisijatest leiavad, et süsteem on muutumas paremaks (<http://which.co.uk/home-and-garden/leisure/reviews-ns/best-and-worst-uk-train-companies/best-train-companies-overall/>).

3.7 Komisjoni eelnõus ei tehta ühtegi ettepanekut puuetega inimeste juurdepääsu parandamise kohta. Selles küsimuses peaksid kaasatud sidusrühmad konsulteerima kasutajatega.

3.8 Komisjon viitab 2012. aastal läbi viidud rahulolu-uuringule raudtee-reisijateveoteenuste kohta, mida komitee pidas oma 13. detsembri 2012. aasta arvamuse TEN/495 punkti 1.6 soovitusel ebapiisavaks.

3.9 Lisaks rõhutab komisjon nimetatud sektorile eraldatud avaliku sektori toetuste olulisust ja kutsub üles tegema avalikust sektorist makseid süsteemi võlgade vähendamiseks. Selline võimalus lisati direktiivi 91/440 ja 2008. aasta aprilli riigiabi suunistesse ning seda soovitati rakendada. Selline riigiabi eraldamine ei ole ainulaadne, võttes arvesse füüsilise kapitali mahtu, mis tuleb kasutusele võtta keskkonnaalaste eesmärkide täitmiseks ning avaliku huvi või avaliku poliitika eesmärkidel. Teised avaliku ja erasektori ettevõtjad muudes sektorites saavad nendest sätetest samuti kasu.

3.10 Turu avanemiseks vajalike tingimuste loomiseks teeb komisjon seejärel ettepaneku eristada transpordiettevõtjatest rangelt raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjaid, kelle ülesandeid laiendatakse uuele tasemele. Nimetatud ettepaneku eesmärk on vältida huvide konflikte ja diskrimineerimist ning soodustada risttoetuste tuvastamist ja ärahoidmist, kuid seejuures ei esitata ühtegi tõendit selliste tavade olemasolu kohta või kasutatakse andmeid, millega asjaomased sidusrühmad ning Euroopa Kohus nõus ei ole. Komitee rõhutab, et kui üldiselt kaubavedajad ja logistikaettevõtjad ning eriti uued raudtee-ettevõtjad eelistavad lahutatud ja dereguleeritud ELi piirivaba raudteeturgu, mis on rohkem kooskõlas teiste transpordiliikide tavapäraste äritavade, siis teistel raudteeturu osalistel, nagu turgu valitsevatel raudtee-ettevõtjatel, raudteesektori tarbijaorganisatsioonidel, ühistranspordi asutustel jne, on ettevaatlikum lähenemine, mille kohaselt soovitakse säilitada praegune teenuste kvaliteet.

3.11 Direktiivi 2012/34 (millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond) artikli 63 lõike 1 kohaselt palusid kaks kaas-seaduseandjat komisjonil esitada „aruande II peatüki rakendamise kohta”. Selles peatükis on käsitletud eelkõige ELi raudteede sõltumatust ja struktuure seoses turu arenguga, sealhulgas raudteeveoturu edasise avamise ettevalmistuste seisuga ja analüüsitakse „erinevaid turu korraldamise mudeleid ja käesoleva direktiivi [uuesti sõnastamise] mõju avaliku teenindamise lepingutele ning nende rahastamisele”. Seda tehes oleks komisjon pidanud võtma arvesse määruse (EÜ) nr 1370/2007 rakendamist ja liikmesriikidele iseloomulikke erinevusi (võrkude tihedus, reisijate arv, sõidu keskmine pikkus). Konkreetset juhul tuli arutelu käigus ilmsiks vajadus jätta riigisiseste süsteemide korraldamine ja alles hoidmine liikmesriikide pädevusse, kui nad peavad seda vajalikuks, ning vajadus jätkata tootmise korraldamist integreeritud viisil, mis võimaldab ühiskasutust ja aitab vähendada majanduslikust ja ohutuse seisukohast kahjulikke liideseid.

3.12 Infrastruktuuri haldamise eraldamine ühemõõtmeliseks transpordisüsteemiks toob üldiselt kaasa rohkem kahju kui kasu ning muudab tegevuse palju keerulisemaks, suurendades kulusid ja vähendades teenuse kvaliteeti. See kehtib eelkõige võrkude puhul, kus kasutatakse palju kombineeritud vedu.

3.13 Tehnilise arengu integreerimine on aeglasem ja palju keerulisem. See takistab innovatsiooni, mis tavaliselt hõlmab paikseid süsteemi osasid (infrastruktuur) ja liikuvaid osasid (veerimid). Bürokratia ja ebavajalikud liideseid suurenevad märkimisväärselt, tuues kaasa tegevuskulude suurenemise ja mittetuulemuslikkuse otsustusprotsessis.

3.14 Lisaks suurendab raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate ja transpordiettevõtjate ülesannete lahus hoidmine võrgu- või infrastruktuuri-ettevõtja kaugenemist lõppkasutajatest (reisijad ja laadijad) ja nende teenuse kvaliteediga seotud nõudmistest (eelkõige täpsus). Seetõttu tuleb raudteesüsteemis hoida keskse osaleja rolli, ilma et seejuures kahjustataks infrastruktuuri-ettevõtja põhifunktsioonide sõltumatust.

3.15 Seoses teenindusrajatistega on komitee esitanud oma 16. märtsi 2011. aasta arvamuse TEN/432-433 punktis 1.7 järgmise soovitusena: „Teenindusrajatistele juurdepääsu küsimuses ei toeta komitee õigusliku, korraldusliku ja otsuste tegemisel sõltumatuse kohustust, mis võib seada ohtu praegused asendamatud struktuurid.” Analüüsi käigus ei ole ilmnenud ühtegi uut asjaolu, mis nõuaks nimetatud soovitusena läbivaatamist.

3.16 Komisjon tunnistab siiski, et teatavate funktsioonide ühiskasutus võimaldaks parandada süsteemi suutlikkust ja reisijatele osutatavate teenuste kvaliteeti. Komitee jagab seda arvamust.

3.17 Seoses 2010. aasta jaanuarist toimunud rahvusvahelise raudtee-reisijateveo liberaliseerimisega ELis ei saa paraku väita, et see on alati kaasa toonud märkimisväärse hinnalanguse seda liiki teenuste puhul või turusegmenidi olulise kasvu.

3.18 Euroopa kiirraudtee alustas oma tegevust tükk aega enne 2010. aastat tänu märkimisväärsetele avaliku sektori investeeringutele mõnedes liikmesriikides ning konkurents selles valdkonnas toimub veel üsna pikka aega pigem transpordiliikide vahel kui raudteesektori siseselt. 2010. aasta liberaliseerimine tõi eelkõige kaasa paljudest olemasolevatest, traditsioonilisi seadmeid (mitte kiirronge) kasutatavatest vanadest ühendustest loobumise ja pikaajaste koostöökokkulepete peatamise. Komitee peab seda arengut kahetsusväärseks ja kutsub komisjoni tungivalt üles võtma vajalikke meetmeid raudtee-reisijateveo piiriüleste teenuste parandamiseks ja arendamiseks.

3.19 Raudteeveo seisukohast on praegune olukord paljudes liikmesriikides lausa katastroofiline. See tuleneb peamiselt asjaolust, et raudteede ajakohastamine ja arendamine ei käi samas tempos maanteeühenduste ajakohastamisega ning et raudteetranspordi puhul tuleb maksta raudteele juurdepääsu tasu. Sellele lisandub asjaolu, et konkurents kõige tulutoovamate

ühenduste pärast on kaasa toonud parandusi mõnedes marsruutrongiteenustes. See aga toimub osaliselt üksikute vagunilastide liikluse arvelt, mis on üha vähenemas. See võib kaasa tuua tervete piirkondade tööstuse hävinemise ja tuua maanteedele tuhandeid veokeid. Paljud sidusrühmad on varmselt valmis tunnustama, et mõnedes liikmesriikides ei ole liberaliseerimise tulemusel lisandunud raudteeveole mitte ühtegi tonni kaupa.

3.20 Eelnevate tähelepanekute tõttu ning arvestades praegust kogemust liberaliseerimise mõjuga rahvusvahelisele liiklusele, soovib komitee hoolimata ilmselgest turu reformimise vajadusest komisjonil suhtuda riigisisese reisijateveoliikluse liberaliseerimise ettevaatlikult. Pealegi tunnistab komisjon raskusi käivitada rahvusvahelist raudteetegevust, mis on riigisisestest ühendustest liiga eraldiseisev, et võimaldada võrgustiku mõjust selgelt kasu saada.

3.21 Selles küsimuses nõustub komitee tähelepanekuga, et rahvusvaheline raudtee-reisijateveo liiklus on ainult pisut tihenenud, hoolimata Euroopa Komisjoni vaieldamatust tahtekindlusest luua õigusraamistik.

3.22 Siit ilmneb, et kavandatud lahenduste tulemused on selgelt ebapiisavad, eelkõige seetõttu, et turud ei ole võimalised kirjeldatud probleeme ilma piisavate investeeringute ja asjakohase poliitilise lahendamata. Kuid siinkohal on eriküsimus, kuidas tagada riikide äärepoolsete piirkondade teenindamine kaasaegsete ja keskkonnahoidlike transpordivahenditega.

3.23 See eesmärk peab olema ELi jaoks prioriteet, et viia lõpule ühtse Euroopa ruumi loomine, kaotades piiride mõju ja tagades arengu sidususe majanduslikus ja sotsiaalses plaanis kõikidele piirkondadele, mille arengut on siiaani takistanud vastasseisud.

3.24 EL peab pakkuma võimaluse luua piiriüleseid struktuure ja määratleda sekkumismeetmed nende alla jäävatel aladel, et võimaldada määratleda ja korraldada üldhuviteenuseid, nagu on sätestatud asutamislepingu artiklis 14 ja protokollis nr 26.

3.25 Ainult avaliku sektori jõulise toetusega poliitiline algatus võimaldab luua piirkonna ja ühendused, mida väljakujuenenud turg saab hakata kasutama. Komitee kutsub komisjoni üles pöörama suurt tähelepanu ELi raudteeturu teenuste kvaliteedi tegelikule arendamisele, eelkõige piiriüleselt, ning samuti võtma arvesse teiste transpordiliikide arengut. Eesmärk peab olema jõuda raudtee turuosa ja klientide rahulolu suurenemiseni. Selle saavutamiseks vajalikud vahendid võivad aga eri liikmesriikides olla erinevad.

4. Avaliku teenindamise kohustust käsitleva määruse 1370/2007 läbivaatamine

4.1 Määruse (EÜ) nr 1370/2007 muutmiseiga sätestatakse kohustus viia läbi raudteetranspordi hanked, neid hanket korraldada, koostada ühistranspordikavad ja anda veeremid uutele sisenejate kasutusse.

4.2 Oma 13. detsembri 2012. aasta arvamuse TEN/495 soovitus 1.7 väljendas komitee sügavat muret seoses avaliku teenindamise kohustust käsitleva määruse läbivaatamisega. Tuleb tunnustada, et kavandatud hinnang ei vasta selgelt ootustele, kui võtta arvesse mõjuhinnangus esitatud tulemusi.

4.3 Mitmed uuringud, millest mõned on läbi viinud komisjon, näiteks aruanne „Study on Regulatory Options on future Market Opening in Rail Passengers Transport”, on toonud esile väga erinevaid ja vastuolulisi andmeid, mis ei võimalda leida ühest lahendust liiklustiheduse, teenuste sageduse, riigiabi arengu ja tootlikkusega seotud probleemidele.

4.4 Väga sarnaseid tulemusi saadi erinevate õigusraamistike reguleeritavate (konkurentsile avatud või suletud) võrgustike puhul, mistõttu tuleks suhtuda ettevaatlikult liiga üldisesse käsitlusse, mille puhul ei võeta arvesse riikide transpordikorralduse aspekte, nagu geograafia, meteoroloogia, tootmis- ja elamupiirkondade ruumiline planeerimine, millest osa asuvad raudteetee-nustest veel väga kaugel, nagu märgiti 13. detsembri 2012. aasta arvamuses TEN/495.

4.5 Need aspektid peaksid viima ELi selleni, et ta tagaks, et kasutatud vahendite abil saaks saavutada kavandatud meetme eesmärgid, tingimusel et neid ei ole võimalik saavutada riigi, piirkonna või kohalikul tasandil ning et EL ei läheks kaugemale, kui on vajalik nende eesmärkide saavutamiseks.

4.6 Samuti tuleks tähelepanelikult hinnata selle eesmärgi järgimist seoses komisjoni ettepanekuga kehtestada otselepingute sõlmimise ülempiirid, kuna see säte piiraks kahtlusi tekitaval viisil avaliku sektori asutuste halduslikku vabadust.

4.7 Raudtee-ettevõtjatele antavate kontsessioonilepingute mahu piiramiseks künnise kehtestamine toob vältimatult kaasa künniseefektid, mis võivad kahjustada teenuse järjepidevust, mis omakorda toob võrdsustavate meetmete puudumise korral kaasa konkurentsi avamisest oodatava üldise konkurentsivõime vähenemise. Selline olukord sunnib pädevaid asutusi andma ühe või mitu avalikku teenust otse ühele raudtee-ettevõtjale või korraldama hankemenetlust, nagu on sätestatud määruses 1370/2007/EÜ, ning korraldama ümber struktuuri, jagades selle vajaduse korral osadeks, et vältida nimetatud künniseefekte.

4.8 Samuti tuleks kaaluda, kui vajalik on koostada nii palju üksikasju sisaldavad avalikud transpordikavad, mis näib piiravat asutamislepingus sätestatud „riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste [...] laiaulatuslikku suvaõigust” avaliku teenusega seotud kohustuste osas.

4.9 Erilist tähelepanu tuleks pöörata tingimustele, mille alusel kavatakse komisjon teha raudtee kasutamiseks vajaliku füüsilise kapitali kättesaadavaks uutele raudtee-ettevõtjatele, kes ei ole kohustatud investeerima ega tegema tööd teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, mis on aga raudtee kvaliteedi ja ohutuse tagamiseks olulised.

4.10 Ühendkuningriigi näite põhjal ilmneb, et sellise rentimise viivad läbi finantsettevõtete kaudu tegutsevad pangad, mis kujutab endast märkimisväärset ohtu sellise füüsilise kapitali kättesaadavusele ja tõstatades küsimuse selle kontrollimise kohta.

5. Euroopa Liidu Raudteeameti roll, raudteeohutus ja koostalitlus

5.1 Teise raudteepaketi koostas Valenciennes'is (Prantsusmaal) asuv Euroopa Liidu Raudteeamet, mis vastutab Euroopa raudteevõrkude ja -seadmete tehnilise ühtlustamise eest, koostalitluse arendamise eest ühiste standardite (koostalitluse tehnilised kirjeldused ja ühised ohutusmeetodid) koostamise kaudu ja raudteeohutuse suurendamise eest.

5.2 Asutamislepingu artikkel 91 kohustab Euroopa Liitu saavutama teatavaid tulemusi seoses transpordi ohutusega ning selle taset pidevalt parandama.

5.3 Pealegi ei saa raudteeohutuse taset ja selle arengut seoses institutsiooniliste ja tehniliste muudatustega igal juhul mõõta registreeritud ohvrite arvu alusel, vaid seda tuleb hinnata selliste näitajate alusel, mis võimaldavad jälgida arenguid ja neid ennetada, et tagada kasutajatele ja raudtee läheduses elavatele inimestele maksimaalne ohutus.

5.4 Euroopa raudteepiirkonna loomiseks on vaja parandada koostalitlust. Infrastruktuuri, veeremite ja paiksete seadmete ühilduvus tuleb tagada lihtsate ja kiirete menetlustega, mis hoiavad nende ohutuse praegust taset ja tagavad nende arendamise, ajakohastamise ja uutele vajadustele kohandamise.

5.5 Sellest seisukohast lähtudes ja vastupidiselt väitele, mis esitati komisjoni aruandes Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele direktiivi 2007/58/EÜ rahvusvahelise raudtee-reisijateveoturu avamist käsitlevate sätete rakendamise kohta, mis lisatakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatavale teatisele neljanda

raudteepaketi kohta, ei tohi ohutust käsitleda takistusena. Hiljutised kogemused muudes valdkondades on näidanud, kui kahjulik võib olla liigne hooletus selle suhtes, kuidas kodanikud tajuvad Euroopa Liidu rolli. Lisaks peaksid Viareggio ja Schellebelle (hiljutisem) õnnetused olema õpetuseks kõigile sektori sidusrühmadele, et raudtee kasutamisse tuleb suhtuda äärmise tähelepanu ja rangusega.

5.6 Sellega seoses on Euroopa Liidu Raudteeametil keskne roll omavahel teabevahetuse ja koordineerimisvõrgustiku kaudu ühendatud riiklike ohutuasutustega koostöö tegemisel. Lisaks tuleb laiendada raudteeameti ja riiklike ohutuasutuste ülesandeid, et integreerida raudtee kasutamise inimlik mõõde ja võtta arvesse töötajate tervishoiu ja ohutusega seotud aspekte, mis on kahtlemata raudteeohutuse osa.

5.7 Võttes arvesse, et raudteedega on seotud üha suurem arv sidusrühmi, ja arvestades puuduliku töökorralduse võimalikke tagajärgi, tuleks riiklike ohutuasutuste rolli laiendada, et see hõlmaks ka kontrolli selle üle, millistes tingimustes toimuvad raudteeveod. Riiklikud ohutuasutused peaksid muutuma tõeliseks raudteepolitiseiks, kelle ülesanne on kontrollida kehtivate eeskirjade rakendamist, mis on ühiskonna avaliku korra sätted.

5.8 2011. aasta aprillis viidi komisjoni tellimusel läbi Euroopa Liidu Raudteeameti rolli hindamine. Sellest ilmnas, et raudteeametile võiks anda innovatsiooni edendamise ülesande, mille eesmärk oleks parandada raudtee koostalitlusvõimet ja ohutust, näiteks võidaks kasutusele võtta uusi IT-tehnoloogiaid ning jälgimis- ja jälgitavussüsteeme. Raudteeametit ei tohiks siiski vabastada juriidilisest kohustusest vastutada oma otsuste eest.

5.9 Nimetatud mõõde on seotud teadusuuringutel, innovatsioonil ja investeringutel põhineva tööstuspoliitika vastuvõtmisega, mis nõuab avaliku sektori toetust, et vastata Euroopa olulisele väljakutsele, mis võib majanduse taastumisele kaasa aidata. Siinkohal võib asjakohase lahenduse pakkuda Euroopa tööstus- ja teadusuuringute projekt Shift2Rail, tingimusel et kaasatakse asjakohaselt kõik raudteeveoettevõtjad.

5.10 Lisaks sellele ja vastavalt asutamislepingu artiklis 91 ELile kehtestatud kohustustele ning töötajate tervishoiu ja ohutuse parandamise tagamiseks võiks raudteeametile anda volitused kohaldada kõikide sidusrühmade suhtes koostalitluse valdkonnas tehtud otsuseid.

6. Sotsiaalsed aspektid

6.1 Eelmine punkt, mis oli seotud tööstuspoliitika taaskäivitamisega ELi tasandil, on vaja siduda selliste küsimustega nagu töötajate demograafiline koosseis ja oskuste jagunemine raudteesektoris ja raudtee ehitamise sektoris.

6.2 Näiteks tuleb nentida, et töötajad vananevad ja muutunud on selle sektori sotsiaalne profiil, mistõttu moodustavad juhtivtöötajad, insenerid ja tehnikud tulevikus üha suurema osa töötajatest.

6.3 Selline olukord toob järgnevatel aastatel kaasa raudtee kasutamise eest vastutavate töötajate suures osas väljavahetamise ja olulise tööjõu voolavuse uute töötajate hulgas, mis tõstatab uuesti nende töötingimuste ja sektoripõhise sotsiaalkaitse taseme alandamise küsimuse, kuna enne liberaliseerimist võeti arvesse raudteega seotud elukutsete raskust ja ohtlikkust ning mis tagas nende elukutsete atraktiivsuse.

6.4 Raudteega seotud elukutsete atraktiivsus, nt noorte ja naiste hulgas, on üks peamisi väljakutseid seoses raudtee kasutamise usaldusvärsuse tagamisega liikmesriikides ja ELi tasandil, mida on võimalik saavutada uute töötajate sisenemisega nimeetatud sektorisse ja töötajate lojaalsuse tagamisega.

6.5 Atraktiivsuse ja lojaalsuse topelteesmärk tähendab seda, et liikmesriigid peavad kinni pidama kohustustest, mis on võetud seoses sotsiaalkaitsega (eelkõige seoses pensionidega), kollektiivsete tagatistega, töötingimustega, pikaajaliste väljavaadete tagamiseks ja karjääri kujundamiseks, mis põhineb teadmiste ja oskuste omandamisel. Selleks võib kasutada selliseid eriprogramme nagu Erasmus.

6.6 Komitee 15. juuni 2011. aasta arvamuses TEN/445 „ELi transpordipoliitika sotsiaalsed aspektid” esitatakse mitmeid soovitusi, mis võivad parandada kõnealuse sektori atraktiivsust ning mille komisjon peaks lisama oma õigusakti ettepanekutesse.

6.7 Komitee kutsub iga liikmesriiki korralduslike valikute tegemisel või konkurentsile avanemisel üles hoidma alles traditsioonilistes raudtee-ettevõtetes tööhõive taset, töötajatele kollektiivlepinguga antud tagatise ning palga- ja töötingimusi. Operaatori vahetamisel peavad olema tagatud asjaomaste töötajate ülevõtmine ja nende kollektiivlepingu tagatised.

Brüssel, 11. juuli 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Henri MALOSSE

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamuse

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletusel vähemalt veerandi antud häälest.

Punkt 1.5

Muuta järgmiselt:

„Komitee kutsub liikmesriike üles säilitama oma riigisisese raudteesüsteemi korraldamise suutlikkust ja avama oma siseturu konkurentsile vastavalt riigi geograafilisele asukohale, demograafiale, ajaloole, majanduslikule ja sotsiaalsele olukorrale ning keskkonnaseisundile. Komitee toetab komisjoni ettepaneku eesmärki luua Euroopas ühine raudteeturg kõrge transpordikvaliteediga ja ilma piiriprobleemideta. Komitee innustab komisjoni keskenduma tugevalt ELi raudteeturu teenuste kvaliteedi tegelikule arendamisele, eriti piiriülel, võttes arvesse ka muude transpordiliikide arendamist. Üldeesmärk peab olema raudteeturu osa kasv ja tarbijate rahulolu. Kuid vahendid selle eesmärgi saavutamiseks võivad olla liikmesriigiti erinevad.”

Hääletuse tulemus (punktid 1.5 ja 3.1 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 30
Vastu: 71
Erapooletuid: 7

Punkt 3.1

Muuta järgmiselt:

„Selles neljanda raudteepaketi ettepanekus jätkab komisjon tööd, et Euroopa raudteetranspordi taaselavdada. Nagu varasemate, juba heaks kiidetud pakettide puhul lähtutakse asjaolust, et raudteetransport moodustab ELi säästva transpordi süsteemi olulise osa nii reisijate- kui ka kaubaveos ning vaja on turureformi, et luua ühine raudteeturg, mis võiks võtta selle võimaliku rolli, mida raudteetransport ei ole viimastel aastakümnetel suutnud teha. Kui enne oli konkurents kehtestatud raudteeveos ja rahvusvahelises reisijateveos, siis nüüd kehtestatakse kõnealuse ettepanekuga komisjoni eesmärk on kasutada kõnealust seadusandlikku ettepanekut raudteetranspordi taaselustamiseks, kehtestades konkurentsriigisisesele reisijateveole. Komisjon usub, et sellist konkurentsi peaks ergutama ELi õigusaktiga, milles sätestatakse ühelt poolt infrastruktuuriettevõtjate, mille ülesandeid laiendatakse liikluse korraldamise, võrkude hooldamise ja nendesse investeeringute tegemise valdkonnas, ja teiselt poolt transpordiraudtee-ettevõtjate ülesannete eristamine. Samuti on selle ettepaneku eesmärk tugevdada reguleerivaid asutusi, kelle ülesanne on teostada järelevalvet raudteeturu üle. Komitee toetab ka komisjoni ettepaneku eesmärki luua Euroopas ühine raudteeturg kõrge transpordikvaliteediga ja ilma piiriprobleemideta.”

Hääletuse tulemus (punktid 1.5 ja 3.1 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 30
Vastu: 71
Erapooletuid: 7

Punkt 3.5

Muuta järgmiselt:

„Paljudes uuringutes esitatakse väga erinevaid tulemusi infrastruktuuri- ja raudtee-ettevõtja ülesannete lahutamise ning raudteeturu dereguleerimise tagajärgede kohta. Ka komisjoni esitatud statistiliste andmete analüüsist nähtub siiski, et selle lahutamise ning turu avamise ning raudteesektori tulemuste parandamise vahel ei ole automaatset seost. Lisaks on liikmesriikides, kes on sellise lahutamise ja/või dereguleerimise ellu viinud, ja turgudel, kus reforme ei ole tehtud, kogemused selgelt erinevad. Raudteetranspordi turuosad ei näi sõltuvat vaid juhtimismudelitest, vaid ka üldistest investeerimistasemetest ning riigi geograafilistest, demograafilistest ja tööstuslikest teguritest. – kuid et tulemused tunduvad olevat otseses seoses rahastamistaseme ja teemaksudega. Teisalt antakse McNulty aruandes väga vastuoluline ülevaade Ühendkuningriigi olukorrast, tunnustades et selle riigi raudteesüsteem on osutunud kallimaks nii riigi kui ka kasutajate jaoks ning et süsteem kannatab selle all, et eri sidusrühmade tegevust ei ole omavahel kooskõlastatud, nõudes riigi suuremat sekkumist eri aspektide (tasud, jaotus, ajakava) kooskõlastamiseks. Selle probleemi lahendamiseks on McNulty esitanud kolm soovitusi, mis tuleks ellu viia järkjärguliselt: kulude ja tulude jagamine infrastruktuuri- ja raudtee-ettevõtja vahel, nende ühissetevõtte (joint venture) loomine või isegi teatud kontsessioonide uuesti sõlmimise katsetamine.”

Hääletuse tulemus (punktid 3.5 ja 3.6 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 27

Vastu: 70

Erapooletuid: 7

Punkt 3.6

Välja jätta:

„Mõnedest raudteetehnuste kvaliteeti käsitlevatest riigisestest uuringutest, näiteks Ühendkuningriigi tarbijakaitseühenduse Which? läbi viidud uuringust ilmnevad väga erinevad tulemused raudteede toimimise kohta kasutajate seisukohast. Uuringutest selgus, et kasutajate rahulolu tase on poolte raudtee ettevõtjate puhul 50 % või alla selle ning et üksnes 22 % reisijatest leiavad, et süsteem on muutumas paremaks (<http://which.co.uk/home-and-garden/leisure/reviews/ns/best-and-worst-uk-train-companies/best-train-companies-overall/>).”

Hääletuse tulemus (punktid 3.5 ja 3.6 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 27

Vastu: 70

Erapooletuid: 7

Punkt 3.11

Muuta järgmiselt:

„Direktiivi 2012/34 (millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond) artikli 63 lõike 1 kohaselt palusid kaks kaaseaduseandjat komisjonil esitada „aruande II peatüki rakendamise kohta”. Selles peatükis on käsitletud eelkõige ELi raudteede sõltumatust ja struktuure seoses turu arenguga, sealhulgas raudteeveoturu edasise avamise ettevalmistuste seisuga ja analüüsitakse „erinevaid turu korraldamise mudeleid ja käesoleva direktiivi [uuesti sõnastamise] mõju avaliku teenindamise lepingutele ning nende rahastamisele”. Seda tehes oleks komisjon pidanud võtma arvesse määruse (EÜ) nr 1370/2007 rakendamist ja liikmesriikidele iseloomulikke erinevusi (võrkude tihedus, reisijate arv, sõidu keskmine pikkus). Konkreetset juhul tuli arutelu käigus ilmsiks toetus sellele, et vajadus jätta riigisestest süsteemide korraldamine ja alles hoidmine liikmesriikidele pädevusse, kui nad peavad seda vajalikuks, ning vajadus jätkata tootmise korraldamist integreeritud viisil, mis võimaldab ühiskasutust ja aitab vähendada majanduslikust ja ohutuse seisukohast kahjulikke liideseid.”

Hääletuse tulemus (punktid 3.11, 3.12, 3.13 ja 3.14 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 35

Vastu: 67

Erapooletuid: 2

Punkt 3.12

Välja jätta:

„Infrastruktuuri haldamise eraldamine ühemõõtmeliseks transpordisüsteemiks toob üldiselt kaasa rohkem kahju kui kasu ning muudab tegevuse palju keerulisemaks, suurendades kulusid ja vähendades teenuse kvaliteeti. See kehtib eelkõige võrkude puhul, kus kasutatakse palju kombineeritud vedu.”

Hääletuse tulemus (punktid 3.11, 3.12, 3.13 ja 3.14 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 35

Vastu: 67

Erapooletuid: 2

Punkt 3.13

Välja jätta:

„Tehnilise arengu integreerimine on aeglasem ja palju keerulisem. See takistab innovatsiooni, mis tavaliselt hõlmab paikseid süsteemi osasid (infrastruktuur) ja liikuvaid osasid (veeremid). Bürokratia ja ebavajalikud liideseid suurenevad märkimisväärselt, tuues kaasa tegevuskulude suurenemise ja mittetulemuslikkuse otsustusprotsessis.”

Hääletuse tulemus (punktid 3.11, 3.12, 3.13 ja 3.14 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 35
 Vastu: 67
 Erapooletuid: 2

Punkt 3.14

Muuta järgmiselt:

„Lisaks suurendab raudteefrastruktuuri-ettevõtjate ja transpordiettevõtjate ülesannete lahus hoidmine ohtu, et võrgu- või infrastruktuuriettevõtja kaugenemist kaugeneb lõppkasutajatest (reisijad ja laadijad) ja nende teenuse kvaliteediga seotud nõudmistest (eelkõige täpsus). See tõstab esile vajaduse hästi toimiva reguleeriva tegevuse järele kõnealustel turgudel. Seetõttu tuleb raudteesüsteemis hoida keskse osaleja rolli, ilma et seejuures kahjustataks infrastruktuuriettevõtja põhifunktsioonide sõltumatust.”

Hääletuse tulemus (punktid 3.11, 3.12, 3.13 ja 3.14 pandi koos hääletusele ja lükati tagasi)

Poolt: 35
 Vastu: 67
 Erapooletuid: 2

Punkt 3.19

Muuta järgmiselt:

„Raudteeveo seisukohast on dereguleerimise tagajärjed liikmesriikides ja turgudel väga erinevad. Mõnedes praegune olukord paljudes liikmesriikides, eriti Ida-Euroopas, on hiljutine areng väga problemaatiline lausa katastroofiline. See tuleneb peamiselt mitte dereguleerimisest endast, vaid asjaolust, et raudteede ajakohastamine ja arendamine ei käi samas tempos maanteeühenduste ajakohastamisega ning et raudteetranspordi puhul tuleb maksta raudteele juurdepääsu tasu. Mõnes teises riigis on klientidele pakutav teenus märkimisväärselt kasvanud ning seega tarnitakse varasemast rohkem kaupa raudtee kaudu. Üldiselt on kasvav konkurents eelkõige marsruutrongiturul olnud positiivne. Ent üksikute vagunilastide liiklus, mis on Euroopa pikaajaline probleemvaldkond, on enamikes riikides jätkanud allakäiku, mis on viinud võrgustikumõjudeni ning vähese liiklusega raudteefrastruktuuri hülgamiseni. Sellele lisandub asjaolu, et konkurents kõige tulutoovamate ühenduste pärast on kaasa toonud parandusi mõnedes marsruutrongiteenustes. See aga toimub osaliselt üksikute vagunilastide liikluse arvelt, mis on üha vähenemas. See võib kaasa tuua tervete piirkondade tööstuse hävinemise ja tuua maanteedele tuhandeid veokeid. Paljud sidusrühmad on varmselt valmis tunnustama, et mõnedes liikmesriikides ei ole Komisjoni teatisest selge, et ELi raudteeveo dereguleerimisest ei ole piisanud, et luua uus konkurentsivõimeline raudteeveoturg. Mõned ettevõtjad isegi väidavad, et liberaliseerimise otsesel tulemusel ei ole lisandunud raudteeveole mitte ühtegi tonni kaupa.”

Hääletuse tulemus

Poolt: 39
 Vastu: 72
 Erapooletuid: 3

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse 25. juuli 1996. aasta direktiivi 96/53/EÜ, millega kehtestatakse teatavatele ühenduses liikuvatele maantesõidukitele siseriiklikus ja rahvusvahelises liikluses lubatud maksimaalmõõtmed ning rahvusvahelises liikluses lubatud täissmass”

COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD)

(2013/C 327/22)

Pearaportöör: **Virgilio RANOCCHIARI**

13. mail 2013 otsustas nõukogu ja 18. aprillil 2013 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 91 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse 25. juuli 1996. aasta direktiivi 96/53/EÜ, millega kehtestatakse teatavatele ühenduses liikuvatele maantesõidukitele siseriiklikus ja rahvusvahelises liikluses lubatud maksimaalmõõtmed ning rahvusvahelises liikluses lubatud täissmass”

COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD).

Komitee juhatus tegi 21. mail 2013 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsoonile.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (11. juuli istungil) pearaportööriks Virgilio Ranocchiarri ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 87, erapooletuks jäi 1 liige.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle vaadata läbi 17 aastat kehtinud direktiiv teatud sõidukite massi ja mõõtmete kohta. Ettepaneku eesmärk on käia kaasas tehnoloogilise arenguga, et tagada keskkonnasäästlikumad ja ohutumad sõidukid.

1.2 Siiski märgib komitee, et on vaja selgitada mõnda kriitilist punkti, et direktiivi läbivaatamine oleks kooskõlas juba kehtivate õigusaktidega, vältides igasugust ebavajalikku keerukust ja/või diskrimineerimist.

1.3 Komitee on veendunud, et delegeeritud õigusaktide vastuvõtmiseks loodud eksperdirühm aitab kaotada kõik ebakõlad.

1.4 Tagumiste tuulesuunajate osas soovib komitee hõlmata nende paigaldamine kehtivasse Euroopa tüübikinnituse süsteemi, vältides riiklikku tüübikinnitust, mis oleks kogu sõiduki tüübikinnitust silmas pidades samm tagasi.

1.5 Vaid hübriid- või elektrilise jõuseadmega kaheteljeliste sõidukite massile tehtud erandit tuleb laiendada ka kolme- ja enama teljeliste sõidukitele ning teistele alternatiivseid veomootoreid ja kütuseid kasutavatele sõidukitele, kui asjaomaste tehniliste lahenduste jaoks on vaja lisamassi, mis vähendab veomahtu.

1.6 Sõidukile paigaldatavad kaalumisseadmed ei ole kohustuslikud, vaid ainult soovituslikud. Komitee meenutab, et mitte kõigi sõidukitüüpide jaoks ei ole olemas tehnilist lahendust ning nende seadmete paigaldamine võib olla väga problemaatiline mehhaanilise vedrustusega ja/või paljude telgedega sõidukites.

Lõppkokkuvõttes on väga raske saavutada süsteemi, mis oleks piisavalt täpne selleks, et seda saaks kasutada jõustamisvahendina. Vastupidi, sama tulemus on võimalik saada liikmesriikides juba kasutusel oleva WIM-süsteemi (*weight-in-motion*, teekattesse paigaldatud andurid sõidukite kaalumiseks) tõhustamisega.

1.7 Lõpetuseks leiab komitee, et moodulkontseptsiooni ehk pikemate ja raskemate sõidukite osas on Euroopa Komisjoni ettepanek esialgu õige, nagu on põhjalikumalt selgitatud käesoleva arvamuse punktis 4.6.

1.8 Siiski on võimalik (kui rohkem liikmesriike lubab pikkade sõidukite piiriülest kasutamist), et tekib dominoefekt ja selliseid sõidukeid lubatakse järk-järgult liiklema üle kogu Euroopa. Sellisel juhul muutuks kõnealuste erandite tegemine, mida praegu esineb vaid üksikjuhtudel, hoopis normiks, mis on vastuolus ettepaneku kandva põhimõttega, et moodulkontseptsioon ei mõjuta oluliselt rahvusvahelist konkurentsi, ning kahjustab neid liikmesriike, mis ei luba pikki sõidukeid oma territooriumile.

1.9 Juhul kui see peaks juhtuma, ei saa Euroopa Komisjon teha muud kui võtta antud olukord teadmiseks, jättes edasised sammud turujõudude otsustada. Kui pikad sõidukid leiavad endale liikmesriikides sobiva taristu ja sobivate ohutusnõuetega turuosa, ei saa Euroopa Komisjon nende kasutust piirata, rikkumata sealjuures subsidiaarsuse põhimõtet.

2. Sissejuhatus

2.1 Kehtiv direktiiv, millega kehtestatakse teatavatele ühenduses liikuvatele maanteesõidukitele siseriiklikus ja rahvusvahelises liikluses lubatud maksimaalmõõtmed ning rahvusvahelises liikluses lubatud täismass⁽¹⁾, võeti vastu 1996. aasta juulis.

2.2 Arvestades seda, et üha pakilisemaks muutub vajadus vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid ja naftasaaduste tarbimist, ning seda, et maanteetransport moodustab 82 % transpordisektori energiatarbest, oli ülim aeg kõnealust õigusakti ajakohastada, kasutades kütusekulu vähendamiseks ja ühendvedude lihtsustamiseks ära uuemat tehnikaarengut.

2.3 Tegelikult nähti juba 2011. aastal avaldatud transpordipoliitika valge raamatuga⁽²⁾ ette, et kehtiv direktiiv on vaja läbi vaadata, et turule saaks tuua suurema energiatõhususega sõidukeid.

2.4 Eelöeldut silmas pidades väljendab komitee sügavat heameelt komisjoni ettepaneku üle kehtiv direktiiv läbi vaadata, eeldusel et läbivaatamise käigus arvestatakse lisaks kütusekulu vähendamisele ka ühend- ja konteinervedude vajadustega ning samuti liiklusohutusega.

3. Euroopa Komisjoni ettepaneku sisu

3.1 Nähakse ette erandite kehtestamine sõidukite maksimaalmõõtmete suhtes,

— et lisada sõidukite tagaosale aerodünaamilised seadmed (tagumised tuulesuunajad), suurendamaks energiatõhusust;

— et muuta kabiini kuju, parandamaks selle aerodünaamilisi omadusi ja liiklusohutust ning suurendamaks juhi mugavust ja ohutust.

3.2 Lubatakse suurendada massi ühe tonni võrra järgmistel sõidukitel:

— kaheteljelised elektri- ja hübriidsõidukid, et võtta arvesse akude või lisamootori massi, ilma et see mõjutaks sõiduki veomahtu;

⁽¹⁾ Reisijatevedu: **M2-kategooria** (8+1 istekohta, täismass alla 5 tonni); **M3-kategooria** (samuti 8+1 istekohta, kuid täismass üle 5 tonni). Kaubavedu: **N2-kategooria** (täismass 3,5 kuni 12 tonni); **N3-kategooria** (täismass üle 12 tonni); **O2-kategooria** (haagised täismassiga 0,75 kuni 3,5 tonni); **O3-kategooria** (haagised täismassiga 3,5 kuni 10 tonni).

⁽²⁾ COM(2011) 144 final.

— bussid, et võtta arvesse reisijate ja nende pagasi varasemast suuremat keskmist kaalu ning sõidukile paigaldatavate uute turvaseadmete kaalu. Sellega välditakse reisijakohtade arvu vähendamist bussis.

3.3 Sätestatakse erand veoautode suhtes, mis võivad edaspidi olla 15 cm pikemad, et ELis oleks võimalik vedada 45-jalaseid konteinereid.

3.4 Ülekoormusega seotud rikkumiste paremaks tuvastamiseks soovitatakse võtta kasutusele sõidukitele paigaldatavad kaalumisseadmed, mis võimaldavad edastada mõõtmistulemusi kontrolli teostavale ametnikule, tagades veoettevõtjatele võrdsed tingimused.

3.5 Kinnitatakse, et Euroopa moodulsüsteemi ehk pikemate sõidukite piiriülene kasutamine on seaduslik, kui teekonnal ületatakse vaid üks riigipiir ja eeldusel, et asjaomased liimesriigid lubavad juba pikki sõidukeid kasutada, ning kui direktiivis sätestatud erandi tingimused on täidetud. Selline pikkade sõidukite kasutamine ei tohiks rahvusvahelist konkurentsi oluliselt mõjutada.

3.6 Euroopa Komisjon kehtestab spetsifikaadid, kvaliteedi miinimumnõuded, piirangud konstruktsioonile ja nimetatud nõudeid puudutava korra.

3.7 Seepärast loodi eksperdirühm, et võtta vastu delegeritud õigusakte, mis vastavad jõudluspõhiste normide põhimõttele, et ei kehtestataks ebaproportsionaalseid kohustusi, mis kahjustaksid eelkõige väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid. Eksperdirühmas osalevad kõik olulisemad sidusrühmad.

4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused

4.1 Tagumised tuulesuunajad

4.1.1 Sõidukite lubatud maksimaalpikkust võib ületada kuni kahe meetri võrra, kui sõiduki tagaosale lisatakse ülestõstetav või kokkuvolditav aerodünaamiline seade.

4.1.2 Komitee toetab seda uuendust, kuid kutsub Euroopa Komisjoni vältima võimalikke konflikte kõnealuse ettepaneku (luba ületada maksimaalpikkust 2 meetri võrra) ja tüübikinnituse õigusakti (määrus nr 1230/2012) vahel, mis lubab suurendada sõiduki pikkust selle tagaosas 50 cm võrra ning mida tuleb ajakohastada kohe pärast kõnealuse ettepaneku vastuvõtmist.

4.1.3 Lisaks märgitakse ettepanekus, et selliste aerodünaamiliste seadmete paigaldamisele peab tüübikinnituse andma liikmesriik, mis väljastab asjakohase sertifikaadi, mida teised liikmesriigid peavad tunnustama. Komitee soovib aga just vastupidi tungivalt hõlmata nende tüübikinnitus kehtivas Euroopa tüübikinnituse süsteemi, arvestades nende seadmete olulisust ja samuti ohutuskalutlusi. Riiklik lähenemisviis oleks kogu sõiduki tüübikinnitust silmas pidades samm tagasi.

4.2 Kabiini kuju muutmine

4.2.1 Komitee soovib tungivalt lisada nii direktiivi kui ka eksperdirühma järeldustesse konkreetseid sätteid juhikabiini mugavamaks muutmise kohta. Järjest enam ELi piires rahvusvahelisi vedusid teostavaid autojuhte vedab oma puhkeaja veokis ning mitteresidentidest autojuhid (autojuhid, kes töötavad muus riigis kui oma elukohariigis) elavad äärmuslikel juhtudel lausa mitmeid kuid oma veokis. Juhikabiini tingimuste parandamine on hädavajalik. Tingimuste parandamist tuleb tingimata tõhustada määruse (EÜ) 561/2006 jõustamise abil, keelates autojuhtidel oma iganädalast puhkeperioodi sõidukis veeta ning luues meetmed uute turvaliste ja taskukohaste parkimisalade rajamiseks.

4.2.2 Komitee meenutab, et kabiini disainimine on kulukas ja keeruline tegevus, mille arendamiseks on vaja aega. Järelkult on tootjatel vaja enne ettepaneku rakendamist asjakohast ettevalmistusaega. Seetõttu soovib komitee kehtestada üleminekuaja, mis tagab kõigile tootjatele võrdsed tingimused.

4.3 Elektri- ja hübriidsõidukid

4.3.1 Komitee toetab massi osas neile sõidukitele (nii veokitele kui ka bussidele) tehtavat erandit, kuid soovib tungivalt kohaldada seda erandit ka kolme- ja enama teljelistele sõidukitele.

4.3.2 Lisaks leiab komitee, et kõiki keskkonناسäästlikke sõidukeid tuleks kohelda ühtemoodi, järgides tehnoloogilise neutraalsuse põhimõtet, mida hiljuti kinnitas Euroopa konkurentsivõimelise ja jätkusuutliku autotööstuse tegevuskavas „CARS 2020“⁽³⁾ ka Euroopa Komisjon. Seepärast soovib komitee teha sama erandi ka teistele veomootoritele ja alternatiivsetele kütustele, kui asjaomaste tehniliste lahenduste jaoks on vaja lisamassi, mis vähendab veomahtu, nt vesinikkütusega, surumaagaasiga või veeldatud maagaasiga sõitvad sõidukid.

4.4 45-jalased konteinerid ühendvedudeks

4.4.1 Komitee toetab täielikult ettepanekut suurendada 45-jalaseid konteinereid vedavate veoautode pikkust 15 cm võrra.

4.4.2 Seda tüüpi konteinerid, mille arv tõusis kogu maailmas 2000. ja 2010. aasta vahel 86 %, moodustades 20 % maailma konteineritest ja omades Euroopas 3 % turuosa, ei vaja enam eriluba ning seeläbi on lihtsam korraldada paremat ühendvedu.

4.4.3 Kõnealuse ettepaneku üks küsitavus on, miks piiratakse maanteetranspordi osa (vt artikkel 11): „[...] alla 300 kilomeetri [...] või selliste lähimate terminalideni, mille vahel osutatakse regulaarset veoteenust.“ Seda sätet võib olla üsna keeruline tõlgendada ja kontrollida. Lisaks näib küsitav ka maanteevedude erinev kohtlemine Euroopa-sisest lähimerevedu hõlmava

ühendveo puhul, kus ei ole kehtestatud mingeid piire ja kus on nähtavasti lubatud ka pikem maanteevedu, diskrimineerides sellega teisi ühendvedude kombinatsioone.

4.5 Sõidukile paigaldatavad kaalumiseadmed

4.5.1 On teada, et sõidukite kontrollimine ülekoormuse tuvastamiseks on sageli ebatõhus ja seda teostatakse liiga harva, vähendades sellega liiklusohutust, ning rikkumiste suur arv annab konkurentsieelise veoettevõtjatele, kes kehtivaid eeskirju ei järgi.

4.5.2 Selliste seadmete paigaldamine sõidukitesse ei ole lihtne, kõigi sõidukitüüpide jaoks ei ole olemas tehnilisi lahendusi ning on väga keeruline ja kulukas saavutada süsteemi, mis oleks piisavalt täpne selleks, et seda saaks kasutada jõustamisvahendina. Lisaks saab selliseid seadmeid paigaldada vaid uutele sõidukitele ning jääb oht, et liikmesriigid rakendavad erinevaid süsteeme, põhjustades turu killustumist.

4.5.3 Samad mõõtmistulemused on võimalik saada WIM-süsteemi tõhustamisega ning see näib olevat hästi toimiv lahendus ka kõnealuse ettepaneku mõjuhindamise aruande järgi, kus liikmesriikide saadavat kasu hinnatakse palju suuremaks kui kulusid.

4.6 Euroopa moodulsüsteem ehk moodulkontseptsioon

4.6.1 See teema on varasemast delikaatsem ja vastuolulisem pärast kehtiva direktiivi vastuvõtmist 1996. aastal, kui pärast Soome ja Rootsi ühinemist ELiga kiideti heaks moodulkontseptsiooni erand, sest pikad sõidukid juba sõitsid nende kahe riigi vahel.

4.6.2 Euroopa moodulsüsteem tähendab ELis lubatud pikima poolhaagise (maksimaalpikkus 13,6 m) ja pikima veduki (maksimaalpikkus 7,82 m) omavahelist ühendamist. Selle tulemusena saadakse maksimaalselt 25,25 meetri pikkune sõiduk, mille brutokaal on kuni 60 tonni, samal ajal kui Euroopa moodulsüsteemi mittelubavates ELi riikides on liigendatud sõidukite maksimaalpikkus 16,5 m ja veoautorongide maksimaalpikkus 18,75 m, mille brutokaal on kuni 40 tonni (kuni 44 tonni, kui nad veavad ühendveo raames 40/45-jalaseid konteinereid).

4.6.3 Euroopa moodulsüsteemi head ja vead on hästi teada ning peegelduvad neis paljudes hüüdnimedes, mis neile on antud: ökokombid, eurokombid, veoautorongid, superveokid jne.

4.6.4 Euroopa moodulsüsteemi pooldajad rõhutavad, et see parandab Euroopa mandri logistikasüsteemi. Kaks pikka sõidukit võivad asendada kolme praegust raskeveokit. Seeläbi väheneks reise arv ligikaudu 30 % ja kütusekulu 15 %, vähendades kulusid üle 20 %. Kõik see annab täiendavaid eeliseid keskkonna, ummikute, teekatte kulumise ja liiklusohutuse valdkonnas.

⁽³⁾ COM(2012) 636 final.

Vastaspool kasutab enam-vähem samu argumente, et tõestada vastupidist: Euroopa moodulsüsteem kujutab ohtu liiklusohutusele, avaldades suurt mõju maanteetaristule ja suuremat survet keskkonnale. Euroopa moodulsüsteemi edu võib muuta maanteeveod odavamaks ja suurendada seetõttu maanteeliiklust, sest raudtee asemel hakatakse kaubaveoks kasutama rohkem maanteed.

4.6.5 Vastupidiseid seisukohti ei avaldata mitte ainult sidusrühmade, vaid ka liikmesriikide seas. Nagu juba öeldud, on Soome ja Rootsi juba pikka aega lubanud oma territooriumil Euroopa moodulsüsteemi kasutamist ning 2008. aastal, pärast aastatepikkust testimist, anti sellele luba ka Hollandis. Saksamaa, Belgia ja Taani teevad alles katseid, samas kui teised liikmesriigid on väljendanud vastuseisu Euroopa moodulsüsteemile oma territooriumil.

4.6.6 Euroopa Komisjoni praeguse ettepanekuga muudetakse selgemaks kehtiva direktiivi sõnastus, mida peeti üsna mitmeti mõistetavaks. Põhipunktid on järgmised:

— Euroopa moodulsüsteemi kasutamine on vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele liikmesriigi otsustada, lähtudes erinevatest kohalikest oludest ja kooskõlas transpordiliikide neutraalsusega ELis;

— ühtegi liikmesriiki ei kohustata Euroopa moodulsüsteemi kasutama, kuid neil on õigus keelata Euroopa moodulsüsteemi sõidukite liiklemine oma territooriumil;

— Euroopa moodulsüsteemi sõidukid võivad kahe kõrvuti asuva liikmesriigi piiri ületada juhul, kui mõlemad liikmesriigid lubavad neid kasutada ja kui vedu piirdub asjaomaste liikmesriikide selleks määratud teedevõrguga.

4.6.7 Komitee on seisukohal, et Euroopa Komisjoni ettepanek Euroopa moodulsüsteemi kohta on õige nii õiguslikult kui ka poliitiliselt.

4.6.8 Komisjon ei saaks kehtestada Euroopa moodulsüsteemi üldkeeldu ega seda ka kõikjal lubada, rikkumata seejuures subsidiaarsuse ja transpordiliikide neutraalsuse põhimõtet. Komitee arvates tuleb see küsimus jätta liikmesriikide otsustada lähtuvalt nende tasuvusanalüüsist.

4.6.9 Nagu ühes varasemas komitee arvamuses⁽⁴⁾ soovitatud, on vaja pikemas perspektiivis hinnata, kas uusi kütuseid tarvivate pikemate maanteeõidukite kasutus võiks olla seotud mitmeliigiliste transpordikoridoride arendamisega, mis nähakse tegevuskavas ette TEN-T põhivõrgu ühe osana.

Brüssel, 11. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 146–153.

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2013/C 327/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta” COM(2012) 788 <i>final</i> – 2012/0366 (COD)	65
2013/C 327/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tugevam Euroopa tööstus majanduse kasvuks ja taastumiseks. Tööstuspoliitika ajakohastatud teatis” COM(2012) 582 <i>final</i>	82
2013/C 327/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega nähakse ette põllumajandustoodete töötlemisel saadud teatavate toodetega kauplemise kord” COM(2013) 106 <i>final</i> – 2013/0063 (COD)	90
2013/C 327/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa veevarude kaitsmise kava” ” COM(2012) 673 <i>final</i> „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) rakendamise kohta. Veemajanduskavad” COM(2012) 670 <i>final</i> „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Aruanne Euroopa veepuudust ja põudasadid käsitleva poliitika läbivaatamise kohta” COM(2012) 672 <i>final</i>	93
2013/C 327/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta” COM(2013) 147 <i>final</i> – 2013/0080 (COD)	102
2013/C 327/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus laevade ning nafta- ja gaasirajatiste põhjustatud merereostuse tõrjega seotud Euroopa Meresõiduohutuse Ameti tegevuse mitmeaastase rahastamise kohta” COM(2013) 174 <i>final</i>	108
2013/C 327/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse sadamateenuste valdkonnas turulepääsu ja sadamate finantslähipeaistvuse raamistik” COM(2013) 296 <i>final</i> – 2013/0157 (COD)	111
2013/C 327/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Lennureisijatele antava hüvitise ja abi ühiseeskirjad” (jooksev programm) COM(2013) 130 <i>final</i>	115

2013/C 327/21

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Neljas raudteepakett”, mis koosneb seitsmest alljärgnevast dokumendist: „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Neljas raudteepakett – Euroopa ühtse raudteepiirkonna lõpuleviimine Euroopa konkurentsivõime ja majanduskasvu suurendamiseks” COM(2013) 25 final „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 1192/69 raudtee-ettevõtjate finantskohustuste ja soodustuste tasendamise ühisreeglite kohta” COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD) „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse Euroopa Liidu Raudteeametit ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 881/2004” COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD) „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb raudtee-reisijateveoteenuste siseturu avamist” COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD) „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. novembri 2012. aasta direktiivi 2012/34/EL (millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond) riigisiseste reisijateveoteenuste turu avamise ja raudteefrastruktuuri juhtimise osas” COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD) „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv Euroopa Liidu raudteesüsteemi koostalitluse kohta (uuesti sõnastatud)” COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD) „Ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv raudteeohutuse kohta (uuesti sõnastatud)” COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD) 122

2013/C 327/22

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse 25. juuli 1996. aasta direktiivi 96/53/EÜ, millega kehtestatakse teatavatele ühenduses liikuvatele maanteeõidukitele siseriiklikus ja rahvusvahelises liikluses lubatud maksimaalmõõtmed ning rahvusvahelises liikluses lubatud täismass” COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD) 133

EUR-Lexi (<http://new.eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET